ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH Fondé en 1928 R.C.S. 876.2

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք.

Mardi 1er Janvier 1946 Երեքշաբթի 1 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4498-Նոր շրջան թիւ 227

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

1945.— Դ. ՖՐԱՆՍԱ

Երկրին ազատագրութեան փոթորիկներէն վերջ, ուր մենք ալ կսկծալի զոհեր ունեցանք, մասնաւորապէս Միջին եւ Հարաւային Ֆրանսայի մէջ, գաղութը կը բոլորէ բաղդատաբար խաղաղ շրջան մը:

Տակաւին ժամանակը եկած չէ խօսելու կարգ մը տխուր երեւոյթներու մասին, որ կը սպառնային պղտորել մթնոլորտը:

Կարճ պիտի կապենք նաեւ Ազգ. Ճակատի (Ազգ. Միութիւն) մասին, որուն լայնօրէն վարկ բացինք, այն վստահութեամբ թէ պիտի մնայ իր բարձրութեան վրայ, իբրեւ օղակ մը ներդաշնակութեան եւ սերտ գործակցութեան: Կը բաւէ ըսել որ, ի վերջոյ «Ճակատը» դարձաւ ոչ թէ կորիզ մը իսկապէս ազգային միութեան, այլ տեսակ մը պատուանդան՝ արծարծելու համար հին ու նոր կիրքեր եւ նախապաշարումներ:

Միամտութիւն պիտի ըլլար ուրիշ ելք սպասել յատկապէս ծրագրուած համագումարէ մը վերջ, ուր արուեստական մեծամասնութիւն մը կը յաւակնէր նոր կարգուսարք հաստատել, իբրեւ «վերին իշխանութիւն»:

Փաստը այն է որ, «Ճակատ»ին ամէնէն խանդավառ հիմնադիրները եւ ուղեկիցներն անգամ զզուած են այսօր: Ոչ միայն Փարիզի, այլ եւ գաւառի մէջ: Եւ, ամէնէն առաջ գաւառական այն քաղաքներուն մէջ ուր մերձեցում հաստատուած էր դեռ գրաւման օրերէն: Պերճախօտ իրողութիւն մը եւս,— շէֆերէն առաջ շարքերն են որ կը տրրտնջան, հակառակ համբերութեան յորդորներու:

Ջերմապէս գնահատելի էր գաղափարը — Ազգ. Միութիւն — որուն համար 15 տարի մելան սպառած է այս թերթը: Միութիւն մը՝ կազմուած բոլոր ներկայացուցչական տարրերէն եւ չորս հոսանքներէն, ոչ թէ հատընտիր անհատներէ: Իրականին մէջ մենատիրութիւն մըն էր որ հաստատուեցաւ, բազմածախս մեքենայով մը որուն զսպանակները կը գտնուին միեւնոյն խմբակին ձեռքը:

Եւ ի՛նչ մենատիրութիւն: Առանց հաշուելու իր մտաւոր եւ բարոյական ուժերը, «Ճակատ»ը մխրճուեցաւ բազմազան գործերու մէջ: Փորձեց իր աւազանին մէջ լուծել եղած-չեղած Միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները, գործակցութիւնը շփոթելով ձուլման հետ:

Այս եւ ուրիշ վրդովիչ երեւոյթներու կարգին, չենք մոռնար մխիթարական պարագաներն ալ:

Շնորհիւ հաստատուած համերաշխութեան, գործի ասպարէզ նետուեցան բազմաթիւ հայրենակիցներ, որոնք «տունը մնացած էին», կամ պատուհանէն կը դիտէին հանրային կեանքը: Խառնուելով բացասական տարրերուն, անոնք անշուշտ հասկցան շատ մը վէճերու եւ թիւրիմացութեանց ինչն ու ինչը:

Ուրիշ կազդուրիչ երեւոյթ մը՝ դպրոցներու ցանցը: Երբեք այսքան ծաղկոցներ եւ դասընթացքներ չէինք ունեցած, որքան վերջին տասը ամիսներու ընթացքին:

Գնահատելի է, նոյնպէս, Հայկ. Դատի հետապնդումին համար հաստատուած գործակցութիւնը: Մանաւանդ գաւառի մէջ:

Այս առթիւ կարելի՞ էր հարցնել թէ ի՛նչ տրամաբանութեամբ որոշած են կատարուած հանգանակութեան 10 առ հարիւրը վար դնել: Ազգ. Միութիւնը ունի իր սեփական եկամուտները, իսկ այս հանգանակութիւնը դուրս կը մնայ սովորական ձեռնարկներու սահմանէն:

Ինչ կը վերաբերի գաղութի ընդհանուր գործունէութեան, ուշագրաւ են նոր սերունդի կազմակերպութեան համար կատարուած աշխատանքները: Շարք մը անուանափոխութիւններէ վերջ, Ազգ. Միութիւնը կը հովանաւորէ Ֆրանսահայ Երիտ. Միութիւն մը: Հ. Ց. Դաշնակցութեան «Նոր Սերունդ»ը օրէ օր կ՛աճի: Կը գործէ նաեւ Հայ Ուսումնարանը: Դասընթացքներն ու դասախօսութիւնները իրար կը հրմշտկեն: Դժբախտաբար հայերէնը տակաւին գոց գիրք մըն է շատերուն համար, բացի Նոր Սերունդէն որ նշանաբան ընտրած է ամէն բանէ առաջ հայերէն խօսիլ:

Եկեղեցական վարչութիւններն ալ բարգաւաճ շրջան մը բոլորեցին: Իսկ իմացական շարժումը կը կարօտի լաւագոյն օրերու, աւելի ծաղկելու համար: Երկու Խաչերը, Կապոյտ եւ Կարմիր, կը գործեն իրենց յատուկ ծրագիրներով:

Շ.

ՆՈՐ ՏԱՐԻ, ՆՈՐ ԲԱՐԻ
ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ

ՀԱՅԿ. ԴԱՏԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

ԽՄԲ.— Ամերիկայի Հայկ. Դատի Յանձնախումբը, որուն կեդրոնն է Նիւ Եորք եւ որ առաջին անգամ դիմում կատարեց Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովին, հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու նախարար Պ. Պըրնզի, ատենապետ Տոքթ. Ա. Ալիխանեանի ստորագրութեամբ.—

Հայ ժողովուրդը ամէն տեղ խոր անձկութեամբ կարդաց այս առաւօտեան թերթերու այն տեղեկութիւնը, որուն համաձայն մեր Կառավարութիւնը՝ իր դեսպանին միջոցաւ, ապահովութիւն տուած է Թուրքիոյ թէ՝ Միացեալ Նահանգները պիտի մերժեն զօրավիգ հանդիսանալ ապագայ ոեւէ քայլի, որ կրնայ վտանգել Թուրքիոյ անկախութիւնը կամ անոր հողային ամբողջականութիւնը, առանց վերապահութիւն ընելու հայկական իրաւունքներու նկատմամբ:

Յուսալի է, որ մեր կառավարութիւնը իր քաղաքականութիւնը որոշելու ատեն, եթէ տրուած զեկոյցը ճիշդ է, անտես առած չէ հայկական խնդրին վերջնական լուծումը, ինչպէս իրականացած էր համաշխարհային առաջին պատերազմի վերջաւորութեան, ստեղծելով անկախ հայկական պետութիւն մը, որուն սահմանները գծուեցան մեր Նախագահին կողմէ եւ որուն գոյութիւնը իրաւապէս ճանչցուեցաւ մեր կառավարութեան եւ Դաշնակիցներու կողմէ:

Չենք կրնար ենթադրել որ այդ զեկոյցին մէջ նպատակ չկար Հայերու իրաւունքը ժխտելու կամ ո եւ է կերպով ազդելու այն հողերուն վրայ, որոնք կը գտնուին Թրքական հակակշիռի տակ:

Հայ Ազգային Կոմիտէին նպատակը չէ հարցապնդել մեր կառավարութեան քաղաքականութիւնը հանդէպ Թուրքիոյ կամ ուրիշ ո եւ է պետութեան: Բայց կը փափաքի յիշեցնել մեր կառավարութեան պատասխանատուութիւնը հայ ժողովուրդին հանդէպ, որ զոհն եղած է Թրքական վայրագութեանց համաշխարհային առաջին պատերազմի ժամանակ եւ անկէ յետոյ:

Հարկ չկայ ըսելու որ մեր կառավարութիւնը, իր խորհրդարանին եւ նախագահի միջոցով, միասնաբար Եւրոպայի մեծ պետութիւններուն՝ նախ Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ եւ յետոյ Դաշնակիցներուն, մէկ կողմէն, անորոշ բացատրութիւններով չէ որ յայտնած է իր համակրութիւնը Հայերու վտագաւոր կացութեան մասին եւ միւս կողմէ իր արհամարհանքը՝ հանդէպ թուրք կառավարութեան, որ տարիներով ձգձգած է գործադրել բարենորոգումները, կրկնակի խոստումներ ըրած, սակայն երբեք չէ գործնականացուցած: Ան (մեր կառավարութիւնը) ճանչցած է Հայերու անկախութեան իրաւունքը, անոնց ըրած ծառայութեանց եւ զոհողութեանց համար:

Կը հաւատանք թէ ծանր պատասխանատուութիւն մը կ՛իյնայ մեր կառավարութեան վրայ, որ եւրոպական պետութիւններ եւ Դաշնակիցներ, մէջը հաշուելով նաեւ Միացեալ Նահանգները, անցեալի չեն յաջողած պարտադրել իրենց կամքը: Այս պատճառով կը հաւատանք որ ներկայիս, համաձայն հաւաքական յանձնառութեանց եւ դաշնագրային պարտականութիւններու, անոնք պիտի միանան գործադրելու նախագահ Ուիլսընի իրաւարարական վճիռին եզրակացութիւնները: Ասիկա հրամայական դարձած է հետեւեալ պատճառներով.—

Առաջին.— Չճանչնալ Հայաստանի իրաւունքը իր այն հողամասերուն վրայ, որոնք այժմ կը գտնուին Թրքական հակակշիռի տակ, բայց որոնք մասն են սահմանագծուած Հայաստանի պետութեան, համարժէք պիտի ըլլայ ընդունելու այն սկզբունքը թէ՝ «ով որ դաւաճանութեամբ կը շահի, կրնայ պահել իր յափշտակութիւնները»:

Երկրորդ.— Ատիկա ո՛չ միայն անհաշտելի, այլեւ հակառակ է մեր կառավարութեան եւ մեր Դաշնակիցներու կառավարութեանց անցեալ պատերազմին եւ ներկայ պատերազմին յայտարարած իւրաքանչիւր սկզբունքին:

Երրորդ.— Հայերու իրաւունքները մոռնալ կամ մերժել գործնականացնել անոնց իրաւունքները հայ պետութեան մէջ, ինչպէս որ սահմանագծուած, ընդունուած եւ նուիրագործուած է անցեալ պատերազմի ժամանակ եւ անկէ յետոյ, պիտի նշանակէ, որ 1.000.000է աւելի հայ գաղթականներ, որոնք այժմ կը գտնուին զանազան եւրոպական եւ ասիական երկիրներու մէջ, երբեք պիտի չունենան ազգային ապահովութիւն:

Եթէ տեղեկութիւնը ճիշդ է, անկարելի է հաշտեցնել մեր կառավարութեան այս քաղաքականութիւնը Հայերու եւ անոնց արդար դատին հանդէպ մեր կառավարութեան եւ ամերիկեան ժողովրդի այնքան ժամանակ ցոյց տուած շահագրգռութեան եւ համակրութեան հետ:

Այս հեռագիրը կը զրկենք, Պ. նախարար, այն կատարեալ համոզումով, որ ամերիկեան ժողովուրդը եւ կառավարութիւնը երբեք պիտի չլքեն հայ ժողովուրդը կամ հրաժարին անոր արդար դատէն:

Եգիպտոսի Հայերը եւ Հայաստան

Le Monde հետեւեալ տեղեկութիւնը կը հաղորդէ, առանց յիշելու աղբիւրը.— Եգիպտոսի Հայերուն 50 առ հարիւրը ընդունեցաւ Խ. Հայաստանի առաջարկը՝ իրենց հայրենիքը վերադառնալու մասին: Եգիպտոսի եւ Սուտանի հայ գաղութը կը հաշուէ մօտ 35.000 հոգի:

Ի հարկին պիտի կռուին

Անգարայէն կը հեռագրեն.— Վարչապետ Սարաճօղլու յայտարարեց թէ «Թուրքիա ի հարկին պիտի շարունակէ այն ճամբան որ անկախութիւն պարգեւեց երկրին: Այն ճամբան որուն հետեւեցանք մեր արտաքին քաղաքականութեան մէջ, միշտ այն է որուն կը հետեւինք մեր անկախութեան պատերազմէն ի վեր,— մեր ժողովուրդին անկախութեան եւ ազատութեան ճամբան»:

Կը հաստատուի թէ արտ. նախարար Պ. Հասան Սաքա, որ նոյնպէս յայտարարեց թէ Թուրքիա պատրաստ է կռուելու քան իր սահմաններէն մէկ թիզ հող ձգելու, Լոնտոն պիտի երթայ, ներկայ ըլլալու համար Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէկ ժողովին:

× Ալիքներու պատերազմը կը շարունակուի Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ: Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, այս վերջինը յայտարարած էր թէ «ամբողջ Թուրքիան կրակը պիտի նետուի, թիզ մը հող չտալու համար»: Մոսկուայի անթելը պատասխանելով, կ՛ըսէ թէ «աւելի լաւ պիտի ըլլար որ Թուրքիոյ պատերազմի շանթերը ուղղուէին նացիականութեան դէմ պարքարելու»: Յետոյ պարզելով Թուրքիոյ տնտեսական տագնապը, դիտել կուտայ թէ անկարելի չէ որ խռովութիւններ ծագին մօտերս: Անգարայի անթելը կը յայտարարէ, իբրեւ պատասխան.— «Եթէ Մոսկուայի սպասած խռովութիւնները այն են ինչ որ պատահեցան պալքանեան երկիրներու մէջ, Թուրքիոյ կլիման նպաստաւոր չէ այդպիսի դէպքերու համար: Թուրքիա կը շարունակէ իր վերաշինութեան եւ ապահովութեան ճամբան, բոլորովին տարբեր այն ծրագրէն զոր կը ջատագովէ Մոսկուա: Թուրքիա դլուխ պիտի հանէ իր գործը յառաջ խաղալով ազատ եւ իրեն յատուկ ճամբովմը»:

× Անգարայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ մեծ վերապահութիւն կը տիրէ Մոսկուայի խորհրդաժողովի արդիւնքներու մասին: Թուրք մամուլը լայնօրէն կը զբաղի «Ուլուս» թերթի դիւանագիտական բաժնի խմբագրին՝ Շիւքրի Էսմէրի մէկ յօդուածով, որուն համաձայն խորհրդային կառավարութիւնը 1942ին առաջարկած է Թուրքիոյ ձգել Պուրկազի պուլկարական նաւահանդիստը, ինչպէս եւ այդ քաղաքին եւ Թրքական սահմանին միջեւ հաստատուած հողերը: Թուրք խմբագիրը Սթալինի այս առաջարկը իմացեր է Անգլիոյ նախարարներէն Սթաֆորտ Քրիփսի կողմէ:

Ինչպէս կ՛երեւայ, Թրքական շրջանակները այս անցուդարձը յիշելով, կ՛ուզեն ապացուցանել թէ պատերազմի շրջանին Խ. Միութիւնը ոչ միայն որ եւ է մեղադրանք չունէր Թուրքիոյ դէմ, այլեւ կ՛ուզէր անոր ձգել պուլկարական ամէնէն կարեւոր նաւահանդիստներէն մէկը: Կը թուի թէ այս յայտնութեանց հետեւանքով է որ կարգ մը պուլկարական թերթեր կը պահանջեն Պուլկարիոյ կցել Թրքական Թրակիոյ կարգ մը մասերը:

× Լոնտոնի «Էքոնոմիստ» շաբաթաթերթը վերլուծելով ռուսական պահանջները Իրանէն եւ Թուրքիայէն, կը բացատրէ թէ անոնց նպատակն է 1. Պաշտպանել Բագուն, 2. Անգլեւսաքսոնները հեռացնել Միջին Արեւելքէն եւ Պալքաններէն: Այս առթիւ կը յիշէ թէ Ռուսիա ճնշում կը բանեցնէ աջակցութեամբ Հայ. եկեղեցւոյ, որ ասպարէզ քաշուած է այնքան վարպետօրէն»: Եզրակացութիւն,— «Այս բոլոր խնդիրները եւ ուրիշներ կըրնան լուծուիլ պայմանաւ որ երեք մեծ պետութեանց դիւանագիտական յարաբերութիւնները առողջ ըլլան: Այլապէս, եթէ անհամաձայնութիւնը տիրապետէ, անլուծելի են»:

ԿԱԶԻ սպառումը պիտի կրճատուի յունուար 3էն սկսեալ, ժամը 13էն 17.30:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻՆ առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ հինգշաբթի օր:

Ատրպատականի խնդիրը

Վերջին լուրերու համաձայն, հիւս. Իրանի մէջ ծագած խռովութիւնները հասած են մինչեւ Իրանեան Քիւրտիստան: Քիւրտ ցեղապետները զէնք եւ ռազմանիւթ կը ստանան եւ կը պատրաստուին յարձակիլ Իրանեան Քիւրտիստանի մայրաքաղաքին վրայ:

Լոնտոնի Իրանեան դեսպանատունը զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն իր կառավարութիւնը խնդրած է Ատրպատականի խորհրդային իշխանութիւններէն արտօնել Իրզայիէի (Ուրմիա) պահակազօրքին պարպումը: (Ապստամբները պաշարած են այս քաղաքը): Խորհրդային իշխանութիւնները մերժած են այս առաջարկը, յայտարարելով թէ չեն ուզեր խառնուիլ Իրանի ներքին գործերուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՑԻ ՆՈՐ ԲԱԺԻՆԸ, Յունուար 1էն սկսեալ.— M. C. V. դաս՝ 300 կրամ, E. 125, J1 125, J2 350, J3 375: Ծանր աշխատաւորներու համար՝ Ա. դաս՝ 75 կրամ աւելի, Բ. դաս 150 կրամ աւելի:

ՀԱՑԻ ՏՈՄՄԻՆ վերահաստատման առթիւ պարենաւորման նախարարը յայտարարեց թէ ցորենի պաշարը չորս միլիոն կենդինար պակաս է Յունուար 1ին: Այս տարուան ցորենի հունձքն է 45 միլիոն կենդինար (անցեալ տարի 65 միլիոն էր), որ հազիւ կը բաւէ վեց ամսուան: Մնացեալը պիտի ճարեն դուրսէն: Փռապանները խնդրեցին ազատ ձգել հացի վաճառումը, բայց նախարարը մերժեց: Արդէն իսկ կեղծ պարենաւոմսեր կը ծախուին, 150—250 ֆրանքի եւ հացը դժուար կը ճարուի:

ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ 3 եւ հեռաձայնը 3 ֆրանք, Յունուար 1էն սկսեալ:

Ծանձնարարեալ նամակները պիտի արժեն 9 ֆրանք, տպագրեալ նիւթերը՝ մէկ ֆրանք (մինչեւ 20 կրամ), հեռագիրը՝ իւր բառ 18 ֆրանք (աւելին՝ բառ 2 ֆրանք), fառք - փոսթալը՝ 2ուկէս ֆրանք, փնէօմաթիք 10 ֆրանք եւն.:

ՍՐՃԱՐԱՆՆԵՐԸ եւ ճաշարանները կրնան բաց մնալ ամբողջ շաբաթը, պայմանաւ որ ելեկտրականութիւն չգործածեն երեք օր:

ՄԻԱՑՆ 250 ԿԻԼՕ ԱՇՈՒԽ պիտի տրուի այս ձմեռ, ինչպէս յայտարարեց ազգ. տնտեսութեան նախարարը:

ՀԻԹԼԷՐԻ անձնական եւ քաղաքական կռակներուն բնակիչները գտնուեցան անդլեամերիկեան իշխանութեանց կողմէ, լեցունպայուսակի մը մէջ: Անձնական կռակին մէջ Հիթլէր հաստատեալ իր ամսօրնութիւնը եւա Պրաունի հետ, կը յայտարարէ.— « Ես եւ կինս կը նախընտրենք մեռնիլ քան չնորհազուրկ ըլլալ, հրաժարիլ կամ անձնատուր ըլլալ: Պէտք է հրկիզել մեր մարմինները այն հրապարակին վրայ ուր կատարեցի իմ աշխատանքին մեծագոյն մասը յօդուտ մեր ժողովուրդին»: Քաղաքական կռակին մէջ, Հիթլէր կը հերքէ այն կարծիքը թէ ինք կամ Գերմանիոյ մէջ ոեւէ մէկը ուզեց 1939ի պատերազմը եւ զայն կը վերագրէ «Հրեաներուն կամ միջազգային հրէականութեան» եւն.:

ՀԻՆԳ ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ սպարապետները յունուարին ժողով պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ եւ ծրագիր մը պիտի մշակեն Միացեալ Ազգերու զինուորական ուժը կազմակերպելու համար:

ՖՐԱՆՔԻՒՌԻՄ տնտեսական համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ հինգ տարուան համար:

ԱՆԳԱՐԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ չուտով պիտի բացուին զբօսանքի դեսպանատան եւ հիւպատոսարաններու դիւանաթուղթերը, որոնք կնքուած էին, երբ Թուրքիա պատերազմ հռչակեց Գերմանիոյ դէմ: Թղթածրարներու բացման եւ քննութեան ներկայ պիտի ըլլան Ա. Մխիթեան, Անդլիոյ, Մ. Նահանդներու, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները: Ամէնէն կարեւոր փաստաթուղթերը կը գտնուին Անգարայի դեսպանատան եւ Պոլսոյ հիւպատոսարանին մէջ: Կը կարծուի թէ բոլոր գաղտնի տեղեկագիրները, արձանագրութիւնները եւ փաստաթուղթերը այրուած կամ վերցուած են, երբ Ֆոն Փափէն եւ դեսպանատան պաշտօնեաները հեռացան Թուրքիայէն:

2000 *ՀՐԵԱՆԵՐ* ձերբակալուեցան Երուսաղէմի եւ Թել - Աւիվի մէջ, իրրեւ հետեւանք վերջին խռովութեանց: Վաթսունէն վար բոլոր այրերը ձերբակալուեցան Երուսաղէմի մէկ թաղին մէջ: Ուրբաթ օրն ի բուն զինուորական կառքեր բռնի կը փոխադրէին բոլոր կասկածելիները: Անգլ. զինուորները պաշարած էին երկու քաղաքները գնդացիրներով եւ ծանր զէնքերով: Նոյն իսկ բժիշկները եւ հիւանդապահները արտօնուած չէին իրենց տեղէն չարժելու: Թերթերն ալ արգիլուեցան եւ լուրի միակ աղբիւրը մնաց անթելը: Երուսաղէմի եւ Թել-Աւիվի բնակիչները տուներուն մէջ փակուած էին, բոլոր վարադոյրները գոց, մինչ անգլ. զինուորները կը պտտէին տուն տուն: Բրիտանական իշխանութիւնները յայտարարեցին թէ վճռած են ջախջախել ահաբեկչական չարժումը, ամենախիստ միջոցներով: Հրէական յեղափոխական կոմիտէն զեկոյցով մը կը տանձնէպահականոցներու վրայ կատարուած յարձակումներուն պատասխանատուութիւնը: Կը կարծուի թէ այս արարքները կատարուած են իբրեւ վրէժ 55 Հրեաներու աքսորման (Իրիթրէա ղրկուած են):

ԱՏՊԱՏԱԿԱՆ մտնելու համար 16 օր ամէն դուռ զարնելէ վերջ, Մ. Նահանդներու արտաքին նախարարութեան արեւելեան բաժնին տնօրէնը, Պ. Հարօլտ Մայնըր յուսահատ վերադարձաւ Ուռչինկթըն, զարմանք յայտնելով խորհրդային իշխանութեանց բռնած դիրքին առթիւ:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԻ ժան ժիօ, որ երկու սրունքները կորսնցուցած էր, մասնակցելով Փարիզի ազատագրական կռիւներուն, զօր. Լըքլէրքի բանակին մէջ: Ամբաստանուած էր թէ դրաւման շրջանին վայրագութիւններ կատարած եւ 60 հայրենասէրներ ձերբակալել տուած էր, որոնց քանի աքսորուեցան, ուրիշներ դնդակահարուեցան:

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ նախարարը յայտարարեց թէ դործակցութեան յանցանքով ամբաստանուած են 32.000 հոգի, ձերբակալուած 22000: Լրտեսութեան համար հարցաքննուած են 15 հազար հոգի, ձերբակալուած՝ աւելի քան 6000 հոգի: Սեւ չուկայի համար ամբաստանուած են 12.000, ձերբակալուած՝ 2500 հոգի: Պատերազմէն առաջ տարին հազիւ 50 հոգի կը ձերբակալուէին իրրեւ լրտես: Զանազան ոճիրներու համար 1938ին ձերբակալուած էին 9000 հոգի, իսկ այս տարուան տասը ամիսներուն՝ 47.000 հոգի:

ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ 3.000.000 ֆրանքի կեղծ հազարնոցներ տպած են խումբ մը կեղծարարներ, կէս օրէ մը վերջը, Պրոնի մէջ (Լիոն): Ձերբակալուեցան եօթը հոգի, մէկը Ալժերիացի, միւսները Ֆրանսացի:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ցնցումներու հետեւանքով հարիւրաւոր տուներ փլան արեւելեան Ֆնատոլուի մէջ: Մարդկային զոհ չկայ:

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐԸ ՍԵՒ ՇՈՒԿԱՑԷՆ ՓՐԿԵԼՈՒ *ՀԱՄԱՐԿԸ* Թաական նախարարը որոշեց որ 14էն վար դպրոցական մր 50 ֆրանքէն աւելի դրամ չունենայ: Բազմաթիւ պատանիներ այս ախտէն վարակուելով, ապրանք կը փոխադրէին սեւ չուկացիէ մը ուրիշի մը, կը ծախէին իրենց հաշուտները կամ դպրոցական իրեր, նոյնիսկ ուտելիքներ եւ ծխախոտ:

ՄԵՐ ԾԱՂԿՈՑԸ

ՄԱՐԹԻԿ.— Այս գաղութը որ թմրած վիճակ մը ունէր, վերջերս սկսաւ զգաղիլ իր մատաղ սերունդով: Այս առթիւ խորհրդակցական ժողով մը տեղի ունեցաւ անցեալները: Բոլորին ալ բաղձանքն էր անպայման ունենալ երկօրեայ դպրոց մը, որպէսզի երբ բախտաւոր օրը գայ ու մենք վերադառնանք հայրենիք, մեր զաւակները անծանօթներ չըլլան Մեսրոպեան տառերուն: Անմիջապէս հանգանակութիւն մը բացուելով, գոյացաւ կոկիկ գումար մը: Եւտոյ ամէն հայրենակից, պզտիկ ունենայ թէ ոչ, իր կարողութեան չափով որոշ գումար մը արձանագրուեցաւ իբրեւ նուէր դպրոցին, խոստանալով կանոնաւորապէս վճարել ամէն ամիս: Գաղութը անխտիր արձանագրուեցաւ, ինչ որ շնորհաւորելի է:

Երկու ամիսէ ի վեր դպրոցը բացուած է: Ունի 15 երկսեռ աշակերտ: Ոչ միայն ուսումը ձրի է, այլեւ գրենական բոլոր պիտոյքները վարչութիւնը կը ճարէ ձրիաբար: Մինչեւ հիմա Տիկին Թադուհի Մինասեանը դպրոցը կը վարէր իրրեւ ուսուցչուհի, առանց վճարումի: Այսուհետեւ Պ. Մկրտիչ Աբրահամեանի հետ միասնաբար պիտի վարեն, իւրաքանչիւր մէկ օր: Սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք:— Խ. Ա.

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԻՒ ՄԸ

ՇԱՎԻԼԻ Հայ Ռազմիկներու Միութեան պատիւ ընծայուած է այս տարի, դժուարութիւնը տանձնել Անծանօթ Զինուորին դամբարանին տարեկան սովորական ուխտագնացութեան (Ծաղկեպսակի գնուդում, բոցի արծարծում):

Այս առթիւ կը հրաւիրենք Փարիզի բոլոր հայ ռազմիկները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ այս խիստ պատուաբեր հանդիսութեան որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 4ին, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 6ին, Յաղթական Կամարին տակ, Անծանօթ Զինուորի դամբարանին առջեւ: Ժամադրութիւն՝ Յաղթական Կամարի շրջայարքին ներսը, Շան զ'Էլիզէի պողոտային դիմաց:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին ցեղեկոյթ - պարահանդէսը երեքշաբթի, 1 Յունուար, ժամը 3—11, Ալէմչահի սրահը: Ձոխ յայտագիր:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

Խ. ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ.— Նիսի Հայ դաղութը չքեղ հանդէսով մը տօնեց Ս. Ս. Հայաստանի քսանեւհինգամեակը, հովանաւորութեամբ Ալփ-Մարիթիմի նահանդապետ Escaudeի եւ նախագահութեամբ Պ. Cottaի (Նիսի քաղաքապետ): Բացման ճառը խօսեցաւ Տօքթ. Նաֆիլեան, Ֆրանսերէն: Ցետոյ Պ. Cotta, Ֆրանսական Front Nationalի նախագահը, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, S. F. I. O.ի շրջանային պատասխանատուն, France — URSS, l'Union des Patriotes Soviétiques, Les Dames de France եւ այլ զանազան քաղաքական կազմակերպութիւններու համակրանքի եւ յարգանքի արտայայտութիւնէն վերջ Պ. Թաֆֆի կարդաց Ֆրանսերէն ուղերձ մը Հ. Ա. Ը. Միութեան կողմէ: Խանդավառ ծափերով բանաձեւ մը յանձնուեցաւ մասնաճիւղի վարչութեան՝ պահանջելով հայկական դաւառներու կցումը Ս. Ս. Հայաստանին: Հայ Մարզականի, Հայ Կարմիր Խաչի դեղարուեստասէր անդամները երգերով, նուագով փայլուն հանդէսին: Եւ Delly Anna ծանօթ հայ նուագախումբը ազգային երգերով, Կոմիտաս վրդ.ի կտորներով արժեցուց զեղարուեստական բաժինը: Ամբողջ դիշերը ուրախ զուարթ պարելէ եաք գաղութը ծափահարեց Նիսի Հայ Մարզականին եւ Մարսիլիոյ Նորք եւ Ա. եւ Բ. խումբերու Փութպոլի մրցումը, Սէնթ Օկիւստէնի զեռնին վրայ:

Քսանհինգ տարիէ ի վեր առաջին անգամն է որ Նիսի գաղութը կր տեսնէ Ֆրանսական իշխանութիւններու եւ օտար բոլոր կազմակերպութիւններու համակրելի ներկայութիւնը իր հայրենիքի փառքին ձօնուած տօնի մը առիթով:

Մարսէյլէն, Քաննէն, Տրակինեանէն չատ մր հայրենակիցներ եկած էին այս ազգային օրը տօնելու:

L'Espoir, *ընկերվարական չաբաթաթերթը, կր դրէ այս առթիւ.*— *Մեր ընկերը*, Bernard, *խօսելով յանուն* S. F. I. O.ի, *իր կարդին փառաբանեց հայ ազդին քաջարի դիրքը եւ հաստատեց համակրանքի այն կապերը որ կը միացնեն մեզ մեր երկիրն եկած իր զաւակներուն, որոնցմէ չատերն ինկան մերիններու կողքին, երկրին ազատագրութեան պայքարին առեւ»:*

Radio - Nice եւ Radio - Monté Carlo *երկու օր չարունակ խօսեցան այս հանդէսի մասին, առանց սանթիմ պահանջելու, չնորհիւ Պ. Սավոյի բարեկամութեան: Նիսի հինգ երեսփոխաններուն կողմէ, որ Փարիզ կր դանուին, ներկայ էին իրենց կիներն ու զաւակները, իսկ Նահանդապետ եւ Տիկինը ղրկած էին իրենց մասնաւոր քարտուղարը:*— Թղթակից

ՏՕՆԱԾԱՌ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը իր ննթամասնաճիւղերով, նոր տարուան առթիւ Յունուար 3ին կը տօնէ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ», ընկերվարականներու սրահին մէջ, 58 rue Grignan:

ՅԱՌԱՋ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Սէն Լուէն (Մարսէյլ) Պ. Հայկ Իսիրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Ց. Հալաճեանի, Քուպա:

× Պ. Մովսէս Գըրքպէչեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Հայկ Էմմեանի, Brive:

ՅԱՌԱՋ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Շավիլէն փոքրիկն Մառի Մ. Սարգիսեան ի յիշատակ իր մեծ հայրիկին եռամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Օննիկ Թաշճեանի, Սէնթ Ուէն:

VILLE D'AVRAYէն Այրի Տիկին Պայծառ Աբեւեան իր ննջեցեալներուն յիշատակին համար կը նուիրէ 500 ֆրանք Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շավիլի մասնաճիւղին եւ 500 ֆրանք Շավիլի Ութֆֆի Երիտ. Միութեան:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ առթիւ Մաքրուհի - Նարդուհի Անուշեան Շահիկեան 2000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՊԵՐՆԱՐ ՎԱՀԷ, վկայուած իրաւագէտ Փարիզի Իրաւաբանական համալսարանէն եւ նախկին փաստաբան Պոլսոյ դրաւման բանակի պատ. աոաջնորդ, չուտով լոյս կ'ընծայէ հրատարակութիւն մը, թէ ԻՆՉ Է ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՊԱՀԱՆՋԸ, Ֆրանսերէն լեզուով, որ պիտի պատկերացնէ հայկական Դատը, ընդհանուր միջազգային իրաւաբանութեան սկզբունքներու համաձայն եւ հայ ժողովուրդին հողային անժխտելի իրաւունքները, վաւերագրերով:

Կր խնդրուի փաստացի տեղեկութիւններ ղրկել հեղինակին, 19 rue Georges Lafenestre, Tél. Rob. 08-87, Bourg la Reine (Seine):

«SINGER SALES LIMITED»

Անգլիական հաստատութիւնը կը փնտռէ, Մարսիլիոյ եւ Լիթանանի համար, ընդհ. ներկայացուցիչ մը՝ Տիմել՝ Mr. Harry, 32 Place St. Georges, Paris.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԸ · ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4499-ՆՈՐ ՀՐՈՒԱՑԱԿԱՆ ԹԻՒ 228

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH Fondé en 1923 R.C.S. 370.28

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1673-63

ՓԱՓՆԵՒԻՆ.— Տար. 750, Ամս. 400, Ցամս. 200 Ֆրանք

Jeudi 3 Janvier 1946 Հինգշաբթի 3 Յունուար

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ԱԶԱՏ ԹԵՄ

1945.— Ե. ՀԱՅՍՏԱՆ

Պաշտօնական անունն է,— Հ. Ս. Ս. Ռեսպուբլիգա, եթէ չենք սխալիր, հրամանագրուած՝ 1941ին: Ամէն պարագայի մէջ պատերազմի ընթացքին: (Մ. Միութեան մէս հանրապետութեանց անուններն ալ յարմարցուած են նոյն անուանակոչութեան,— ... Ս. Ս. Ռեսպուբլիգա (Սովետական Սոցիալիստ Հանրապետութիւն):

Աւելորդ է պրպտել այս խորթ անուանակոչութեան պատճառները: (Միեւնոյն առեն 20—25 օտար բառեր ալ պարտադրուեցան,— ռեվոլուցիա, փոխանակ յեղափոխութեան, պարտիա (կուսակցութիւն) եւն.: Միայն դիտել պիտի տայինք թէ՝ ոչ Ֆրանսերէնը, ոչ անգլերէնը, ոչ ալ ուրիշ զարգացուած լեզուներ ունին «սովետական»ի համազօր բառը, մեր սքանչելի «խորհրդայինը»:

Անշուշտ մեզի ալ չեն կրնար պարտադրել որ աղճատենք լեզուն, անտեղի օտարացումներով:

Այս ճակատին վրայ, ինչպէս առ հասարակ մշակոյթի վերաբերեալ հարցերու մէջ Արտասահմանը պէտք է պահէ իր անկախութիւնը, առանց դաւանանքի եւ հաւատամքական խարուսիկի: Երբ երեւանցիները մեկ առարկայ չեն դիտեր, մեկ բառ չեն տալիր յանուն լեզուի անկախութեան, մաքրութեան եւ ճոխացման, պարզապէս դեռնաքարշ տարիութիւն է կարաւանին խառնուիլ:

Ֆրանսայի ազատագրութենէն անմիջապէս վերջը, կարելի եղաւ ամփոփ զաղափար մը կազմել մեր հայրենիքի կացութեան մասին: Էջմիածնի պատգամաւորներն ալ իրենց կարգին չահեկան տեղեկութիւններ հաղորդեցին, մեկ ամբ կամ աւելի պատերով Երեւանի մէջ:

Ի՞նչ կը ներկայացնէ ընդհ. պատկերը:

1. Երկիրը ամբողջական զօրաշարժի ենթարկուած ըլլալով, ժողովուրդին զլխաւոր ճիգը կեդրոնացած էր պատերազմին վրայ, մանաւանդ 1941 Յունիս 22էն ի վեր: Ամբողջ երիտասարդութիւնը զինուոր, 16էն մինչեւ 55 տարեկան:

Կորուստնե՞րը,— դժուար է տոյդ թիւեր հաղորդել: Երկու տարի առաջ, իրազեկները կը հաչուէին 70.000,— սպանուած, վիրաւոր, դերի: (1941ի ձմրան, երբ միլիոնաւոր դերիներ Լենհատանի եւ Գերմանիոյ արդելարանները կը փոխադրուէին, զարհուրելի պայմաններու մէջ, երբ օրական 7—800 հոգի կը մեռնէր համաճարակներէ եւ անօթութենէ, հայ զոհերուն թիւը կը հաչուէին 8000էն աւելի: Իսկ ռազմադաշտին վրայ, միայն Մրիմի ընդհանին մէջ հայկական կորուստները կը նմանցնէին ջարդի մը, 15—20.000 զոհերով):

Այս կսկծալի եւ անխուսափելի զոհաբերութեանց մէջ, հայկական բազուկը փայլեցաւ անհնման քաջագործութիւններով, բոլոր ճակատներուն վրայ: Կովկասէն մինչեւ Ֆինլանտա, Էսթոնիա, Լեհաստան եւ Լիթուանիա: Ի վերջոյ մինչեւ Պերլին, որուն դռնները զարնող առաջին զօրաբաժիններէն մեկը հայկական էր: Թերթերը արձանագրեցին մինչեւ 70 հայ զօրավարներ եւ ծովակալ մը, առանց հաչուելու օդաչուները, հրեռաձիդները եւ ուրիշ բազմազան մասնագէտներ, 250—300.000 հոգինոց բանակի մը մէջ:

2. Հակառակ պատերազմի սարսափներուն, երկրին մէջ մնացած ուժերը, մանաւանդ կիները հրաչքներ գործած են, զոհացնելով օրուան պահանջները: Մեկ խօսքով՝ չինարար աշխատանք եւ յառաջդիմութիւն, որքան թոյլ կուտային պայմանները:

Մեկդի դնելով կարգ մը չտեսնելու անլի չտայլարանութիւնները, ուրախութեամբ կը հաստատենք որ Հայաստանի ժողովուրդը կրցած է տակալ բազմազիսի դժուարութեանց, եւ նոր նուաճումներ կատարել, մասնաւորապէս մշակոյթի եւ ճարտարարուեստի ճակատներուն վրայ:

3. Ինչպէս մենք, Հայաստանի ժողովուրդն ալ կը սպասէ, որ աւելի սերտ կապեր հաստատուին Արտասահմանի հետ: Պարզ բազմանք մը չէ այս, այլ իրական պահանջ մը: Մանաւանդ հիմա որ Հայաստանի մէջ ալ կ'արծարծեն հողային պահանջներու եւ ներգաղթի խնդիրը, հրապարակային ժողովներով:

4. Էջմիածնի եկեղեցական ժողովը եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան վերահաստատումը, պաշտօնաթերթով եւ Գէորգեան Ճեմարանի վերաբացումով՝ նշանակալից բարեփոխումներ են, որ պիտի նպաստեն կապերը ամրապնդելու:

Մնացեալի մասին միշտ աւելի պիտի ունենանք խօսելու, բացորոշապէս պարզելով մեր տեսակէտները:

Շ.

Ծանր վեդադրանիմաո Յունաստանի Հայերու մասին

ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԾՈՒՇԱԳԻՐԸ

ՄՄԲ.— Աբեմի ազգ. վարչութիւնը առաջնորդ կաթողիկոս արբ. Մազլումեանի ստորագրութեամբ յուշագիր մը ուղղած է ներքին գործերու նախարարին, բռնդելով կարգ մը ծանրակշիռ զրպարտութեանց դէմ: Կ'արտատպենք ամբողջութեամբ, իբրեւ կարեւոր փաստաթուղթ մը որ կը պարզէ եղերական շրջանի մը պատկերը: Այս առթիւ ըսենք որ նախապէս տրուած յուշագիրներուն խիստ վիրաւորիչ պատասխան մը տուած էր նախկին նախարարը, Պ. Ցաղոս. —

Ոտիկանութեան խողովակով, ստացանք Ձեր 24)7)45 թուակիր պաշտօնական գրութիւնը, որով կը հաղորդէիք մեզի թէ, հետեւեալ պետական օրհասներու եւ անպատասխանատու տարրերու ապօրինութեանց դէմ՝ մեր հօտին պաշտպանութեանը համար, հարկ եղած հրահանգները տուած էք ձեր սպասարկութիւններուն, որուն համար չնորհակալութիւններս կը յայտնեմ ձեզի:

Նոյն գրութեամբ կը հաղորդէիք նաեւ թէ, ձեր սպասարկութիւններու տեղեկագրութեանց մէջ ցոյց տրուած անհերքելիութեամբ հաստատուած է որ, ոչ նուազ թիւով Հայեր, 1922էն ի վեր, ի մասնաւորի Հելլենահայաստանի եւ Հելլենադերմանական պատերազմին, զրաւման շրջանին եւ վերջին յեղափոխութեան ընթացքին, դտնուած են հակազդային արարքներու մէջ (լրտեսութիւն, խռովարարներու հետ գործակցութիւն, սեւ չուկայ, օփիումի անդամ, սպանութիւն եւն. եւն), եւ կը թելադրէիք որ խրատէինք մեր հօտը, որպէսզի իրենց եւ պետութեան չահուն համար, այսուհետեւ ըլլան օրինապահ:

Պ. Նախարար, թոյլ տուէք հաղորդել Ձեր Վեհափառութեան թէ, դժբախտաբար, զոհ գացած էք ձեր սպասարկութեանց դրպրտագործած տեղեկագրերու պարունակութեան:

Պատիւ ունիմ վճռականօրէն յայտարարել ձեզի թէ, Հայ ժողովուրդը 1922էն մինչեւ ասօր, ազգովին, ցոյց տուած է կատարեալ օրինապահութիւն եւ անկեղծ հնազանդութիւն, ուրմէն վերոյիշեալ ձեւով հայ անմեղ ժողովուրդին մաքուր ճակտին քսուած արատը պարզապէս սոսկալի կը պատճառէ մեզի, որովհետեւ ան եղած է հետեւանքովը ձեր սպասարկութեանց անհիմն տեղեկագիրներուն որ անոնք հարկադրուած են ձեզի մատուցանել, քօղարկելու համար հայ ժողովուրդին դէմ անպատասխանատու տարրերու կողմէ ի գործ դրուած եւ միշտ ալ անպատիժ մնացած ոճիրներն ու արարքները, (բանտ, ծեծ, ազգային արժանապատուութեան դէմ անարգանք, սպանութիւն, յափշտակութիւն եւն. եւն.):

1.— Պ. Նախարար, թողունք պատմական հեռաւոր անցեալը, որ լեցուն է հայկական հելլենասիրութեան վկայող դրուագներով: 1922ի սկիզբն ալ, Իզմիրի հելլէն զրաւման ընթացքին, Իզմիրի բոլոր այցեկող տարրերուն այդ դրաւման դէմ ունեցած ակնյայտնի թշնամութիւնը արհամարհելով, հայ ժողովուրդը անվերապահօրէն հելլէն զօրին ու զբօշին յաղթանակին թեր կանգնած, նիւթապէս եւ բարոյապէս հելլենական չահուն զոհաբերած, եւ այս պատճառաւ իսկ Իզմիրը վերադարձող թուրք զինեալ ուժերուն եւ խուժանին կողմէ հուբէ եւ սուրէ անցուած եւ անկէ մազապուր ազատած մեր խլեակներուն պարտադրուած բռնադաղթի հետեւանքով, անոնցմէ չատերուն ցուցնատան ապաւինած ըլլալը կարելի՞ է ուրանալ:

2.— Այս պայմաններուն տակ Յունաստան ապաստանած եւ 1922էն ի վեր, առանց պետութեան պիտակներն ոեւէ բնա ըլլալու, «թէնեքէլի մահակլէներու» մէջ ապրելու հարկադրուած եւ Յունաստանի արեւէն ու ջուրէն մնանող հայ ժողովուրդն, Վեհ. Նախարարը կրնա՞յ ըսել մեզի թէ՝ 22 տարիներէ ի վեր քանի՞ հոգի լրտեսութեամբ ամբաստանուած եւ դատապարտութիւն կրած են. այսպիսի ահաւոր ոճրի մը ամբաստանութեան վերադրումէն առաջ: Ա՞րդեօք հարկ եւ անհրաժեշտ էի՞ր, խղճի խայթէ խուսափելու համար, անդամ մը դատական արխիւները քննել:

3.— Քաղաքակրթութեան օրրանը եւ մեր երկրորդ հայրենիքը՝ Յունաստան, Փաշականիտալիոյ տարդի յարձակումին ենթարկուած պատերազմի տարիներուն, քաջարի հելլէն հայրենասէրներու կողքին դինուորագրուող հելլենահպատակ Հայերու եւ ոչ հպատակ հայ կամաւորներու հելլէն դրօշին պանծալի յաղթանակին համար արիաբար իրենց արիւնը տուրքը վճարած եւ վերին զինուորական իշխանութենէ գնահատման արժանացած ըլլալը կարելի՞ է անտեսել:

4.— Գրաւման ընդհանին, Փաշական եւ նացիական բռնակալութեան դէմ ծառացող հելլէն ընդհ. պատասխանատուութեան չարժումին հայրենասիրաբար մասնակցող հայ երիտասարդներէն չատերուն իրենց հելլէն եղբայրներու կողքին զէրմանո-չոլիական կազմակերպութեանց կողմէ անպիտոյն զնդակահարուիլը, հայ թաղամասերուն հրկիզուիլը, հրկիզուած վարանոցներու մէջ մեր ազգայիններէն ոմանց ողջ ողջ այրուիլը եւ տիրապահակ պաշարումներու հետեւանքով բազմաթիւ Հայերուն եւս Գերմանիա զերի տարուիլը՝ արդեօք կրնա՞ր արդիւնք ըլլալ զերմանեւիտալական զործակցութեան:

5.— Գերմաններու մեկնումէն վերջ, հելլէն ազատագրական չարժումին մասնակցող Հայերէն չատերը, իրենց պատասխանութիւնը լրացած նկատելով, իրենց պատիանը քաչուած եւ փոքրաթիւ անպատասխանատու Հայեր մասնակցած ըլլան իսկ վերջին յեղափոխութեան եւ անապով իրենց պետերուն հրամանին, սխրագործութիւններ ալ զործած ըլլան, արդեօք պետութեան դատական օրհանները ի վիճակի չէի՞ն անհատապէս անոնց գործը տալու, եւ ո՞ր ոտիկանաւ սկզբունքով անհատական պատասխանատուութիւնը հաւաքական պատասխանատուութիւն երեւակայելով, անմեղ եւ օրինապահ ժողովուրդ մը ազգովին անարգանքի սիւնին կը զամուի, այն ալ պաշտօնական զրութեամբ մը: Ո՞ր դարուն մէջ կ'ապրինք:

Վեհ. Նախարար, թոյլ տուէք անցողակի յայտնել թէ, վերոյիշեալ յանցանքներով բանտարկուած Հայերու թիւը քանիր չանցնիր եւ անոնց ալ յանցապարտութիւնը՝ խնդրական է:

6.— Գալով Գերմանիա զործաւորներ զրկուած ըլլալու պարագային, զերմանո - չոլիական սարսափի դէհենէն փրկուելու մոռնոդութեամբ, հակառակ մեր յորդորներուն, հազարաւոր Յոյներու կողքին եթէ քանի մը հարիւր Հայեր եւս զործաւորի հանդամանքով, ինքնաբերաբար Գերմանիա ապաստանած են, կարելի՞ է որ այս պարագան փառս ծառայէ Հայ ժողովուրդի ազգովին ոչ-հայրենասիրութեան:

7.— Անդրադառնալով սեւ չուկայի վերապրումին, պատերազմի շրջանին անօթութեան ճիրաններէն փրկուելու մոռնոդութեամբ, հելլէն «մավրի ազօրա»յական չարժումին եթէ մասնակցած են մաս մը Հայեր եւս, արդեօք անոնցմէ քանի՞ հոգի հարստութիւն դիզած եւ իրր profiteurներ դասարան յանձնուած են: Արդարութիւնը կը պահանջէ որ ամբաստանութիւնները հիմնուած ըլլային իրական տուեալներու վրայ:

(Մնացեալը յաջորդով)

Ի՞նչ կ՚ուզենք մենք պատասխանել

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՕՀ երեք անդամ սպառնաց հրաժարիլ երեքշաբթի դիշեր, զինուորական եզմտացոյցին քուէարկութեան առթիւ, որ տեւեց 35 ժամ: Երրորդ անգամին յայտարարեց,— « Թերեւս վերջին ճառն է որ կը խօսիմ այս ժողովին մէջ»: Ընկերվարականները կը պահանջէին 20 առ հարիւր զեղչել զինուորական վարկերը: Բուռն վիճաբանութիւններէ վերջ, միաձայնութեամբ քուէարկուեցաւ միջին բանաձեւ մը, որուն համաձայն միայն 5 առ հարիւր զեղչուեցան զինուորական վարկերը, 15 առ հարիւր ալ պիտի դեղչուի, եթէ կառավարութիւնը մինչեւ փետրուար 15 ներկայացնէ բանակին վերակազմութեան օրինագիծը: Սահմանադիր ժողովը նիստերը յետաձգեց մինչեւ յունուար 15:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԵՒ Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ յարաբերութիւնները հետզհետէ աւելի կը լարուին: Մոսկուայի անթելը չարաթը քանի մը անդամ բուռն յարձակումներ կ՚ուղղէ Թուրքիոյ ներքին կարգուսարքին մասին: Թուրք մամուլն ալ իր կարգին կը պատասխանէ նոյն ուժգնութեամբ, աղդարարելով թէ ամբողջ երկիրը զէնքի պիտի դիմէ, եթէ դըպչին Թուրքիոյ հողերուն: Թրքական կառավարութիւնը կը պահէ իր պաղարիւնը, բայց, իրազեկներու կարծիքով, այս կացութիւնը չի կրնար երկար տեւել եւ որ եւ է միջադէպ կրնայ չատ ծանր հետեւանքներ ունենալ: Անգարայի մէջ կը խոստովանին թէ վտանգաւոր է այսպէս դէմ դիմաց թողուլ երկու հակառակորդները, ներկայ լարուած վիճակին մէջ: Պաշտօնական շրջանակներու մէջ մտահոգութիւնը աւելցած է իբրեւ հետեւանք Մոսկուայի խորհրդաժողովի ելքին: Ընդհ. կարծիքն այն է թէ.—1. Երեք Մեծերը եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգները եւ Ա. Միութիւնը իրենց միջեւ կը բաժնեն պատերազմին աւարները, անտեսելով միջին եւ փոքր ազգերու ճակատագիրը.— 2. Ա. Միութիւնը զրեթէ ստացած է ինչ որ կը պահանջէր ժողովի մէջ, ուր Անգլիա միայն սահմանափակ դեր մը կատարած է:—3. Այլեւս կարելի չէ խօսիլ հաւաքական ապահովութեան մասին: Աշխարհ այժմ ենթարկուած է Ա. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու դիվտատուրային:— 4. Ինչ որ ալ պատահի, Թուրքիա պիտի դիմադրէ ամէն գնով:

Նիհատ Էրիմ, Լա Հէյի առեանին Թուրք ներկայացուցիչը, հետեւեալ հարցումը կ՚ուղղէ «Ուլուս» թերթին մէջ.— « Միացեալ Ազգերը պիտի կրնա՞ն կանխել բայ կամ քաղարկեալ նախայարձակում մը իր անդամ - երկիրներու հողային ամբողջութեան եւ գերիշխանութեան դէմ: Մոսկուայի ժողովին 12 օրուան խորհրդակցութիւններէն վերջն ալ, աշխարհը իր ամէնէն եղերական օրերը կ՚ապրի: Գալով Թուրքիոյ, չենք գիտեր,— փորձրիկր պիտի պայթի՞ թէ ոչ, բոլորս ալ համոզուած ենք թէ ոչ մէկ երկիր պատմութեան որ եւ է պահուն այնքան արդար դատ մը պաշտպանելու ատիպուած է: Մեր որոշումը անդառնալի է»:

ԻՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐՆ Ա.Լ կը մնայ նոյն ծանր վիճակին մէջ: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարէն վերջը Անգլիոյ իր պաշտօնակիցն ալ դեկուցում տալով, թէեւ զոհունակութիւն յայտնեց Մոսկուայի ժողովին արդիւնքներու մասին, բայց խոստովանեցաւ թէ կարելի չէ եղած լուծել Իրանի խնդիրը: Անգլիա առաջարկած է եռանդամ յանձնաժողով մը կազմել, քննելու համար այդ երկրին քաղաքական վիճակը, եւ տեսակ մը ապակեղրոնացում եւ նահանգային ինքնավարութիւն հաստատելու համար, բայց Մոլոթով մերժած է:— Վերջին լուրերու համաձայն Իրանի դահլիճը պիտի հրաժարի:

ՍՈՒՐԻՈՑ երեսփ. ժողովին որոշումով, ընդհանուր զօրաշղուլ հռչակուեցաւ երէկ, բողոքելու համար անդլեֆրանսական համաձայնութեան դէմ: Միեւնոյն առեն որոշուեցաւ դիմել Արաբական Դաշնակցութեան, որպէսզի միանայ այս բողոքի ցոյցին:—Լիբանանի կառավարութիւնը թոյլ չտուաւ որ ցամաք եկլեն 210 Ֆրանսացի զինուորներ:

ՃԱՓՈՆԻ կայսրը հրովարտակ մը հրատարակեց, որով կը յայտարարէ թէ «սխալ» է այն կարծիքը թէ ինք աստուածային ծագում ունի: Արմատական յեղափոխութիւն մը:

ՀԱՑԻ ՏԱԳՆԱՊԸ, որ անոանելի զարձած էր երկու օրէ ի վեր, տեղի տալով կռիւներու, բարեփոխուեցաւ յունուար 1ին, շնորհիւ տոմսերու վերահաստատման:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ Ֆրանսական շրջանին մէջ զինուորական եւ վարչական մեծ բարեփոխումներ պիտի կատարուին: Մասնաւորապէս պիտի կրճատուի զօրքին թիւը որ չափազանց կը համարուի: Պիտի կրճատուին նաեւ քաղաքային պաշտօնեաները, զրաման ծախքերը եւն.: Հետզհետէ Գերմաններուն պիտի յանձնուի վարչութիւնը: Կ՚ըսուի թէ կառավարութիւն մը պիտի հաստատուի Հռենոսի շրջանին մէջ, բաղկացած երկու ընկերվարականներէ, մէկ համամասնաւարէ եւ չորս-հինգ չեհաւորներէ: Արհեստակցական Միութիւններն ալ պիտի արտօնուին:

1945ի գլխաւոր դէպքերը

Ա.

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1.— Ֆրանսա կը ստորագրէ Միացեալ Ազգերու յայտարարութիւնը:

2.— Գերմաններր կը յարձակին Սարըկէմինի եւ Հռենոսի միջեւ, 110 քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ:— Զօր. Փլասթիրաս կը կազմէ Ռուսաստանի նոր կառավարութիւնը:

3.— Զըրչիլ, զօր. տը Կօլ եւ զօր. Այզընհաուըր կը խորհրդակցին դաշնակից ընդհ. սպայակոյտի կեդրոնին մէջ, արեւմտ. ճակատին վրայ:

4.— Ա. Միութիւնը կը ճանչնայ Լուպլինի կառավարութիւնը (Լեհաստան):

9.— Խաղաղականի ամերիկեան զինուորները ցամաք կ՚ելլեն Լուսոն կղզին:

11.— Գերման հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ իր զօրքին նահանջը Արտէնի մէջ, խոստովանելով պարտութիւնը: Զօր. Մոթկոմըրի (անգլիացի) եւ զօր. Փէթըն (ամերիկացի) կը միանան:

12.— Անգլ. զօր. Սքոպի եւ Էլլասը զինադադար կը կնքեն Ռուհաստանի մէջ:

13.— Ռուսերը կր սկսին իրենց ձմեռնային յարձակողականը արեւելեան Փրուսիոյ մէջ, Վիսթուլայի վրայ, ինչպէս եւ Հունգարիոյ եւ Սլովաքիոյ սահմաններուն մօտ:— Թուրքիա կը բանայ Նեղուցները դաշնակից մարտանաւերուն առջեւ:

17.— Վարշաւա եւ Քրաքովիա կը փրկուին խորհրդային բանակներուն կողմէ:

18.— Լուպլինի կառավարութիւնը Վարշաւա կը փոխադրուի:

20.— Զինադադար կը կնքուի Հունգարիոյ եւ Դաշնակիցներուն միջեւ:— Կը ճեղքուին Սիլեզիոյ եւ Արեւելեան Փրուսիոյ ամրութիւնները: Հիթլէր իր բանակատեղին կր հրաւիրէ գլխաւոր հրամանատարները:

21.— Փարիզի մէջ, նախարարական խորհուրդր կ՚որոշէ չարժման մէջ դնել բանուորները:

22.— Նախագահ Րոզվէլթ երդում կ՚ընէ չորրորդ անգամ:

27.— Ռուսերը դրաւելով Մէմէլը, կր չարուներին իրենց կրկնակի յարձակողականը դէպի Պերլին եւ Շթէթին: «Մեր զինուորները դէպի արեւմուտք կր քալեն, պաշտպանութեան նոր դիրքեր դրաւելով», կը ծանուցանէ զօր. Կիւտէրեան:

29.— Եուկոսլաւիոյ Փեթար Թագաւորը իր իշխանութիւնը կը յանձնէ խնամակալ խորհուրդի մը:— Մառէչալ Ժուկովի զրահապատ ուժերը 35 քիլոմեթր հեռու էն Ֆրանքֆուրթէն (Օտէրի վրայ): Սկսած է ընդհանուր ճակատամարտր Պերլինի համար:

(Շար.)

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԻՒ ՄԸ

ՇԱՎԻԼԻ Հայ Ռազմիկներու Միութեան պատիւ ընծայուած է այս տարի, դլխաւորութիւնր տանձնել Անձանօթ Զինուորին դամբարանին տարեկան սովորական ուխտադնացութեան (Ծաղկեպսակի դնեղում, բոցի արծարծում):

Այս առթիւ կը հրաւիրենք Փարիզի բոլոր հայ ռազմիկները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ այս խիստ պատուաբեր հանդիսութեան որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 4ին, Ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 6ին, Յաղթական Կամարին տակ, Անձանօթ Զինուորի դամբարանին առջեւ: Ժամադրութիւն՝ Յաղթական Կամարի չղթայաշարքին ներքը, Շան գ՚Էլիզէի պողոտային դիմաց:

ՄԱՐՍԷՑԼ - ՍԻՆ ԼՈՒ.— Այրլ Տիկին Մարիամ Կարապետեան իր խորին չնորհակալութիւնը կր յայտնէ բոլոր անոնց որ անձամբ եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր ամուսնոյն՝ Պ. ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ դառնադէտ մահուան առթիւ (զոհ հանրակառքի արկածի մը):

Հանգուցեալը իր եարին կը թողու 3 անչափահաս օրթեր:

Տէր եւ Տիկին Ղազար Ահարոնեան չնորհակալութիւն կր յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ ներկայ ըլլալով, ծաղկեպսակով կամ նամակներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօրեղբօր՝ ԱՐՄԵՆԱԿ ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՅՄԲ.— Հանդուցեալը քաջ լեզուագէտ էր, շրջանաւարտ Պոլսոյ Կեդրոնականէն եւ Լոզանի համալսարանէն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ
Տնօրէնները ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՖՖԱՐԱՆՆԱՆ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47
Առաջնակարգ օղի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր ապահեր, պտղական կեքափուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ջազ-թակահար Հարի, քանոնի Պօղոս, ուտի Ալֆոնս եւ երգիչ Ռոթաքի կը հաճոյացնեն եւ կ՚ելգդին հայկական եւ ամերիկեան երգեր: Գոց է Յարեքշաբթի օրերը:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՀԱՑԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆՈՑԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).— Ա. Հայաստանի 25րդ տարեդարձը տօնուեցաւ նաեւ Միլանոյի մէջ: Զանազան պատճառներ, որոնց դժուար է անդրադառնալ առանց վիրաւորելու դիւրագգածութիւնները՝ արդելք եղան որ հիւրընկալ սրահը լեցուէր զաղութին ամբողջութեամբ եւ յարակից քաղաքներու հայրենակիցներով: Պատերազմի թոհուբոհէն բռնադատուած եւ Միլանօ ապաստանած խորհրդային Հայերէն ոչ մին ներկայ էր հանդէսին:

Հանդէսին նախագահը, Պ. Գէորգ Մօստիչեան, իր բացման խօսքէն վերջ բեմ հրաւիրեց « Յառաջ »ի աշխատակից Պ. Արամայիս Սրապեանը, որ անդրադարձաւ մեր եարին ձգած պատերազմին, մասնաւորապէս ծանրանալով Ա. Հայաստանի եւ մեր ազատագրական պայքարներուն վրայ: Ետեւը խօսեցաւ Պ. Թորգոմ Ղազարոսեան, որ իր երկարաշունչ բանախօսութեամբ ներկաներուն պարզեց Ա. Հայաստանի ճարտարարուեստական, դիւղատնտեսական, ուսումնական, չինարարական եւ այլազան մարզերու մէջ կատարած նուաճումները: Վերջին խօսք առնողը եղաւ Պ. Գալուստ Մկրեան, որ չեչտեց անհրաժեշտութիւնը միութեան, անոր ոյժին եւ բարոյական տարողութեան: Ճառախօսները ջերմօրէն ծափահարուեցան:

Վերջերս տեղի ունեցաւ նաեւ Իտալիոյ հայ հասարակութեան վարիչ մարմնի վերընտրութիւնը: Կը ցաւիմ որ ներկայ չկրցայ ըլլալ: Առողջական հրամայական պահանջներէ բռնադատեալ իր նախագահի հրաժարականը կր ներկայացնէր տոքթ. Երուանդ Արզումանեան, որ աւելի քան 15 տարի անընդհատ վարեց ազգային եւ տեղական դործերը, այնքան խղճմտօրէն եւ ձեռնհասօրէն: Իր լրջութեան եւ գիտակցութեան կը պարտինք, եթէ հանրային այլազան խրթին հարցեր եւ խնդիրներ լուծուեցան միշտ յաջողութեամբ:

Դեկտեմբերին մէջ տեղի ունեցաւ նաեւ երկար տարիներէ ի վեր զրեթէ անդործութեան մատնուած Իտալիոյ հայ երկսեռ Երիտասարդաց Միութեան համաժողովը: Միութիւնր կազմուած է համալսարանականներէ, երկրորդական վարժարան աւարտած կամ ոչ երիտասարդներէ եւ համալսարանէն պակուածներէ: Այժմու անդամներուն թիւը կը հասնի չուրջ 40ի: Մեղի կը թուի որ այս թիւը դժուար պիտի չըլլայ կրկնապատկել: Նախորդ վարչութիւնր պարգևէ վերջ պատերազմական տարիներու իր գործունէութիւնը, ընդհանուր ժողովը վերակազմեց նոր վարիչ մարմին մը հետեւեալ կերպով.— Նախագահ՝ Արամայիս Սրապեան, փոխ-նախագահ Օր. Պերճուհի Պօղոսեան, քարտուղար՝ Տիգրան Ալէքսանեան, դանձապետ՝ Զաւէն Մնտիկեան, խորհրդական՝ Հրանտ Տէօվլէթեան: Ա.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԽՆԶՈՑՔԸ

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի վարանդեան խումբը ընկերային խնջոյք մը սարքած էր ընկեր Ստեփան Գինոսեանի տունը, Կաղանդի ծառով, որուն չուրջր պարզուած էին հայկական եւ Ֆրանսական եռադոյները, իսկ երկուքին մէջտեղը՝ Հ. Ը. Դ. զինանշանը, յետոյ Քրիստափորի, Ռոստոմի եւ Զաւարեանի լուսանկարները:

Ժամբր սեղանի չուրջ տեղ դրաւելէ վերջ, երէց ընկեր Սերոբ Գինոսեան բացման խօսքն ըսաւ: Ետոնկայս երգուեցան «Մեր հայրենիք»ն ու «Մշակ բանուոր»: Ներկայ էին սեղանին չուրջը քսանէ աւելի ընկերներ: Խանդավառ անցաւ խնջոյքը, երգերով, արտասանութիւնով եւ նուագով, իրիկուան ժամր տասնէն մինչեւ առաուան ինը: Ս. Գ.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ը. Դ. ԻՍԻԻ ԶԱԻԱՐԵԱՆ կոմիտէին ընկերահամակրական խնջոյքը հայկական Ծնունդի առթիւ, Կիրակի Ցունուար 6ին, Ազատ սրահին մէջ, 4 rue de la Défense: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, պար, արտասանութիւն:

ԿՈՉ ՀԱՑ ԴԵՐՋԱԿՆԵՐՈՒՆ.— Փարիզի շրջանի բոլոր հայ դերձակները եւ խանութպանները (ափիէսէօր, դուփէօր, քիւլօթիէ, ժիլէթիէր, կարուհիներ, մօտիսթ եւ ղօնֆէքսիոնի վրայ աշխատողներ եւն.) անխափր կը հրաւիրուին զիրենք հետաքրքրող չատ կարեւոր հարցերու չուրջ խորհրդակցական ժողովի մը, կիրակի, Ցունուար 6ին, ժամը ճիշդ 1.30ին, Ալէմշահի Սթիւտիօյին մէջ, 19 Rue Caumartin:

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Պուլվար Օտոտյ Ֆր. Կապոյտ Ճաչի ենթամասնաճիւղի թէյասեղանը՝ 6 Ցունուարին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 230 Chemin de la Madrague, Bar Internationalի մէջ: Ժամը 5էն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 30 Ֆրանք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ (Ամերիկայէն) Արտաչէս Ապէեան, կնոջ անունը՝ Անդինէ: Նախապէս Փարիզ կը դտնուէին: Տեղեկացնել.— Mardirossian, 13 Chemin des Vignes, Issy les Moulineaux:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 Ֆրանք

Vendredi 4 Janvier 1946 Ուրբաթ 4 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4500-Նոր շրջան թիւ 229 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

Պոլսոյ Հայերուն բողոքը

Le Mondeի մէջ կը կարդանք, «Հայկական խնդիր չկայ» խորագրով.— Պոլսոյ հայ հասարակութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որով կը յայտարարէ թէ «Հայկական խնդիր չկայ» եւ թէ անոնք որ կ'ուզեն այդպիսի խնդիր մը ստեղծել խորհրդային իշխանութեանց դիմելով Ռուսիա երթալու համար, «կը դատապարտուին իրենց հայրենակիցներուն կողմէ»։

Կը յուսացուի թէ այս կերպով այն վէճը որ վերսկսած էր Հայերու եւ թուրք ժողովուրդին միջեւ պիտի չծանրանայ, այլ մեղմացում յառաջ պիտի բերէ։

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՄՆԱԿԱՆԸ

Տարեգլուխի առթիւ, «Թռչնասլաց» ակնարկ մը նետած եղանք Արտասահմանի եւ Հայաստանի կարգ մը բնորոշ երեւոյթներուն վրայ։

Անշուշտ կիսկատար էր պատկերը, նոյնիսկ ծրագրուած սահմանին մէջ։ Բայց եւ այնպէս, կրնայ որոշ գաղափար մը տալ։

Այդ պատկերին հետ, երբ վերլուծենք միջազգային քաղաքական կացութիւնը, որ կը պարզուի օրը օրին, լուրերով եւ տեսութիւններով, աւելի յստակօրէն կրնանք բանաձեւել մեր պարտականութիւնները։

Նախ, Հայկ. Դատի մասին.—

Մոսկուա եւ Անգարա կը շարունակեն լրագրական մենամարտը եւ ջիղերու պատերազմը։ Յարաբերութիւնները խորապէս լարուած են։ Եւ սակայն, սխալ պիտի ըլլար ենթադրել թէ փոթորիկ մը պիտի պայթի այսօր - վաղը։

Ինչպէս հաստատեց Մոսկուայի խորհրդաժովին պաշտօնական զեկոյցն ալ, Երեք Մեծերը չեն զբաղած թրքական եւ իրանեան խնդիրներով։ Թերեւս կարծիքներ փոխանակած եւ յետաձգած են, որպէսզի աւելի չթանձրանայ մթնոլորտը։

Միջազգային մամուլը բուռն բանավէճի մը բռնուած է, խորհրդաժողովի արդիւնքներուն առթիւ։ Մոսկուա շատ գոհ կ'երեւայ։ Անոր հետեւելով, ձախակողմեան հոսանքներն ալ ուրախութեամբ կը շեշտեն թէ Երեք Մեծերուն գործակցութիւնը պիտի շարունակուի։

Միակ մխիթարական պարագան այս է, առ այժմ։ Օրակարգին վրայ այնքան փշոտ եւ գրգռիչ խնդիրներ կան որ, գործակցութեան պահպանումը ինքնին բարիք մըն է, մարդկութեան համար։

Ինչպէս հաղորդուեցաւ, ժողովին գլխաւոր արդիւնքը եղած է ճշդել հինգ պարտուած երկիրներու հաշտութեան դաշնագիրներու պատրաստութեան եղանակը։ Մինչեւ այդ, շատ մը խնդիրներ պիտի քննուին դիւանագիտական ճամբով, ինչպէս սովորութիւն է ըսել։

Մինչ այդ, մեզի ալ կը մնայ աշխատիլ անաղմուկ, զարնելով բոլոր դուռները։ Եւ մանաւանդ անվթար պահել ներքին գործակցութիւնը, որ դժբախտաբար այնքան ալ ամուր չէ։

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ առաջին անգամ է որ բոլոր հոսանքներն ալ միեւնոյն բանը կը պահանջեն,— կցում թրքահայ հողերու։ Այլեւս ի՞նչ կը նշանակէ ճակատ յարդարել այս գետնին վրայ, եւ արիւն պղտորել, զանազան ցընդաբանութիւններով։

Կը կարծենք թէ Երեւանը կրնայ փրկարար դեր մը կատարել այս ճամբուն վրայ, միանգամ ընդ միշտ երես դարձնելով անոնց որ կը յամառին Հայկական Արտասահմանի ժողովուրդը բաժնել երկու ճակատներու,— «բարեկամ» եւ «թշնամի»։ Կամ վստահելի եւ անվստահելի։

Գոնէ օրինակ առնէին ազատագրուած Ֆրանսայէն, ուր գաղափարական պայքարները չեն դադրած, բայց ազգային շահերը ամէն բանէ վեր կը դասուին։ Չէ՞ որ բոլշեւիկին հետ միեւնոյն աթոռին վրայ նստած են ընկերվարականն ու կաթոլիկը, իբրեւ երեսփոխան եւ նախարար։

Եւ յետոյ, ինչո՞ւ կը մոռնան ուժերու համեմատութիւնը եւ ժողովուրդին մեծամասնութեան տրամադրութիւնը։

Օրն ի բուն «թէմէննահ» ընելով չէ որ մարդիկ պիտի ապացուցանեն իրենց անկեղծ հայրենասիրութիւնը։

Ամէն մէկը իր ճամբով՝ միեւնոյն հիմնական նպատակին համար։ Իսկ ամէն բանէ վեր՝ թօթափում քարացած նախապաշարումներու եւ լայնամտութիւն։

Տեսէք, ոչ միայն միջազգային դիւանագիտութիւնը, այլեւ մամուլը — մանաւանդ անգլեւսաքսոն մամուլը — տեսակ մը չկամութեամբ կ'արձանագրեն հայկական կամ վրացական պահանջները։ Մինչեւ հիմա լսեցի՞ք որ եւ է տաք խօսք, «մեծ մամուլ»ին մէջ։

Միւս կողմէ, բուն իրաւատէրը, Մոսկուա, մինչեւ այսօր ալ կը գոհանայ շարժման մէջ դնելով անթելը, թերթերը կամ զանազան ազդեր։

Երբ աւելի զօրաւոր եւ բախտաւոր ժողովուրդներ հազիւ կը յաջողին արժեցնել իրենց պահանջները, մենք խառնաձայն կանչերով չէ որ պիտի շահինք դատը։

Լրջութիւն եւ ժրաջան աշխատանք։ Շ.

Ծանր մեղադրանքներ Յունաստանի Հայերու մասին

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եզրակացնելով կը յայտարարեմ անգամ մը եւս թէ, 1922էն ի վեր, գրաւման շրջանն ալ մէջն ըլլալով, հայ ժողովուրդի ազգովին կեցուածքը հանդէպ Հելլադայի եւ հելլենական շահերուն, եղած է կատարելապէս ուղիղ։ Այս ճշմարտութիւնը ձեր սպասարկութեանց «էկթէսիս»ները չեն կրնար խաթարել։

Գերմանեւիտալացիներու հետ, յունահայ դաղութը ազգովին, նոյնիսկ պաշտօնական յարաբերութիւն չէ ունեցած, որու հետեւանքով, գերման իշխանութեանց կողմէ՝ պաշտօնէս հրաժարելու սպառնալիքին ենթակայ եղած եմ, որոնց պատասխանած եմ թէ՝ բռնութեամբ միայն կարելի է զիս հրաժարեցնել։

Լրջօրէն ուշադրութեան առնուելու է նաեւ հետեւեալ պարագան թէ, գոյութիւն չունի ոեւէ հարց, հողային թէ տնտեսական, քաղաքական թէ կրօնական, որ, երկու քոյր ազգերը իրարմէ անջատէ եւ Հայերը հարկադրէ հելլէն շահերուն դէմ դաւաճանել։

Ներկայ պատերազմին, հայկական Հանրապետութիւնը՝ իր 300 հազարի հասնող կազմակերպեալ բանակներով, դաշնակից բանակներու կողքին, ի սէր ազատութեան, Կովկասեան լեռնաշղթաներէն մինչեւ Պերլին, նմանապէս բազմաթիւ հայ կամաւորական գունդեր՝ անգլեւամերիկեան բանակներու շարքերուն, արիւն թափած են եւ կը թափեն՝ բռնկալութիւնը ջախջախելու համար։ Պիտի չգտնուէին Յունաստան կամ այլուր, հայ դիտակից անհատներ եւ հատուածներ, որ կարողանային գործակցիլ նացիզմի բռնակալներուն հետ, առանց դաւաճանաց ըլլալու բուն իսկ իրենց հայրենիքի շահերուն։

Այս կարեւոր պարագան, կ'երեւի Ձեր Վսեմութեան ուշադրութենէն վրիպած է։ Ցարդ, հայ ժողովուրդը, իմ եւ ազգային եւ եկեղեցական իշխանութիւններուս կողմէ հրահանգուած են եւ հրաւիրուած, օրինապահութեան եւ դերագոյն զոհողութեանց՝ ի նպաստ իրենց երկրորդ հայրենիքին՝ Յունաստանի, եւ խուսափիլ հելլէն ժողովուրդին ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալէ։ Անոնք ազգովին քալած են այս ուղիղ ճամբէն եւ ոչ միայն Յունաստանի, այլեւ ընդհ. աշխարհի հայութիւնը՝ Յունաստանի եւ հելլէն ժողովուրդի հանդէպ կը տածեն եղբայրական սէր եւ համակրանք։ Այս զգացումը՝ իրենց ժառանգ մնացած է դարերու ընդմէջէն։ Արտասահմանեան հայ մամուլի հելլէնանպաստ բազմաթիւ արտայայտութիւնները անհերքելի իրականութիւններ են եւ արդիւնք՝ այդ համակրալից զգացումներուն։

Ուրեմն, օրինապահ եւ հելլէնասէր ժողովուրդին մաքուր ճակտին քսուած լրտեսութեան, ոճրագործութեան եւ դաւաճանութեան վերագրումներուն դէմ բողոքելով, պիտի խնդրէի հրապարակել ձեր «էկթէսիս»ներու փաստերը, եւ զանոնք ենթարկել՝ հելլէնեւհայ խառն քննիչ յանձնախումբի մը անաչառ քնութեան եւ դատողութեան։

Պ. Նախարար, հայ ժողովուրդը, ցարդ իր ազատագրական պայքարներու ընթացքին, հելլէն քաջարի քոյր ժողովուրդին նման, ջարդերու, կախաղաններու եւ հալածանքներու ենթարկուած է, բայց, անարգ ջարդարարները չեն կրցած ոչ մէկ ատեն հայ ժողովուրդին բարոյական կորովը ընկճել եւ ազգային արժանապատուութեան զգացումը խախտել, ու անոր մաքուր նկարագիրը մրոտել։ Դժբախտաբար, Յունաստանի մէջ գտնուեցան թերթեր, որ յանդգնեցան օրհնել մամուլի սիւնակներէն, Կարմիր Սուլթան Համիտի գերեզմանը՝ Հայ ջարդած ըլլալուն համար, եւ ուխտեցին՝ անոր հոգին հրճուեցնել, պակաս մնացածը իրենք լրացնելով։

Տակաւին հոս, Աթէնքի մէջ, մեր աչքին առջեւ, կը թոյլատրուի բեմադրութիւնը ամէնէն անպատկառ կերպով՝ հայկական ազգ. արժանապատուութիւնը վիրաւորող անիմաստ ծաղրական թատերախաղերու։

Վերջացնելէ առաջ, այս առիթով ձեր նկատառման կը յանձնեմ հետեւեալ պարագան եւս։ Ամեն. Հայոց Վեհ. Կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցելու համար, ընկերակցութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Ատենապետին եւ անդամներէն մէկուն մեր Հայաստան այցելութեանառիթով, Վեհ. կաթողիկոսի միջոցաւ խնդրեցինք հայկական կառավարութենէն, պարզաբանելով՝ Յունաստանի պատերազմի հետեւանքով ենթարկուած տնտեսական նեղ կացութիւնը, առանց նկատի առնելու՝ Հայաստանի մէջ կատարեալ հաւասարութեամբ բնակութիւն հաստատած 20հազար Հելլէններու հետ փոխնակութեան պարագան, մաս մը Հայերու փոխադրութիւնը՝ Յունաստանէն Հայաստան։ Հայկական կառավարութիւնը ընդառաջ երթալով մեր այս խնդրանքին, խոստացաւ մօտապագային իրագործել ներգաղթը առանց փոխանակութեան։ Այս պարագան, մեր Հելլադայի հանդէպ սնուցած սիրոյն մէկ ժեսթն է, որ չի կրնար չգնահատուիլ։ Հաւանաբար ուրեմն մօտ ապագային Յունաստանէն Հայերու ներգաղթը սկսի, բայց կ'ենթադրէինք որ, երկու քոյր ժողովուրդներու ներկայի եւ ապագայի շահուն համար, Հայերը այս երկրէն մեկնէին ոչ թէ դառնացած սրտով, այլ հելլէն պետութեան եւ ժողովուրդին հանդէպ երախտագիտական զգացումներով տոգորուած։

Պ. Նախարար, կը յուսամ թէ՝ այս բողոքյուշագիրս, Ձեր Վսեմութեան կողմէ կարեւորութեամբ նկատի կ'առնուի եւ ձեր ազդու միջամտութեամբ, պաշտօնական եւ անպաշտօն շրջանակները, ծրագրուած գաղտնի կամ յայտնի հակահայ թշնամութիւններուն եւ հալածանքներուն վերջ կուտան եւ քմահաճօրէն Քօմօթինիի, Ալեքսանդրապոլիսի եւ Ֆիմոթիքայի եւայլ վայրերու մէջ, առանց դատական իշխանութեանց ձերբակալման հրամանագրերու, երկար ատենէ ի վեր բանտերու մէջ հիւծող մեր հայրենակիցներուն ազատութիւն կը շնորհուի յանուն արդարութեան։

Հիթլէրի կտակները

Հիթլէրի կտակներուն բնագիրները հրատարակուեցան անգլեւամերիկեան մամուլին մէջ։ Քաղաքական կտակին մէջ, (29 ապրիլ 1945) Հիթլէր կը յայտարարէ.— «Մահէս առաջ կուսակցութենէն կ'արտաքսեմ նախկին մառէշալ Հերման Կէօրինկը, ետ առնելով անոր տրուած բոլոր իրաւասութիւնները, եւ անոր տեղ կը նշանակեմ ծովակալ Տէօնիցը, իբրեւ նախագահ եւ դերագոյն հրամանատար։ Մահէս առաջ կուսակցութենէն եւ իր վարած պաշտօններէն կը վտարեմ նախկին S. S. առաջնորդ եւ ներքին գործերու նախարար Հայնրեխ Հիմլէրը եւ կը նշանակեմ Քարլ Հանքէն։ Կէօրինկ եւ Հիմլէր իրենց անհաւատարմութենէն զատ, անդարմանելի ամօթ մը ձգեցին երկրին եւ ամբողջ ժողովուրդին վրայ, թշնամիին հետ բանակցելով գաղտնապէս, առանց իմ գիտութեան եւ հակառակ իմ կամքիս, ինչպէս եւ ապօրինաբար փորձելով ձեռք անցընել պետութեան ղեկավարութիւնը»։

Թուելէ վերջ նոր դահլիճին անդամները, Հիթլէր կը շարունակէ,— «Թէեւ Մարթէն Պորման, Կէօպէլս եւն. եւ իրենց կիները ինծի եկան իրենց ազատ կամքով, չուզելով որ եւ է պարագայի մէջ հեռանալ մայրաքաղաքէն, բայց, փոխանակ ինծի հետ իյնալու այստեղ, պիտի խնդրեմ որ հպատակին ինծի եւ ազգին շահերը վեր դասեն իրենց զգացումներէն։ Անոնք իրենց գործով եւ հաւատարմութեամբ ինծի մօտ պիտի ըլլան իբրեւ յետ մահու ընկերներ, որովհետեւ կը յուսամ թէ իմ ոգիս անոնց մէջ պիտի մնայ եւ միշտ պիտի առաջնորդէ զանոնք»։

Յետոյ կը պատուիրէ կառավարութեան եւ ազգին պահել ցեղային օրօէնքները «եւ անողորմաբար դիմադրել բոլոր ազգերու թունաւորիչներուն, միջազգային հրէութեան»։

Կտակին կցուած յաւելուածով մը, Կէօպէլս կը յայտարարէ թէ «առաջին անգամ ըլլալով վճռած է չհպատակիլ Առաջնորդին հրամաններուն եւ անոր հետ մնալ մինչեւ վերջը։ Այս մերժումին մէջ ինծի հետ են կինս եւ զաւակներս»։

Անձնական կտակին մէջ, Հիթլէր ծանուցանելով իր ամուսնութիւնը Եւա Պրաունի հետ, կ'ըսէ թէ ան ալ իրեն հետ պիտի մեռնի իր ազատ կամքով։ «Իմ ստացուածքներս, եթէ բան մը կ'արժեն, կը պատկանին կուսակցութեան, կամ, եթէ ան այլեւս գոյութիւն չունի, պետութեան։ Եթէ պետութիւնն ալ կործանած է, այլեւս աւելորդ է որ եւ է նոր հրահանգ իմ կողմէ»։

Անգլ. իշխանութիւնները համոզուած են թէ Մարթէն Պորման, նացի կուսակցութեան նախագահը, որ կը փնտռուէր իբրեւ պատերազմի ոճրա-

1945ի զլխաւոր դէպքերը

Բ.

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 2.— Մառէշալ Սթալին Մոսկուա կը հրաւիրէ Լեհաստանի այն քաղաքական կուսակցապետները որ ներկայացուցիչներ չունին Վարշաւայի մէջ, խորհրդակցելու համար:

3.— Ֆրանսական զօրքը կը գրաւէ Քոլմարը:

4.— Ամերիկացիները ետ կ'առնեն Մանիլան:

6.— Արհեստակցական Միութեանց համաշխարհային խորհրդաժողովը կը բացուի Լոնտոնի մէջ:

7.— Կը հրատարակուի առաջին պաշտօնական զեկոյցը Եալթայի խորհրդաժողովի մասին:

9.— Քանատական զօրքը կը յարձակի Հոլանտայի եւ Հռենոսի վրայ:

12.— Կը հրատարակուի պաշտօնական զեկոյցը Եալթայի խորհրդաժողովէն վերջ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Զինուորական գործակցութիւն Գերմանիոյ պարտութեան եւ զինաթափութեան համար.— Ֆրանսա պիտի մասնակցի գրաւման եւ վերստուգիչ յանձնաժողովին.— Մօտերս պիտի գումարուի Միացեալ Ազգերու խորհրդաժողովը Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ.— Դաշնակիցները կը համաձայնին Լեհաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ խնդիրներու մասին:— Զօր տը Կօլ կը մերժէ նախագահ Բոզվէլթի հրաւէրը Ալժէի մէջ հանդիպելու մասին:

15.— Գահիրէի մէջ ժողով կը գումարեն արաբական երկիրներու բոլոր արտաքին նախարարները:— Ամերիկեան օդանաւերը կը ռմբակոծեն Թոքիօն:

24.— Ամերիկեան Ա. եւ Թ. բանակները յարձակողականի կը ձեռնարկեն Գերմանիոյ արեւմտեան ճակատին վրայ:

26.— Արտաքին նախարար Պիտօ Լոնտոն կ'երթայ խորհրդակցելու համար անգլ. կառավարութեան հետ:

27.— Թուրքիա եւ Եգիպտոս պատերազմ կը յայտարարեն Գերմանիոյ դէմ:

ՄԱՐՏ 2.— Զօր տը Կօլ Խորհրդակցական ժողովին առջեւ կը պարզէ Ֆրանսայի վերաշինութեան ծրագիրը:

3.— Դիւանագիտական յարաբերութիւնները կը վերահաստատուին Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ:— Դաշնակիցները կը շահին Հռենոսի ճակատամարտը, գետը բռնելովաւելի քան 40 քիլոմեթրի վրայ եւ հասնելով Քէօլնի առջեւ: Ռուսերը Պալթիկ ծով կը հասնին:

4.— Գահիրէի մէջ կը փակուի արաբական պետութեանց խորհրդաժողովը եւ կը կազմուի Արաբական Դաշնակցութիւնը:

6.— Ամերիկացիները կը գրաւեն Քէօլնը:— Ճափոնցիները զինաթափ կ'ընեն Ֆրանսական զինուորները եւ կը հեռացնեն Ֆրանսական վարչութիւնը Հնդկաչինի մէջ:— Կրոցէա կը կազմէ Ռումանիոյ նոր կառավարութիւնը:

8.— Ամերիկեան առաջին կամրջագլուխը կը հաստատուի Հռենոսի աջ ափին վրայ, Ռէմակէն: Անգլիացիները Մալմէտի կը մտնեն:— Ռումանիա ետ կը ստանայ հիւսիսային Թրանսիլվանիան:

12.— Ռուսերը կը գրաւեն Քիւսթրինը (Գերմանիա):

17.— Ամերիկացիները կը գրաւեն Կոպլէնցը:

21.— Խ. Միութիւնը չեղեալ կը հռչակէ 1925ի ռուսեւթուրք դաշինքը:

23.— Ամերիկացիները կը գրաւեն Մայանսը: Մառէշալ Մոնթկոմբրիի զինուորները յարձակողականի ձեռնարկելով կ'անցնին Հռենոսը Ռուրի եւ հոլանտական սահմանին միջեւ:

26.— Մահ Լոյտ Ճորճի:

30.— Ռուսերը կը գրաւեն Տանցիկը: Ֆրանքֆորթ, Մանհայմ եւ Վիսպատըն Դաշնակիցներու ձեռքը կ'իյնան:

31.— Զօր. Այզընհաուրը կը հրաւիրէ գերման զօրամասերը դադրեցնել կռիւը: Ռուրը պաշարելով, Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները կը միանան: Ֆրանսական Ա. բանակը կ'անցնի Հռենոսը:

(Շար.)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ծնունդի առթիւ, տեղական Ֆրանսական Ֆութպոլի խումբը J. S. O. A. կազմակերպած էր ախոյենական մեծ մրցում մը: Կը մասնակցէին J. S. O. A., C .A. Ivry, C. A. Montreuil եւ Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը: Առաջին անգամ, Ivry եւ J. S. O. A. հրապարակէն քշուեցան յաջորդաբար Montreuilի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ին կողմէ: Ցետոյ, երկու յաղթական խումբերը իրարու դէմ ելան: Թէեւ վերջին յաղթութիւնը կը սպասուէր Ֆրանսական խումբին կողմէ որ կը պատկանի Division d'Honnneurի դասակարգին, մեր մարզիկները «Բարձրացիր» Հայ, «Բարձրացուր» Հայ անունը գոչելով, եւ կատարեալ խաղարկութեամբ, 1-0ով մրցանակը տարին:

Ու կան մարդիկ որ փոխանակ զօրացնելու այն ինչ որ գոյութիւն ունի, համաձայն իրենց նշանախօսքին, կը ջանան ջլատել ուժերը, մասնաւորապէս երիտասարդ ուժերը, կազմելով Հ. Մ. Ը. Մ.էն զատ, ուրիշ Ֆութպոլի խումբեր:

Զ. Մուրատեան

Խաղէն վերջ գինեձօն մը տեղի ունեցաւ ուր խօսք առաւ կազմակերպիչ յանձնախումբին նախագահը եւ շնորհակալութիւն յայտնեց մեր մարզիկներուն: «Եթէ բաժակը ձեռքէ ձեռք անցաւ, սակայն իր քաղաքը չփոխեց»: Խոստացաւ նաեւ աւելի լայնօրէն մեզ տրամադրել իրենց դաշտը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան անդամ մը ալ խօսք առնելով հաւաստեց վարչութիւնը լաւագոյնը պիտի ընէ մեր բարեկամական սերտ կապակցութիւնները աւելի զարգացնելու համար:

Բաժակը տեղաւորուեցաւ միւս բաժակներուն քով, արձանագրելով նոր էջ մը Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեանքէն:— Ք. Ո.

ՀՆԳԿԱՍՏԱՆԻ ազգ. շարժման վարիչներէն Պանդիտ Նէհրու ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ Ասիա ի վերջոյ պիտի ապստամբի անգլիական եւ ուրիշ պետութեանց մջամտութիւններէն եւ «այդ ապստամբութենէն պիտի ծագի պղտոր բան մը,— երրորդ համաշխարհային պատերազմը: Ասիոյ ժողովուրդները երբեք կամաւորապէս պիտի չհպատակին կայսրութեան մը տիրապետութեանը, ինչ որ ալ ըլլայ, եւ պիտի ապստամբին: Այդ շարժումը պիտի ըլլայ տեւական եւ մոլեգին ապստամբութիւնը միլիոնաւոր մարդոց որոնց դէմ հիւլէական ռումբն անգամ անզօր պիտի մնայ»:

ՀՐԷԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ԴԷՄ «պոյքոթ»ը պաշտօնապէս սկսաւ յունուար 1ին, Եգիպտոսի մէջ, համաձայն Արաբական Դաշնակցութեան որոշման: Եգիպտոսի ելմտական նախարարը հրամանագիր մը հրատարակեց, որով կ'արգիլուի ապրանք ներածել Պաղեստինէն, առանց մասնաւոր արտօնագրի: Արաբիոյ թագաւորը չեղեալ հռչակեց կահ-կարասիներու ապսպրանք մը որ տրուած էր Երուսաղէմ, հրէական տան մը: Պաղեստինի մէջ հարիւրաւոր Արաբներ որոշեցին այլեւս հրեայ բժիշկներու չդիմել: Լիբանանի կառավարութիւնը գրաւեց բեռ մը հրէական ապրանքներ, սահմանագլուխին վրայ:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ, որ վերսկսաւ չորեքշաբթի օր, պիտի վերջանայ մինչեւ մարտ 15: Նիւրընպէրկի պատերազմական ատեանը իր վճիռը պիտի արձակէ երեք շաբաթէն:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ՔԱՐՏԱՇ ՄԵՔԵՆԱՅ.— Կիրովականի (Հայաստան) քիմիական գործարանի մեքենական վարիչ Ս. Գարագէօզեանը հնարեր է քարտաշ մեքենայ մը որ իր կարողութեամբ կը փոխարինէ 20 մարդու ուժին: Եթէ մարդը մէկ օրուան ընթացքին կրնայ յղկել 7—8 քար, այս մեքենան կը յղկէ 150—160 քար: Մեքենան արդէն կը գործէ:

ՆՈՐ ԳԻՏԱԿԱՆ ՄԵԹՈՏՆԵՐ.— Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի փոխ - նախագահ Փրօֆ. Համբարձումեան կը յայտնէ թէ իր աշխատակիցները մշակած են նոր մեթոտ մը «կողմիկ» փոշիի ուսումնասիրութեան: Այս մեթոտը կուտայ փայլուն արդիւնքներ:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.—Լիոնէն Պ. Սահակ Կէնճեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Գ. Գալֆաեանի, Lilas (Փարիզ:

ՇԱՎԻԼԻ Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը, որ ունի 70 անդամ, իր վերջին ընդհ. ժողովին մէջ ընտրեց իր նոր վարչութիւնը,— Զավուշեան Մուշեղ՝ նախագահ, Պօյաճեան Մկրտիչ՝ փոխ-նախագահ, Պաղտասարեան Տիգրան՝ քարտուղար, Աբէլեան Յակոբ՝ փոխ քարտուղար, Էքպէրեան Խաչիկ՝ գանձապահ, Պօյաճեան Պետրոս եւ Գալայճեան Զաւէն խորհրդական:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

գործ, մեռաց է: Այն երեք անձերը որ կը պահէին կտակներուն պատճէնները, ձերբակալուած են Անգլիացիներուն կողմէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ 50 ամեակը տօնուեցաւ Փարիզի մէջ: 1895ին էր որ կը ներկայացուէր առաջին շարժանկարը, Պուլվառ տէ Քափիւսէնի մեծ սրճարանին դետնայարկը, մէկ Ֆրանք մուտքով, նախաձեռնութեամբ Լիւմիէռ եղբայրներու: Առաջին օրուան շահը եղաւ 35 Ֆրանք: Երեք շաբաթ վերջը 3000 հոգի խռնուած էին թատրոնին առջեւ: Այնուհետեւ սինէման ծաղկեցաւ արագօրէն:

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԸ կը տիրէ Ատլանտեանի եւ Մանշի մէջ: Բազմաթիւ նաւեր վնասուած կամ խրած են: Նափոլիէն մեկնած նաւ մը, որ 5000 ռումբ կը փոխադրէր Մ. Նահանգները, կէս ճամբան մնաց:

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 700 ԼԵՀԵՐ Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանէն Ֆրանսա պիտի գան իրենց ընտանիքներուն հետ, կառավարութեան հրաւէրով, իբրեւ բանուոր ծառայելու համար հանքերու եւ ագարակներու մէջ: Բոլորին ալ Ֆրանսական հպատակութիւն շնորհուած է:

280.000է ԱՒԵԼԻ Ֆրանսացի գերիներ եւ տարագիրներ կը փնտռուին տակաւին: Կ'ենթադրուի թէ մեռած են: Ալզաս Լօռէնի բնակիչներէն շատեր անպատսպար կը մնան տակաւին: Ասոնք 1940ին տարագրուած էին Գերմաններու կողմէ:

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐ հրապարակաւ կախուեցան Պրիանսքի մէջ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ մերժեց ընդունիլ հատուցումներու յանձնաժողովին որոշումները, որոնք շատ պզտիկ բաժին մը կը սահմանէին այդ աւերեալ երկրին համար: Փոխ-վարչապետը եւ պարենաւորման նախարարը Լոնտոն պիտի երթան, տնտեսական բանակցութիւններ կատարելու եւ տրախմին հաստատուն վիճակի մը վերածելու համար:

ՍԹԱԼԻՆ քաջառողջ է, համաձայն Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին յայտարարութեան: Սպարապետը մեծապէս օգտուած է վերջին արձակուրդէն:

ԻՏԱԼԻՈՅ դաշնակից հրամանատարութիւնը տեղական իշխանութեանց յանձնեց հիւսիսային շրջանի չորս նահանգները,— Փիէմոնթէ, Վենետօ, Լիկուրիա եւ Լոմպարտիա:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ զինուորական պաշարումը կը շարունակուի: Քաղաքը երկու մասի բաժնուած է: Մէկ մասին մէջ սովորական կեանքը անփոփոխ կը մնայ. միւսին մէջ քաղաքացիները չեն կրնար տունէն դուրս ելլել ցերեկուան ժամը 4էն մինչեւ առտուան 8: Առջի օր ձերբակալուեցան 400 կասկածելիներ որոց մէջ շատ մը կիներ կան: Նոյնիսկ սինակոկներ խուզարկուած են, զէնք փնտռելու համար եւ հաւատացեալները հարցաքննուած:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը պիտի ընդլայնուի, համաձայն Մոսկուայի խորհրդաժողովին որոշման: Երեք մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները գործի ձեռնարկած են արդէն, բայց մեծ դժուարութեանց կը հանդիպին: Թագաւորը մայրաքաղաք վերադարձաւ, քանի մը ամսուան բացակայութենէ մը վերջ: Հաւանական է որ վարչապետ Կրոցէայի տեղ աւելի չափաւոր համայնավար մը հրաւիրուի:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ մասին անգլեւֆրանսական բանակցութիւնները կը շարունակուին, բայց համաձայնութիւն չէ գոյացած տակաւին: Անգլիացիները կ'ուզեն որ Սուրիոյ անգլիական եւ Ֆրանսական զինուորները Լիբանանի մէջ մնան ատեն մը, իսկ Ֆրանսացիները կը պահանջեն որ անգլ. զօրքը Պաղեստին քաշուի: Անգլիոյ արտաքին նախարարը եւ Լոնտոնի Ֆրանսական դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցան, ելք մը գտնելու համար: Արաբներն ալ դժգոհ են որ որոշ թուական մը նշանակուած չէ, երկու պետութեանց զինուորները քաշելու համար:

Ա. Գիւլխանդանեանի յուղարկաւորութիւնը

Այսօր, ուրբաթ, ժամը 3.30ին տեղի կ'ունենայ հանգուցեալ ընկ. Աբրահամ Գիւլխանդանեանի յուղարկաւորութիւնը, Մոնմորանսիի գերեզմանատան մէջ: Յուղարկաւորները պիտի հաւաքուին Enghien-les-Bainsի կայարանը: Կառ տիւ Նոռէն կառախումբ առնել կէսօրէ վերջ ժամը 1.56ին կամ 2.26ին:

Գիւլխանդանեանց բնակարանի հասցէն.— 30, Rue Lucien-Perquel. Montmorency.

ՇԱՎԻԼԻ Եկեղց. վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ հայկական Ծնունդի տօնին առթիւ շաբաթ իրիկուն եւ կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի եւ ջրօրհնէքի արարողութիւն պիտի կատարուի: Ժամերգութիւն շաբաթ ժամը 16ին, կիրակի առաւօտ ժամը 8ին:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Զարեհ Մութաֆեանի նկարահանդէսը մինչեւ 19 Յունուար, Galerie Allardի մէջ (20 rue des Capucines, (հեռաձայն Opéra 35-95): Ամէն օր ժամը 10էն 12, եւ 14էն 18, բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէն:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ)
28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, ընտիր օղի եւ ճոխ աղանդեր: Հինգշաբթի օրերը գոց է:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél. : GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 Ֆրանք

Samedi 5 Janvier 1946 Շաբաթ 5 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4501-Նոր շրջան թիւ 230 | Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՐԿԿ ԵՒ ԱՑՍՕՐ

ԹՂԵՆԻՆ ԱՆՊՏՈՒՂ...

Ծանօթ խօսք է։— «Թուրքն որ անցաւ, խոտ չի բուսներ»...։ Վիկտոր Հիւկօ իրաւունք ունէր այս բնորոշումը ընելու՝ ոչ միայն յանուն մարդկութեան, այլ մանաւանդ յանուն մշակոյթի եւ պատմութեան։ Պատուհաս մը՝ թուրք ժողովուրդը, որ ԺԹ. դարու փառքի իր օրերէն մինչեւ ԺԹ. դարու քայքայման շրջանը միմիայն արիւն ու թշուառութիւն սերմանեց։

Ֆրանսացին առանձին չէ իր անողոք դատաստանին մէջ, եւ պատմութիւնները՝ պատկերազարդ իր բոլոր վճիռներուն մէջ, Թուրքիան կը ներկայացնեն միշտ իբրեւ երկիր եւ ժողովուրդ, ոչ ազգ, ո՛չ քաղաքակրթութիւն, ո՛չ ոգի, ո՛չ ալ մշակոյթ։ Մինչեւ Հանրապետութեան հաստատումը՝ Թուրքիոյ մէջ, նախկին կայսրութեան մոխիրներուն վրայ, ոչ ոք լոյսի կամ զաղափարի մը ոգեկան անդրադարձումը փորձած է տեսնել, կամ հաստատել՝ թուրք ժողովուրդի պատմութեան մէջ։— Ջմռռնանք, ... բացի Թուրքերէն։ Որովհետեւ, համաձայն նորագոյն հետազօտութիւններու եւ պատմական վաւերական աղբիւրներու... քաղաքակրթութեան ալփաւն ու օմեղան Թուրք ժողովուրդն է ,որ «հոսելով Ասիայէն, լոյսով ու դիտութեամբ ողողեց բոլոր հին ազգերը» — Ծոյները, Փիւնիկեցիները, Եգիպտացիները եւ ուրիշներ...։ Աթաթիւրքի կը պարտինք, այս առիթով, զուլիցերլիացի Փրոֆ. Փիթառներու եւ ուրիշ համաշխարհային դէմքերու վկայութիւնները Թուրք ժողովուրդի բարիքներու մասին։ Բայց, այդ բոլորը այնքան տոկուն փաստեր են, որ կը շարժեն նոյնինքն Թուրք դասախօսներու ծիծաղը։ Պատմութեան ականաւոր ուսուցիչ մը, Պոլսոյ մէջ, իւրաքանչիւր դասախօսութենէ առաջ հարկ կը տեսնէր ընելու ճշդում մը՝ խնամարհած ու ամօթապարտ աչքերով։— « Ձեր գիրքը կ'ըսէ թէ...։ Համաձայն ձեր գրքին...։ Ձեր պատմութեան գրէին կը տեղեկանանք թէ...»։

« Երիտասարդ Թուրքերու պետութիւնը» հաստատին 80ներորդ էջին վրայ, Ա. Մանտելշթամ, Արեւելեան հարցի քաջածանօթ դրիչներէն մին, տասնեւվեց տարի ապրելէ վերջ Օսմ. Կայսրութեան մէջ, դիտել կուտար 1916ին։— «Թուրք ժողովուրդի ողբերգութիւնը այնտեղ է, որ ան՝ այն օրէն ի վեր որ երեւան ելած է համաշխարհային բեմի վրայ, ոչինչ ըրած է մշակութային իմաստով, արդարացնելու համար իր գոյութիւնը։ Ան, այլ ժողովուրդներու կեանքին մէջ է մտած մի միայն արցունքի եւ արեան հեղեղներով եւ սոբրկութեամբ։ Տիրապետելով հին մշակոյթի տէր ցեղերուն,— Յոյներուն, Արաբներուն, սլաւ ժողովուրդներուն —, դրաւելով սքանչելի քաղաքը՝ Աչխարհի Մայրաքաղաքը (Պոլիս, Ա. Ա.), Թուրք ժողովուրդը ճահճացած է։ Չգիտակցելով արաբական մտքի փառահեղ հաղուստով, զարդարուելով պարսկական բանաստեղծութենէ դողցուած թանկագին քարերով, Թուրք ժողովուրդը չկրցաւ սակայն ծնիլ ոչ մէկ մեծ զաղափար։ Աչխարհ նոր ձայն կամ երգ չլսեց իրմէ, չտեսաւ եւ ոչ մէկ նոր դէմք կամ ձեւ։ Թուրք ժողովուրդը, յետնորդ սերունդներու չկտակեց ո՛չ մէկ անուն բանաստեղծի, նկարչի, քանդակագործի, երաժշտագէտի կամ գիտնականի, որուն անունը սիրով եւ հիացումով կրկնէր մարդկութիւնը։ Ան, եղաւ դատարկադոյն ժողովուրդ մը եւ իրպատմական առաքելութիւնը եղաւ միայն աւերել։ Իսկ աւերելու համար ոգի չի պահանջուիր։ Ազգային կեանքի խարխխներ ստեղծելու համար ոգի անհրաժեշտ է, ու ճիշդ այդ է որ չունի Թուրքիա»։*

Ձիհատ Պապան, որ ամիսէ մը ի վեր «մարդու պակաս» կ'ողբայ «Թասվիր»ի մէջ, թերեւս կարենայ լուծել Թուրքի ցամաքութեան դաղտնիքը՝ եթէ իրեն ներկայացնենք նաեւ աւելի բարախուն եւ թարմ վկայութիւն մը,— 1945ի Ուէսթերըի վճիռը։— «Թուրքը հաւասար է մոլեռանդ, բռնակալ, տգէտ, անգութ մարդու»։ (Ուէսթերըի բառարան, 1945, Մ. Նահանդներ)։

Աթաթիւրքի երեւումը՝ Թուրք ժողովուրդի կեանքին մէջ, ճիշդ է թէ «ի հմանէ» կը փոխէր կեանքը այդ ժողովուրդին։ Մտայնութեան, բարքերու, մանաւանդ տնտեսական կեանքի փոփոխութիւն, որ կ'ենթադրէր տեսակ մը արթնութիւն.— դարթօնք։ Բայց, այդ «ծաղկում»ը ոչ մէկ համամարդկային նկարագիր ունէր, որովհետեւ խորքի մը ձեւափոխութիւնը չէր։ Ձեւի եւ միջոցներու յեղաշրջում, մըն էր, որուն անդրադարձումն ու տարողութիւնը եւս՝ դատապարտուած էին մնալ արուեստական յեղաշրջութեան մը սահմաններուն ու կարելիութեանց մէջ։

Պատմութիւն, աչխարհագրութիւն եւ քաղաքականութիւն ուզեցին, սակայն, որ 1923 էաղդին, ... Թուրքիա «զարթումի» արագ շրջան մը ապրի, եւ անցնի ի շարս քաղաքակիրթ ազգերու։ Անգամ, իր կողմէ ճիգ չխնայեց, «բանիւ եւ գործով» իր կառքին լծելու համար օտար մամուլի ներկայացուցիչներ, լեզուաբաններ եւ դիտուններ, միսսով ու ոսկորով աչխարհահռչակ մարդիկ ալ, — եւ ահա՛ համանուագ մը, որ Հին ու Նոր Աչխարհները մատնեց հիացումի։ Մինչեւ այսօր, անգլ. մամուլը կը չարունակէ դափնի հիւսել Թրքական քաղաքակրթութեան, — «Թայմզ»ի Թղթակիցը՝ Անդարայի մէջ, Քարլիլլի եւ Բերա-Փալասի յանկուցիչ անկիւններէն, կը չարունակէ խունկ ծխել «քաղաքակիրթ» Թուրքին։ Արտաքին Նախարար Պեվինր չէ՞ր, որ 28 Հոկտեմբերի Թուրք Հանրապետութեան Տօնին, կը չարականէր Լոնտոնի Թուրք դեսպանատան մէջ։

—«Թուրքիա՝ օրրանն է քաղաքակրթութեան, եւ Անգլիա պիտի չթոյլատրէ, որ արգելք հանդիսանայ իր յառաջդիմութեան, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ»։ («Վաթան», 2 Նոյեմբեր 1945)։—

Պատմութիւնը պիտի ըսէ, ուշ կամ կանուխ, թէ որքան ազուէս կամ որքան միամիտ էին անոնք իր «բարեշրջութեան» մը կրկնութիւնը ուզեցին տեսնել Թուրք ժողովուրդի կեանքին մէջ։ Այսօր, քիչ էէ թիւը, Թուրքիոյ մէջ՝ այն Թուրք մտաւորականներուն, որոնք անդրադարձած են ինքնախարութեան ահաւոր թմբիրին, եւ ահազանգ կը հնչեցնեն դահավիժումը սահմանափակելու համար։

Շեչտելէ վերջ, թէ ճարտարարուեստական եւ դինուորական մարդերու վրայ «մեծ» յառաջդիմութիւն արձանագրեց Թուրք Հանրապետութիւնը, Թուրք լրագրութեան եւ մտաւորականութեան ամէնէն աւելի Թուրք եւ ազգայնամոլ դլուխը՝ Փէյամի Սաֆա, կը դրէ «Թասվիր»ի 29 Հոկտեմբերի թիւին մէջ։

— « Պալքանեան պատերազմի եւ Օսմ. Կայսրութեան քայքայումի օրերուն, մինչեւ Համաչխարհային Ա. պատերազմ, Թուրք մշակոյթը համեմատաբար աւելի չարժուն վիճակ կը պարզէր։ Հանրապետութեան հռչակումէն վերջ, տխուր ամայութիւն մը սկսաւ յանկարծ։ Գրական եւ ոչ մէկ ճեռնարկ ապրեցաւ, ոչ մէկ հանդէս կրցաւ շնչել։ Փակուեցան, մէկիկ մէկիկ, «Թուրք Օճաղը»ները, որոնք քիչ մը թարմութիւն կը բերէին մեր իմացական կեանքին։ «Հալք» կուսակցութեան միջամտութիւնը՝ դրական-մշակութային մեր կեանքին ներս, խափանեց անհատական ամէն նախաձեռնութիւն։ 1925—1938, մինչեւ մահը Աթաթիւրքի, իմացական բոլոր չարժումները՝ Թուրքիոյ մէջ, պաշտօնական (պետական) դոյն առին։ Իսկ 1938էն ասդին, թարդմանական դրականութեան մը «նորութեան» ակնհատես եղանք։ Ցուսահատական ամայութիւն, ու նոյնքան յուսահատական ամլութիւն։ Թուրքհանրապետութիւնը քանդեց միջնադարեան բարքերը, եւ ընկերային նոր կարդեր հաստատեց։ Քաղաքներ բարեզարդեց, ճարտարարուեստ հիմնեց, ճամբաներ եւ նաւահանդիստներ չինեց։ Բայց, քառորդ դարու սա հսկայական միջոցին մէջ, ոչի՛նչ կրցաւ տալ իբրեւ ոգեկան արժէք, եւ մշակոյթ։ Երբ կը խորհիմ այս մասին, ՉԵՆՔ ԿՐՆԱՐ ԵՐԿՈՒ ՉԵՒՔԵՐՈՎ ՉՓԱԿԵԼ ՄԵՐ ԴԷՄՔԸ...»։

Ի՞նչ աւելցնել։

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

ՉԵՀՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ Գերմաններուն արտաքսումը յետաձգուեցաւ գարնան, նկատելով որ Գերմանիոյ դաչնակից իչխանութիւնները ձմեռ ատեն չեն կրնար զրաղիլ զանգուածային տեղափոխութիւններով։ Սկզբնական ծրագրին համաձայն, 250.000 Գերմաններ պիտի արտաքսուէին 1945 Դեկտեմբերին, 125.000 հոգի 1946 Յունուարին, եւ ամբողջ տեղափոխութիւնը պիտի վերջանար մինչեւ Օգոստոս։

ԻՐԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ լուծելու համար, Անգլիա որոչեց քննութիւն մը կատարել տեղին վրայ։ Թէհրանի անգլ. դեսպանը պիտի չլսնայ համոզել իրանեան կառավարութիւնը որ ընդունի այս քննութիւնը։ Լոնտոնի մէջ կը յուսան թէ այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ համոզել նաեւ Ս. Միութիւնը, որ Մոսկուայի մէջ մերժած էր քննութեան այս ծրագիրը։

Զարհուրելի յայտնութիւններ
Հրէական ջարդերու մասին

Նիւրէնպէրգի դատավարութեան վերջին նիստին մէջ, զարհուրելի յայտնութիւններ եղան հրէական ջարդերու եւ ուրիշ դէպքերու մասին։ Կարդացուած փաստաթուղթերէն կ'երեւայ որ, Տիէրի արչաւանքէն վերջ, Հիթլէր հրամայած էր անխնայ «ջարդել մինչեւ վերջին մարդը», ըլլան համազգեստով, զինուած կամ ոչ, կռիւի մէջ կամ ոչ։ Տարբերութիւն չըներ թէ անոնք ցամաք ելած են նաւերով կամ օդանաւերով, կամ իջած անկարդելներով։ Նոյնիսկ եթէ անոնք անձնատուր ըլլան, ոչ մէկ ներում»։

Այս զաղտնի հրամանը, որմէ միայն 12 օրինակ պատրաստուած էր, կը պահանջէր «քոմանտոս» զինուորները կամ օդաչուները անմիջապէս յանձնել Հիմլէրի ոստիկանութեան (Կէսթափօ)։ Արդիլուած էր զանոնք բանտարկել զինուորական հսկողութեամբ կամ արգելափակել դերիներու կայաններուն մէջ։ Հիթլէր անձամբ կը հրամայէր.— «Զինուորական օրէնքով պատասխանատու պիտի բռնեմ բոլոր այն հրամանատարները եւ սպաները որ կը թերանան այս հրամանին դործադրութեան մէջ»։

Միեւնոյն նիստին մէջ, դատախազը կարդաց չարք մը փաստաթուղթեր կէսթափոյի վարիչին՝ Քալթենպրունների ոճիրներու մասին։ Այս ամբաստանեալը ուղղակի արիւնահռոսութիւն ունեցած ըլլալով, հիւանդանոց փոխադրուած է։ Պաշտպան փաստաբանը խնդրեց յետաձգել դատը, բայց առեանը մէկ ժամ խորհրդակցելէ վերջ որոչեց լսել բոլոր վկայութիւնները։ Ամերիկեան դատախազը յայտարարեց թէ ամբաստանեալը, որ Աւստրիացի է, ոչ միայն դիտէր արգելարաններու մէջ անցած-դարձածը, այլեւ ինքն էր որ կը հրամայէր զոհերուն ոչնչացումը։ Գերմանացի մը վկայեց թէ պատերազմին վերջերը ամբաստանեալը այնքան զօրաւոր դարձած էր որ, նոյնիսկ Հիմլէր կը վախնար իրմէ։ Ուրիշ Գերմանացի մը, կէրհէս, անդամ S. S.ներու կազմակերպութեան, վկայեց թէ ծրագիր մը կար օդանաւերով ոչընչացնելու Տախաուի արգելարանը եւ հրէական աչխատանքի կայանները, երբ Դաչնակիցները յառաջ կը խաղային։ Այս վկան պատմեց թէ Հրեաները կը զնդակահարուէին խումբ խումբ, իւրաքանչիւրը քանի մը հարիւր հոգիէ բաղկացած։ Նախ կը հրամայէին հանուիլ, հագուստները եւ ճերմակեղէնները ասդին, կօշիկները անդին դնելով, S. S.ներու առջեւ որոնք խարազաններ ունէին։ Ցետոյ խումբ խումբ կը չարուէին ընտանիքի անդամներով, ամբողջովին մերկ,— այրեր, կիներ, ծերուներ, մանուկներ, մանուաւոր փոսի մը առջեւ։ «Առանց լալու կամ պոռալու, այս կալանաւորները ողջագուրուելով եւ իրարմէ հրաժեշտ առնելով, կը սպասէին S. S.ներու հրամանին։ Վերջապէս կը սպաննուէին համազարկներով։ Ցաջորդ խումբերը կուզային անցնելով տակաւին տաք դիակներու մէջէն եւ նոյն ճակատագրին կ'ենթարկուէին։ Դիակները չարուած էին փոսին ափը եւ կը ծխէին միեւնոյն ատեն կրակ տեղալով։ Զոհերը մինչեւ վերջը իրարու քով կը մնային, խօսելով կամ սաղմոս երգելով։ Ձերմակ մազերով պառաւ մը երեխայ մը գրկած, գնաց փոսին առջեւ ուր երկուքն ալ մեռան։ Հայր մը որ իր թեւերուն մէջ գրկած էր տասը տարեկան տղայ մը, մատով երկինքը ցոյց տուաւ անոր եւ ինկաւ դնդակներուն տակ»։

Վկային յայտարարութեան համաձայն, ամէն օր մօտ 1500 հոգի կը սպաննուէին երեք մեծ փոսերու առջեւ։ Ինք հասած ատեն տակաւին 5000 հոգի կը մնային, ենթակայ «մաքրուելու»։ Երկու Ֆրանսացի սպաներ ալ պատմեցին թէ չատ մը գերիներ սպաննուած են կազարճակ սենեակներու մէջ թխուելով։

⚔ *Լոնտոնի թերթերը կը դրեն թէ 53.000 Նացիներ բանտարկուած են անգլիական չրջանի ութ արգելարաններու մէջ եւ 2000 հոգի եւս պիտի փոխադրուին։*

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ պատասխանելով Մոսկուայի խորհրդաժողովին առթիւ հաղորդուած զեկոյցին, կարդ մը լուսաբանութիւններ պահանջեց։ Մինչեւ որ ճչգրիտ լուսաբանութիւններ չստանայ, Ֆրանսա պիտի պահայ իր աչակցութիւնը երեք Մեծերու ծրագրին։ Զօրմը կօլ միշտ կը յիչեցնէ թէ Ֆրանսա չի կրնար դուրս ձգուիլ Եւրոպայի վերակազմութեան վերաբերեալ խորհրդակցութիւններէ, իսկ արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ այն տեսակէտն ունի թէ պէտք է ընդունին Մոսկուայի մէջ մշակուած բանաձեւը, որպէսզի չմեղադրուին թէ կը խանգարեն երեք Մեծերուն ներդաչնակութիւնը։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ կառավարութեան կազմը լայնցնելու համար, երեք մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցան Միհայ Թագաւորին հետ։ Կը յուսան մինչեւ մէկ չաբաթ լրացնել իրենց պաչտօնը։ Թագաւորը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով Նոր Տարուան առթիւ, միութեան յորդոր կարդաց։

ՊԼՕՐՈՒԹԻՆ կը հեռադրեն թէ հականգլիական եւ հակաֆրանսական ցոյցեր տեղի ունեցան քաղաքին եւ Դամասկոսի մէջ։ Սուրիոյ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ, որպէսզի Ֆրանսական օդանաւեր չկարենան Սուրիա իջնել։

1945ի գլխաւոր դէպքերը

Գ.

ԱՊՐԻԼ 4.— Խ. Միութիւնը կը խզէ իր դաշինքը Ճափոնի հետ:

5.— Մառէշալ Թիթօ Մոսկուա կը հասնի:

7.— Ռուսերը Վիէննա կը մտնեն:

11.— Դաշնակիցները կը գրաւեն Էսսէնը:

12.— Մահ նախագահ Բոզվէլթի: Պ. Թրումըն կը դառնայ Մ. Նահանգներու 33րդ նախագահը:

13.— Դաշնակիցները կը գրաւեն Վայմարը:

15.— Զօր. Լարմինայի զինուորները կը գրաւեն Ռուայեանը:

18.— Ամերիկացի զօր. Փէթընի բանակը Զեխոսլովաքիա կը մտնէ:

19.— Գրաւում Լայփցիկի:

20.— Դաշնակիցները կը գրաւեն Նիւրընպէրկը:

21.— Գրաւում Պոլոնյըի (Իտալիա):— Խ. Միութիւնը եւ Լեհաստան փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը կը ստորագրեն:

22.— Ֆրանսական Ա. բանակը անցնելով Դանուբը, զուիցերիական սահմանագլուխը կը հասնի:

23.— Մառէշալ Ժուկովի զինուորները Պերլին կը խուժեն.— Ուոշինկթընի մէջ Մոլոթով, Իտըն եւ Սթեթինուս (երեք արտաքին նախարարները կը խորհրդակցին լեհական հարցի մասին:

24.— Հիթլէրի վերջին գիրը Մուսոլինիի:

25.— Համաշխարհային ապահովութեան խորհրդաժողովը կը բացուի Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ:

26.— Ամերիկեան եւ խորհրդային ուժերը կը միանան Թորկաուի մէջ, Ժուկովի եւ Կոնիեւի բանակները՝ Փոցտամի հիւսիս-արեւմտեան շրջանին մէջ:— Դաշնակիցները կը գրաւեն Մանթովան, Փարման եւ Վէրոնան (Իտալիա): Միլանօ, Ճենովա եւ Թորինօ կ'ազատուին իտալացի հայրենասէրներու կողմէ: Ֆրանսական Ա. բանակը Քոնսթանս կը մտնէ (Զուիցերիա):— Փէթէն կը ձերբակալուի Սպանիոյ Ֆրանսական սահմանին վրայ:

27.— Անգլիացիները կը գրաւեն Պրէմէնը:

28.— Հիմլէր անպայման անձնատրութիւն կ'առաջարկէ Անգլիացիներուն եւ Ամերիկացիներուն: Մուսոլինի եւ Ֆարինաչչի (կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը) կը գնդակահարուին Միլանոյի մէջ:— Անգլիացիները օդանաւերով ուտեստ կը հասցնեն Հոլանտայի:

29.— Գրաւում Միւնիխի.— Արձակազէններ կ'ազատեն Վենետիկը: Դաշնակիցները Միլանօ եւ Թորինօ կը մտնեն: Մառէշալ Թիթօ Թրիէսթէ կը մտնէ:— Քաղաքապետական ընտրութիւններ Ֆրանսայի մէջ: Առժամեայ կառավարութիւն մը կը կազմուի Վիէննայի մէջ:

ՄԱՅԻՍ 1.— Գերմանական անթելը ծանուցանելով Հիթլէրի մահը, կ'ըսէ թէ անոր յաջորդած է ծովակալ Տէօնից:— Ամերիկացիները զինուոր կը հանեն Պորնէօ (Խաղաղական):

2.— Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ թշնամի ուժերը անձնատուր կ'ըլլան:

3.— Մառէշալ Սթալին կը ծանուցանէ Պերլինի անկումը: Անգլիացիները կը գրաւեն Համպուրկը:

4.— Հոլանտայի, Տանըմարքայի եւ հիւսիսարեւմտեան Գերմանիոյ գերման բանակները անձնատուր կ'ըլլան: Ամերիկացիները կ'անցնին Պրէնները: Ամերիկացիները եւ Ֆրանսացիները կը գրաւեն Պէրխթէսկատընը:— Պելժիոյ ընկերվարականները եւ համայնավարները Լէոփոլտ թագաւորին հրաժարումը կը պահանջեն:

5.— Ապստամբութիւն Փրակայի մէջ:— Պաշտօնապէս կ'իմացուի 16 լեհ երեւելիներու ձերբակալութիւնը Ռուսերու կողմէ:

7.— Գերմանիա անձնատուր կ'ըլլայ առանց պայմանի: Ռուսերը Պրէսլաւ կը մտնեն:

8.— Յաղթանակի օր: Կը ստորագրուի Գերմանիոյ անձնատրութեան վերջնական պայմանագիրը, Պերլինի մէջ:— Խռովութիւններ Ալժերիոյ մէջ:

9.— Կարմիր բանակը Փրակա կը մտնէ, ընկերակցութեամբ Պէնէշի կառավարութեան:— Զօր. Վէկան կը ձերբակալուի:

14.— Համեմատական ընտրութիւնները կը հաստատեն ձախակողմեան հոսանքներու եւ դիմադրական Ճակատի յաջողութիւնը Ֆրանսայի քաղաքակապետական ընտրութեանց մէջ:— Աւըստրիա անկախութիւն կը հռչակէ:

20.— Բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութեանց պահանջին վրայ մառէշալ Թիթոյի զինուորները կը պարպեն Վենեցիայի եւ Քարինթիայի մէկ մասը:— Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութիւնները կը պահանջեն ետ քաշել դաշնակից զինուորները:

21.— Անգլիոյ աշխատաւորականները կը մերժեն Զըրչիլի առաջարկը՝ խառն կառավարութիւնը պահելու մասին մինչեւ պատերազմին վերջը:

23.— Զըրչիլ կը հրաժարի:

24.— Զօր. տը Կօլ կը ծանուցանէ վարկի, ածուխի եւ ելեկտրականութեան ազգայնացումը:— Հիմլէր, Գերմանիոյ ներքին նախարարը, անձնասպան կ'ըլլայ ձերբակալուած ատեն:

27.— Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ հակասական զեկոյցները կը հրատարակուին Միջին Արեւելքի կացութեան մասին:

29.— Զըրչիլ Երեսփ. ժողովին կը ներկայացընէ իր առժամեայ կառավարութիւնը:

31.— Զըրչիլ տեսակ մը վերջնագիր կ'ուղղէ Ֆրանսական կառավարութեան, Սուրիոյ տագնապի մասին:— Լոնտոնի մէջ կը գումարուի պատերազմի ոճիրներու միջդաշնակցային Յանձնաժողովին առաջին ժողովը:

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՄԱԹԷՆ»ի տէր եւ տնօրէնը, Կի Պունօ - Վարիլլա, 48 տարեկան, դատապարտուեցաւ իբրեւ գործակից: Դատավարութեան ընթացքին ինք եւ փաստաբանը փորձեցին ամբողջ մեղքը ձգել հօրը վրայ, որ 83 տարեկան էր եւ մեռաւ 1944 Օգոստ. 1ին: Ամբաստանագիրը կ'ըսէր թէ «Մաթէն» 30 միլիոն Ֆրանք շահած էր գրաւման ընթացքին: Կի Պունօ Վարիլլա կը ստանար ամսական 150.000 Ֆրանք, իսկ երբ սկսաւ հրատարակել նաեւ La Semaine շաբաթաթերթը, ամսականը բարձրացաւ մինչեւ մէկ միլիոն Ֆրանքի: Հաշուակալ մը վկայեց թէ ամբաստանեալը 24 միլիոն Ֆրանք շահած էր «Լա Սըմէն»ի չորս տարուան հրատարակութենէն, վեց միլիոն «Մաթէն»էն, եւ 4.000.000Ֆրանք ալ ստացած է իբրեւ անձնական ծախք: Հաշուակալը պատմեց նաեւ թէ «Մաթէն»ի խմբագրական մարմնին համար սովորութիւն էր ազատօրէն դրամ քաշել սնտուկէն, թէ ամբաստանեալին քարտուղարներէն մէկը 50.000 Ֆրանք ամսական կ'առնէր եւն.: Ամբաստանագիրը կը յիշէր նաեւ «Մաթէն»ի տարեդարձին առթիւ տրուած ճոխ հացկերոյթ մը ուր ներկայ եղած էր Լավալ: Այս հացկերոյթին առթիւ նշանատախտակ մը տպուած էր 7000 օրինակ: Ամբաստանեալը ուզեց ապացուցանել թէ «Մաթէն»ի հրատարակութեան ձեռնարկած էին նահանգապետ Վիլէի յանձնարարութեամբ, սակայն այս վերջինը յայտարարեց թէ իրենք եկած արտօնութիւն խնդրած էին:

ՓԱՐԻԶԻ ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ միս չեն գներ երկու օրէ ի վեր, առարկելով թէ վնաս կ'ընեն:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ զինուորական ատեաններ կազմուեցան, զսպելու համար ոճիրները որոնք ահաւոր չափերու հասած են: Ապահովութեան նախարարութիւնը յայտարարեց թէ 2000 ոստիկաններ եւ զինուորներ սպաննուած են վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, պայքարելով զինեալ հրոսախումբերու դէմ: Զինուորական ատեանները պիտի կրնան բանտարկութեան եւ մահուան վճիռներ արձակել, առանց վերաքննութեան եւ անմիջապէս գործադրելի: Կառավարութիւնը բացարձակապէս անհրաժեշտ կը գտնէ զինուորական ատեանները, փութացնելու համար դատավարութիւնները, որովհետեւ 100.000 հոգի բանտարկուած են եւ դատի կը սպասեն: Տրուած իրաւասութեանց համաձայն, զինուորական ատեանները կրնան նոյնիսկ մահուան դատապարտել մէկը որ ռատիօ ունի առանց արտօնութեան, կամ կը ծաղրէ եւ կը նուաստացնէ պետական կարգուսարքը, կամ կը փառաբանէ Ֆաշականութիւնը:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ երեսփ. ժողովին մէջ, համայնավար կուսակցութեան առաջնորդը, Տիմիթրով, յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է Ազգ. Սահմանադիր ժողով մը գումարել եւ ջնջել միապետութիւնը, «որ միշտ յետադիմութեան որջ մը եղած է. մանաւանդ որ Քոպուրկներու արքայական տունը միշտ ծառայած է գերման աշխարհակալութեան»: Այլեւս անխուսափելի կը համարուի հանրապետութեան հռչակումը: Պուլկարիոյ ներկայ սահմանադրութիւնը հռչակուած է 1879ին:

ՖԱՇԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ վերսկսած է Անգլիոյ մէջ: Այն վարիչները որ արգելափակուած էին պատերազմի ընթացքին, ժողովներ կը գումարեն, Ֆաշական բարեւ կուտան եւ ուրիշ ձեռնարկներ կը կատարեն: Ներքին գործերու նախարարութիւնը կը խորհի նոր օրէնքներ մշակել, շարժումը սահմանափակելու համար: Անցեալ օր Ֆաշական վարիչները հրապարակային ժողովներ սարքեցին Հայտ Փարքի մէջ (Լոնտոն), յիշեցնելով 1934ի եւ 1939ի ցոյցերը, ուր արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցան: 1944 Դեկտեմբեր 15ին Ֆաշական առաջնորդը, Մոսլի եւ իր 800 հետեւորդները պարահանդէս մը սարքեցին որ վերածուեցաւ քաղաքական ժողովի մը, փոթորիկ յարուցանելով: Կառավարութիւնը դժուար կը գտնէ մշակել օրէնք մը որ խափանէ Ֆաշական շարժումը, միեւնոյն ատեն չդպչելով ձախակողմեան կուսակցութեանց:

Պ. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— այսօր, շաբաթ 5 Յունուար, Ս. Ծնունդի խրթման տօնն ըլլալով, Պ. Զօպանեանի գրական դասախօսութիւնը յետաձգուած է յաջորդ շաբաթ օրուան, 12 Յունուար, ժամը 4ին, Բարեգործականի շէնքին մէջ, 11 Square Alboni (métro Passy): Յաջորդ դասախօսութիւնները՝ երկու շաբաթն անգամ մը, շաբաթ օր նոյն ժամուն:

ՕՐ. ԼԻԻՍԷԹ Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ ԸՆԿԵՐ ՆԵՐՍԷՍ ՏԱԿԱՌԵԱՆ Նշանուած
Փարիզ, 1 Յունուար 1946

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քեռի» խումբին բացման հանդէսը տեղի ունեցաւ Սահակ Մեսրոպ դպրոցին մէջ: Սրահը շատ փոքր էր եւ մեծ բազմութիւն մը եկած էր քաջալերելու մեր նոր սերունդը: Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր: Ներկայ էր Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» նուագախումբը որ ամէն ջանք թափեց հանդէսը վառ պահելու:

Եղան արտասանութիւններ, մեներգ եւ խըմբերգ, Նոր Սերունդի եւ ուրիշներու կողմէ: Օրուան հանդէսին առթիւ խօսեցաւ Մ. Ասլանեան, պարզելով նոր սերունդի դերը հայկական կեանքին մէջ: Այս առթիւ յիշեց յեղափոխական շարժումը եւ մեր անհամար զոհերը: Յետոյ խօսեցաւ ընկ. Գ. Փիլիկեան (Սէն Լուէն) որ դրուատեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերը եւ քաղաքական երկար պայքարը որ ի վերջոյ պսակուեցաւ Հայաստանի անկախութիւնով:

Հաւ մը աճուրդի դրուելով գոյացաւ կոկիկ գումար մը: Շահեցան Սէն Լուի «Սիամանթօ» Նոր Սերունդի ընկերները:

«Յառաջ»ի նեղ սիւնակները չեն թոյլատրեր ծանրանալ հանդէսին վրայ որ խիստ յաջող անցաւ: Երբ ողբացեալ Մուրատը մէկ ոսկի կը խոստանար Քիւրտերուն, մէկ Հայ ազատելու համար, չա՞րժեր գնահատական խօսքեր ըսել անոնց որ անձնուիրաբար կը լծուին աշխատանքի, փրկելու համար մեր նոր սերունդը այլասերմաւ վտանգէն:

Այսպէս Բիւրակնի (Խնուս) մէկ զաւկին՝ Դաւիթ Սրապեանի անխոնջ ջանքերուն շնորհիւ եւ գործակցութեամբ Մ. Խ.ի յաջողեցան «Քեռի» խումբի պատանիները, որոնք երէկ ծանօթ չէին հայկական կեանքին եւ մշակոյթին, իսկ այժմ սիրով փարած են իրենց աշխատանքին: Խոստացուած է պարբերաբար դասախօսութիւններ սարքել, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Թաթուլ» խումբին: — Գանգրահեր

ՊՈԼՍԷՆ Արտաշէս Ծերոնեան (Զատըրլար Զէշմէսի թիւ 25 Կէտիկ Փաշա) կը փնտռէ տղան, Մարտիրոս Ծերոնեանը, որուն նախապատերազմեան հասցէն եղած է 40 rue des Moines, Paris (17):

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՅ ՍՊԱՍՈՒՀԻ ՄԸ, որ մնայուն կերպով աշխատի հայ ընտանիքի մը քով: Դիմել 14 rue Helder, Métro Opéra:

Պ. ԼԵՒՈՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ (Փարիզ) 1000 Ֆր. կը նուիրէ Նոր Սերունդ Երիտ. Միութեան, ի յիշատակ իր եղբօրորդւոյն՝ ԿԱՐՊԻՍ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆի, Աթէնքի մէջ նահատակուած եղբայրասպան գնդակով:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Իսիի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին խնջոյքը, ընկեր Ա. Գիւլխանտանեանի մահուան առթիւ:

ՇԱՎԻԼԻ Եկեղց. վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ հայկական Ծնունդի տօնին առթիւ շաբաթ իրիկուն եւ կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի եւ Չրօրհնէքի արարողութիւն պիտի կատարուի: Ժամերգութիւն շաբաթ ժամը 16ին, կիրակի առաւօտ ժամը 8ին:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Շավիլէն Պ. Սահակ Սաղաթէլեան եռամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Մինաս Գրիգորեանի, Լիոն:

× Սէն Շամոնէն ընկեր Ա. Գույումճեան մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Սարգիս Ադամեանի, Քան:

× Լիոնէն Պ. Գուլաքսըզեան նոր տարուան առթիւ վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրեղբօր Պ. Արմենակ Ոսկանեանի, Տէսին:

× Պ. Արշակ Մկրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Վռամշապուհ Փաշաեանի, Ամերիկա (Մ. Նահանգներ):

× Մարսէյլէն Տ. Ներսէս քահ. Շահինեան մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Ն. Շահինեանի, Վիթրի:

× Անիէռէն Պ. Զարեհ Գարիպեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Աւետիս Եղիաեանի, Մարսէյլ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Փիսոյական Միութիւնը 2250 Ֆրանք կը նուիրէ տեղին դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Պ. Օհան Բագոսեանի մահուան առթիւ: Կրխնդրուի պատկան մարմինէն այս գումարը ստանալ գանձապահ Պ. Հմայեակ Քէօսէեանէ, համապատասխան ընկալագրով:

Le Gérant H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 14

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Dimanche 6 Janvier 1946 Կիրակի 6 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4502-Նոր շրջան թիւ 231 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ

Ծնած էր 13 Օգոստոս 1875ին Վաղարշապատի մէջ: Նախնական կրթութիւնը իր ծննդավայրի նախակրթարանին մէջ առնելէ ետք մտած է Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը, որուն շրջանը աւարտած է: Յետոյ իրաւաբանութիւն առած է Եարոսլաւի համալսարանին մէջ եւ վկայուած իբրեւ իրաւաբանութեան վարդապետ:

1894ին մտած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ: 1898ին փոխադրուած է Բագու, ուր իր եղբայրը՝ Անդրէաս բացած էր երկաթագործի արհեստանոց մը: Բագու ապրած շրջանին՝ քանի մը երիտասարդ Դաշնակցական ընկերներու հետ ամբողջովին նուիրուած է նաւթի հայ եւ այլ ազգի բանուորութեան կազմակերպման աշխատանքին, ընկերվարական սկզբունքներու վրայ: Շնորհիւ այդ աշխատանքին Բագուի շրջանի բանուորները վայելած են մեծ առաւելութիւններ:

1903ին Անդրկովկասի Հայոց դպրոցները փակուեցան, գրաւուեցան եկեղեցական կալուածները, որոնց հասոյթով կը պահուէին այդ դպրոցները, խստացաւ գրաքննութիւնը եւ աքսորուեցան բազմաթիւ մտաւորականներ: Ատոր իբրեւ հետեւանք տեղի ունեցան հայ-թաթարական կռիւները 1905—6ին: Գիւլխանդանեան Գանձակ կը գտնուէր իբրեւ լիազօր ներկայացուցիչ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի եւ մեծ ձեռնհասութեամբ վարեց այդ կռիւները, որոնց պատմութիւնը հրատարակեց Փարիզի մէջ առանձին հատորով մը 1931ին:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ ցարական բռնակալութեան կատարած հալածանքներուն ատեն, շատ մը գործիչներու կարգին ձերբակալուեցաւ նաեւ Աբրահամ Գիւլխանդանեան 1910 ապրիլին Թիֆլիզի մէջ, ու բանտարկուեցաւ Նովոչերքասկի բանտը, ուսկից փոխադրուեցաւ Փեթրոկրատ 1912ին՝ Դաշնակցութեան մեծ դատին ատեն: Դատարանը անպարտ արձակեց զինքը՝ երկու տարի բանտարկուած մնալէ վերջ, բայց արգիլուեցաւ իրեն փաստաբանութիւն ընել Բագուի մէջ:

1909ին Կիլիկիոյ ջարդէն վերջ իր տպաւորութիւնները հրատարակեց «Ազատամարտ»ի մէջ՝ Ռ. Սեւեան ստորագրութեամբ, որ գրական անունը էր:

1914ի Մեծ Պատերազմին, երբ Կովկասի մէջ սկսաւ կամաւորական շարժումը, Գիւլխանդանեան անդամ նշանակուեցաւ Թիֆլիզի Ազգային Բիւրոյին: 1916ին փոխադրուեցաւ Բագու եւ հոն մնաց իբրեւ Ազգային Խորհուրդի նախագահ մինչեւ 1918 Սեպտեմբեր 15ի կոտորածը ու Ռոստոմի հետ միասին կազմակերպեց ժողովուրդին գաղթը դէպի Պարսկաստան: 1919ի սկիզբը երբ Թուրք զօրքը քաշուեցաւ Բագուէն, Գիւլխանդանեան հոն վերադարձաւ եւ անկէ անցաւ Երեւան: 1919ի ամրան խորհրդարանային ընտրութեանց ատեն անդամ ընտրուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ խորհրդարանին եւ նոյն տարուանօգոստոսին մտաւ Ալեքսանդր Խատիսեանի դահլիճին մէջ իբրեւ ներքին գործերու նախարար: 1920ի մայիսեան դէպքերէն վերջ, Բիւրօ - կառավարութեան ելմտական նախարար նշանակուեցաւ: 1920 Դեկտեմբեր 2ին, Հայաստանի խորհրդայնացման օրը, Ալեքսանտրապոլի մէջ իբրեւ Բ. պատուիրակ Ալ. Խատիսեանի հետ միասին ստորագրեց ծանօթ դաշնագիրը ու Երեւան դառնալով, խորհրդային իշխանութեան արտօնութեամբ գնաց Թիֆլիզ, ուր մնաց մինչեւ 1921 փետրուար 17, երբ Պաթումէն նաւ առաւ եւ անցաւ Պոլիս: Մինչեւ Իզմիրի դէպքը մնաց Պոլիս իբրեւ անդամ Պատասխանատու մարմնի եւ 1922ի վերջը գնաց Պուքրէշ:

1929ի 11րդ ընդհ. ժողովին Բիւրոյի անդամ ընտրուելով վերջնապէս հաստատուեցաւ Փարիզ: Հոս նուիրուեցաւ ազգային գործունէութեան եւ գրական աշխատանքներու: Կանոնաւորաբար կ՝աշխատակցէր Ամերիկայի զոյգ «Հայրենիք»ներուն, գլխաւորաբար ամսագրին, որուն մէջ հրատարակած է իր յուշերը, մանաւանդ հայ - թաթարական կռիւներու մասին: (Յետոյ գրքի վերածուած): Երբեմն կը գրէր նաեւ «Յառաջ»ի մէջ: Ունի երկու գրքոյկներ եւս, «Ազգ. շարժումների պատճառները 19րդ դարում» եւ «Յեղափոխական հայուհիներ», իսկ պատերազմի ընթացքին լոյս տեսաւ իր վերջին գիրքը «Կովկաս երկիրը, ժողովուրդը, պատմութիւնը» (1943): Շարք մը ձեռագիրներ կը մնան «Հայրենիք»ի մօտ, ուրիշներ կորսուած են ձերբակալութեան ատեն:

1944 Հոկտեմբեր 20ին՝ տմարդի լեգէոնականի մը ստապատիր մէկ զրպարտագրին վրայ, Աբր. Գիւլխանդանեան իր դաւկին հետ միասին ձերբակալուելով արգելափակուեցաւ նախ Պուլոնեը-Պիյանքուռ, յետոյ Փարիզ, Տրանսի եւ վերջապէս Վէրսայլի քաղաքային բանտը, ուր երկու անդամ հիւանդանալով փոխադրուեցաւ տեղւոյն հիւանդանոցը: Սեպտեմբերի 26ին ազատ արձակուեցաւ՝ առանց դատարան ղրկուելու՝ հարցաքննիչ դատաւորը հաստատած ըլլալով որ իր մասին եղած ամբաստանութիւնները բոլորովին անհիմն էին: Տասնըմէկ ամսուան բանտային կեանքը մեծապէսքայքայած էր իր առողջութիւնը:

Իր մահով կ՝անհետանայ հայրենասէր գործիչ մը, որ ամբողջ կեանքը նուիրած էր ծառայելու իր պատկանած ազգին:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Հիւլէ ռումբին գաղտնիքը...

Ինչպէս գիտենք, իւրանիօմը հիմը կը կազմէ հիւլէ-ռումբին, որ ներկայիս այնքա՛ն կը զբաղեցնէ գիտական եւ քաղաքական աշխարհները:

Վերջին տասնեակ տարիներու ընթացքին, զանազան երկիրներու գիտնականներ ամենալուրջաշխատաքի լծուեցան, թափանցելու համար իւրանիօմի պայթուցիկ յատկութեան գաղտնիքներուն:

1919ին, Ռիւթէր Ֆօրտ առաջին անգամ ըլլալով, երեւան հանեց իւրանիօմի փոխակերպութիւնը (transmutation): 1934ին, Տէր եւ Տիկին Քիւրիները ծանուցին իւրանիօմի արուեստական ճառագայթագործօն յատկութիւնը:

1935ին, Ֆէրմի՝ դանդաղ կամ ջերմական նէօթրօններու եղանակով, ճշդեց իւրանիօմի փոխակերպութեանց արդիւնքը:

1938ին, Հան եւ Շթրասման գիտնականները Պերլինի բնագիտական աշխատանոցին մէջշարք մը փորձեր կատարեցին, որոնք իւրանիօմի անջատման մասին երեւան բերին բոլորովին նոր ու անակնկալ երեւոյթ մը, այսինքն՝ նէօթրօնական ռմբակոծումը իւրանիօմի կորիզները կը վերածէր նուազ ծանր տարրերով երկու կորիզներու, ըստ այսմ, ծանր կորիզի մը անջատումը երկու աւելի թեթեւ կորիզներու առաջ պիտի բերէր անսահման ուժի մը ազատ արձակումը պայթուցիկ ձեւի տակ:

Այնուհետեւ, Միացեալ Նահանգներու մէջ, ամերիկացի եւ անգլիացի գիտնականներ ոգի ի բռին աշխատեցան գործնական վիճակի վերածելու իւրանիօմի անջատողական յատկութիւնը եւ ի վերջոյ հնարելու հիւլէ ռումբին գիւտը:

Ամայի վայրերու մէջ, 125.000 բանուորներ, խիստ գաղտնի պայմաններու մէջ, ամենալուրջ աշխատանքի լծուեցան: Առաջին փորձը կատարուեցաւ 1944 Յուլիս 16ին, Ալամակօրտոյի (Նոր Մէքսիկա) հսկայ օդակայանին մէջ: Փորձարկուները քաշուեցան բլուրի մը վրայ, որ 16 քիլոմեդր հեռու կը գտնուէր օդակայանէն: Երբ առաջին հիւլէ ռումբը պայթեցաւ, 10 քիլոմեթր բարձրութեամբ ամպ մը բարձրացաւ եւ ամբողջ հողամասը ցնցուեցաւ: Երկրաշարժի նմանող այդ ցնցումը զգալի եղաւ մինչեւ 300 քիլոմեթր հեռու այն կէտէն՝ ուր ռումբը նետուած էր: Ռումբին ինկած տեղը, հողին մէջ լայնատարած խառնարան մը բացուեցաւ: Այդ հսկայ եւ դժուարին գործը յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար երկու միլիառ տոլարի ծախք մը եղած էր:

Ինչո՞ւ Գերմանիա, որ օժտուած էր փորձ քիմիագէտներով, եւ 1939ին այդ մարզին մէջ զգալի յաջողութիւն մը ձեռք բերաւ, չկրցաւ ժամանակին իրագործել այդ նոր զէնքը, որով կը սպառնար Դաշնակիցներուն 1943էն ի վեր:

Բազմաթիւ նշաններ կան թէ 1943-1944 Գերմանները յաջողելու վրայ էին իրենց ձեռնարկին մէջ, սակայն երեք պատճառեր արգելք հանդիսացան. ա) Գերման աշխատանոցներու եւ գործարաններու կործանումը՝ իբրեւ հետեւանք օդային յաճախակի ռմբակոծութիւններուն: Բ) Ցեղային օրէնքները, որոնց հետեւանքով հրեայ թէ օտար նշանաւոր բնագէտներ քշուեցան հրապարակէն: Գ) Ֆէրմի գիտնականին արհեստագիտական մեթոտին հետեւողութիւնը, որուն պատճառաւ գերման մասնագէտները սխալ ուղղութեամբ յառաջ տարին իրենց հետազօտութիւնները:

Ինչ կը վերաբերի հիւլէ ռումբին, որու մասին մեծ դաղտնապահութիւն կը տիրէ, մասնագէտներու կարծիքով ան կը բաղկանայ ընդունարանէ մը, երկու բաժանումներով, որուն մէկը կը պարունակէ պայթուցիկը, խմորանման խառնուրդի մը ձեւի տակ, բաղկացած քանի մը քիլօ 235 իւրանիօմէ, եւ թանձր ջուրէ (այս վերջինը իբր արտադրիչ դանդաղ նէօթրօններու), իսկ միւսը կը պարունակէ խանձ մը՝ բաղկացած ապակեայ փոքր ջրուռոյցէ մը, որուն մէջ դրուած է beryllium-ի եւ radon-ի փոշիացած խառնուրդ մը (այս տարրերը ռատիօմէն առաջ եկած ճառագայթարձակ մարմիններ են): Անոնք ամփոփուած են 10 սանթիմեդրնոց փարաֆինի կտորի մը մէջ, այդ ամէնը պայթուցիկ զանգուածէն կղզիացած է cadnium կոչուած մետաղէ ծծուն նուրբ միջնորմով:

Ջերմական նէօթրօններու միջոցով առաջ եկած իւրանիօմի ռմբակոծումը, որ երեւան հանած էր անջատման երեւոյթին պայթուցիկ հանգամանքը, իբրեւ արդիւնք յառաջ բերաւ երկրորդական արագ նէօթրօններ: Փորձերը ցոյց տուին թէ իւրաքանչիւր ջերմական կամ դանդաղ նէօթրօնի համար, զոր իւրանիօմը սպառած էր, կը կազմուէին 2-3 երկրորդական նէօթրօններ: Ասկէ կարելի եղաւ հետեւցնել շղթայակերպ հակազդեցութիւն մը՝ չարաղէտ հետեւանքներով:

Իւրանիօմի մէջ նմանօրինակ շղթայաւորումի մը ծաւալումը ի վիճակի է չափազանց կարճ ժամանակի մը մէջ արձակելու հրաշալի ուժ մը, պայմանով որ նէօթրօններու թիւը, որ կը կորսուի մակաբոյծ հակազդեցութիւններու հետեւանքով, փոխարինուի կազմուած նէօթրօններու թիւով:

Հ. ՏԷՐՈՄԿԻ

Հայկ. Դատին ատրիւ նոր դիմում Երեք Մեծերուն

Վերջին պահուն Ազգ. Միութեան դիւանէն ստացանք Ֆրանսերէն պատճէնը այն հեռագրին որ Ազգ. Դատի Պաշտպանութեան Կեդր. Յանձնախումբին կողմէ ուղղուած է Դեկտեմբեր 21ին, երեք մեծ պետութեանց արտաքին գործերու նախարարներուն, Մոսկուայի խորհրդաժողովին առթիւ: Յանձնաժողովը յիշեցնելով Լոնտոնի խորհրդաժողովին ուղղուած խնդրագիրը՝ Թրքահայաստանի ազատագրութեան մասին, 1918ին տրուած հանդիսաւոր խոստումները, Ուիլսընի սահմանագծումը (Վան, Պիթլիս, Կարին եւ Տրապզոն), հաստատ յոյս կը յայտնէ թէ Մոսկուայի խորհրդաժողովը պիտի վճռէ Ուիլսընի նշանակած շրջանները կցել Խ. Հայաստանի, որպէսզի կարենան հայրենիք վերադառնալ օտար երկիրներու մէջ ցրուած բոլոր Հայերը:

Անգ արա Լոնտոնի կ՝ապաւինի

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Պէվին ունկնդրութեան ընդունեցաւ թրքական դեսպանը, Ճէվտէթ Աչըքալըն: Առաջին դեսպանն էր որ կ՝ընդունէր, Մոսկուայէն վերադառնալէ վերջ: Կատարեալ գաղտնապահութիւն կը տիրէ խօսակցութեանց մասին: Այս պարագան անգամ մը եւս կ՝ապացուցանէ թէ բրիտանական կառավարութիւնը մօտէն կը շահագրգռուի թրքական հարցով:

Թուրքիոյ արտաքին նախարար Հասան Սաքայի Լոնտոն այցելութիւնն ալ մեծ յոյս կը ներշընչէ Անգարայի մէջ: Նախագահին այցելութեան պաշտօնական նպատակն է նախագահել թրքական այն պատուիրակութեան, որ պիտի մասնակցի Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին, բայց իրականին մէջ Հասան Սաքա պիտի փորձէ իմանալ Անգլիոյ վերջնական դիրքը Խ. Միութեան հողային պահանջներու մասին: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Թուրք նախարարը ի հարկին պիտի բացատրէ հարցին ստիպողութիւնը եւ պիտի պահանջէ Միացեալ Ազգերու ժողովին ներկայացնել խնդիրը: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Հասան Սաքա պիտի խորհրդակցի նաեւ ամերիկեաններկայացուցիչներուն հետ, անոնց ուշադրութեան յանձնելով ոչ միայ Տարտանէլի, այլեւ հայկական եւ վրացական պահանջները, Կարս - Արտահանի եւ ուրիշ հողերու մասին: Ինչպէս կը յիշուի, Վրացիները ինը նահանգներ կը պահանջեն Սեւ Ծովու ափերուն վրայ, Արդուինէն մինչեւ Կիրասոն - Տրապիզոն: Իչպէս զօր. Գարապէքիր, Հասան Սաքա կոչ յայտարարած է թէ Թուրքիա մէկ թիզ հոդ անգամ պիտի չյանձնէ, նախընտրելով կռուիլ մինչեւ վերջին Թուրքը:

Գերման բանակներուն դերը զանգուածային ջարդերուն մէջ

Նիւրընպէրկի դատավարութեան վերջին նիստին մէջ, 38 տարեկան գերման զօրավար մը, Օլէնտորֆ տեղեկութիւններ հաղորդեց Կէսթափոյի եւ գաղտնի ոստիկանութեան (S. S. D.) կազմակերպութեան մասին, որուն մէջ ինքն ալ առաջնակարգ պաշտօն մը կը վարէր: Վկան ջղագրդիռ վիճակ կը մատնէր, իր առջեւ տեսնելով գլխաւոր ամբաստանեալները, մասնաւորապէս Կէօրինկը որ իր վրայ յառած էր աչքերը: Բոլորն ալ ականջի գործիքներ դրած, ուշի ուշով կը հետեւէին հարցաքննութեան:

Օլէնտորֆ պատասխանելով ամերիկացի դա-

(Տարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՊԱՏԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

ԱՐՁՈՒՆՔ

Շատ արցունքներ տեսած եմ կեանքիս մէջ — ու կեանքս ապրած տարիներուս քառապատիկն է: Բայց այն մէկը երբեք, պիտի չմոռնամ երբեք:

Ծնունդի գիշեր մըն էր:

*... Լարուած ջիղերով, ինքնամոռաց կ'աշխատինք: Անսասան է որ կը տիրապետէ մեր մէջ: Պարտաւոր ենք անուշացնել քանի մը հնոցներ: Բազմաթիւ մեքենաներու երակները կ'երկարէին դէպի այդ հնոցները, ինչպէս նաեւ լոյսի ալիքները կատարմամբ ունէին նոյն հակայ վառարաններու ներգործութիւնը: Աններելի է ո՛եւէ թուլութիւն, բայց նաեւ հուրէն: Աններելի է ո՛եւէ թուլութիւն, բայց աւելորդ է հսկողութիւնը, մտրակի գիտութիւնն է ամէն կողմէ պատերազմի հոտ կուգայ: Վա՛յ անոնց որ ուշ եկած բազմած է մեր աշխատանքի տանոցի գլխուն: Մեքենան ճշգրիտ ուղղութեամբ մեր աշխատանքի ամենաչնչին արտադրութիւնը, խալէը, պակասը, ե՞րբ, ո՞ւր կ'արձանագրէ հատարմօրէն ծախսուած գերիի մը պէս: Նախասահմանուած են պատիժները եւ պատերազմական վիճակի համաձայն կրկնապատկուած, որովհետեւ ամէն կողմէ պատերազմի հոտ կուգայ: Վա՛յ անոնց որ ուշ եկած բազմած է մեր աշխատանքի տանոցի գլխուն: Մեքենան ճշգրիտ ուղղութեամբ մեր աշխատանքի ամենաչնչին արտադրութիւնը, խալէը, պակասը, ե՞րբ, ո՞ւր կ'արձանագրէ հատարմօրէն ծախսուած գերիի մը պէս: Նախասահմանուած են պատիժները եւ պատերազմական վիճակի համաձայն կրկնապատկուած, որովհետեւ ամէն կողմէ պատերազմի հոտ կուգայ: Ո՞ւր են ազգի օտարներ ենք, չքացխելիք խմոր, սակայն ընկեր մը ունիմ հետս, «տեղացի» ան ալ, Հանրային Ինամատարութենէն, անանուն, օդին մէջ, համակերպող, իր մուժիկի քթին տակ անոնց ժպիտ մը դամուած կը մնայ, եւ թերեւս ապագայ

Ո՛Հ, վեհապանծ լեր

— Որքա՜ն ճիւր չուզի՜ր, բարեկա՛մ, ըսելո՞ւ կ'ըսեմ սա թուրքեր նստուկեն:

« Դարձ խտացուց ամառ ցօղած ոտքս, ինքն - իրեն ես ալ ցոցնէ նոյն: Ինչո՞ւ ես ալ չեմ ըսեր, որ ինչո՞ւ ես ալ չեմ ուզեր ըսել: Ի՞նչ ըսեմ, ինչո՞ւ չեմ ուզեր, երբ ես ալ գիտեմ, որ ամէն ոք ինծի պէս կը մտածէ: Ծանօթ, այնքա՜ն ծանօթ եմ, որ նոյնիսկ ինքս ալ ինծի համար օտար եմ դարձեր: Ես ալ կ'ուզեմ ըսել, որ ինչո՞ւ ես ալ չեմ ուզեր

գեն եւ կը պարեն: Նախանձոտ չէ եւ որբեւայրի մնալը առաւելութիւն մը չի սեպեր Ֆրանսուհիներուն նման:

Պալզաք — եթէ չեմ սխալիր — այսպէս սահմանած է կինը. «Un être qui babille et s'habille»: Հայուհիները առաջին պարագային մէջ կը յաջողին երբեմն, երկրորդին մէջ՝ հազիւ:

Հայուհին զրկուած է հետեւեալ չորս ձիրքերէն.— վազել, հանգրիճուիլ, ձի եւ հեծելանիւ նստիլ, եւ flirt ընել:

Սիրոյ պայքարին մէջ տկար, եւ յաջող՝ էրիկ կնկան կռիւներուն մէջ:

Եթէ ներելի ըլլար կիները բաղդատել բայերու հետ, պիտի ըսէի.

— Եւրոպացի կինը կրաւորականն է, մնացեալները՝ ներգործականը, իսկ խեղճ Հայուհին՝ չէզոքը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ.— Մանթէկացցա կը յանդի հետեւեալ եզրակացութեան.—

Մարդ իբրեւ մայր եւ իբրեւ աղջիկ պէտք է ունենայ Անգլուհին, իբրեւ քոյր՝ Գերմանուհին, իբրեւ տարփուհի՝ Ֆրանսուհին (կամ Ռուսուհին), իբրեւ կին՝ Իտալուհին կամ Սպանուհին:

Կ'աւելցնեմ.—

Մարդ իբրեւ զոքանչ պէտք է ունենայ՝ Հայուհին:

Այս ճշմարտութիւնը իմացած եմ փեսաներէն:

Ց. ԱԼՓԻԱՐ

տաւորի մը հարցումներուն, խոստովանեցաւ թէ իր ղեկավարութեան տակ «մաքրուեցան» 90.000 Հրեաներ Ռուսիոյ մէջ,— այրեր, կիներ եւ մանուկներ: Ինք անձամբ ներկայ եղած է շատ մը զանգուածային գնդակահարութեանց եւ մեթոտներ հնարած, մահավճիռներու գործադրութեան համար: «Իմ տեսակէտս այն էր թէ անոնք որ պիտի սպաննուէին, պէտք չէ բան գիտնան մինչեւ վերջին վայրկեանը. ուստի պարզապէս կ'ըսէինք թէ ուրիշ տեղ պիտի փոխադրուին: Մինչեւ 1942 այրեր, կիներ եւ մանուկներ միասին կը գնդակահարուէին փոսերու մէջ: Սակայն Հիմլէրի հրամանին վրայ, 1942էն վերջ կիները եւ մանուկները կը սպաննուէին կազարձակ բեռնակառքերու կամ սենեակներու մէջ, միեւնոյն ատեն 15—20 հոգի: Իմ մարդիկս չէին սիրեր կազարձակ բեռնակառքերը, ըսելով թէ անհաճոյ են»:

Ցետոյ պատմեց թէ զանազան առիթներով զինուորական իշխանութիւնները հրամայեցին փութացնել մաքրագործումները, նկատի առնելով բնակարանի եւ ուտեստի տագնապը: Ռուսական պատերազմէն քանի մը շաբաթ առաջ շարժուն խումբեր (Այզաց Կրուփըն) կազմուած էին բանակներուն մէջ, Հրեաները եւ համայնավար պաշտօնեաները ոչնչացնելու համար: Ինք ալ եղած է վարիչը այդպիսի խումբի մը, 1941 Յունիսին, հարաւային Ուկրայնայի մէջ, Օտէսայէն մինչեւ Ռոստով եւ Խրիմ: Հաշուեյարդարի հրամանները կը հաղորդուէին Հիմլէրի եւ Հայտրիխի կողմէ: Հիմլէր ըսած էր իրեն թէ Հիթլէր ժողովի մը մէջ պարզելով այս ծրագիրը, հրամայած էր «ըստ այնմ շարժիլ»: Հիմլէր ըսած էր նաեւ թէ հաշուեյարդարին մասնակցող վարիչները եւ զինուորները անձնապէս պատասխանատու չեն, թէ պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ իրեն եւ Առաջնորդին վրայ:

Խորհրդային դատաւոր մը հարցուց թէ ի՞նչեղան հրեայ մանուկները: Օլէնտորֆ պատասխանեց թէ հրամայուած էր ամբողջովին մաքրել հրեայ բնակչութիւնը: — «Մանուկնե՛րն ալ»: = «Այո, մանուկներն ալ»: Դատաւորը հարցուց թէ այս ընթացքը գերման կառավարութեան քաղաքականութի՞ւննէր: Վկան պատասխանեց թէ հրամանը կուգար Առաջնորդէն: «Բայց եթէ հարցնէիք թէ այս քաղաքականութիւնը կը համապատասխանէ՞ր նացիանականութեան գաղափարին, պիտի ժըխտէի»:

Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, Օլէնտորֆ ըսաւ թէ Կէսթափոյին անդամներուն ամբողջթիւը 30.000 էր պատերազմի վերջին տարիներուն:

Երկրորդ վկայ մը, S. S. Տիթըր Վիսլիսէնի, պատմեց թէ հրէական խնդիրը երեք շրջանէ անցաւ: Մինչեւ 1940 ծրագրուած էր երկրէն հեռացնել Հրեաները: Մինչեւ 1942 որոշուեցաւ զանոնք համախմբել Կէթթօներու մէջ: Այնուհետեւ Հիմլէր հրամայեց բնաջնջել հրեայ ցեղը: Այս ծրագրին գործադրութիւնը դադրեցնելու հրամանը եկաւ 1944 Հոկտեմբերին, դարձեալ Հիմլէրի կողմէ: Ցետոյ պատմեց թէ ինչպէս հազարաւոր Հրեաներ Սլովաքիայէն, Յունաստանէն եւ ուրիշ երկիրներէ կը փոխադրուէին Աուշվիցի «մահուան գործարանը» (Լեհաստան), ուր տեղի կ'ունենար վերջնական «լուծումը» — մահ եւ կիզում: Ինք անձամբ Սելանիկ եւ Մակեդոնիա գացած է, 54 հազար Հրեաներ փոխադրելու եւ Աուշվիցի մէջ բնաջնջելու համար: Անոնց դրամները Սելանիկի դրամատունը դրուած էին: Իր պետը՝ Այխման, զբաղած է 500.000 Հրեաներով որոնք Հունգարիայէն փոխադրուած էին 1944 Մայիսէն սկսեալ: Փոխադրուած Հրեաներու միայն 25—30 առ հարիւրը կրցան ազատիլ, բռնի աշխատանքի դատապարտուելով: Իր կարծիքով, առ նուազն 4միլիոն Հրեաներ փոխադրուած են, բայց չի կրնար ճշդել թէ որքանը կրցած են ողջ մնալ:

1945ի գլխաւոր դէպքերը

Դ.

ՅՈՒՆԻՍ 1.— Անգլիական զինուորները Դամասկոս եւ Պէյրութ կը մտնեն:

3.— Պերլինի մէջ կը գումարուի միջդաշնակցային վերստուգիչ Յանձնաժողովին առաջին ժողովը:

4.— Գահիրէի մէջ տեղի կ'ունենայ արաբական պետութեանց Դաշնակցութեան առաջին գումարումը:— Թղթադրամները կը փոխանակուին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

5.— Պերլինի մէջ ստորագրուած յայտարարութեամբ մը Դաշնակիցները կը ստանձնեն Գերմանիոյ գերագոյն իշխանութիւնը:

10.— Ֆրանսացիները կը պարպեն Սուրիան:

12.— Զըրչիլ երեսփ. ժողովին մէջ կը յայտարարէ թէ որ եւ է համաձայնութիւն չէ կնքուած Անգլիոյ եւ Վիշիի կառավարութեան միջեւ:

15.— Ֆրանսայի արտաքին նախարարը կ'առաջարկէ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին քննութեան յանձնել Սուրիոյ խնդիրը:

18.— Ֆրանսա կը տօնէ զօր. տր Կօլի Դիմադրութեան կոչին տարեդարձը:

20.— Ճափոնցիները կը դադրեցնեն դիմադրութիւնը Օքինավայի մէջ:

22.— Համաձայնութիւն մը կը ստորագրուի Մոսկուայի մէջ, լեհական նոր կառավարութիւն մը հաստատելու համար:

26.— Կը ստորագրուի Միացեալ Ազգերու դաշինքը:— Խորհրդային կառավարութիւնը ծանուցագիր մը կը յանձնէ Թուրքիոյ, Նեղուցներու մասին:

29.—Ստորին Կարպաթեան Ռուսիան կը միացուի Ուկրայնայի:

ՅՈՒԼԻՍ 3.— Խ. Միութիւնը կը պահանջէ մասնակցիլ Թանճէրի վերաբերեալ բանակցութեանց:

5.— Զօր. Մք Արթըր կը յայտարարէ Փիլիպպեան կղզիներու ազատումը:— Երեսփ. ընտրութիւններ Անգլիոյ մէջ:

6.— Մ. Նահանգները եւ Անգլիա կը ճանչնան Լեհաստանի նոր կառավարութիւնը:

15.— Առաջին ծովային ռմբակոծութիւն Ճափոնի:

17.— Երեք Մեծերու խորհրդաժողովը Փոցտամի մէջ:

23.— Փէթէնի դատը կը սկսի:

26.— Աշխատաւորականներու յաղթանակին հետեւանքով Էթլի կը կազմէ Անգլիոյ նոր կառավարութիւնը:

28.— Անգլիոյ նոր վարչապետը Փոցտամ կ'երթայ արտաքին նախարարին հետ, առանց Զըրչիլի:— Ճափոնական կառավարութիւնը կը մերժէ անպայման անձնատրութեան վերջնագիրը:

30.— 1500 թռչուն բերդեր կը ռմբակոծեն Թոքիօն:— Լավալ կը ձերբակալուի Ամերիկացիներուն կողմէ եւ կը յանձնուի Ֆրանսական իշխանութեանց:

ՕԳՈՍՏՈՍ 1.— Մեքսիկայի մէջ կը կազմուի Սպանիոյ հանրապետական կառավարութիւնը:

2.— Կը հրատարակուի Փոցտամի խորհրդաժողովին պաշտօնական զեկոյցը:

6.— Առաջին հիւլէական ռումբը կ'արձակուի Հիրոշիմայի վրայ (Ճափոն):

8.— Խ. Միութիւնը պատերազմ կը հրատարակէ Ճափոնի դէմ:— Համաձայնութիւն Դաշնակիցներու միջեւ պատերազմի ոճրագործներու դատավարութեան մասին:

9.— Հիւլէական երկրորդ ռումբը կ'արձակուի Նակազաքիի վրայ:— Ֆրանսական կառավարութիւնը նամակ մը ուղղելով Դաշնակիցներուն, ցաւ կը յայտնէ որ Փոցտամի որոշումները տրուած են առանց իր կարծիքն առնելու:

10.— Ճափոն կը յայտնէ թէ պատրաստ է անձնատուր ըլլալու:

14.— Ֆրանսական կառավարութիւնը կը վաւերացնէ Միացեալ Ազգերու դաշինքը:

15.— Ճափոնի կայսրը կը յայտնէ ժողովուրդին թէ կ'ընդունի Փոցտամի վերջնագիրը:— Փէթէն մահուան կը դատապարտուի: Մահապատիժը կը վերածուի ցկեանս բերդարգելութեան:— Խ. Միութիւնը եւ Չինաստան զինակցութիւն կը կնքեն:

17.— Խ. Միութիւնը եւ Լեհաստան դաշնագիր մը կը ստորագրեն, ճշդելով իրենց սահմանները:

20.— Խ. Միութիւնը կը վաւերացնէ Միացեալ Ազգերու դաշինքը:

21.— Նախագահ Թրումըն կը հրամայէ անմիջապէս դադրեցնել փոխ-վարձի գործողութիւնները:

22.— Զօր. տր Կօլ Ուոշինկթըն կ'երթայ, տեսակցելու համար նախագահ Թրումընի հետ:

24.— Անգլիա կը վաւերացնէ Միացեալ Ազգերու դաշինքը:

25.— Կը յետաձգուին Պուլկարիոյ երեսփ. ընտրութիւնները, իբրեւ հետեւանք ամերիկեան եւ անգլիական կառավարութեանց բողոքին:

28.— Ամերիկեան զինուորները Ճափոն կը մտնեն:

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ խլրտումներ ծագած են Իրանի կեդրոնական նահանգին՝ Եէզտի մէջ: Ժողովրդական կուսակցութիւնը պահանջած է բարեփոխել ընտրական օրէնքը, դիտել տալով թէ պաշտօնեաները կը նշանակուին կաշառքով եւ սպառնալիքներով:— Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կ'ուզեն որ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին առջեւ չելլէ Իրանի խնդիրը: (Ժողովը կը բացուի Յունուար 10ին, Լոնտոնի մէջ):

«LES NOUVELLES DU MATIN» թերթը խափանուեցաւ կառավարութեան հրամանով: Ոստիկաններ տպարան մտնելով կեցուցին մեքենաները եւ դրաւեցին հրապարակ հանուած թերթերը: Պատասխանատու խմբագիրը, Ժան Մառէն, հրաժարած ըլլալով, թերթը ինկածէր սեղանաւորական շրջանակներու ազդեցութեան տակ:

ՇԱՆՊԷՌԻ քաղաքը վառեցաւ քանի մը օր առաջ: Հինգշաբթի օրն ալ երեք ռումբեր պայթեցան:

ՀԱՄԱՃԱՐԱԿՆԵՐԷ կը վախցուի Եւրոպայի մէջ, համաձայն Անգլիոյ առողջապահական նախարարին յայտարարութեան, որ կը թելադրէ անխնայ չվարուիլ պարտուած երկիրներու ժողովուդներուն հետ:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԻՒ 1 ԴԱՒԱՃԱՆԸ, Ուիլեմ Ճօյս (Լորտ Հավ - Հավ), կախուեցաւ Լոնտոնի մէջ: Հակառակ սաստիկ ցուրտին, 300 հոգի ներկայ էին: Շատեր կը պոռային — «աւելի բարձր կախեցէք», իսկ երեք համակիրներ հանեցին իրենց գլխարկները ...

ԼԻԲԱՆԱՆԻ երեսփ. ժողովին մէջ վարչապետը յայտարարեց թէ «ի հարկին զինու զօրութեամբ» թոյլ պիտի չտան որ Ֆրանսական զինուորներ ցամաք ելլեն: Սուրիոյ մէջ ալ նոյն որոշումը տրուած են:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ տնտեսական վիճակը սարսափելի է: 25 տարիէ ի վեր հունձքը այսքան խեղճ եղած չէր: Մէկ միլիոն 300.000 ռուս զինուորներ կը գտնուին երկրին մէջ: Տոլարը, որ 50 փէնկօ կ'արժէր, բարձրացած է 100.000ի:

ԼԻԼԱՅԻ հայերէնի դասընթացքին Կաղանդի տօնածառը այս կիրակի ժամը 2.30ին, 9 Rue L'Avenir Lilas: Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ բարեկամները:

Ֆ. Ա. Ը. Միութեան Գեղարուեստական Յանձնախումբին Գ. դասախօսութիւնը՝ վազը, երկուշաբթի, իրիկուան ժամը 8.30ին Սթիւաիօ Քօմարթէն: Կը դասախօսէ Ակագեմական Թամանեանի աշակերտ Պ. Խաչատրեան, նիւթը՝ Հայ ճարտարապետութիւնը: Հայաստանի գլխաւոր շէնքերու ցուցադրութիւն մոգական լապտերով: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ եւ Ռազմիկներու Միութեան Անիէռ-Պուա Քոլոմպ մասնաճիւղին բացառիկ ընդհ. ժողովը՝ վազը երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին Salle des Clochettesի մէջ, 149bis Ave. d'Argenteuil: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Այրի Տիկին Քարտինէ Ղազարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն դառնազէտ մահը՝

Պ. ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ յունուար 3ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Յունուար 8ին, ժամը 3.45ին Bagnoletի Sadi - Carnot գերեզմանատունը: Մէթրօ Կամպէթա: Օթօպիւս թիւ 102:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

BAL DES MIMOSAS

Եղանակին ամէնէն շքեղ պարահանդէսը Փարիզի Հայկական Երգչախումբին կողմէ, 12 Յունուար 1946, շաբաթ գիշեր Aéro - Club de Franceի գեղեցիկ սրահին մէջ: Երկու նուագախումբ, կը նուագէ Արժանթինեան Պաչիչայի խումբը:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, Համ. 400, Յամ. 200 ֆրանք

Mardi 8 Janvier 1946 Երեքշաբթի 8 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4503- Նոր շրջան թիւ 232 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ՍԵՐՈՒՆԴ ՄԸ

Աբրահամն ալ թաղեցինք:

Կքած՝ տարիներու ծանրութեան եւ յոգնութեան տակ, ուժասպառ վիճակ մը ունէր, երբ անպարտ արձակուեցաւ բանտէն (1945 Սեպտ. 26), 11 ամիս տառապելէ վերջ:

Անշուշտ իր սրտին վրայ ազդեցին նաեւ աջէն եւ ձախէն արձակուած թունաւոր սլաքները, անլուր վերադրումներով, որոնց պատասխանը տալու ժամանակ չունեցաւ:

Ամէն պարագայի մէջ, յիսուն տարի անընդհատ հայկական ազատագրութեան եւ ընկերվարութեան դատին նուիրուած վաստակաւոր մը, սուլթանական եւ մանաւանդ ցարական բռնապետութեան դէմ ճակատած յեղափոխականը, Բագուի հերոսամարտին գլխաւոր կազմակերպիչը չէր որ հայրենասիրութեան դաս պիտի առնէր ուրիշներէն:

Աբրահամ Գիւլխանդանեանի կորուստով օղակ մը եւս կը քակուի սերունդէ մը որ տիրական դեր կատարած էր Դաշնակցութեան մէջ, մասնաւորապէս 1903 — 905էն ի վեր:

Առաջին անհետացողն եղաւ Սեպուհ, 1940ին, Ամերիկայի մէջ:

Արի ռազմիկը իր երիտասարդութիւնն անցուց լեռներու մէջ: Երբ Օսմ. Սահմանադրութիւնը վերահաստատուեցաւ, նորէն մնաց թերահաւատ եւ թափառական: Յետոյ պատերազմ (1914—18), Հայաստանի հանրապետութիւն, հրամանատար բանակի: Ապա նոր կարգուսարք (1920 Դեկտ.), եւ ինքզինքը նետեց Ամերիկա, դառնալու համար ... նպարավաճառ:

Իր մահէն քիչ վերջը իմացանք ուրիշ գոյժ մը,— Մարթին Շաթիրեան (Տարագիր): Թէեւ առանձնացած եւ յուշերով զբաղած, կը համարուէր Դաշնակցութեան հիմնադիրներէն կամ առաջին ուխտաւորներէն:

Նոյն տարուան Դեկտեմբեր 27ին կը մեռնէր Արշակ Ջամալեան, Փարիզի մէջ, կարճատեւ հիւանդութենէ մը վերջ:

Սկզբնական շրջանին թունդ ընկերվարական, հետզհետէ դարձաւ գործօն ուժ մը քաղաքական եւ ազգային կեանքի մէջ: Իբրեւ Բիւրոյի անդամ, դեսպան, նախարար կամ ներկայացուցիչ Բ. Միջազգայինի: Նաեւ իբրեւ տեսաբան եւ հեղինակ:

Մէկ տարի վերջը, 1941 Ապրիլին Պուէնոս Այրէսի մէջ հիւանդութեան մը զոհ կ'երթար Արսէն Միքայէլեան, բաղդատաբար երիտասարդ, որ Հայաստանէն վերջ, իր գործունէութեան ամէնէն բեղուն շրջանը անցուցած էր Մ. Նահանգներուն մէջ: Քաջ հռետոր եւ հեղինակ:

Պատրաստուած ուժ մըն էր, նոյնպէս, Սարգիս Արարատեան, նախկին նախարար, որ դժբախտաբար սայթաքելով, պատժուեցաւ եւ 1943ին մեռաւ Պուքրէշի մէջ:

1945ին երեք մահեր միանգամայն,— Տոքթ. Նշան Թաշճեան (Ամերիկա), Աղեքսանդր Խատիսեան (Փարիզ), Սամսոն (Թաւրիզ):

Առաջինը իր գլխաւոր վաստակը թափած Ամերիկայի մէջ, յաճախ մասնակցած է կուսակցութեան Ընդհ. Ժողովներուն, եւ իր կարգին կը համարուէր կեդրոնական դէմք մը: Կրնար դառնալ նաեւ Բիւրոյի անդամ, եթէ ուզէր բաժնուիլ Ամերիկայէն:

Երկրորդը, Աղեքսանդր Խատիսեան, ծանօթ իր բազմազան պաշտօններով — վարչապետ, նախարար, փոխ - նախագահ Հ. Հ. Պատուիրակութեան եւն. — աւելի շատ քաղաքական դէմք մըն էր: Հեռու կուսակցական պաշտօններէ, բայց միշտ հաւատարիմ եւ կարգապահ:

Վերջինը, Սամսոն, բազմավաստակ դէմք մը հին յեղափոխական շրջանէն, ուր քարոզն ու զէնքը սերունդ կը թրծէին, հեռաւոր Իրանի մէջ, թրքական սահմանին վրայ: Վարպետ մը զինարուեստի, բայց նաեւ վարժապետ, բառին ազնուագոյն, յեղափոխական իմաստով:

Տակաւին չենք յիշեր Ահարոնեանը, որ անդամալոյծ անկողին գամուած է 1934էն ի վեր, եւ յաճախ կուլայ — ինչպէս տեսանք վերջին անգամ — գիտակից՝ անյոյս ճակատագրի մը ...

Բոլորն ալ նոյն սերունդին չեն պատկանիր, տարիքի տեսակէտով: Բայց ուժասպառ ինկան նոյն ճամբուն վրայ,— ինչպէս աւելի երիտասարդներ, որոնց մասին պիտի խօսինք առանձին: Եւ դեռ անյայտ զոհեր ...

Ֆ.

Պոլսոյ Հայերը Հայաստա՞ն կ'երթան

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Համաձայն թուրք մամուլի հրատարակութեանց, եւ Պոլսէն տրուած տեղեկութիւններու՝ 14 Դեկտեմբերէն սկսեալ, Պոլսոյ Խ. հիւպատոսարանը սկսած է արձանագրել բոլոր այն Հայերը, որ կ'ուզեն հայրենիք վերադառնալ: Ամէն թերթ բան մը կ'ըսէ, եւ իր ձեւով կ'ըսէ: Բայց, բոլոր հրատարակութիւնները՝ այս առիթով, թոյն կը հոտին...:

« Թասվիր » կը գրէ, 15 Դեկտ. թուականով: — «Հեռագրական գործակալութիւններ հաղորդած էին, թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ հիմնել Հայկ. պետութիւն մը, եւ հոն հաւաքել աշխարհի բոլոր Հայերը: Պոլսաբնակ կարգ մը Հայեր, ընդ առաջ երթալով այս հրաւէրին, երէկուընէ սկսեալ արձանագրուելու համար կը դիմեն խորհրդային հիւպատոսարան: Երէկ, հիւպատոսարանին դրան առջեւ պոչ բռնած էին 30ի մօտ Հայեր: Ամէն երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ, մինչեւ ժամը 13, արձանագրութիւնները կը շարունակուին: Թէեւ ցարդ 30 հոգի միայն դիմած են, բայց կը թուի՝ թէ բաւական հոծ թիւ մը պիտի կազմեն այս նոր «բանի վրայ»ները: Երբ վերջ դտնեն բոլոր դիմումները, արձանագրուողները խորհրդային շոգենաւով մը պիտի մեկնին Ռուսիա: Քաղաքիս հայ բնակչութիւնը երէկ ուզած է ստուգել այս լուրերը եւ որոշ տեղեկութիւններ ունենալ մանրամասնութեանց մասին, բայց կարելի չէ եղած վերջնական որ եւ է տեղեկութիւն ձեռք ձգել: Այս առթիւ, ուզեցինք իմանալ կարգ մը Հայերու տպաւորութիւնը եւ կարծիքը: Բժ. Հայկ Նազարէթեան յայտարարեց,— Անոնք որ մեկնելու համար դիմում կը կատարեն, կը խորհիմ թէ անգործ եւ դատարկապորտ մարդիկ են: Չեմ կարծեր որ բանի գործի տէր հայրենակիցներ ընդ առաջ երթան հրաւէրին: Ես մտքէս իսկ չեմ անցուցած մեկնիլ Թուրքիայէն, [illegible] բար՝ պիտի չկարենամ ո'եւէ խորհրդածութիւն ընել »:

Պէզազեան Լիսէի տնօրէն Պ. Պէզազեան յայտարարեց:— «Ի՞նչ գործ ունին հայ հայրենակիցները Ռուսիոյ մէջ, երբ հոս կը գտնեն ամէն ինչ: Հաւանաբար անգործներ են մեկնողները»:

Նո'յն իմաստով կ'արտայայտուի նո'յն թուականի «Թանին» թերթը, եւ կ'աւելցնէ.— «Ինչպէս յայտնեցին նախապէս Սովիէթները, մեկնող Հայերը պիտի տեղաւորուին Երեւանի մերձակայքը: Ցարդ դիմում կատարած են 200—250 հոգի: Կը տեղեկանանք այս առիթով, թէ արձանագրութիւն չէ կատարուած, այլ փորձ մը՝ ստուգելու համար թէ մեկնելու փափաքող մարդիկ կա՞ն: Որոշ է, թէ դիրքի եւ գործի տէր մեր հայ հայրենակիցները պիտի չուզեն մեկնիլ Թուրքիայէն»:

« Ճումհուրիէթ», 15 Դեկտեմբեր, կը խորհրդածէ.— «Հայկ. շրջանակներու մէջ խոր արձագանգ գտած է կարգ մը Հայերու դիմումը Խ. Միութեան հիւպատոսարանը, ընդ առաջ երթալու Ռուսիոյ հրաւէրին, եւ մեկնելու համար Հայաստան: Հիւպատոսարանը այս արձանագրութիւններուն յատկացուցած է իր առաջին յարկի նախասենեակը: Երէկ, 70ի մօտ Հայեր դիմած են արձանագրուելու համար, — ընդհանրապէս թշուառ, դատարկապորտ եւ անգործ մարդիկ: Կարգ մը հայ հայրենակիցներ, որոնց կարծիքը շօշափելու առիթ ունեցանք, շեշտեցին թէ իրենց բուն հայրենիքը Թուրքիան է, եւ թէ կատարեալ ազատութիւն կը վայելեն այստեղ: Հայ Կաթոլիկներու Պարիարքարանը, օրինակ, յայտնեց մեզի՝ թէ ոչ մէկ հայ - կաթոլիկ հայրենակից նպատակ ունի մեկնելու Թուրքիայէն: Ստուգեցինք, միւս կողմէ, որ ոչ մէկ հայ՝ Թուրք Պետական Մարմիններուն (ըսել կ'ուզէ Ոստիկանական Դ. մասնաճիւղին, Յ.) դիմած է, անցագիր ստանալու համար: Համաձայն օրինական տրամադրութիւններու, անոնք որ առանց պետութեան լուր տալու կը լքեն Թուրքիան եւ կը փոխադրուին օտար երկիրներ, կը դադրին թրքական հպատակութենէ»: Մ.

ԽՄԲ.— Նոր մանրամասնութիւններ յաջորդով:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մերժեց վաւերացնել Պրէթթըն Ուուտսի համաձայնութիւնը (միջազգային դրամատուն): Կը կարծուի թէ Մոսկուա չուզեր աւելցնել իր ոսկիի պահեստը եւ թղթադրամներու շրջաբերութիւնը:

Գերման սպայակոյտն ալ ամբաստանութեան տակ

ԱՆԽՆԱՅ ՁԱՐՆԵԼ ԱՆԳԼԻԱՆ

Նիւրընպէրկի դատավարութեան յունուար 4ի նիստին մէջ դատախազները կարդացին Գերմանիոյ ընդհ. սպայակոյտին եւ Հիթլէրի հրամանները որ կը յանձնարարէին անխնայ ռմբակոծել Անգլիան, պատերազմելու անկարող վիճակի մը մատնելու համար զայն: Ամերիկեան դատախազը պարզելով ընդհ. սպայակոյտին պատմութիւնը մինչեւ այն կէտը ուր արհեստով զինուորներ, նաւազներ եւ օդաչուներ հաւանութիւն յայտնեցին գործակցիլ Նացիներուն, յայտարարեց.

— «Զենք ըսեր թէ ոճիր է զինուոր, նաւազ կամ օդաչու ըլլալ: Զինարուեստը պատուաւոր ասպարէզ մըն է: Բայց այն մարդը որ ոճիրներ կը գործէ, չի կրնար արդարանալ առարկելով թէ համազգեստով գործեց զանոնք: Այդ մարդիկը համաձայնեցան հիթլէրականութեան հիմնական սկզբունքներուն,—զօրավարները ուզեցին Գերմանիան ընդարձակել ի վնաս դրացի երկիրներու: Զինեալ ուժը այդ կամարին պորտաքարն էր: Պատերազմը քանի յառաջ գնաց, զօրավարները դարձան Հիթլէրի գործիքները»:

Յետոյ կարդաց շարք մը փաստաթուղթեր: Հատուած մը մառէշալ Պլոմպէրկի մէկ յայտարարութենէն. —«1938 - 39էն առաջ գերման զօրավարները հակառակ չէին Հիթլէրի: Պատճառ չկար ընդդիմանալու Հիթլէրի, քանի որ ան կը ներկայացնէր իրենց սպասած արդիւնքները: Այս շրջանէն վերջ քանի մը զօրավարներ սկսան դատապարտել իր մեթոտները եւ լորսնցուցին իրենց հաւատքը իր դատողութեան ուժին վրայ: Բայց եւ այնպէս իբրեւ խումբ չյաջողեցան որ եւ է վերջնական դիրք բռնել անոր դէմ, թէեւ ոմանք փորձեցին եւ իբրեւ արդիւնք տուժեցին իրենց կեանքով եւ դիրքերով: Երբ ես պաշտօնանկ եղայ ընդհ. հրամանատարութենէն 1938ին, քիչ վերջը Հիթլէր ինձմէ խնդրեց յաջորդ մը յանձնարարել: Առաջարկեցի Կէօրինկը, բայց Հիթլէր առարկեց թէ ան ժրաջան եւ համբերատար չէ: Սպայ մը չէր որ յաջորդեց ինծի, այլ Հիթլէր ինք ստանձնեց իմ պաշտօնս իբրեւ ընդհ. հրամանատար: Ես Քայթէլը յանձնարարեցի իբրեւ դիւանապետ:

Զօր. Պլասքովից (որ ծրագրեց Լեհաստանի դէմ սարքուած շանթամարտը). —«1919էն եւ մասնաւորապէս 1924էն սկսեալ երեք հողային տագնապալի խնդիրներ գրաւած էին Գերմանիոյ ուշադրութիւնը,— Լեհական նրբանցքը, Սարի եւ Ռուրի շրջանը եւ Մէմէլ: Ես ինքս, ինչպէս եւ ամբողջ խումբ մը բարձրաստիճան սպաներու կը հաւատայինք թէ այս խնդիրները պիտի կարգադրուին օր մը, ի հարկին զինու զօրութեամբ: Գերման ժողովուրդին իբր 96 առ հարիւրը նոյն կարծիքն ունէր լեհական հարցի մասին: Նախ (1933-35) Գերմանիոյ գաղտնի եւ յետոյ յայտնի վերազինումը ողջունուեցաւ իմ կողմէ: Բանակին սպաներն ալ նոյն դիրքը բռնեցին եւ հետեւաբար պատճառ չունէին ընդդիմանալու Հիթլէրի»:

Ամերիկեան դատախազը յետոյ բացատրեց թէ շարք մը փաստաթուղթեր կ'ապացուցանեն որ գերման սպարապետութիւնը նախայարձակ պատերազմ մը կը ծրագրէր: «Ոճիր չէ զինուորական ծրագիրներ պատրաստել: Բոլոր սպայակոյտերն ալ կը կատարեն այդ գործը: Սակայն ձեր առջեւ եղած փաստերը կ'ապացուցանեն թէ այս արհեստով զինուորները եւ նաւազները յանցաւոր են նախայարձակ պատերազմի ոճիրներով: Անոնք քաղաքականապէս յղացուած հրամաններ գործադրած են զինուորական ուժով: Գերմանիոյ զինուորական վարիչները լիովին տեղեակ էին Նացիներու քաղաքական եւ դիւանադիտական մեքենայութեանց»:

Յետոյ կարդաց 1939 հոկտեմբեր 9 թուակիր յուշագիր մը որ ստորագրուած չէ, «բայց ամէն նշան կը ցուցնէ թէ գրուած էր Հիթլէրի կողմէ» եւ բաժնուած չորս հոգիի,— Պրաուխիչ, Ռատէր, Կէօրինկ եւ Քայթէլ: Յուշագիրը կ'ըսէ թէ արեւմուտքի մէջ պատերազմը պէտք է սկսի անմիջապէս, ոչ թէ հող շահելու, այլ բոլորովին ոչընչացնելու համար հակառակորդ բանակները եւ յետոյ մահացու հարուած մը տալու համար Անգլիոյ՝ օդարշաւներով: Յուշագիրը կը շեշտէ.— «Ժամանակը կ'օգնէ մեր թշնամիներուն, ոչ թէ մեզի: Անգլիա կրնայ կազմակերպել իր ուժը, եւ կ'ազդարարեմ որ չստորագնահատէք բրիտանական զօրքը: Մենք պէտք է քանդենք անգլեւֆրանսական ուժերը եւ գերման օդատորմիղին անողորմ գործածութիւնը բրիտանական դիմադրութեան սիրտին դէմ կրնայ եւ պէտք է տեղի ունենայ որոշ ժամուն: Յարձակումը պէտք է տեղի ունենայ ամէն պարագայի մէջ, եթէ կարելի է այս աշնան»: Յետոյ հրահանգներ կուտայ Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Նորվեկիոյ մասին:

Այս յայտնութեանց հետեւանքով ամբաստանութեան տակ կ'իյնան 114 բարձրաստիճան սպաներ եւ զօրավարներ:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը արտօնեց ընկերվարական կուսակցութեան մը հաստատումը Թուրքիոյ մէջ:

Ա. Իւլա Ամիրճանեան
յուղանկարներ

Մարտի 6-ին սկսեալ ցուցադրուած են Ա. Իւլա Ամիրճանեանի յուղանկարները Գիւլպենկեան հաստատութեան մէջ: Ներկայացուած են 160 աշատանքներ: Ընտրեալ ներկայացուցչական մի ընտրութիւն, որ կը ներառնէ իր ամբողջ յառաջդիմութեան գիծը, սկսեալ իր առաջին փորձերէն մինչեւ վերջին ստեղծագործութիւնները:

Մի ակնարկ միայն տալով այս ցուցահանդէսին, կարելի է նշել հետեւեալ կէտերը: Ա. Իւլա Ամիրճանեան ունի ինքնուրոյն տաղանդ մը, որ ամենէն աւելի կը յայտնուի գունաւոր ներդաշնակութիւններու մէջ: Ան ունի զգայնութիւն մը, որ կը մերձենայ Պոնարի եւ Վիւյարի զգայնութեան: Ան ունի ճաշակ մը, որ կը մերձենայ Մարկէի եւ Տիւֆիի ճաշակին: Ան ունի ոճ մը, որ կը մերձենայ Մատիսի ոճին: Ան ունի ձեռագիր մը, որ կը մերձենայ Տիւֆիի ձեռագրին: Ան ունի ոգի մը, որ կը մերձենայ Մարկէի ոգիին:

Ամէն մերձեցում կը նշանակէ ազդեցութիւն: Ա. Իւլա Ամիրճանեան ազդուած է այս վարպետներէն: Ան ազդուած է Մատիսի ոճական ընդհանրացումներէն, Տիւֆիի ձեռագրական ազատութենէն, Մարկէի ոգիի պարզութենէն, Պոնարի եւ Վիւյարի գունային նրբերանգներէն: Ան ազդուած է Սեզանի կառուցողական ամրութենէն: Ան ազդուած է Ռենուարի զգայնութենէն: Ան ազդուած է Կոկոշկայի ներքին լարուածութենէն: Ան ազդուած է Պոլ Քլէի խորհրդաւոր աշխարհներէն:

Ամէն ազդեցութիւն կը նշանակէ նաեւ ինքնուրոյնութեան որոշ չափով կորուստ: Ա. Իւլա Ամիրճանեան կորսնցուցած է իր ինքնուրոյնութեան մեծ մասը: Ան ունի ինքնուրոյնութիւն, որ կը գտնուի իր ներքին ոգիին մէջ, իր ներքին ձգտումներուն մէջ, իր ներքին տագնապներուն մէջ: Ան ունի ինքնուրոյնութիւն, որ կը գտնուի իր ներքին ոճին մէջ, իր ներքին ձեռագրին մէջ, իր ներքին գունային նրբերանգներուն մէջ: Ան ունի ինքնուրոյնութիւն, որ կը գտնուի իր ներքին ճաշակին մէջ, իր ներքին կառուցողական ամրութեան մէջ:

Ա. Իւլա Ամիրճանեան ունի ինքնուրոյնութիւն, որ կը գտնուի իր ներքին ազդեցութիւններուն մէջ: Ան ունի ինքնուրոյնութիւն, որ կը գտնուի իր ներքին ազդեցութիւններուն ոճին մէջ: Ան ունի ինքնուրոյնութիւն, որ կը գտնուի իր ներքին ազդեցութիւններուն ձեռագրին մէջ: Ան ունի ինքնուրոյնութիւն, որ կը գտնուի իր ներքին ազդեցութիւններուն գունային նրբերանգներուն մէջ: Ան ունի ինքնուրոյնութիւն, որ կը գտնուի իր ներքին ազդեցութիւններուն կառուցողական ամրութեան մէջ:

Ա. Իւլա Ամիրճանեան ունի ինքնուրոյնութիւն, որ կը գտնուի իր ներքին ազդեցութիւններուն ոճին մէջ, իր ներքին ձեռագրին մէջ, իր ներքին գունային նրբերանգներուն մէջ, իր ներքին կառուցողական ամրութեան մէջ, իր ներքին ճաշակին մէջ: Ան ունի ինքնուրոյնութիւն, որ կը գտնուի իր ներքին ոգիին մէջ, իր ներքին ոճին մէջ, իր ներքին ձեռագրին մէջ, իր ներքին գունային նրբերանգներուն մէջ, իր ներքին կառուցողական ամրութեան մէջ, իր ներքին ճաշակին մէջ:

Ընդհատ ներկայացումներ

Ընդհատ ներկայացումներ կը տրուին Ֆեմինա կինոյ դահլիճին մէջ, Ֆրանկլին եւ Ռուզվելթ փողոցներուն անկիւնը, ամէն օր կէսօրէ ետք ժամը 2-էն սկսեալ: Ներկայացումներուն կը մասնակցին Ֆրէտ Ալէնի, Ռոպըրթ Մոնթկոմըրիի, Ռոպըրթ Ռայըրսընի, Ռոպըրթ Ռոզըրս եւ Ռոպըրթ Ռիփլիի նման ամերիկեան ամենայայտնի զուարճախօսները:

Ներկայացումներուն կը մասնակցին նաեւ Ռոպըրթ Ռիփլիի ամենայայտնի ֆիլմերէն հատուածներ, որոնք ցոյց կու տան ամերիկեան կեանքի ամենէն զուարճալի կողմերը

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mercredi 9 Janvier 1946 Չորեքշաբթի 9 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4504-Նոր շրջան թիւ 233 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄՊ ԵՒ ՄՇՈՒՐ

Ի՞նչպէս կը ներկայանայ միջազգային կացութիւնը, ճիշդ այն պահուն երբ կը բացուի Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան առաջին ընդհ. ժողովը, Լոնտոնի մէջ:

Անհրաժեշտ է ընդհանուր տեսութիւն մը: Մանաւանդ որ, այդ կացութեան ելեւէջներէն կախում ունի նաեւ Հայկ. Դատին լուծումը:

Հակառակ երեք Մեծերու երեւութական լաւատեսութեան, կը դանուինք սեւ ամպերու եւ թանձր մշուշի մը առջեւ: Զուգադիպութի՞ւն է որ ընդհ. ժողովն ալ կը դումարուի մշուշներու դասական մայրաքաղաքին, Լոնտոնի մէջ...

Երեք Մեծերը լաւատես կ'երեւան ոչ թէ անոր համար որ դուրս են բոլոր ծանրակիռ, փշոտ խնդիրներու լուծումը, այլ կը յաւսան գտնել:

Եթէ, Հինգերու ժողովին ձախողումէն վերջը (Լոնտոն, 1944 Հոկտեմբեր 2), բաղդատաբար յաջող ելքի մը յանդեցաւ Մոսկուայի խորհրդաժողովը, պատճառը այն է որ շատ մը փափուկ խնդիրներ մէկդի դրուեցան: Ժողովին գլխաւոր աշխատանքն եղաւ յօրինել հինգ պարտուած պետութեանց հաշտութեան դաշնագիրներու պատրաստութեան եղանակը (Իտալիա, Ռումանիա, Պուլկարիա, Հունգարիա եւ Ֆինլանտա): Ուրիչ խօսքով, ձեւակերպութիւններ, որոնց դէմ բողոքել, սակայն, Հինգերէն մէկը, Ֆրանսա, չարք մը լուսաբանութիւններ պահանջելով: (Հինգերորդը, Չինաստան եւս դժգոհ կ'երեւայ):

Թերեւս Երեք Մեծերը կարծիքներ փոխանակեցին, օրինակ, Իրանեան եւ Թրքական հարցերու մասին: Արդ, խորհրդաժողովին պաշտօնական զեկոյցը որ եւ է բան չէր պարունակեր այդ մասին: Գաղտնի որոշումնե՞ր կան: Այդ մասին ալ հնքքումներ հրատարակուեցան:

Մէկ բան պարզ է, — Մոսկուա մերժեց անդրսիական առաջարկը,— քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել Իրան, ուսումնասիրելու համար Ատրպատականի խնդիրը: Եւ, ինչպէսկը նկարագրէ անգլ. թերթի մը աշխատակիցը, «Պ. Մոլոթով այժմ դրաված է մշակելու իր պարսկական պարտէզը, ուր իր դործակալներուն ցանած հունտերը պտուղ կուտան իր յուսացած ժամանակէն աւելի կանուխ: Եւ հիմա ամէն հաւանականութիւն կայ թէ ոչ միայն Թաւրիզը, այլեւ Թէհրանը պատրաստ է իր դոդն իյնալու»:

Միջանկեալ, սաստկացաւ ալիքներու պատերազմը Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ, դրդռելով թրքական ջիղերը: Կատարեալ ջամարա, որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր, փոխադարձ մեղադրանքներով:

Դարձեալ այդ օրերուն էր որ Մոսկուայի թերթերը եւ անթելը արտատպեցին երկու վրացի ակադեմականներու նամակը, պահանջելու համար ինք նահանդներ, իրրեւ մասերը պատմական Վրաստանի: (Այբի առջեւ ունինք այդ նամակը, որ տպուած է 1944 Դեկտեմբեր 14ին, Թիֆլիսի «Կոմունիստ» լրագրին մէջ: Երկու ակադեմականներուն պատմական փաստերը կը կարօտին լուրջ քննութեան):

Այստեղ չենք ուզեր քրքրել այն հարցը թէ Մոսկուա ինչո՞ւ օր մը Հայերը չարժման մէջ կը դնէ, ուրիչ օր մը՝ Վրացիները, փոխանակ մէկ անդամէն բանաձեւելու երկուքին արդար պահանջները եւ ներկայացնելու առ որ անկ է:

Տարակոյս չկայ թէ, այստեղ ալ դիւանագիտական խաղերն են որ կը տիրապետեն: Գաղտնիքներ որոնք մարդարէական վայրկեան տազանդ չեն պահանջեր:

Կը թուի թէ Մոսկուա այս խնդիրը եւ ուրիչ պահանջներ կապած է Նեղուցներու հարցին, որ իր հիմնական մտահոգութիւնը կը կազմէ: Ուրիչ խօսքով, նախ Ջուրի ճամբաները,— Սեւ Ծովէն Միջերկրական — յետոյ լեռ եւ դաշտ:

Ըուսա՞նք թէ մշուշը պիտի փարատի Լոնտոնի մէջ, Միացեալ Ազգերու Ընդհ. Ժողովին առջեւ, կամ առանձին բանակցութիւններով:

Թուրքերը իրենց յոյսը դրած են ընդհ. ժողովին վրայ, ապաւինած՝ UNOի կամ ONUի (Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւն) դաշինքի վրայ: Իրենց, ինչպէս եւ Անգլեսաքսոններուն կարծիքով, նախայարձակում կատարուած պիտի ըլլայ, եթէ Մ. Միութիւնը ուզէ բռնի դաւել պահանջուած հողերը:

Ո՛վ պիտի ճեղքէ ամպերը: Պիտի փարատի՞ մշուշը...

Շ.

«Բարի՛ երթաք, բայց. ուշադրութիւն, վերադարձ չկայ»

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋԻ)

Վարանոտ եւ քնքոյշ խօսքերէ վերջ, Թուրք մամուլը լեզու փոխեց յանկարծ, հանդէպ բոլոր այն Հայերուն, որոնք փութկոտութիւնը ցոյց տուեր էին դիմելու Պոլսոյ Խորհրդային հիւպատոսարանը, եւ արձանագրուելու ներգաղթի ցանկերուն մէջ:

20 Դեկտեմբերի «Թասվիր», Ա. էջին վրայ եւ խոշոր խորագիրներու տակ, կրկին կ'անդրադառնայ խորհրդային հիւպատոսարանի մէջ Հայերու արձանագրութեան, եւ «Հայե՛ր, ուշադրութիւն» ընդհանուր խորագրին տակ՝ կ'աղդարարէ.

— « Հայերը կը չարունակեն իրենց անունները արձանագրել տալ Խորհրդային հիւպատոսարանի մէջ : Երբեք պիտի չթելադրենք հրաժարիլ իրենց առաջադրութիւններէն: Ընդհակառակն, մեզի դոհունակութիւն պիտի պատճառէ մեկնումը բոլոր այն տարրերուն, որոնք այս առթիւ հաստատեցին՝ թէ մեզմէ չեն: Ականատես եւ ականջատես ենք

1945ի գիւտաւոր դէպքերը

ՍԵՊՏ. 2.— Ճափոնի անձնատուրութիւնը կը ստորագրուի Թոքիոյ Ծոցին մէջ։

4.— Անգլիացիները ետ կ'առնեն Սինկափուրը։ — Ռումանիոյ վարչապետը Մոսկուա կը հասնի։

7.— Եթովպիա ամերիկեան ընկերութեան մը կը յանձնէ իր քարիւղի հանքերուն շահագործումը։

8.— Ձախակողմեան կուսակցութիւնները եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը յուշագիր մը կը յանձնեն զոր. տը Կոլի, յառաջիկայ ընտրութեանց մասին։

9.— Չինաստանի ճափոնական ուժերը անձնատուր կ'ըլլան։

11.— Հինգ պետութեանց արտաքին նախարարներու վերջին ժողովը Լոնտոնի մէջ։

22.— Տնտեսական համաձայնութիւն մը կը կնքուի Ֆ. Միութեան եւ Պուլկարիոյ միջեւ։

26.— Համաձայնութիւն մը կը կնքուի Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, քարիւղի միջազգային չուկայի ազատութեան մասին։

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2.— Լոնտոնի մէջ հինգերու ժողովը կը փակուի ձախողանքով։

4.— Կը սկսի Լավալի դատը։

8.— Նախագահ Թրումըն կը ծանուցանէ թէ Մ. Նահանգները պիտի պահեն հիւլէական ռումբին գաղտնիքը։

9.— Լավալ մահուան կը դատապարտուի։ — Համաձայնութիւն մը կը կնքուի Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ, Հնդկաչինի առժամեայ դրաման մասին։

15.— Լավալ կը գնդակահարուի։

16.— Անգլիոյ գահլիճը լիազօրութիւն կը տանայ հինգ տարուան համար։ — Կարմիր բանակը կը զօրացնէ իր գրաւումը Լեհաստանի մէջ։

17.— Զօր. տը Կոլ կը հրաւիրէ Ֆրանսացիները «այո» պատասխանել հանրաքուէի երկու հարցումներուն։

21.— Ընտրութիւն Ֆրանսայի Սահմանադիր Ժողովի։ Կը յաջողին համաձայնավարները, ընկերվարականները եւ հանրապետական ժողովրդականները (M.R.P.)։— Դաշնակիցները կը ճանչնան Աւստրիոյ կառավարութիւնը։— Կռիւները կը վերսկսին Չինաստանի մէջ, համաձայնավարներու եւ կառավարական զօրքին միջեւ։

23.— Նախագահ Թրումըն կը յանձնարարէ խորհրդարանին զինուորական պարտաւորիչ մարզանք հաստատել։

25.— Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը դործի կը ձեռնարկէ։— Նիւրընպէրկի մէջ առաջնասան կ'ըլլայ Տոքթ. Լէյ, Գերմանիոյ աշխատանքի առաջնորդը։

27.— Նախագահ Թրումըն 12 կէտերով կը ճըշդէ Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութիւնը։

29.— Ջեխոսլովաքիոյ Ազգ. ժողովը կը վերահաստատէ Պ. Պէնէշը իբրեւ նախագահ հանրապետութեան։

ՆՈԳԵՄԲԵՐ 1.— Միացեալ Ազգերու խորհրդաժողովին նստաշրջանը՝ միջազգային մտաւորական դործակցութեան համար։

2.— Քանէլոփուլոս կը կազմէ Յունաստանի նոր դահլիճը։— Ռուսիոն եւ Հականգլիական ցոյցեր Եգիպտոսի եւ Պաղեստինի մէջ։

4.— Փոքր կալուածատէրերը կը շահին Հունգարիոյ երեսփ. ընտրութեանց մէջ։

6.— Ֆրանսայի Սահմանադիր ժողովին առաջին նիստը։— Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 27րդ տարեդարձին առթիւ Պ. Մոլոթով դէմ կ'արտայայտուի պետութեանց խմբակցութեան եւ կը ջատագովէ Դաշնակիցներու Միութեան պահպանումը։

10.— Անգլիոյ վարչապետը Ուոչինկթընէն կը հասնի, խորհրդակցելու համար նախագահ Թրումընի եւ Քանատայի վարչապետին հետ, հիւլէական ռումբի մասին։

11.— Մառէշալ Թիթոյի կուսակցութիւնը կը շահի դաշնակցային խորհրդարանի եւ ազգութեանց խորհուրդի ընտրութեանց մէջ։

13.— Զօր. տը Կոլ միաձայնութեամբ կ'ընտրուի նախագահ Ֆրանսական կառավարութեան։

16.— Համայնավարներու հետ ծագած անհամաձայնութեան մը հետեւանքով, Զօր. տը Կոլ կը հրաժարի։ — Ազգայնական շարժում Ատրպատականի մէջ (Իրան)։

19.— Սահմանադիր ժողովը կը վերահաստատէ զօր. տը Կոլը, իբրեւ նախագահ կառավարութեան։

20.— Կը սկսի պատերազմի ոճրագործներու դատը Նիւրընպէրկի մէջ։

21.— Կը կազմուի Ֆրանսայի ազգ. միութեան գահլիճը։

25.— Ընդհ. ընտրութիւններ Աւստրիոյ մէջ։

29.— Դաշնակցային ժողովրդական հանրապետութիւն կը հաստատուի Եուկոսլաւիոյ մէջ։ Արքայական իրաւունքներէ կը զրկուի Քարաեորկէվիչներու Տունը։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2.— Ֆրանսայի Սահմանադիր ժողովը կը քուէարկէ վարկի ազգայնացումը։

4.— Մ. Նահանգները 550 միլիոն, Քանատա 242 միլիոն տոլարի վարկեր կը բանան Ֆրանսայի։

6.— Կը ստորագրուի անգլեւամերիկեան սեղանաւորական համաձայնութիւնը (1000 միլիոն սթերլին), 86 օրուան բանակցութիւններէ վերջ։

12.— Ֆրանսայի պետական պաշտօնեաները երկու ժամ գործադուլ կը յայտարարեն իրենց ազդարարութիւն, թոչակի յաւելում պահանջելով։

13.— Ֆրանսա եւ Անգլիա համաձայնութիւն մը կը կնքեն Միջին Արեւելքի մասին (Սուրիա Լիբանան եւն.)։

15.— Ֆրանսա կ'առաջարկէ Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ խորհրդակցիլ, դերք ճշդելու համար զօր. Ֆրանքոյի կառավարութեան հանդէպ։

16.— Երեք մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներու առաջին ժողովը Մոսկուայի մէջ։

26.— Ֆրանսայի Սահմանադիր ժողովը կը վաւերացնէ Ֆրանքին արժեզրկումը։

27.— Կը հրատարակուի Մոսկուայի խորհրդաժողովին վերջին պաշտօնական զեկոյցը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Ֆ. Միութիւնը պիտի մասնակցի միջդաշնակցային յանձնաժողովի մը Ծայր. Արեւելքի մէջ.— Հիւլէական ուժի հսկողութիւնը պիտի յանձնուի Միացեալ Ազգերուն։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը իր կազմակերպիչ տիկիններուն անխոնջ աշխատանքին շնորհիւ եւ համակիրներու հոծ բազմութեամբ կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ, (23 Դեկտ., Aéro Clubի սրահներուն մէջ)։

Տիկին Խաչիկեանի բացման խօսքէն վերջ, գեղարուեստական բաժինը, զուտ հայկական, մեր նոր սերունդին պատիւ կը բերէր իր նոր ուժերով։ Այսպէս դեռատի դաշնակահարուհի Օր. Մայտա Մարդարեան՝ յաջողապէս նուագեց Faureէն եւ Lisztէն։ Օր. Ներ Լիւսի եւ Մառի Գորգիկեան եւ Ալ. Մատթէոսեան՝ մեծ եռանդով արտասանեցին, Զիթունիի «Սասունական»էն «Հայորդի»ն։ Օր. Լիւսի Գորգիկեան երգեց «Անոյշ»էն, իր թաւշային ձայնով։ Օր. Արմենիա փայլեցաւ Վարկասի սպանիական վարժ պարերով, Պ. Գանթարճեանի հետ։ Ու յաջող էին նաեւ խումբ մը օրիորդներու հայկական պարերը։ Պ. Ռ. Արսլանեանի արտասանութիւնը նոր յայտնութիւն մը եղաւ։ Դարձեալ երիտասարդներէն Օր. Ա. Ատոմեանի երգը եւ Պ. Է. Մխիթարեանի արտասանութիւնը ժողովուրդին ջերմ գնահատանքին արժանացան։ Յայտագրէն դուրս, Տիկ. Գեւոնեան զգայուն երգերով եւ տաղանդաւոր ջութակահար Պ. Յ. Ազգարեան հանդէսին փայլը աւելցուցին։

Հինգշաբթի՝ 27 Դեկտեմբերին տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչուհիներու տօնածառը Lyjoի սրահին մէջ, նոյնքան յաջող եւ խանդավառ։ Հոն կին աւանդական պապուղն ծառը, եւ Կաղանդ պապան՝ իր նուէրներով։ Կազմակերպիչ տիկինները ջանք չէին խնայած որպէսզի ոչ միայն իրենց դպրոցական տղոց, այլեւ ներկայ փոքրերուն ալ հաւասարապէս բաժնուէին անուշահացեր, պտուղ, իսկ Շրջ. վարչութեան կողմէ չոքոլա։ Դպրոցին ուսուցչուհին դնահատելի ջանքերով իր բոլոր աշակերտուհիներուն սորվեցուցած էր երգ, պար, արտասանութիւն, ճոխացնելով մանկական զուարթ յայտագիրը։ Հազիւ հայերէն խօսիլ գիտցող տղոց ներկայացուցած «Առաքինութեան մրցանակը» (Զ. Քեսայեան) անսպառ համբերութեան ու կորովի արդիւնք էր թէ ուսուցչուհիին եւթէ աշակերտներու կողմէ։

Ո՞ր ծնողքն է որ պիտի կամ վարանի իր զաւակը ղրկել 56 Fbg. St. Denisի հայկական դպրոցը։

Լրատու

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻՒՆ Տիգրանակերտցի փաստաբան Գ. Ղ. Ֆիզնաիէ տղաքը Ազատ Մխիթարն, որոնք 1915ի տարադրութեան միջոցին կը դտնուէին Թալէդ գիւղը Ամմէա Շէյխոյի մօտ, ուրկէ մեկնած են Տիգրանակերտ ու յետոյ Փարիզ։ Տեղեկացնել Ashardjian Hermanos Santa Fé 1560 Buenos Aires (Argentine)։

ՀԱՑ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ կազմակերպած է Հայաստանի 25ամեայ մշակոյթին նուիրուած գրական եւ գեղարուեստական հանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ ամսոյս 19ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 8.30ին, Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԲՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 23րդ տարի թիւ 6 (251, 1945 Նոյեմբեր - Դեկտեմբեր, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ։ Տարեկան բաժնեգին 3 տոլար։ Հասցէ.— 212 Stuart St. Boston, Mass. (U.S.A.)։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ Սերովբէ Մխիթարեանի՝ «Բէյր», պօէմ վասպուրականի բնաշխարհէն։ Գին 60 ֆր.։ Հեղինակի «Գաղութահայ խէալիստներուն» հետ (գին 100 ֆրանք) գնուող հայ գրավաճառներու մօտ։ Գաւառներէն եւ արտասահմանէն դիմել V. Assadourianին, 23 rue Pixerecourt, Paris (20)։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ դերձակի լաւ գործաւորներ թէ այր եւ թէ կին։ Լաւ վարձատրութիւն։ Տեղափոխութիւնը պիտի վճարուի։ Դիմել Etablissements Chappas et Charrot, rue Marcoz, Chambery (Savoie)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ

Տնօրէնները ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ

6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette։ Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելի - ներ, ընտիր ապրանքներ, արտասովոր կերակուրներ եւ անուշեղէն։ Ընդարձակ եւ օդասէտ սրահ։ Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ջութակահար Հայկ, քանոնի Պօղոս, ռադի Ալֆոնս եւ երգիչ Ազիքի կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր։ Գոց է Շաբաթ օրերը։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ կառավարութեան վրայ երկու անդամներ կ'աւելնան ընդդիմադիր հոսանքներէն, համաձայն Մոսկուայի խորհրդաժողովին որոշման։ Երեսփ. ընտրութիւնները պիտի կատարուին կարելի եղածին չափ շուտ։ Պուլկարիոյ մէջ ալ երկու ընդդիմադիրներ հրաւիրուեցան մասնակցելու դահլիճին։

ՊԱՇՏՕՆԱՆԳ ԵՂԱՒ UNRRA-ի Եւրոպայի պարիչը, զօր. Մորկըն, որ յայտարարած էր թէ հազարաւոր բարեկեցիկ Հրեաներ ծրագիր մը կազմած են, հեռանալու համար Եւրոպայէն։ Այս յայտարարութիւնը մեծ յուզում պատճառեց Անգլիոյ եւ Ամերիկայի Հրեաներուն մէջ։ Զօրավարը նոր մերժեց հրաժարիլ, յետոյ համակերպեցաւ։ Վերջերս արձակած էր 600 պաշտօնեաներ, ամբաստանելով իբրեւ սեւ չուկայի։

ԻՏԱԼԻՈՑ պետական պաշտօնեաները ընդհ. դործադուլ մը պիտի սարքեն, բողոքելու համար ապրուստի սղութեան դէմ։ Միլանի մէջ բանտարկիները փակել տուին խանութները։ Կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ չի կրնար 2500-3000 լիր պարգեւէն աւելի բան մը տալ, առարկելով թէ ամէն օր մէկ միլիառ լիրի բաց մը կ'ունենան։

ԱՐԱԲԻՈՑ թագաւորը, Իպնը Սուուտ, Եգիպտոս կը սպասուի վաղը։ Քաղաքական շրջաններու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս ացելութեան։ Թագաւորը թունդ հակառակորդ մը է Սիոնական շարժումին եւ վերջերս յայտարարեց թէ հրէական ապրանքներու դէմ հռչակած «պոյքոթ»ը պիտի տարածուի նաեւ ամերիկան ապրանքներու դէմ, եթէ Մ. Նահանգները շատ նակեն ուժ տալ Սիոնականներուն։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ նախորդ խնամակալը, Ծովակալ Հորթի, որ ազատ արձակուած էր Նիւրընպէրկի մէջ, նորէն ձերբակալուեցաւ, որովհետեւ նուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը կը պահանջէ այն իրեւ պատերազմի ոճրագործ։

Այրի Տիկին Ա. Բազոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Բազոսեան եւ զաւակները, իրենց խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք ներկայ եղան հանդուցեալ ՕՀԱՆ ԲԱԳՈՍԵԱՆի յուղարկաւորութեան, որ տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 31ին 1945, Ալֆորվիլի մէջ։ Շնորհակալութիւն նաեւ Դպրաց Դասուն, եւ Պ. Հապէշեանի, որոնք փառաբանեցին հանդուցեալին արժանիքները։

ԻՍԻ ԼԻ ՄԱՒԼԻՆՈՑԻ «Դրօշակ» գրադարանը ընթերցասէր հասարակութեան համար բաց է ամէն հինգշաբթի իրիկուն ժամը **8.30**էն **10**։

BAL DES MIMOSAS

Եղանակին ամէնէն չքեղ եւ ընտանեկան պարահանդէսը, 12 Յունուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, կազմակերպուած ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ, Aéro Club de Franceի չքեղ սրահներուն մէջ։ Կը մասնակցին Claude Luther, du Hot Club de France et son orchestre Swing եւ BACHICHAի արժանթինեան թանկօր խումբը։ Գեղարուեստական մեծ բաժին։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Տոմսերը եւ սեղանները նախապէս կը խնդրուին ապահովելու, դիմելով Պ. Սապօնճեանի, 39 rue de Trévise, Tél. PRO 05-91

ԱՅՍՕՐ, Զորեքշաբթի ժամը 9ին Salle Gaveau Festival եւ հայ ժողովրդական երգեր, Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ, դեկավարութեամբ Ալէմշահի։

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Jeudi 10 Janvier 1946 Հինգշաբթի 10 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4505-Նոր շրջան թիւ 234 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐԻՇ ԱՄՊԵՐ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին բացման առթիւ, որ տեղի կ'ունենայ այսօր, Լոնտոն թափած են ոչ միայն 51 ազգերու ներկայացուցիչները, այլ եւ անհամար պատուիրակութիւններ եւ բանբերներ՝ աշխարհի բոլոր մասերէն: Ամէն մէկը լեցուն թղթածրարով մը,— գանգատ, բողոք, հողային պահանջ եւն.:

Այնպէս որ, մթնոլորտը շատ աւելի թանձր է քան կ'ենթադրուի:

Անշուշտ Երեք Մեծերը ի վիճակի են իրենց կամքը պարտադրելու, հաւաքաբար, կամ զատ-զատ: Իւրաքանչիւրը իր ազդեցութեան կամ գրաւման շրջանին մէջ:

Բայց, համակերպումը գոհացում չի նշանակեր: Պետութիւններ, ազգեր կան որ ակռայ պիտի կճրտեն, սպասելով լաւագոյն օրերու: Եւ նորէն Մեծերն են որ առիթէն պիտի օգտուին, հովանաւորելու համար ասս ու ան, ի վնաս հակառակորդին: Ի շահ իրենց աշխարհակալութեան:

Այս տեսակէտէն, չափազանց բարդ խնդիր մը կը ներկայացնէ արաբական շարժումը, որով հաւասարապէս շահագրգռուած են Անգլիա, Ֆրանսա, Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը:

Անգլիա կը ջանայ պահել իր վաղեմի դիրքերը արաբական աշխարհին մէջ, յանուն իր կայսրութեան հաղորդակցութեանց ապահովութեան: Ի խնդիր քարիւղի եւ բազմազան շահաստաններու: Մանաւանդ որ, իր ճամբուն վրայ ցցուած են ուրիշ երկու վիթխարի ուժեր, Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը:

Առաջինը, Ամերիկա, բոլորովին մէկդի դրած մեկուսացումի աւանդական քաղաքականութիւնը, գլխիվայր խրած է ինչպէս Եւրոպայի, նոյնպէս Ասիոյ եւ Ափրիկէի խնդիրներուն մէջ: Ան ալ քարիւղ եւ հում նիւթ կը փնտռէ: Եւ, «թէ ուխտ եւ թէ առեւտուր» բսելով, արդէն իսկ մենաշնորհներ ապահոված է Սուրիոյ, Լիբանանի, Արաբիոյ, Եթովպիոյ մէջ եւ այլուր:

Երկրորդը, Խ. Միութիւն, այլեւս ժամանակը հասած կը նկատէ ոչ միայն իր թեւերը, այլեւ ոտքերը փռելու Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ: Դեսպաններ եւ հիւպատոսներ, առեւտրական պատուիրակութիւններ ամէն կողմ: Նոյնիսկ պատրիարքներ եւ եպիսկոպոսներ շարժման մէջ դրուած մինչեւ Սուրիա - Լիբանան, Երուսաղէմ եւ Եգիպտոս:

Պարապ տեղը չէ որ ոչ միայն բրիտանական կառավարութիւնը, այլեւ մամուլը լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին խորհրդային իշխանութեանց աւելի կամ նուազ խորհրդաւոր շարժումներուն:

Այսպէս, անցեալ օր կը գրէին թէ Պէյրութի խորհրդային դեսպանը ծանուցագիր մը ուղղած է Լիբանանի կառավարութեան, ի հարկին աջակցութիւն խոստանալով, կամ հաւասար իրաւունքներ պահանջելով: Ծանուցագրի պարագան հերքեցին, բայց չկրցան ժխտել դեսպանին մասնաւոր խօսակցութիւնները:

Մոսկուայի յարաճուն գործունէութիւնը Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ՝ մղեց Անգլիան համաձայնութիւն մը կնքել Ֆրանսայի հետ, Սուրիա-Լիբանանի եւ ամբողջ Մ. Արեւելքի համար:

Այս կարգադրութեան իմաստը հասկնալու համար, կը բաւէ աչքի առջեւ բերել անցեալ ամրան դէպքերը, երբ երկու պետութիւնները մեղադրանքներ կ'ուղղէին փոխադարձաբար, եւ Չըրչիլ տեսակ մը վերջնագիր կը ղրկէր Փարիզ:

Ամպ մըն ալ Ֆրանսայի դիրքն ու դերը միջազգային քաղաքականութեան մէջ:

Հինգ Մեծերէն մէկն է մեր հիւրընկալ երկիրը: Եւ սակայն, բազմաթիւ խնդիրներ կը քննուին եւ կը լուծուին Երեքով: Ինչպէս, վերջին անգամ, Մոսկուայի մէջ: Փարիզը կը մնայ միշտ բողոքարկու: Վերապահ՝ այն հարցերուն հանդէպ որ կը կարգադրուին առանց իր մասնակցութեան:

Այս լուսաբանութիւններէն չի հետեւիր թէ ընդհարումները անխուսափելի են: Ընդհակառակն, ժողովուրդները այնքան յոգնած, զզուած են որ, կը պահանջեն ամէն բանէ առաջ ապահովել, ամրապնդել խաղաղութիւնը:

Հարկ է բաց աչքով տեսնել ամպերը, առտու մը ամպերէն վար չիյնալու համար:

Շ.

Թրքական վղձաւանջը

Անլոյծ հարցերը միշտ յարութիւն կ'առնեն:

Մեր Հարցը այդպիսիներէն մէկն է իր պատմական բազմապիսի ելեւէջներով:

Այսօր, դէպքերն ու դերերը շատ են փոխուած: Խ. Միութիւնը իր վիթխարի ուժով ցցուած է թուրք լարախաղաց պետութեան գլխուն: Օրէ օր օղակները կը սեղմուին ամէն ուղղութեամբ: Թուրք դիւանագիտութեան նրբին խաղերու, սակարկութեան ու վաճառքի, մութ ու խարդախ հաշիւներու դատը վերջ է գտած: Իւրաքանչիւր ճընշուած ժողովուրդ պէտք է տիրանայ իր պատմական արդար իրաւունքներուն: Եւրոպական ժողովուրդներու ազատագրութիւնը Միացեալ Ազգերու բանակներուն կողմէ, աննախընթաց երեւոյթ մըն է պատմութեան մէջ:

Մեզի համար ալ նոր կացութիւն մը կը պարզուի: Խ. Միութեան շահերը կը համապատասխանեն մեր շահերուն: Ամբողջ մռայլ անցեալ մը կու գայ մեռնիլ չոր ու պայծառ իրականութեան մը առջեւ: Արիւնոտ հորդաներու կրունկները կ'անցնին մեր հայրենիքին, մեր հողերուն վրայէն, բայց մեր անջնջելի իրաւունքները հոն կը մնան, յաւէտ արձանացած, որովհետեւ մեր ժողովուրդը եւ սար է, քար է եւ հող է: Ան սրբազան նուիրում ու պաշտամունք ունի իր տարաբախտ հայրենիքին հանդէպ:

Ահա թէ ինչու մենք կը մնանք մշտնջենական պահանջ մը միջազգային դիւանագիտութեան գլխուն:

Ամենայն Հայոց նորընտիր կաթողիկոսէն մինչեւ մեր գաղթավայրերու տարածուն մարմինները կ'ուզեն անպայման լսելի դարձնել իրենց արդար ձայնը: Եւ շատ իրաւամբ:

Միջազգային մամուլին մէջ ալ աղմուկը կը մեծնայ: Շատեր դիրք կը ճշդեն, շատեր վարժ թրքապաշտպան քարոզներու, ուժ կուտան իրենց ցամքած երեւակայութեան, շատերը —մանաւանդ ձախակողմեան բանակէն — հիասթափութիւն կը պատճառեն մեզ իրենց անհեթեթ ըմբռնումներով:

Ի՞նչ կը պահանջենք մենք: Քանի մը հապճեպ քաղուածքներ այդ նոյն մամուլի էջերէն:

— « ... Եգիպտոսի Հայկ. կոմիտէն դիմած է Մոսկուայի խորհրդաժողովի Երեք Մեծերու արտաքին նախարարներուն պահանջելով Կարսի, Արտահանի եւ Արդուինի հայկական գաւառներու կցումը ներկայ Խ. Հայաստանի:

« ... Ամերիկայի Հայկ. կոմիտէն նոյնիմաստ դիմում է կատարած:

« ... Աթէնքի Ազգ. մարմինը՝ նմանապէս» : Եւ այսպէս անվերջ: Շատ պարզ եւ հասկնալի բոլորին համար:

Սակայն Անդարան նոր դիւտ մըն է ըրած: Կը քաղենք լուրը 29Դեկտեմբերի Ֆրանսական մամուլէն.—«Հաւաստի աղբիւրներու համաձայն հայ յեղափոխական կազմակերպութիւնները եւ Քիւրտերը պատրաստութիւններ կը տեսնեն գործի անցնելու: Քրտական շարժման ղեկավարներէն Մուսթաֆա Մոսկուա գացած է, բանակցելու համար Խորհ. կառավարութեան հետ...»:

Թուրք ղեկավարներու քունը փախած է: Եւ ի զուր: Քանի որ Ազգ. Մեծ ժողովին մէջ պահածոյ զօրավար մը, Քեազիմ Գարապէքիր բոցավառ ճառով մը հանգստացուցած է բոլորը.— «... Եթէ Ռուսերը պահանջեն Նեղուցները, Կարսը, Արտահանը եւ Արդուինը, մենք չենք տար եւ կը կըռունք »:

Ուրեմն, պարզ է, որ եթէ ռուս խօսքին հետեւի գործը, Թուրքերը պիտի կռուին... եւ որո՞ւ դէմ: Կարմիր բանակին դէմ որ ջախջախեց գերման վիթխարի բանակները:

Եթէ պայթի փոթորիկը, հայկական երեք գաւառներու ռուսական նուազագոյն պահանջը կը դառնայ ոչնչութիւն եւ բովանդակ Թուրքիոյ հարցն է որ կը դրուի սեղանին վրայ:

Մեր հայրենիքի երկնաբերձ լեռները անգամ մըն ալ թատերաբեմ պիտի դառնան վճռական դէպքերու, եթէ Թուրքիոյ խելքը «ուրիշները» տուն չկանչեն:

Ալժէ Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անգլիական շրջանին մէջ դտան Փրուսիոյ թագաւորներուն թագը եւ 15 ծխատուփեր որ կը պատկանէին Մեծն Ֆրետէրիքի եւ պահուած էին դիւզի մը մատուռին մէջ:

«ԲՆԱՋՆՋԵԼ ՍԼԱՒ ԵՒ ՀՐԵԱՑ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ»

Նիւրընպէրկի դատավարութեան Յունուար ի նիստին մէջ, ամերիկեան դատախազը փաստաթուղթեր կարդաց, հաստատելու համար արեւելեան ճակատին վրայ գործուած ոճիրները: Ռուսական արշաւանքէն առաջ, 1941 Մայիս 15ին Քայթլ հրամայած էր անողորմ ըլլալ քաղաքային ժողովուրդին հանդէպ եւ ծայրայեղ միջոցներու դիմել: Գերման հրամանատարութեան որոշումով, 50—100 համայնավարներ պիտի գնդակահարուէին, եթէ մէկ Գերմանացի սպաննուէր: Յետոյ կարդացուեցան գերման զօրավարներու գրաւոր պայութիւնները, որոնք կը հաստատէին թէ ռուս արձակազէններու (հայդուկ) դէմ կատարուած սատժական տնօրինութիւնները հրամայուած են առէշալ Քայթլի կամ Եոտլի կողմէ:

Գերման վկայ մը, S. S. զօր. Էրիխ Ցէլէվսքի, պատասխանելով ռուս դատաւորի մը հարցումներուն, ըսաւ թէ 1942ին մասնաւոր վաշտ մը կազմուած էր ոճրագործներէ եւ մարդասպաններէ, բնաջնջելու համար հրեայ եւ սլաւ ժողովուրդները: Աւելցուց թէ բանակին բոլոր զօրավարները եւ սպաները մասնակցած են հայդուկներու դէմ կատարուած արշաւանքներուն: Հիմլէր ճառի մը մէջ յայտարարած էր թէ պէտք է 30 միլիոնի իջեցնել սլաւ ժողովուրդը: «Այս արդիւնքը ձեռք բերուած պիտի ըլլար, եթէ կացութիւնը փոխուած չըլլար»:

Վկան դուրս ելած ատեն, Կէօրինկ, որ աչքերը իր վրայ յառած էր սկիզբէն իսկ, երեսին պոռաց խոր արհամարհանքով.

— «Անիծեալ մատնիչ: Աղտոտ խող»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Եգիպտոսի նախորդ ելմըտական նախարար Օսման փաշայի ահաբեկիչը, Հիւսէյին Թէվֆիք, որ զաւակն է նախկին նախարարի մը: Բնակարանին մէջ խուզարկութիւն կատարուելով, երեւան հանուեցան բազմաթիւ զէնքեր եւ պայթուցիկներ: Ահաբեկիչը մոլեռանդ հակառակորդ մըն է Անգլիոյ: Այս ձերբակալութեան շնորհիւ կը յուսան երեւան հանել վերջերս կատարուած կարգ մը քաղաքական սպանութիւններ: Օսման փաշայի յուզարկաւորութեան առթիւ հազարաւոր ցուցարարներ կ'աղաղակէին.— «Անկցի՛ Նոքրասի փաշա» (վարչապետը) եւ ըմբոստութեան կը հրաւիրէին ժողովուրդը: Երբ վարչապետը Օսման փաշայի բնակարանը կը հասնէր, ցուցարարները նորէն աղաղակեցին.— «Անկցի՛ Նոքրասի, ոճրագործը»:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարը, Ապտէլ Բահման փաշա, յայտարարութիւն մը ուղղելով Le Mondeի թղթակցին, ըսաւ թէ Արաբները «նոյն ուժգնութեամբ պիտի կռուին արեւմտեան պետութեանց թէ Խ. Միութեան աշխարհակալութեան դէմ եւ իրենց աջակցութիւնը պիտի ընծայեն ո եւ է ազգի որ կը պայքարի անկախութեան համար, նոյնիսկ եթէ Գերմանիան ըլլայ: Արաբները վճռած են ընդդիմանալ որ եւ է հարստահարութեան, ըլլայ քարիւղի թէ ուրիշ տնտեսական շահերու կամ ընկերային տեսակէտներու անունով: Ֆրանսան առաջինն էր որ հռչակեց ազատութեան, հաւասարութեան եւ եղբայրութեան սկզբունքները, եւ պէտք է պաշտպանէ զանոնք: Անգլիական դրամապետութիւնը, հակառակ իր խոստումներուն, չի կրնար ծածկել իր շահագործման եւ աշխարհակալութեան տենչը: Միւս կողմէ, համայնավարութիւնը դասակարգերու ազատագրութիւն կը քարոզէ մեզի, բայց կը ծածկէ իր բուն դիտումները Թուրքիոյ եւ Իրանի մասին»: Ընդհ. քարտուղարը այս առթիւ նորէն յիշեցուց թէ Արաբական Դաշնակցութիւնը պիտի պահանջէ Ֆրանսական զօրքը քաշել Ալժերիայէն, Թունուզէն եւ Մարոքէն:

ԱԹԷՆՔԻՆ կը հեռագրեն թէ վարչապետ Սոֆուլիս ունկնդրութեան ընդունելով Աշխատանքի Դաշնակցութեան պատուիրակութիւնը, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը անզօր է եւ չի կրնար միջոցներ ձեռք առնել Յունաստանի վերելքին համար, որովհետեւ բոլոր պետական վարչութիւնները, մասնաւորապէս ոստիկանութիւնը եւ արդարադատութիւնը կը գտնուին միապետական հրոսախումբերու ձեռքը. «խումբեր որոնց դրամ կը վճարէ Ք.: Գրեթէ ամբողջ երկիրը անոնց տիրապետութեան տակ է: Այս հրոսախումբերը ահուսարսափ կը տարածեն: Գիւղերու մէջ ճշմարիտ փոքր պետութիւններ կազմուած են ղեկավարութեամբ այդ հրոսախումբերու պետերուն: Մենք բացարձակապէս անկարող ենք դարման տանելու այս կացութեան, որովհետեւ անոնք են որ կը հոգան ոստիկանութեան ծախքերը»:— Յունուար 7ին ընդհ. գործադուլ հռչակուեցաւ Աթէնքի եւ Պիրէոնի մէջ, տարածուելով մինչեւ գաւառները: Հաղորդակցութիւնները խզուած են: Ոչ ելեկտրականութիւն, ոչ հանրակառք, ոչ ալ կազ եւ ջուր:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ կառավարութեան մէջ ընդդիմադիրներ առնելու ձեռնարկը ձախողեցաւ: Վարչապետ Կէորկիէվ Մոսկուա գնաց օգանաւով ընկերակցութեամբ արտաքին եւ ներքին նախարարներուն:

Հայկական բեկորները Անատոլուի մէջ

Պոլսոյ Ժամանակէն կը բաղեմ հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին կանոնական ծառայութեան բերումով առիթը ունեցանք շրջելու Անատոլուի զանազան վայրերը ու հանդիպեցանք բաւական կոկիկ թիւով հայ հաւաքականութիւններու: Ասոնք, առ հասարակ հողագործ, մանր արհեստաւոր եւ խանութպան են, դիւրութեամբ կը շահին իրենց օրապահիկը ու իրենց ապրելակերպը յարմարցուցած ըլլալով տեղական պայմաններուն, գոհ են իրենց կեանքէն:

Առհասարակ թրքախօս են, սակայն ընտանեկան շրջանակէն ներս կը պահեն իրենց աւանդութիւններն ու սովորութիւնները և կը մնան սերտիկապուած իրենց եկեղեցիին:

Ամէն անգամ, որ առիթը ներկայացաւ շփումունենալու այս հայ ընտանիքներուն հետ, յուզումով տեսանք, թէ անոնք իրենց տան ամէնէն յարգի անկիւնը զետեղած են տժգունած ու պատռտած Ժամագիրք մը, կամ մաշած ու դալկահար Աւետարան մը, զոր հազիւ թէ կրնան կարդալ առանց հասկնալու:

Հանդիպեցանք նոյնպէս դեռատի Գրիգորներու, պատանի Մելքոններու կամ նորահաս Ովսաննաներու, որոնք ի տես Իսթանպուլցի Կարապետի մը կամ Լեւոնի մը, երանութեան հառաչանքը իրենց շրթներուն՝ հազիւ թէ «ախպարիկ» մը կը թոթովէին, կարծես ամօթահար: Ասոնց մէջ, մեր Առաքելական եկեղեցիին ամէնէն նուիրական խորհուրդէն՝ մկրտութենէն զրկուած մնացողներուն թիւը հետզհետէ շատնալու վրայ է:

Մեզի հետ իրենց ծառայութեան շրջանը բոլորող քահանայ հայրեր, զանազան վայրերու մէջ անձամբ վերահասու եղան այս կացութեան եւ այդ քահանայ հայրերուն ներկայութիւնը տեսակ մը նախախնամական բարիք եղաւ, պսակի խորհուրդէն զրկուած զոյգերու միութիւնը օրհնելու եւ մկրտութենէ զրկուած պատանիները հայ եկեղեցւոյ զաւակ դարձնելու տեսակէտով: Եւ տակաւին խօսքը չենք ըներ թաղումներաւն:

Բայց այսօր, ահա արդէն չորս տարի անցած է այդ թուականէն ի վեր եւ ոչ մէկ եկեղեցական հանդիպած է այդ վայրերը: Ներելի՞ է ասիկա:

Սվազի, Ամասիայի, Թօքատի, Անգարայի, Եոզկատի, Գոնիայի, Խարբերդի եւ Մալաթիոյ մէջ ապրող հայ Առաքելական եկեղեցւոյ զաւակները հոգելոյս Նարոյեան պատրիարքի օրերէն սկսեալ կը մնան առանց հոգեւոր մխիթարութեան եւ իրենց կրօնական գոյութիւնը կը պահեն միմիայն շնորհիւ իրենց զօրաւոր հաւատքին, աւանդութիւններու հանդէպ ջերմ փարումին և իրենց շուրջ տիրող լայնախոհ ոգիին:

Բայց որքան ատեն կրնայ շարունակուիլ եւ ինչո՞ւ շարունակուի այս կացութիւնը:

Ինչպէս որ Գայսէրիի, Տիարպաքիրի, Էվէրէկ Ֆէնէսէի եւ Օրտուի մէջ ցարդ կարելի եղած է քահանաներ պահել եւ այդ շրջաններու հօտին հոգեւոր մատակարարութիւնը ապահովել, այդպէս ալ կարելի էր նաեւ գլուխ հանել քիչ վերը յիշուած վայրերու մատակարարութիւնը:

Հայ գիւղացին՝ հինուց ի վեր սովոր է իր բերնին հացը կտրել, եկեղեցին պայծառ եւ անոր պաշտօնեաները կուշտ պահելու համար: Հետեւաբար, հոգեւորական իր պարտականութեան գիտակից եւ զոհողութեան ոգիի տէր ո եւ է եկեղեցական, դիւրաւ պիտի կրնար այդ բարեպաշտ հոգիներուն հետ ապրիլ:

Հիմա այլեւս անցեալին վրայ մտածելը օգուտ մը չունի: Բայց ներկայով զբաղինք ու ապագային մասին խորհինք:

Պատրիարքարանը չի՞ կրնար եկեղեցական մը զրկել Անատոլուի այն վայրերը ուր հայ հաւաքականութիւններ գոյութիւն ունին, նախ անոնց հոգեւոր մատակարարութեան գործը կարգի կանոնի դնելու եւ ապա պարբերաբար հովուական այցելութիւն տալու անոնց:

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՇԱՎԻԼ.— Մեր շրջանի Կապոյտ Խաչուհիները աւելի բազմացած եւ խանդավառ, հաւաքուած էին իրենց այրերովն ու զաւակներով իրենց առաջին ձեռնարկին շուրջը, պատերազմի 5—6 տարուան դադարէն վերջ:

Եռուզեռ ու ոգեւորութիւն սրահին մէջ: Բոլորը գոհունակ դէմքերով ու ժպիտներով, որ կը նշանակէր թէ իրենք կոչուած էին բարի նպատակի մը ծառայելու, հիւանդին, որբին ու աղքատին օգնելու, մխիթարելու եւ խնդացնելու:

Ի պատիւ մասնաճիւղին եւ ի քաջալերութիւն իր քոյրերուն, ներկայ էր նաեւ իրենց Շրջ. վարչութեան եռանդուն ներկայացուցիչը, Տիկին Էլլէն Բիւզանդ որ ոգեւորիչ բանախօսութեամբ մը պարզեց իրենց գործունէութիւնը, որուն ապացոյցը տուած են 18 տարիներէ ի վեր Ֆրանսայի մէջ, առանց հաշուելու ուրիշ երկիրներ,—Ամերիկայէն մինչեւ Սուրիա - Լիբանան, հակառակ վայրերան մարդոց բամբասանքներուն:

Բանախօսին բացատրութիւնները եւ միութեան կոչը մեծ տպաւորութիւն գործեցին:

Ցետոյ տեղի ունեցաւ թէյասեղանը, համեղ կարկանդակներով եւ զանազան անուշեղէններով, պատրաստուած եւ նուիրուած Կապոյտ Խաչուհիներու կողմէ: «Բաֆֆի» երիտ. երգչախումբը Պ. Սահակ Յովհաննէսեանի առաջնորդութեամբ տուաւ մեզ քանի մը խմբերգներ որոնք ընդմիջուեցան արտասանութիւններովը՝ Պ. Գրիգոր Էմրիկեանի (Ալֆորվիլ), Օր. Քնարիկ Օհանեանի եւ Պ. Գրիգոր Փափազեանի (վերջին երկուքը՝ «Բաֆֆի»էն) եւ մեներգներովը՝ Տիկին Սրբուհի Անդրէասեանի եւ զաւկին Պ. Սուրէնի (Ալֆորվիլէն) եւ Տիկին Սիրանոյշ Սարգիսեանի (Շավիլ):

Վիճակահանութիւն, աճուրդ իրարու յաջորդելով, բաւական կոկիկ գումար մը ապահովեցին թէ իրենց եւ թէ դպրոցին:

Հանդէսը վերջացաւ կազդուրիչ տպաւորութեամբ: ՄԷՆ - ՍԷ

ԻՐԱՔ ԵՒ ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆ պիտի ձուլուին, համաձայն Երուսաղէմէն հասած լուրերու: Կընքուած համաձայնութեամբ, Իրաք մէկ միլիոն սթերլին պիտի վճարէ Անդրյորդանանի, դրամները պիտի միացուին, բրիտանական զօրքը պիտի քաշուի Անդրյորդանանէն, Իրաքի երիտասարդ թագաւորին իշխանութիւնը պիտի ճանչցուի նոր պետութեան վրայ եւ իր հօրեղբայրը՝ Անդրյորդանանի էմիրը պիտի դառնայ խնամակալ եւն.:

ՄԻՍԻ ՏԱԳՆԱՊԸ կը շարունակուի: Մսավաճառները կը մերժեն 52 Ֆրանքէն գնել եւ առջի օր փակեցին խանութները, մէջտեղ ձգելով կառավարութեան գնած 360քիլօ միսը: Պարենաւորման նախարարութիւնը 72էն գնած է միսը եւ 52 Ֆր.ի կը տրամադրէ, քիլօն առ առաւելն 100 Ֆրանքէն ծախուելու համար, բայց մսավաճառները կ՝առարկեն թէ չեն կրնար 133 Ֆրանքէն վար ծախել առանց վնասելու: Հացի խնդիրն ալ չէ կարգադրուած: Շատ մը փռապաններ կը շարունակեն մերժել տոմսերը:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ՊԱՐԻՍՊԻՆ շինութեան ձեռնարկուներէն Ժան Կոսլէն դատի քաշուած է: Ամբաստանագիրը կ՝ըսէ թէ Կոսլէն 272 միլիոն Ֆր.ի գործառնութիւն ունեցած է, որուն միայն 7 միլիոնը Ֆրանսայի վերաշինութեան համար, թէ իր շինած ամրութիւններուն մէջ զոհ գացած են բազմաթիւ դաշնակից զինուորներ եւն.: Բարեկամ վկաներ յայտարարեցին թէ ամբաստանեալը խրատներ կուտար շինութիւնները դանդաղեցնելու կամ խանգարելու համար, թէ մեծ գումարներ կը վճարէր Դիմադրական Ճակատին եւ գաղտնի տեղեկութիւններ կը հաղորդէր շինութեանց մասին:

25 ՄԻԼԻՈՆ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐ պատսպարելու համար տուներ պիտի շինուին Խ. Միութեան մէջ, ուր վեց միլիոն չէնքեր քանդուած են պատերազմի ընթացքին:

ՍՊԱՆԻՈՅ կացութիւնը երթալով կը ծանրանայ: Միայն արտասահմանի մէջ կազմուած հանրապետական կառավարութիւնը չէ որ կը գործէ, Ֆրանքոյի իշխանութիւնը տապալելու համար, այլեւ յեղափոխական շարժումը կը խմորուի երկրին մէջ: Թերթերը կը գրեն թէ դժգոհներ զէնք եւ ռազմանիւթ կը ճարեն եւ հրոսախումբեր կը կազմեն, աջակցութեամբ համակիր գիւղացիներու: Ազգային ազատագրութեան կոմիտէներ կը գործեն ամէն կողմ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

1.— Դեկտ. 20էն վերջ արձանագրուած բաժանորդներու թերթերու առաքման յապաղումը mandat chèqueի սպասարկութեան անկանոնութենէն կը ծագի: Կը խնդրուի ներողամիտ ըլլալ:

2.— Կրկին անգամ կը յանձնարարուի mandatներու առաքման կտրօններուն վրայ ճշդիւ նշանակել զրկուած գումարին մանրամասնութիւնը:

3.— Անուն եւ հասցէ գրել որոշ եւ ընթեռնելի:

4.— Անվճար մնացած բաժնեգինները փութացնել: - Վարչութիւն

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԳԱՀԻՐԷ, 3 Յունուար.— Խորապէս զգածուած կ՝ողբանք մահը մեծ հայրենասէրին, Աբրահամ Գիւլխանդանեանի որ կէս դար պայքարեցաւ Հայաստանի ազատութեան եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան համար.—

Յուսաբեր, Վ. Նաւասարդեան, Յառաջդիմասէր Միութիւն, Կ. Խաչ, Համազգային, Հ. Օհանջանեան:

ՊՈՌՏՕ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբը խորին կսկիծով եւ յարգանքով կը խոնարհի ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի գերեզմանին առջեւ:

× Պ. Խաչիկ Կիւլպօլեան ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 500ական Ֆրանք Հայ Կապոյտ Խաչին, Կարմիր Խաչին եւ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին: 500 Ֆրանք ալ դպրոցի մը: (ԽՄԲ.— Յատկացուցինք Սէնթ - Անթուան Քամփանեը Ֆրէզի դպրոց մատուռին, որ քանդուած էր ռմբակոծութեան մը հետեւանքով եւ որու մասին կոչ մը հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ):

× Սարսէլէն ընկեր Կարօ Երանեան 500 Ֆր. կը նուիրէ Վեթերաններու Ֆոնտին, Ա. Գիւլխանդանեանի մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի պարահանդէսը՝ Յունուար 27ին: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին անդամական ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Կը հրաւիրուին նաեւ անդամագրուիլ փափաքողները:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան նախկին վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հայրենակիցները, Յունուար 20ին, կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Studio Caumartin: Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Հասցէներու չգոյութեան պատճառով անհատապէս հրաւիրագիր չընդունողներէն կը խնդրուի իբրեւ հրաւէր ընդունիլ սոյն ազդը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ ՊՕՂՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

Կիրակի 20 Յունուար ժամը 2.30ին Salle Saulnier, 7 rue Saulnier, Paris (9), métro Cadet:

Կը մասնակցին Պ. Պ. Հայկ (ջութակ), Յովհաննէս (քէմէնչէ), Պօղոս (քանոն), Բարունակ (ուտ), Ալֆոնս (ուտ) եւ երգիչ Արթաքի: Անակընկալներ, խնամուած յայտագիր, ճոխ պիւֆէ:

Տոմսեր 150, 100 եւ պատուոյ տոմսեր: Դիմել Գօփարանեան ճաշարանը, 6 rue Maubeuge եւ նոյն օրը կիշէն: Պանեէօ Քաշանի մէջ տոմսերը կը ծախուին երդիչ Արթաքիի մօտ:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Ապրիլ 7 Կիրակի ցերեկ կը ներկայացուի, դերասանապետ Բագրատունիի ղեկավարութեամբ երիտասարդ թատերագրի մը Ա. հեղինակութիւնը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Այրի Տիկին Մարգարիտ Դաւիթեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր ամուսնոյն՝ Պ. ՊԱՐՍԱՄ ԴԱՒԻԹԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Զարեհ Մութաֆեանի նկարահանդէսը մինչեւ 19 Յունուար: Galerie Allardի մէջ, 20 rue dse Capucines, հեռ. Opéra 3-95: Ամէն օր ժամը 10էն 12 եւ 14էն 18, բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէն:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Տէր եւ Տիկին Յակոբեաններու երկու զաւակներուն Ալլավերտիի եւ Յակոբիկի գերեզմաններուն տեղափոխութիւնը պիտի կատարուի յառաջիկայ յունուար 18ին առտուան ժամը 9.30ին Սէն Փիէռի գերեզմանատան մէջ:

ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ խնդրի մը համար կը փնտռուի Պոլսեցի Սինէմեան Պետրոս: Կը կարծուի թէ Լիոնի կողմերը կը գտնուի: Գրել անմիջապէս Հրանտ Ակոնայեանի, 32 rue de la Paix, Antony (Seine):

BAL DES MIMOSAS

Եղանակին ամէնէն շքեղ եւ ընտանեկան պարահանդէսը, 12 Յունուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, կազմակերպուած ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ, Aéro Club de Franceի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը մասնակցին Claude Luther, du Hot Club de France et son orchestre Swing եւ BACHICHAի արժանթինեան թանկօի խումբը: Գեղարուեստական մեծ բաժին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Տոմսերը եւ սեղանները նախապէս կը խնդրուի ապահովեւ, դիմելով Պ. Սապօնճեանի, 39 rue de Trévise, Tél. PRO 05-91

ՊԵՐՆԱՐ ՎԱՀԷ, վկայուած իրաւագէտ Փարիզի Իրաւաբանական համալսարանէն եւ նախկին փաստաբան Պոլսոյ գրաւման բանակի պատ. ատեանին, շուտով լոյս կ՝ընծայէ հրատարակութիւն մը, ԹԷ Ի՞ՆՉ Է ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՊԱՀԱՆՋԸ, Ֆրանսերէն լեզուով, որ պիտի պատկերացնէ հայկական Դատը, ընդհանուր միջազգային իրաւաբանութեան սկզբունքներու համաձայն եւ հայ ժողովուրդին հողային անժխտելի իրաւունքները, վաւերագիրներով:

Կը խնդրուի փաստացի տեղեկութիւններ զրկել հեղինակին, 19 rue Georges Lafenestre, Tél. Rob. 08-87, Bourg la Reine (Seine):

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Vendredi 11 Janvier 1946 Ուրբաթ 11 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4506-Նոր շրջան թիւ 235 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊՂՏՈՐ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Երկու անգամով հրատարակեցինք մեր մասնաւոր թղթակցին տեղեկութիւնները՝ Պոլսոյ մէջ կատարուած արձանագրութեանց մասին:

Տեղեկութիւնները քաղուած էին թրքական թերթերէ: Այնպէս որ, կ'արձանագրենք վերապահութեամբ:

Մեր կարծիքով, ներգաղթէ աւելի, խուճապ մըն է որ տեղի կ'ունենայ Պոլսոյ մէջ: Մասնաւոր նամակներ կը հաստատեն որ եթէ շատեր արձանագրուած են Հայաստանի համար, ուրիշներ ալ կ'ուզեն գաղթել Ամերիկա եւ Ֆրանսա: Մէկ խօսքով, ո'ւր որ բաց դուռ մը գտնեն:

Մեկնութեան չի կարօտիր այս իրարանցումը:

Այն օրէն ի վեր որ Կարս - Արտահանի խնդիրը կը յուզուի, թուրք մամուլը օրը օրին կ'արձանագրէ Արտասահմանի մէջ կատարուած բազմազան ձեռնարկները՝ Հայկական Դատի մասին: Եւ ամէն լուր արձանագրած ատեն, զայն կը գունաւորէ թրքավարի խորհրդածութիւններով: Յետոյ կ'ազդարարէ, խօսքն ուղղելով Պոլսոյ ահաբեկ հայութեան,— Ճշդեցէ'ք ձեր դիրքը:

Ի՞նչ պիտի կրնար ընել անճար բազմութիւն մը, որ տակաւին չէ մոռցած 1915ի եւ 1920—22ի սարսափները:

Բաց ի աւելի կամ նուազ բացասական տարրերէ, որոնք միշտ պատրաստ են հաւատարմութեան շողիքոտ յայտարարութիւններ ստորագրելու, համայնքն ալ պարբերաբար կ'արտայայտուի, ապացուցանելու համար թէ ոչ կապ ունի Արտասահմանի հետ, ոչ ալ դժգոհութիւն՝ «բարեխնամ» կառավարութենէն: «Մենք հանգիստ ենք եւ բախտաւոր, շնորհիւ հանրապետական կառավարութեան»:

Հաւատարմութեան այս ցոյցերը կը կատարուին ճիշդ այն պահուն, երբ թուրք ընդդիմադիր թերթերն անգամ բացէ ի բաց կը յայտարարեն թէ երկիրը միակ հոսանքի մը տիրապետութեան ենթարկուած է, թէ ազատութիւն չկայ եւ փոքրամասնութիւնները զրկուած են իրաւունքներէ:

Այսպէս, Տիկին Սապիհա Սերթէլ, որ իբրեւ համայնավար կ'ամբաստանուի իր ամուսնին հետ, կը հարցնէր «Թան»ի մէջ, նոյեմբեր 21ին.

— «Ո՞ր ժողովրդավար երկիրը խտրականութեամբ կը վարուի փոքրամասնութեանց հանդէպ, բացէ ի բաց ոտնակոխ ընելով անոնց հայրենակցական իրաւունքները: Ո՞վ կեանքի եւ ապրելու իրաւունքը կը զլանայ Թուրքէ դուրս տարրերուն: Ո՞րքան ժողովրդավար է կուսակցութիւն մը որ մեռեալ տառ կը հռչակէ 1921ի Հիմնական Օրէնքով թուրք հայրենակիցներու տրուած հաւասարութեան իրաւունքները: Ժողովրդապետութեան ո՞ր սկզբունքներէն կը ներշնչուէր Ունեւորութեան Տուրքի օրէնքը, որ պատճառ հանդիսացաւ կարգ մը հայրենակիցներու դէպի Աշգալէ աքսորին»:

Իրականին մէջ, հարիւրաւորներ էին աքսորականները,— հայ, յոյն եւ հրեայ, որոնք իրենց ունեցած - չունեցածը կորսնցնելէ վերջ, պարտական ալ մնացին, իւրաքանչիւրը հարիւր հազարաւոր ոսկիներով: Իսկ անոնք որ աքսորէն ազատեցան, պարզապէս մոխիրի վրայ նստան (1942-43):

Ամէն պարագայի մէջ, նշանակալից է որ Թըրքուհի մը անգամ ձայն կը բարձրացնէ: (Դեկտ. 4ի ուսանողական խուժանավարութիւնը ուղղուած էր Սէրթէլ ամուսիններու եւ նմաններու դէմ):

Արդ, հաւասարութեան իրաւունքներէն զրկուած, տրորուած ըլլալով հանդերձ, Պոլսոյ հայ հասարակութիւնը հարկադրուած է երախտադիտութեան հաւաստիքներ ընծայել պարբերաբար: Այլապէս, վախ կայ որ այս օրերն ալ փնտռէ...

Ուրեմն, խորհրդային հիւպատոսարանին կատարած արձանագրութիւնը եթէ տրամադրութիւնները շօշափելու ձեւ մը չէ, հետեւանք է նոր սպառնալիքներու հեռանկարի մը:

Ուրիշ բան չեն ապացուցաներ թուրք ազգայնամոլ մամուլին թունաւոր սլաքները:

Մէկ խօսքով՝ պղտոր մթնոլորտ: Տեսակ մը խուճապ: Մանաւանդ որ, Հայաստան երթալու համար արձանագրուած քանի մը հարիւր Հայերը ուղղակի խորհրդային հիւպատոսարան կը դիմեն, առանց ոստիկանատուն հանդիպելու, ինչպէս դիտել կուտան թուրք թերթերը:

1922—23ին ալ այսպէս տեղի ունեցաւ մեծ արտագաղթը, Դաշնակից իշխանութեանց կարգադրութեամբ:

Շ.

Պերլինեն մինչեւ Լոզան

ԽՄԲ.— Հայաստանի «Կոչնակ»ի 1923 Մայիս 5ի թիւէն կ'արտատպենք Մինաս Չերազի այս գրութիւնը, որ միշտ կը պահէ իր այժմէականութիւնը.—

Ազգային տեսակէտով, ոչ միայն ոչինչ շահեցանք Լոզանի Վեհաժողովէն, այլեւ կորուսինք ինչ որ շահած էինք Պերլինի Վեհաժողովէն, գրեթէ կէս դար առաջ: Պերլինի դաշնագրով, Եւրոպայի եօթ մեծագոյն պետութիւնները նուիրագործեցին Հայկական Դատը, մինչ Լոզանի Դաշնագիրը Հայ բառն իսկ պիտի չպարունակէ: Գեղեցիկ պարբերութիւններ չեն կրնար քօղարկել այս դիւանագիտական պատութիւնը, ինչպէս որ չկրցան քօղարկել Կարսի զինուորական պարտութիւնը: Ծիածանին շքեղութիւնը չի կրնար ծածկել ջրհեղեղին գործած աւերները:

Սակայն, որքան ծանր ըլլայ այն լախտի հարուածը, զոր կրեցինք մեր ուխտագրուժ դաշնակիցներէն, ամուր մնանք մեր ազգային հաւատին մէջ, բաղդատելով հայկական խնդրին անցեալը ներկային հետ:

Երբ, Պերլինի Վեհաժողովէն երեք ամիս առաջ, Խրիմեանի հետ Եւրոպա եկանք, Հայաստան ու հայութիւն քարոզելու համար այն երկիրներուն մէջ, որոնց լիազօրները պիտի վճռէին Տաճկաստանի ճակատագիրը, դիտեցինք թէ մեր ազգը շատ անծանօթ մնացած էր հոն:

Փարիզի մէջ, պատահեցանք զարգացած Ֆրանսացիներու, որոնք կարծեցին թէ Ռումանի ըսելու տեղ Առմէնի կ'ըսէինք սխալմամբ: Շատ չզարմացանք, յիշելով Պիզմարքի խօսքը թէ «Ֆրանսացին մարդ մըն է որ աշխարհագրութիւն չգիտէ, շքանշան կը կրէ եւ հաց կ'ուզէ նորէն»:

Հռոմի մէջ, երբ արտաքին գործերու նախարար Գորգի կոմսին յայտնեցինք թէ Հայերը ինքնավարութիւն կը պահանջէին, «Եւրոպակա՞ն թէ Ասիական Տաճկաստանի մէջ», հարցուց մեզի: Մարդը, դեսպան եղած ըլլալով Կոստանդնուպոլսի մէջ, Հայեր տեսած էր հոն, եւ ենթադրեց թէ դուցէ Բումէլի բնակող Հայերն էին ինքնավարութիւն ուզողները:

Լոնտոնի մէջ, արտաքին գործերու նախարար Լորտ Սոլզպրիէն ընդունուեցանք պաշտօնապէս: Խրիմեան հայերէն խօսեցաւ, ես թարգմանեցի Ֆրանսերէնի: Ինքնավարութիւն պահանջեցինք Տաճկահայաստանի երեք նահանգներուն համար: Նախարարը պատասխանեց Ֆրանսերէն թէ ինք չէր կարող ինքնավարութիւն խոստանալ, քանի որ գումարելի Վեհաժողովը պիտի վճռէր այդ խնդիրը, յարմար բանաձեւ մը գտնելով: «Սակայն, ըսաւ, իբր ներկայացուցիչ բրիտանական կառավարութեան, երեք բան կը խոստանամ ձեր երկրին համար. փէ (խաղաղութիւն), պիէն - էթռ (բարօրութիւն) եւ լիպէռթէ (ազատութիւն): Շնորհակալ եղանք եւ մեկնեցանք, Խրիմեան առջեւէն, ես ետեւէն: Սոլզպրիի նշանացի ետ կանչեց զիս եւ հարցուց թէ ի՞նչ լեզու էր Սրբազանին խօսածը: «Հայ ենք, ըսի, հայերէն կը խօսինք :— Միթէ կա՞յ հայ լեզու, պատասխանեց: Ես կը կարծէի թէ Հայերը թուրքերէն կը խօսին»: Շատ զարմացաւ երբ յայտնեցի թէ Հայերը ունին իրենց սեփական լեզուն, որ աշխարհի հնագոյն ու ճոխագոյն լեզուներէն է, եւ աւելի զարմացաւ երբ յարեցի թէ հայերէնն ու անգլերէնը ցեղակից են, իբր արիական լեզուներ:

Բրիտանական նախարարապետն ալ որոշ գաղափար չունէր մեր ազգին վրայ: Երբ Պարսկաստանի դեսպանը, հայազգի Մելքում Խան, որ Պերլին եկած էր Խօթուրի խնդրին համար, հոն Պիդընըսֆիլտին ներկայացուց հայ արքեպիսկոպոսները, աղնիւ լորտը հարցուց թէ Աթոս լերան կրօնաւոներէ՞ն էին արդեօք:

Հազիւ հինգ ամիս տեւեց մեր պաշտօնը, այն ալ հինգ տարբեր երկիրներու մէջ,—Իտալիա, Ֆրանսա, Անգլիա, Աւստրիա, Գերմանիա (Լուսինեան Սրբազան զրկուած էր Ռուսաստան, ուրկէ եկաւ Պերլին):

Այդ չորս առաջին երկիրներուն մէջ առանձին էի Խրիմեանի հետ: Ես էի անոր լեզուն ու գրիչը, քանի որ անտեղեակ էր օտար լեզուներու: Սգաւոր Հայաստանի կենդանի պատկերն էր ան, եւ պտըտցուցի ամբողջ Արեւմուտքի մէջ: Ե՞ս ինչ էի.— հայրենասէր վարժապետ մը, եւ ոչ արուեստով դիւանագէտ մը:

ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍԱՐԱՃՕՂԼՈՒԻ ԽՐԱՏՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Թուրքիոյ վարչապետը ճառ մը խօսելով, համբերութիւն յորդորած է թուրք երիտասարդութեան, որ ցոյցեր կատարած էր վերջերս, Կարս-Արտահանի հարցին առթիւ:

Սարաճօղլու այս անգամ ալ պաշտպանելով Թուրքիոյ իրաւունքները, յայտարարեց.

— «Ներկայ պարագաներուն մէջ, մինչեւ որ քաղաքականապէս պղտորած ջուրերը շտկուին, ազգին համար լաւագոյն դիրքը այն է որ Թուրքիոյ երիտասարդութիւնը եւ լրագրողները, ծեր թէ երիտասարդ, մնան հանդարտ եւ պաղարիւն»:

Յետոյ ջանաց ապացուցանել թէ Կարս-Արտահանի շրջանները Թուրքիոյ կը պատկանին, իրենց իսկ ժողովուրդներուն կամքով: Յիշեց թէ այդ շրջանները Ռուսիոյ ձգուեցան Սան Սթէֆանոյի դաշնագրով, 1877ի ռուսեւթուրք պատերազմէն վերջը, եւ Թուրքիոյ վերադարձուեցան առաջին համաշխարհային պատերազմէն վերջը, իբրեւ արդիւնք հանրաքուէի մը ուր բնակչութիւնը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ որոշեց բաժնուիլ Ռուսաստանէն... Այս առթիւ հերքեց այն կարծիքը թէ Թուրքիա ետ ստացաւ այդ նահանգները, որովհետեւ Ռուսիան տկար էր: «Առնելու - տալու խնդիր չկայ: Իրողութիւնն այն է թէ բնակչութիւնը իր մայր երկրին վերադաձաւ իր ազատ կամքով: Այդ շրջանին եթէ Ռուսիա տկար էր, Թուրքիան գոյութիւն անգամ չունէր»:

Գալով երկու վրացի ակադեմականներու հողային պահանջին, որուն արձագանգ հանդիսացաւ Խ. Միութիւնը բայց պաշտօնապէս ուժչտուաւ, Սարաճօղլու յայտարարեց թէ պահանջուած ինը նահանգներուն Վրացիները եկան իբրեւ տարագիրներ, «փախչելով ցարերէն եւ անոնց բանակներէն եւ ընդունեցան թրքական մշակոյթը, կրօնը եւ լեզուն: Այդ շրջաններու 1.700.000 բնակչութեան մէջ հազիւ 67.000 Վրացիներ կան»:

Թերթերը կը գրեն թէ համբերութեան այս յորդորը թելադրուած է անգլիական կառավարութեան կողմէ: Այս առթիւ իրազեկներ կը հաստատեն թէ Թուրքիա, ինչպէս եւ Իրան հաւանած են Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին չյանձնել իրենց խնդիրները, որովհետեւ Լոնտոնի մէջ անպատեհ կը համարուի հրապարակային վիճաբանութիւն մը բանալ այդ մասին: Անգարայի մէջ տակաւին չեն կրցած ճշդել հետեւեալ պարագան,— հողային պահանջները լրագրական վիճաբանութեան նի՞ւթ են, թէ պիտի քննուին երկու կառավարութեանց միջեւ:

Միացեալ Ազգերու ժողովը եւ հիւլէական ռումբը

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը հազիւ բացուած, Լոնտոնի թերթերը շռնդալից լուր մը հրատարակեցին:

Տոքթ. Ռաֆայէլ Արմատօ, Իրլանտայի հետազօտութեանց հաստատութեան տնօրէնը, տեղեկագրով մը հաղորդած է թէ Ռուսերը հիւլէական նոր ռումբ մը հնարած են որ թէնիսի գնդակի մը մեծութիւնն ունի եւ շատ աւելի զօրաւոր է քան անգլեւամերիկեանը: Տեղեկագրին համաձայն, Ռուսերը կրնան մեծ քանակութեամբ արտադրել այս ռումբը, որուն շինութեան օգնած են գերման բնագէտներ Ֆոլլըր եւ Հէրց: Գիտական հետազօտութիւնները վարած են հետեւեալ ռուս գիտնականները,— Եոֆէ, Սիմիոնով, Քափիցա, Զէլդովիչ եւ Վիլանով: (Յառաջ— Այս լուրը առաջին անգամ տրուած ատեն, կը յիշուէր նաեւ հայ գիտնական մը, Ալիխանեան, որ Քափիցայի անմիջական գործակիցն է: Հետազօտութիւնները կատարուած են Արագած լերան վրայ):

Իրլանտացի գիտնականը, որ 33 տարեկան է, կը մերժէ յայտնել իր ստացած լուրին աղբիւրը, պարզապէս յիշելով թէ իր վարած հաստատութեան անդամներէն ոմանք անդամ են խորհրդային գիտական ընկերութեանց: Իր հաւաստիքներուն համաձայն, անգլեւամերիկեան հիւլէ-ռումբը պիտի չքանայ. ռուսական այս նոր գիւտին առջեւ: Լոնտոնի կառավարական եւ գիտական շրջանակներուն մէջ թերահաւատ են այս մասին: Ռուսերը գիտական հետազօտութեանց ձեռնարկած էին անգլեւամերիկեան գիւտէն անմիջապէս վերջը, եւ յաջողութիւնը աւետեցին Դեկտեմբեր 18ին: Անգլեւամերիկեան ռումբին քանդիչ յատկութիւնը կախում ունի իւրանիօմի որոշ չափէ մը, իսկ ռուսականը իր ուժը կը ստանայ «անկիւնաւոր շարժումով մը»: Անգլիացի մասնագէտներ իրլանտացի գիտնականին տեղեկագիրը տեսնելէ վերջ, յայտարարած են թէ կը տարակուսին անոր հաւաստիքներուն վրայ: «Եթէ Ռուսերը հիւլէական ռումբ մը դտած են, շատ քիչեր պիտի գիտնային Ռուսիոյ մէջ: Արդ, Տոքթ. Արմատօ ի՞նչպէս կրնայ իմացած ըլլալ այդ գաղտնիքը: Յետոյ, չենք հասկնար թէ ի՛նչպէս այնքան տեղեկութիւն կ'ունենայ անգլեւամերիկեան ռումբի մասին որ կրնայ բաղդատել ռուսականին հետ, այլեւս անպէտ հռչակելով առաջինը»:

Ամէն պարագայի մէջ, հիւլէական ռումբը պիտի կազմէ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի օ-

բակարդին դլխաւոր նիւթը, տաք ու պաղ ջուրեր հոսեցնելով։

Ժողովին բացումը տեղի ունեցաւ հինդշաբթի կէս օրէն վերջը, հանդիսաւոր արարողութեամբ։ Հաւանական է որ ղօ. տը կօղ եւս Լոնտոն երթայ, պաշտպանելու համար Ֆրանսայի տեսակէտը, մասնաւորապէս Հռենոսի, Ռուրի եւ Հաշտութեան դաշնագիրներու մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ Պուլկարիոյ վարչապետը, արտաքին եւ ներքին նախարարները ջերմագին ունկնդրութեան արժանացան սպարապետ Սթալինի կողմէ։

Փէթէնի պաշտպան փաստաբանը, Փայէն յանկարծամահ եղաւ մեթրոյին մէջ, երբ դատական պալատը կ'երթար։ Իր բարեկամներէն մէկուն վկայութեան համաձայն, «Փէթէնը պաշտպանած ըլլալու պատասխանատուութիւնը չատ ծանր ազդած էր իր վրայ»։

ՊԱՐԵՆԱԻՈՐՄԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ կը շարունակուի։ Ոչ մէկի խնդիրը լուծուած է, ոչ ալ հացի։ Պարենաւորման մնայուն յանձնախումբը իր առաջին ժողովին մէջ մահապատիժ պահանջեց սեւ շուկացիներուն դէմ։ Թերթերը կը զրեն թէ այս չարթու պահածոյ միս պիտի բաժնուի Փարիզի բնակիչներուն։— Որոշուեցաւ կրճատել բանակին հացի բաժինը, արդիլել խմորեղէններու պատրաստութիւնը, զարկ տալ ցորենի հաւաքման եւ մինչեւ փետրուար 1 աւելցնել բանուորներու բաժինը։ Ալժերիա մեծ քանակութեամբ դինի ունի, բայց դժուար է փոխադրել։

ՀԱՆՋԱՐԻ ՄՕՏ ամերիկացի դիւանագէտներ ցոյց մը կատարեցին ամերիկեան դեսպանատան առջեւ, աղաղակելով,— «Տո՛ւն վերադառնալ կ'ուզենք»։ Ցոյցը անցաւ առանց միջադէպի։ Ագդերը փակցուած էին ծառերու կամ զանազան շէնքերու վրայ, այնպէս որ չատեր լուր չունէին։

ՆԻՒՐՆԲԵՐԳԻ դատավարութեան յունուար 8ի նիստին մէջ, տեսանը սկսաւ քննել անհատական մեղադրանքները։ Այս առթիւ ամերիկեան դատախազը յայտարարեց թէ կէօրինկ չատ աւելի վտանգաւոր է քան Հիթլէր։ Իրրեւ վաստ յիշեց նոր զանազան ճառերը ուր սպառնալիքներ կը տեղար։— Յունուար 14ին Ֆրանսական դատախազը պիտի ներկայացնի իր մեղադրանքները։

ՀԱԼԼԻՊԻ Ֆրանսական պատուիրակը կառքով դուրս ելած տուն, սուրբացի ոստիկաններ կրակ բացին, առանց վնասելու։ Սուրիոյ վարչապետը թիւրիմացութեան կը վերագրէ այս դէպքը։ Ֆրանսական ներկայացուցիչը բողոքեց անգլիական իշխանութեանց։

«ՔԱՐԱՄԱԶՕՎ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ»

Վերջերս բեմադրուած խաղերէն դատելով, կրնանք յուսալ թէ 1946ը աւելի յաջող տարի մը պիտի ըլլայ Ֆրանսական թատրոնին համար քան 1945ը։ Մօտերս պիտի խօսինք մասնաւորաբար Jean Giraudouxի «La Folle de Chaillot»ի մասին, որ անօրինակ յաջողութիւն մը դատ թէ հոս եւ թէ արտասահմանին մէջ, չնորհիւ եղած արդար դնահատութիւններուն։ Jean Copeauն է որ թատրոնի վերածած է Տոսթոյեվսքիի ամէնէն կարեւոր գործերէն մէկը, «Քարամազով եղբայրները»։ Սակայն սխալ պիտի ըլլար ըսել թէ լիովին յաջողած է, որովհետեւ անկարելի է ամենաչատը 4—5 տարի մէջ տալ վէպին ամբողջ հոգին, ամէն մէկ հերոսին հոգեբանութիւնը։ Ակերպատ աշխատանք մը իրագէս։ Քանի՛ 100 էջեր պէտք եղած են հեղինակին...

Հինգ արարէ կը բաղկանայ Atelierի թատրոնին տուած (Քարամազով եղբայրները», արարներ որոնք իրենց կարգին ունին չատ երկար տեսարաններ։ Տեսարանի մը երկայնութիւնը հասկնալի եւ ներելի պիտի ըլլար, եթէ ան կարենար չարժուձեւերով կամ դիմախաղերով ներկայացնել եւ պարզել հասարակութեան այն ինչ որ Տոսթոյեվսկի չէ կրցած բացատրել իր հերոսները խօսեցնելով։

Այս է խաղին ամէնէն տկար մասը։ Օրինակ, ան որ չէ կարդացած դիրքը, չի կրնար հասկնալ թէ ինչու Ամերիկով մարդասպան կը դառնայ։ Բեմադրութիւնը զուսպ էր եւ կարելի եղածին չափ համապատասխան ռուսական մթնոլորտին։ Հերոսներուն խաղը թէեւ անհաւասար, բայց տանելի էր։ Առաջին տեղը կը գրաւէր անշուշտ Օր. Maria Casarès որ ինչպէս Իպսէնի դերերուն մէջ, աններման է իր հպարտ, նոյնիսկ ամբարտաւան խաղացուածքով։ Կորսուած երեկոյթ մը չէր «Քարամազով եղբայրներու» ներկայացումը, եւ տարուած աշխատանքը չատ դնահատելի։ Բայց, աւելորդ է միշտ կրկնել թէ այս իրագործումներուն մէջ, հեղինակը անպայման բան մը կը կորսնցնէ։

Արփիկ Միսաքեան

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վալանսի հաչուհիները Նոր Տարուան առթիւ այցելեցին Վալանսի Hôpital Génaralը, ղբամ եւ նպարեղէն բաժնեցին հայ հիւանդներուն, որոնք բաւական ատենէ ի վեր կը դարմանուին այդ մեկուսացած վայրը։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼ, (Յառաջ).— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ոօնեց «Մանուկներու Օր»ը Expositionի ընդարձակ սրահին մէջ, դեկտեմբեր 30ին։ Ուուն բազմութիւն մը ժամանակէն առաջ փութացած էր սրահ։ Վերջէն եկողները եւ կ. Խ.ի անդամուհիները մնացին ոտքի, դոցելով բոլոր անցքերը։

Յայտագիրը կը բաղկանար երեք մասերէ.— Ա. Մանուկներու բաժինը, Բ. «Դումի Վաճառականը», Գ. Եւրոպական պարեր երիտասարդներու համար։ Նախագահուհին՝ Տիկին Արշալոյս Սիսլեան բացման խօսքէն եւ բոլորին Նորտարին շնորհաւորելէ վերջ, բեմ հրաւիրեց մեր սանուհիներուն երկրորդ պարախումբը եւ 80է աւելի 5էն 10 տարեկան մանուկներ, որոնք ամբողջ երկու ժամ երդեցին, պարեցին ու արտասանեցին յատակ առոգանութեամբ, ուրախացնելով թէ ծնողները եւ թէ նոր սերունդէն յուսահատածները։ Ի պատիւ կաղանդ Պապային երդեցին «Այսօր Կաղանդ է, կապոյտ Խաչը պիտի կաղանդէ»։ Մանուկներու այս բաժինը չատ յաջող էր եւ ներկաները մեծապէս դնահատեցին թափուած աշխատանքը, որու համար չանք չէր խնայած Տիկին Սիսլեան։

Մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին տօնածառի չքեղութիւնը եւ կաղանդ պապային նուէրներու բաշխումը։ Մօտ երկու հարիւր երախաներ ստացան մրգեղէններ մէկական ծրար։ Բաժնուեցաւ նաեւ կարկանդակ, զանազան տեսակէ, որոնց մէկը նուիրած էր Տիկին Մարիկա Մանուկեան։ Այրի Տիկին Միսաքը Թուլունէն նուիրած էր տուի մը չոքոլա մանուկներու համար։ Կապոյտ Խաչի նախկին թատերախումբէն Պ. Ց. Արապեանի դեկավարութեամբ ներկայացուեցաւ «Դումի Վաճառականը»։ Մօտ մէկ ժամ ամբողջ ներկաները զուարճացան։ Կ. Խաչը ներմօրէն կը շնորհաւորէ Պ. Պ. Արապեանը, Տէր-Կոմսեանը, Մասլեանը եւ Ղ. Թորոսեանը այս չատ յաջող խաղին համար։

Հանդէսը վերջացաւ եւրոպական պարերով։ Հանդէսի ընթացքին ամերիկեան ճաշուրդի դրուեցաւ հնդկահաւ մը որմէ դոյացաւ 16.400 ֆրանք։ Դժբաղտաբար ժամանակը կարճ սահմանուած էր։ Ոգեւորութիւնը այնքան մեծ էր որ, հայրենակից-ներ հարիւրնոցներ եւ հազարնոցներ իրենց ձեռքին մէջ բռնած մնացին։ Ժամանակը լրանալուն Պ. Ճերմակեան հնդկահաւը չահելէ վերջ, 500 ֆրանք եւս նուիրեց կապոյտ Խաչի։ Բարեսէր Տիկիններէն մեր երախաները խորհած տուն, չէին մոռցած ուրիշներու երախաներն ալ՝ որոնք նոյնպէս մերն են, եւ կը գնահատեն անօթութեան ճիրաններուն տակ, Ցունաստանի մէջ։ (Հանդէսը կազմակերպուած էր ի նպաստ Ցունաստանի հայ աղէտեալներուն)։ Ապրին կապոյտ Խաչուհիները որ կը ջանան ամոքել Հայու թշուառութիւնը, ուր որ ալ դտնուին։

Ընդհանուր մուտքը եղած է 24.692 ֆր.։ Ամուսիչի պատրաստութեան, հնդկահաւի, նուագի, սրահի, կաղանդի ծառի, խաղալիկներու եւայլ ծախքերու համար ելք ունեցած է 12.000 ֆրանք։ Շնորհակալութիւն բոլոր բաժին բերող հայրենակիցներուն եւ Տիկիններուն։ Կրընոպլի Հ. Կապոյտ Խաչը, նոր տարուան առթիւ այցելելով մխիթարած է Կրընոպլի հիւանդանոցներուն մէջ դտնուող չքաւոր հայրենակիցները, եւ բաժնած է ուտելիքներ եւ պտուղ։

Լիւսի

× Օր. Ահարոնեանի եւ Պ. Աւագեանի նչանախօսութեան առթիւ կապոյտ Խաչին նուիրեցին Պ. Անտոնեան 500, Պ. Աւագեան 300 ֆրանք։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Դէպի Անապատ (փրցուած էջեր Օրագրէս). գրեց՝ Վահրամ Տատրեան։ Տպ. Կոչնակ Նիւեորք, 1945։ Գին 2 տոլար։

Սփիւռքը եւ իրաւ բանաստեղծութիւնը (Վ. Թէքէեանի առիթով)։ Գրեց՝ Ց. Օշական։ Երուսաղէմ, 1945։

Ես ինծի հետ (քերթուածներ)։ Գրեց Ե. Պարսումեան, Հալէպ, 1944։ Հասցէ.— E. Barsoumian, Régie des Tabacs, Lattaquie (Syrie)։

ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՑՔ.— Փորթ տ'Իթալիի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 13 յունուար, ժամը 15էն մինչեւ 23, Ցովհաննէսեան սրահին մէջ, 13 rue Pierre Curie, Kremlin Bicêtre։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Առատ պիւֆէ մատչելի դիներով։ Մուտք 50 ֆրանք։

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Սպղ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, մասնաւոր ուսուցիչի մը կողմէ կանոնաւորապէս հայերէնի դասեր պիտի տրուին ամէն իրիկուն պատանիներու եւ երիտասարդներու։ Արձանագրութիւն համար դիմել Կ. Զորպաճեանի, Հ. Ա. Ը. Մ.եան դրասենեակը, 19 rue Farierie։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՀԱՑԱՆՊԱՍՏ ՔԱՐՈԶՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս ծանուցուած էր, Դեկտեմբեր 30ին ծէօկրաքի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Ֆրանսական կարեւոր կազմակերպութեան մը կողմէ սարքուած հաւաքոյթը։ Սրահը լեցուն էր Ֆրանսացի երկսեռ բազմութեամբ մը։ Կային նաեւ հայ ընտանիքներ։

Նախագահը, Պ. Անրի Քաչօ, դրուատական խօսքեր ուղղելով հայութեան, բեմ հրաւիրեց Պ. Դրիմիթէէլը, որ բուն նիւթին անցնելէ առաջ, քանի մը բառ նուիրեց «Հրաշագործ» Աւագի։ Ըսաւ թէ թէեւ մինչազգային մամուլը կը զբաղի այդ արտակարգ երեւոյթով, սակայն ինք կը հիմնուի «Ցառաջ»ի թէհրանէն ստացած մասնաւոր թղթակցութեան վրայ, աւելցնելով թէ սոյն հարցը կրնայ կազմել մասնաւոր բանախօսութեան մը նիւթ։

Ապա խօսեցաւ արեւմտեան եւ արեւելեան կիներու եւ անոնց հոգեբանական եւ փիլիսոփայական հրեւոյթներուն մասին, ի վեր հանելով քանի մը դիտողութիւններ եւ դուարճալի կէտեր։ Բանախօսը պարզեց Հայուհիներու յատկութիւնները ու դիւցազնական արարքները, յիշելով Եղեսիայի հերոսամարտին 30րդ տարեդարձը, նոյն սրահին մէջ։

Պ. Դրիմիթէէլէն ետք խօսեցաւ կազմակերպիչ Պ. Խտուար Սապէ, Թաքուն եւ հոգեբանական նիւթերու շուրջ։ Բանախօսները արժանացան ծափերու։ — Ունկնդիր

ՄԱՐՍԷՑԼԻ Սկաուտական խորհուրդէն ստացանք բաց նամակ մը (ուղղուած Ազգ. սկաուտապետ Գ. Ցակոբեանի, Կ. Ուշաղլեանի եւ Վ. Անդրէասեանի), Փարիզի մէջ դումարուած պատգամաժողովի մասին։ Այդ նամակով «սկաուտական խորհուրդը կուգայ իր բողոքը եւ խոր վրդովմունքը յայտնել կատարուած այս անկանոն եւ քմահաճ արարքին դէմ ու կը հարցնէ ձեզ իբրեւ հիմնադիր, կամ մօտէն իրազեկ անցեալի գործունէութեան եւ կը խնդրէ լուսաբանել մեզ՝ թէ ի՞նչ պայմաններու տակ դումարուած է սոյն ժողովը, երբ իր մասնաճիւղերը լուր անդամ ունեցած չեն։ Մեզ կը թուի թէ Մարսիլիոյ շրջանը կաթոլիկոսական ընտրութենէ դրկուելէ վերջ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտական գործադիր մարմին մը ընտրելու անդամ արժանի նկատուած չէ»։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Ռազմիկ», «Տաւրոս» եւ «Հրայր» խումբերու բոլոր ընկերները այս կիր. կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի մէջ, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին անդամական ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին։ Կը հրաւիրուին նաեւ անդամագրուիլ փափաքողները։

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. Քրխտաւոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին ընկերվարականներուն սրահը, 15 Place Marceau։ Կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՎԻԼԻ դպրոցի կազանդի հանդէսը՝ Հայ Աբրիներու կողմէ պատրաստուած ոտնածառով, այս կիրակի ժամը 3ին։ Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ (Ամերիկայէն) Արտաշէս Ասպէսեան, կնոջ անունը՝ Անդինէ։ Նախապէս Փարիզ կը գտնուէին։ Տեղեկացնել Mardirossian, 13 Chmein des Vigne, Issy les Moulineaux։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Պ. Սեդրակ Տէր Մաթէոսեանի մահուան տարելիցին առթիւ, նախաձեռնութեամբ իր պարագաներուն։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարդողները։

BAL DES MIMOSAS

Եղանակին ամէնէն չքեղ եւ ընտանեկան պարահանդէսը, 12 Ցունուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, կազմակերպուած ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԵՐԻԶԱՅՈՒՄԻՒԹԻՒՆ ԿՈՂՄԷ, Aéro Club de Franceի չքեղ սրահներուն մէջ։ Կը մասնակցին Claude Luther, du Hot Club de France et son orchestre Swing եւ BACHICHAի արժանթինեան թանկօր խումբը։ Գեղարուեստական մեծ բաժին։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

6 rue Galilée, métro Trocadéro։

Տոմսերը եւ սեղանները նախապէս կը խընդրուի ապահովել, դիմելով Պ. Սապօնճեանի, 39 rue de Trévise, Tél. PRO 05-91

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ)
28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, ընտիր օդի եւ ճոխ պաղպեղ։ Հինգշաբթի օրերը գոց է։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Samedi 12 Janvier 1946 Շաբաթ 12 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4507-Նոր շրջան թիւ 236 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՋԻՒ ԹԷ «ԱԽՊԱՐԻԿ» Մ'ԸՆԷ...

Պատահարար ձեռք անցած նկարագրութիւն մը՝ Անատոլուի հայկական բեկորներու մասին, եչ· օրուան «Յառաջ»ի մէջ·—

« ... Առ հասարակ քրէախօս են, սակայն ընտանեկան շրջանակէն ներս կը պահեն իրենց աւանդութիւններն ու սովորութիւնները եւ կը մնան սերտիւ կապուած իրենց եկեղեցիին:

Ամէն անգամ որ առիթը ներկայացաւ շփում ունենալու այս հայ ընտանիքներուն հետ, յուզումով տեսայ թէ անոնք իրենց տան ամէնէն չարգի անկիւնը գետեղած են տժգոյն եւ պատռտած ժամագիրք մը, կամ մաշած ու դակկահար Աւետարան մը,զոր հազիւկրնան կարդալ, առանց հասկնալու»:

Պոլսահայ թերթին թղթակիցը, որ վրոյբրոյ մը կ'երեւայ, աւելի խօսուն պատկեր մը եւս կը ներկայացնէ·

— « Հանդիպեցանիք նոյնպէս դեռատի Գրիգորներու, պատանի Մելիոններու կամ նորահաս Ովսաննաներու, որոնք ի տես իսթանպուլցի Կապապետի մը կամ Լեւոնի մը, երանութեան հատաչանիք իրենց շրթներուն՝ հազիւ թէ «ախպարիկ» մը կը թոթովէին, կարծես ամօթահար»:

Պատահա՞ր է որ դիմուոր-քահանաներ հանդիպին Կեսարիա, Տիւրանակերտ, Սեբաստիա, Խարբերդ, Մալաթիա, Թոքատ, Ամասիա, Եոզկատ, Գոնիա, Օրտու, Էվէրէկ – Ֆէնէմէ եւ մկրտութիւններ ու թաղումներ կատարեն, իբրեւ դերադոյն մխիթարութիւն:

Տեղ – տեղ քանի մը մատուռներ կամ եկեղեցիներ մնացած են, իսկ դպրո՞ց:

Բայց այն ատեն ինչո՞ւ «առ հասարակ քրքախօս են»: Եւ ինչո՞ւ «հազիւ թէ «ախպարիկ» մը կը թոթովէին»...

Ամբողջ հատոր մը դժուար թէ կարենար պատկերացնել այս համր ողբերգութիւնը: Անոր բովանդակ խորութիւնը :

Երեսուն տարի է անցեր, եւ այս բեկորները իրենց սխոփանք ունեցեր են միայն ընտանեկան աւանդութիւններ: Յետոյ ժժգոյն ժամագիրք մը կամ դալկահար Աւետարան մը: Երկուքն ալ դոյդ դերքեր, քանի որ լեզու չեն դիտեր: Տեսակ մը խորհրդանշան՝ սերունդի կապը պահելու համար:

Թղթակիցը զինուոր է եղած, իր նամակը տպող թերթն ալ կը հրատարակուի Թուրքիոյ երբեմնի մայրաքաղաքին մէջ:

Եթէ այցելուն դուրսէն գացած ըլլար եւ իրականութիւնը դիտէր աղատ աչքերով, ո՛րքան աւելի ցայտուն եւ կսկծալի պիտի ըլլար պատկերը: Մանաւանդ եթէ հրատարակուէր Արտասահմանի աղատ մամուլին մէջ:

Բայց եւ այնպէս, երեւակայութեան հզօր ճիդ մը չեն պահանջեր արտատպուած նախադասութիւնները, լրացնելու համար պատկերը:

Ինչպէս կ'երեւայ, հատարակ ակրաէրն անդամ օրհնութիւն մը կը համարուի խուարակուռ Անատոլուի այս ցիրուցան բեկորներուն համար:

Իսկ ակրաէրները չատ աւելի կենսակա՞ն զորձերով զբաղած են Պոլսոյ մէջ,—նշանաւոր, հարսնիք, մեռել կամ կնունք:

Այս ճամբուն վրայ մրցանիշը կոտրած է նոյն ինքն պատր· տեղապահը, տիրահռչակ Արսլանեան արք· որ կոնակը օրուան իշխանութեան տուած, անխնայ աւարի կուտայ եւ՛ Պատրիարքարան եւ ուրիշ տպ· հաստատութիւններ: (Ո՞ր օրուան համար են երկու կաթողիկոսութիւնները):

... Հայրենի լեզու, մայրենի բարբառ, ի՜նչ հրաշքներ կրնաս զործել մէկ «ախպարիկ»ով, որ կը թռչի սիրտերու խորէն, ի տես աւելի բախտաւորներու:

Հազար տէրտէրի աղօթք այնքան ազդուռ պիտի չազդէին, որքան այդ մէկ հատիկ բառը, որ փոխանցուեր է բերնէ բերան, իբրեւ սերունդի կապ:

Կը թուի թէ մէկ միլիոնի չարդուփշուր ոսկորներն են որ ձայն կուտան այդ մէկ բառով,— «Մենք մեռանք, որպէսզի դուք ապրիք»:

Այդ «ախպարիկ»ը միեւնոյն ատեն չառաչուն ապտակ մը չէ՞ անոնց որ, հեռո՛ւ թրքական մրզաճաւնչէն, կը չամառին օտար լեզու, նոյնիսկ թուրքերէն խօսիլ ազատ ափերու վրայ...

Ապտակ մը նաեւ անոնց որ ամէն հաւատք եւ խանդավառութիւն հոլին տուած, օրն իրիկուն կ'ընեն ամուլ մարդանքներով:

Շ.

ՊԵՐԼԻՆԵՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՕԶԱՆ

(Ի· եւ վերջին մաս)

Մեր դրամական միջոցներն ալ սահմանափակ էին: Պատուիրակութեան չորս անդամները ատանց ամսականի պաշտօն վարեցին: Ազգը մեր ծախքերը միայն կը հոգար: Ներսէս, իր մահէն քիչ առաջ, յայտնեց ինձ թէ, իր տասնամեայ պատրիարքութեանը միջոցին, հայկական խնդրին համար ծախսուած էր 4000 ոսկի միայն, եւ թէ այս դումարին 400 ոսկին վճարած էին բարեյիշատակ Ցովհաննէս եւ Մկրտիչ Խասեան եղբայրները, եւ մնացածը զանազան աղբյիւրներ:

Պերլինի հրեայ օրագրողներէն մին, Տոքթօր Գուստաւ Շեֆմէլ, խմբագիրը «Ֆօսիչէ Ցայթունկ» լրագրի, 10.000 ֆրանք խնդրեց մեզմէ, դերման մամուլին մէջ հայանպաստ յօդուածներ հրատարակել տալու համար (29 Յունիս 1878): Զուներինք որ տայինք: Ինդիրը կարեւոր էր սակայն: Դիմեցի Մելքոմ խանին, որ բաւական օգտակար եղաւ մեզ վեհաժողովի միջոցին: Բացատրեցի մեր կացութիւնը եւ խնդրեցի որ համէը պարսկական չքանչան մը շնորհել այդ պարոնին: Յաջորդ օրը, իբրեն նեկայացուցի զայն: Մելքոմ Խան Տոքթոր Շեֆմմէլին շնորհակալ եղաւ իր հայասէր զգացումներուն համար, եւ հարցուց թէ չքանչան ատացո՞ծ էր երբեք: «Ոչ, Վսեմափայլ, պատասխանեց խմբագիրը: Զուներ չքանչան:— Ուրեմն, յարեց Մելքոմ Խան, Ասիոծի եւ Արեւի կայսերական չքանչանին ատպետութեան ատիճանը կը նշանակեմ ձեզ»: Տոքթորը չատ ուրախացաւ, եւ մեր դատին նպաստաւոր յօդուածներ հրատարակել տուաւ, առանց այլեւս դրամի խօսք ընելու:

Ի՞նչ ահագին տարբերութիւն այդ թուականէն ի վեր: Հայկական խնդիրը, որ ան մը հայրենասէրներու մէջ սահմանափակուած էր եւ մեր ազգին վրայ դազափար իսկ չունեցող Եւրոպայի մը կը նկատուար, հետզհետէ լայն ծաւալ զտաւ հայութեան բոլոր խաւերուն մէջ եւ Արեւմուտքի քաղաքականութեան օրակարգն անցաւ:

Հայ հայրենասէրներ ու օտար հայասէրներ, անթիւ ճառեր խօսելով եւ անհամար յօդուածներ, թերթեր ու դիրքեր հրատարակելով, ծանօթացուցին Հայաստանն ու հայութիւնը եւ սիրելի ընծայեցին զանոնք: Միւս կողմէ, հեռագիրը աշխարհաքարոզ ըրաւ համիտեան, իթթիհատեան ու միլլիական ջարդերը, որոնց 2 միլիոն հայ զոհերուն դիակներով կարելի պիտի ըլլար երկնաքերձ բուրգ մը կանգնել Լոզանի ժողովարանին առջեւ: Ժողովուրդները լսեցին նաեւ թէ 200.000 հայ մարտիկներ արիապէս կռուեցան ռուսական, Ֆրանսական ու անգլիական դրօշներուն տակ, մասնակցելով արդարութեան ու ազատութեան յաղթանակին:

Մեր Դատին համար ուրիշ առաւելութիւն մը եղաւ Փարիզի Հայ Պատուիրակութիւններուն կազմութիւնը, իրենց ղլուխն ունենալով Պօղոս Նուպարի պէս պատկառելի անձնաւորութիւն մը, Գարրիէլ Նորատունկեանի պէս առաջնակարգ դիւանագէտ մը, Ահարոնեանի պէս խանդավառ հայրենասէր մը եւ Ռաֆսէանի պէս հզօր նկարագիր մը, եւ իրենց աջակից ունենալով ականաւոր զորձիչներու փայլուն սպայակոյտ մը, տաճկահայ եւ ռուսահայ: Այս Պատուիրակները տասը տարի աշխատեցան եւ դրամական միջոցներէ ալ զուրկ չմնացին բարեբախտաբար, ինչ որ կը հատատէ թէ ազգին մեծամասնութիւնը իրենց հետ քալեց միչտ: Անժխտելի է նաեւ թէ ոչի ի բուին մաքառեցան հայութեան իրաւունքները պաշտպանելու համար: Փորձով գիտնալով զործին ահագին դժուարութիւնը, վստահ եմ թէ անոնք չատ անգուն դիչերներ անցուցած եւ ամէն ճիգ թափած են՝ անկարելին կարելի ընելու համար: Այդ զորձիչները արժանի են ազգային երախտագիտութեան:

Ստոյգ է թէ Պերլինի հայ պատուիրակութիւնը, իր դէմ ցցուած աննպատ պայմաններուն հակառակ, կրցաւ համոզել լիազօրները որ պահպանեն իրենց քանդած Սան Ստեֆանոյի դաշնագրին 16րդ յօդուածը եւ աւելի զօրացնեն զայն, Բ· Դրան համաբատուի եւ պետութիւններուն հակակշռի դեր տալով, եւ այսպէս յօրինուեցաւ նոր դաշնագրին 61րդ յօդուածը, որ ինքնավարութիւն չէր, այլ անոր նախադուռն էր: Սակայն արդար է խոստովանիլ թէ Փարիզի Հայ Պատուիրակութիւնները կրցան աւելին ընել, քանի որ անկախ Հայաստանի մը խոստումը խլեցին Սէվրի դաշնագրով: Եթէ այս դաշնագիրը մեռելածին մնաց, ճիշդ Սան Ստեֆանոյի դաշնագրին պէս, պատճառը մեր զործիչներուն անարդարութիւնը կամ մեր պատուիրակներուն ապիկարութիւնը չէ բնաւ, այլ սա պատահականութիւնը թէ՝ հայ ու յոյն բանակները անկրնէ նահանջեցին քէմալական բանակներուն առջեւէն:

Լոզանի դաշնագրին մեղի անպատատ ելքին հակառակ, յուսահատ չեմ ապագային: Զմոռնանք թէ, Ապտիլ Համիտի օրով, Տաճկաստան 40 միլիոն հպատակ ունեցող կայսրութիւն մըն էր, մինչ այսօր անուանական հանրապետութիւն մըն է, 6 միլիոն բնակիչներով: Տգէտ զեղչուկներ են ատոնք, ասի մը անխիղճ խուժանավարներու զործիք զարձած: Ռուսաստանի նեցուկը, որոյ վրայ կը կռթնին, առժամեայ է, եւ Արեւմուտքի դէմ իրենց յոխորտանքը զիրենք ատելի ընելու միայն պիտի ծառայէ: Իրենց զիւրին յաղթանակներովը փքացած, եղին հետ մրցիլ ուզող զորտին վախճանը պիտի ունենան:

Կացութեան պարտադրած նոր քաղաքականութիւնը որդեգրելով, հանդիստ ձգենք Տաճկահայաստանն ու Հայկիլիկիան, որոնց վրայ մեր պատմական իրաւունքները անջնջելի են: Հայաստանի Հանրապետութիւնը ապագայ ունի՝ ոչ-զաղանական Ռուսաստանի մը հովանիին տակ: Անոր վրայ կեդրոնացնենք մեր զորովն ու կորովը, մեր հացը կիսենք անոր հետ, նիւթապէս օգնենք մեր կարօտ զաղթականներուն, որ հոն երթան հաստատուին ու անոր բարգաւաճմանը նպաստեն, առանց անոր վրայ բեռ ըլլալու: Զվհատինք բնաւ, տոկանք ու տեւենք, յիչելով հայ քերթողին խօսքը թէ «զարերու յաղթող ազգի զաւակ ենք»: Մեր մանուկներուն պատմենք Լէնկթիմուրի մրջիւնին մանրամիտը, եւ անոնց աւանդենք պատմութեան այն դասերը, որոնք չիղերը պողպատելու կը ծառային:

Մի քանի տարի առաջ, Փարիզի «Էնթռանսիժան» լրագրին մէկ թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցաւ նաւարեկեալ Հիլտայի այն միակ նաւապին հետ, որ կրցած էր ողջ մնալ, եւ հրատարակեց անոր հետագայ պատասխանը·

« Շատ վախցայ, երբ չոգենաւը խորտակուեցաւ, ըսաւ Կոչնդէ հնոցպանը (այս էր նաւապին անունը): Զուրն իննայ, եւ ալիք մը նետեց զիս անոնք: Զուրն պլլուած մնացի ամբողջ այն կայմին վրայ, որուն պլլուած մնացի ամբողջ տասներկու ժամ: Սակայն, ամէն բանի հակառակ, չյուսս չկտրեցի երբեք: Մէկ մտածում միայն ունեցայ·— Տեւել: Այն մարդը որ կը տեւէ, միչտ կը տանի յաղթանակը: Ինդիրը կարենալ տեւելն է· մնացածը ոչինչ է: Ես տեւեցի· ասով միայն կրցայ ազատիլ »:

ՄԻՆԱՍ ՁԵՐՈՒԶ

Մ. Ա. Կ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

ԱՆԳԼԻՈՑ ԹԱԴԱՒՈՐԻՆ ՃԱՌԸ

Մենք ալ համաոտադրենք, Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը կոչելով ՄԱԿ, ինչպէս Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները կ'ըսեն UNO, իսկ Ցրանսացիները՝ ONU:

Ընդհ· ժողովը բացուեցաւ հինգշաբթի իրիկուան դէմ, Լոնտոն, Սէյնթ Ճէյմսի պալատին մէջ, Անգլիոյ վարչապետին ճառով: Դահլիճին մէջ պարզուած էին 51 ազգերու դրօշները: Ժողովին բացումէն առաջ, չորեքշաբթի գիչեր Անգլիոյ թագաւորը սեղան մը սարքած էր ի պատիւ հիւրերուն: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, չեշտեց թէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան ձեռքն է ապահովել կամ խափանել միլիոններու երջանկութիւնը: «Բրիտանական երկար պատմութեան մէջ ասկէ աւելի կարեւոր ժողով մը դումարուած չէ: Շնորհիւն Աստուծոյ, մենք յաջողած ենք երկար չրջանի մը համար թէ ազատութիւն եւ թէ բարեկարգութիւն վայելել: Մէկը առանց միւսին չի կրնար պահպանուիլ: Դուք աչխարհի չորս ծայրերէն հոս եկած էք այդ նպատակները ապահովելու բոլոր երկիրներու եւ բոլոր ժողովուրդներու համար: Զեզի կ'ինդրեմ հիմը դնել նոր աչխարհի մը ուր երբեք չկրկնուին այնպիսի ընդհարումներ ինչպէս այն որ վերջերս բնաջնջումի ենթը հասցուց մեր աչխարհը: Միացեալ Ազգերու դաչինքը պիտի գործիք մըն է որ կը հաստատէ մեր հաւատքը այլերու ու կիներու եւ մեծ թէ փոքր ազգերու հաւասարութեան վրայ: Միացեալ Ազգերու անդամակցութիւնը ծառայութիւն մըն է ազգերու ամբողջութեան համար, եւ ոչ թէ եսասիրական պաչտպանութիւն մը ազգային չահերու:

Շնորհիւ հաստատուած մեքենային, դուք պիտի կրնաք,— 1. Մարդկութեան ծառայութեան լծել ուժի այն նոր աղբիւրները զոր երեւան հանած է մարդկային հանճարը: 2. Գործնական միջոցներ ձեռք առնել մեղմացնելու եւ ի վերջոյ բառնալու համար անօթութիւնը եւ թչուառութիւնը զոր պատերազմը յառաջ բերած է միլիոնաւոր ընկերակիցներու համար, — 3. Աւելցնել եւ ապահովել բոլոր ժողովուրդներու տնտեսական եւ ընկերային բարօրութիւնը,— 4. Ապահովել իրաւունքները անոնց որ դեռ չեն կրնար հոգալ իրենք զիրենք: Բայց այս բոլոր գործերը չեն կրնարզլուխ հանուիլ մէկ անգամէն: Ոչ ալ կրնան իրագործուիլ, եթէ մենք չունենանք փոխադարձ հասկացողութիւն եւ համաձայնութիւն:

Ընդհ· ժողովի առաջին նիստը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ առտու, Լոնտոնի Սէյնթ Ճէյմսի պալատին մէջ: Ներկայ էին 51 պատուիրակներ: Ներկայ էին նաեւ Ամերիկայի նախագահ Թրումէն, Ֆրանսայի նախագահ Պիտօ, Անգլիոյ վարչապետ Էթլի, Չինաստանի նախագահ Չան Քայ Շէք, Խորհրդային Միութեան արտաքին գործոց կոմիսար Մոլոտով, Պելճիքայի վարչապետ Սպաագ, Աւստրալիոյ վարչապետ Չիֆլի, Նիւ Զելանտայի վարչապետ Ֆրայզըր, Հարաւ Աֆրիկայի վարչապետ Սմիթ, Գանատայի վարչապետ Քինկ, Նորվեգիոյ վարչապետ Գէրհարտսէն, Հոլանտայի վարչապետ Պէյլ, Չեխոսլովաքիոյ նախագահ Պենէշ, Հարաւսլաւիոյ վարչապետ Թիթօ, Հնդկաստանի վարչապետ Նէհրու, Եգիպտոսի վարչապետ Նոքրաշի, Իրանի վարչապետ Ղաւամ, Լիբանանի նախագահ Խուրի, Սուրիոյ նախագահ Քուաթլի, Պրազիլիոյ նախագահ Տութրա, Մեքսիքոյի նախագահ Աւիլա Քամաչօ, Պոլիվիոյ նախագահ Վալեսա, Չիլիի նախագահ Ռոսա, Պերուի նախագահ Պուսթամանթէ, Վենեսուելայի նախագահ Պետանքուր, Գուատեմալայի նախագահ Արեւալօ, Հոնտուրասի նախագահ Հիմենէս, Սալվատորի նախագահ Քոսթա, Նիկարակուայի նախագահ Սոմոսա, Գուբայի նախագահ Պաթիստա, Հայիթիի նախագահ Լիէժ, Տոմինիքանի նախագահ Թրուխիլիօ, Գոստա Ռիկայի նախագահ Ռոտրիկէս, Պանամայի նախագահ Տիոսկօ, Էքուատորի նախագահ Վելասքօ, Պարակուայի նախագահ Մորինիկօ, Ուրուկուայի նախագահ Պատրիս, Սաուտ Արապիոյ նախագահ Ֆայսալ, Եմէնի նախագահ Իմամ Եահիա, Աֆղանստանի նախագահ Շահ Մահմուտ, Սիամի նախագահ Փիպուն, Լիպերիոյ նախագահ Թուբման, Եթովպիոյ նախագահ Հայլէ Սելասսիէ, Ֆիլիպինի նախագահ Ռոխաս, Պելճիքայի նախագահ Սպաագ, Ֆրանսայի նախագահ Պիտօ, Անգլիոյ վարչապետ Էթլի, Չինաստանի նախագահ Չան Քայ Շէք, Խորհրդային Միութեան արտաքին գործոց կոմիսար Մոլոտով, Պելճիքայի վարչապետ Սպաագ, Աւստրալիոյ վարչապետ Չիֆլի, Նիւ Զելանտայի վարչապետ Ֆրայզըր, Հարաւ Աֆրիկայի վարչապետ Սմիթ, Գանատայի վարչապետ Քինկ, Նորվեգիոյ վարչապետ Գէրհարտսէն, Հոլանտայի վարչապետ Պէյլ, Չեխոսլովաքիոյ նախագահ Պենէշ, Հարաւսլաւիոյ վարչապետ Թիթօ, Հնդկաստանի վարչապետ Նէհրու, Եգիպտոսի վարչապետ Նոքրաշի, Իրանի վարչապետ Ղաւամ, Լիբանանի նախագահ Խուրի, Սուրիոյ նախագահ Քուաթլի, Պրազիլիոյ նախագահ Տութրա, Մեքսիքոյի նախագահ Աւիլա Քամաչօ, Պոլիվիոյ նախագահ Վալեսա, Չիլիի նախագահ Ռոսա, Պերուի նախագահ Պուսթամանթէ, Վենեսուելայի նախագահ Պետանքուր, Գուատեմալայի նախագահ Արեւալօ, Հոնտուրասի նախագահ Հիմենէս, Սալվատորի նախագահ Քոսթա, Նիկարակուայի նախագահ Սոմոսա, Գուբայի նախագահ Պաթիստա, Հայիթիի նախագահ Լիէժ, Տոմինիքանի նախագահ Թրուխիլիօ, Գոստա Ռիկայի նախագահ Ռոտրիկէս, Պանամայի նախագահ Տիոսկօ, Էքուատորի նախագահ Վելասքօ, Պարակուայի նախագահ Մորինիկօ, Ուրուկուայի նախագահ Պատրիս, Սաուտ Արապիոյ նախագահ Ֆայսալ, Եմէնի նախագահ Իմամ Եահիա, Աֆղանստանի նախագահ Շահ Մահմուտ, Սիամի նախագահ Փիպուն, Լիպերիոյ նախագահ Թուբման, Եթովպիոյ նախագահ Հայլէ Սելասսիէ, Ֆիլիպինի նախագահ Ռոխաս, Պելճիքայի նախագահ Սպաագ, Ֆրանսայի նախագահ Պիտօ, Անգլիոյ վարչապետ Էթլի, Չինաստանի նախագահ Չան Քայ Շէք, Խորհրդային Միութեան արտաքին գործոց կոմիսար Մոլոտով, Պելճիքայի վարչապետ Սպաագ, Աւստրալիոյ վարչապետ Չիֆլի, Նիւ Զելանտայի վարչապետ Ֆրայզըր, Հարաւ Աֆրիկայի վարչապետ Սմիթ, Գանատայի վարչապետ Քինկ, Նորվեգիոյ վարչապետ Գէրհարտսէն, Հոլանտայի վարչապետ Պէյլ, Չեխոսլովաքիոյ նախագահ Պենէշ, Հարաւսլաւիոյ վարչապետ Թիթօ, Հնդկաստանի վարչապետ Նէհրու, Եգիպտոսի վարչապետ Նոքրաշի, Իրանի վարչապետ Ղաւամ, Լիբանանի նախագահ Խուրի, Սուրիոյ նախագահ Քուաթլի, Պրազիլիոյ նախագահ Տութրա, Մեքսիքոյի նախագահ Աւիլա Քամաչօ, Պոլիվիոյ նախագահ Վալեսա, Չիլիի նախագահ Ռոսա, Պերուի նախագահ Պուսթամանթէ, Վենեսուելայի նախագահ Պետանքուր, Գուատեմալայի նախագահ Արեւալօ, Հոնտուրասի նախագահ Հիմենէս, Սալվատորի նախագահ Քոսթա, Նիկարակուայի նախագահ Սոմոսա, Գուբայի նախագահ Պաթիստա, Հայիթիի նախագահ Լիէժ, Տոմինիքանի նախագահ Թրուխիլիօ, Գոստա Ռիկայի նախագահ Ռոտրիկէս, Պանամայի նախագահ Տիոսկօ, Էքուատորի նախագահ Վելասքօ, Պարակուայի նախագահ Մորինիկօ, Ուրուկուայի նախագահ Պատրիս, Սաուտ Արապիոյ նախագահ Ֆայսալ, Եմէնի նախագահ Իմամ Եահիա, Աֆղանստանի նախագահ Շահ Մահմուտ, Սիամի նախագահ Փիպուն, Լիպերիոյ նախագահ Թուբման, Եթովպիոյ նախագահ Հայլէ Սելասսիէ, Ֆիլիպինի նախագահ Ռոխաս

ցողութիւն, համբերութիւն եւ հանդուրժողութիւն »:

× Ժողովը չբացուած, վախ կար որ նոր վէճեր ծագին հիւլէական ռումբի մասին, քանի որ Անգլեւսաքսոնները եւ Ռուսերը տարբեր կերպով կը մեկնեն Մոսկուայի մէջ տրուած որոշումները: Վերջին պահուն Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը հաւաստեց թէ հարթուած են վերստուգիչ յանձնաժողովի հաստատման մասին ծագած թիւրիմացութիւնները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նոր կառավարութիւնը հազիւ ընդլայնուած, երկու ընդդիմադիր նախարարներէն մէկը, Էմիլ Հացիկանու (գիւղացիական կուսակցութենէն) յայտարարեց նախարարական խորհուրդին մէջ.— « Ես հոս եկած եմ պարզապէս անոր համար որ գործադրուին Մոսկուայի խորհրդաժողովին որոշումները,— վերահաստատում սահմանադրական ազատութեանց: Ես պատասխանատուութիւն չեմ ստանձներ կառավարութեան միւս գործերուն համար»: Ուրեմն ձախող սկզբնաւորութիւն:

ՎԵՐՋԱՊԷՍ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ, Փարիզի պորտին վրայ, յարկաբաժինի մը մէջ, անգլիացի արկածախնդիր մը, Հարօլտ Քօլ, 38 տարեկան, որ ամբողջ Եւրոպայի մէջ ծանօթ էր զանազան ծածկանուններով: Երկար ատենէ ի վեր կը փնտռուէր իբրեւ լրտես եւ դասալիք: Ֆրանսայի անգլիական բանակէն փախչելով, իբրեւ Դիմադրական ներկայացած եւ Գերմաններուն յանձնած էր 150 ըմբոստներ որոնց 50ը մեռան չարչարանքէն կամ դնդակահարուեցան: Մոխած էր մեծ գումարներ որոնք յատկացուած էին Դիմադրական Ճակատին: Սպաննած էր բարձրաստիճան գերման սպայ մը: Յաջորդաբար ձերբակալուած էր գերմանական, Ֆրանսական, ամերիկեան եւ անգլիական իշխանութեանց կողմէ: Բանտէն փախած էր երեք անգամ, վերջինը՝ Փարիզի մէկ բանտէն որ կը գտնուէր անգլեւամերիկեան հսկողութեան տակ: Վերջերս Ֆրանսական ոստիկանութիւնը լուր առած էր թէ Փարիզ կը գտնուի, մեծահարուստ կնոջ մը տունը: Առջի օր տունը պաշարուելով, Քօլ ծուղակն ինկաւ, եւ ատրճանակը քաշեց դաղտնի ոստիկաններուն վրայ: Այս վերջինները պատասխանեցին եւ Քօլ գետին փռուեցաւ անշունչ:

ՓՐԱԿԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ բծաւոր ժանտատենդ (թիֆուս) ծագած է արեւելեան Սլովաքիոյ մէջ, ուր 169 գիւղերու բնակիչները կը մեռնին անօթութենէ եւ հիւանդութենէ: Միակ ուտելիքներն են հացի խեղճուկ բաժին մը, ալիւր, շաքար եւ քիչ մը գետնախնձոր, բայց շատերը այնքան աղքատ են որ չեն կրնար գնել: Այս թշուառները, մօտ 200000 հոգի, մեծ մասով Ուկրայնացիներ են:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ ընդհ. գործադուլը դադրեցաւ Անգլիոյ միջամտութեամբ, սպասելով փոխ-վարչապետին Լոնտոնէ վերադարձին:

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ պարզելով, նախաբար Թանկի Փռիժան հրաւիրեց արտադրիչները յանձնել իրենց ամբողջ ցորենը: Նախարարը խոստովանեցաւ թէ սխալ ըրած էին, ջնջելով հացի տոմսը: Այժմ իր բոլոր ուժով պիտի պայքարի, որպէսզի մատչելի գիներով բաժնուի անհրաժեշտ ուտեստը,— հաց, գինի, միս, կաթ, շաքար, որպէսզի սով եւ հիւանդութիւններ չծագին քաղաքներու մէջ:— Ճաշարանները 45—50 Ֆրանքի ճաշ պիտի տան փետրուար 1էն սկսեալ:

ԵՐԵՔ ՏԱՐԻ բանտարկութեան դատապարտուեցաւ ծանօթ ընդհ. դատախազ մը, Տըմանժօ, որ զանազան թղթածրարներ յանձնած էր Գերմաններուն:

1925 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ին Դեկտեմբեր 31 ծնած երիտասարդները կը հրաւիրուին 1946 փետրուար 28էն առաջ ներկայանալ իրենց թաղին քաղաքապետարանը (զինուորական գրասենեակ), արձանագրուելու համար 1945ի զօրադասի ցանկերուն վրայ:

ՊԵԼԺԻՈՅ խորհրդարանը լուծուեցաւ: Նոր ընտրութիւնները՝ փետրուար 7ին:

ՓԱՐԻԶԻ հանրատունները վերջնապէս պիտի փակուին Մարտ 15ին: Միեւնոյն ատեն խստօրէն պիտի հետապնդուի գաղտնի պոռնկութիւնը:

BAL DES MIMOSAS

Եղանակին ամէնէն շքեղ եւ ընտանեկան պարահանդէսը, 12 Յունուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, կազմակերպուած ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ, Aéro Club de Franceի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը մասնակցին Claude Luther, du Hot Club de France et son orchestre Swing եւ BACHICHAի արժանթինեան թանկօի խումբը: Գեղարուեստական մեծ բաժին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

6 rue Galilée, métro Trocadéro:

Տոմսերը եւ սեղանները նախապէս կը խնդրուի ապահովեւ, դիմելով Պ. Սապօնճեանի, 39 rue de Trévise, Tél. PRO 05-91

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՎԻԷՆ (Յառաջ).— Ելեկտրականութեան նուազումին պատճառով, աշխատանքի սովորական պահերը բոլորովին խանգարուեցան եւ, տեղ տեղ ալ օրերը կրճատելով ժամերը աւելցան, (փոխան 8ի, 10ուկէս ժամ): Մեր քաղաքին մէջ ընդհանրապէս, 8 ժամուանաշխատանքը երկուապահով (ժուռնէ) կ'ընէինք, սակայն, ներկայիս զգալի մաս մը մէկ պահի վերածուած է: Հայ բանուորներու ստուար թիւ մը, որ կ'աշխատի կօշիկի գործարանը (Փէլէ), շուրջ երկու ամիս շաբաթը հինգ օր 8 ժամուան աշխատանքը մէկ պահով — կէս օրէն ետքը ժամը մէկէն մինչեւ ինը քառորդ անց — ընելէ վերջ, այժմ սկսած է շաբաթը 3 օր ու օրական 10ուկէս ժամ աշխատիլ: Կէս ժամը ճաշի համար, որուն կէսը գործատիրոջ ու կէսն ալ բանուորին քսակէն:

Առտուան ժամը 7.30ին գործարան կը մտնենք մինչեւ իրիկուան ժամը 6: Ու այսպէս, տասը ժամը մէկ պահով, մեքենային առջեւ ոտքի, քալող շղթային կողքին, որուն վրայէն գետի պէս կը հոսին կօշիկները...:

Պէտք է բանիլ, շարժիլ արագ մեքենայիդ պէս, գործը քեզմէ առաջ չանցնելու համար...: Ու այսպէս, աշխատաւորութեան համար դժուարութիւններ ստեղծուած են: Նախ՝ սնունդի խնդիր.— մարդիկ կը շուարին թէ ի՞նչ տանին գործարան կէս օրուան համար, այս նեղ օրերուն...: Երկրորդ՝ ժամերու յաւելումն ու աշխատանքը մէկ պահի վերածուիլը, որուն անբաւարար սնունդով դժուար կարելի է տոկալ:

Շաբթուան պակաս ժամերուն համար կ'ըսուի թէ պետութիւնը պիտի վճարէ 70 առ հարիւր միայն: Մենք ալ անձրեւի կը սպասենք, ելեկտրականութեան նուազումը դարմանելու ու աշխատանքի բնական պայմաններ ապահովելու համար:

Բանուոր

ՅԱԿՈԲ ՍՈՒԼԱՅԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ (Յառաջ).— Այսօր, Դեկտ. 31ին սառած երկնքին տակ սեւ հողին յանձնեցինք, բնիկ Եոզկատցի Յակոբ Սուլայեանը, տակաւին 33 տարեկան, զոհ թոքախտի: Թաղումը տեղի ունեցաւ մեծ բազմութեամբ: Արարողութիւնը կատարեց Հ. Գ. Պապեան, Ծաղկեպսակներ եւ թարմ ծաղիկներ բերած էին ողբացեալին ազգականները եւ բարեկամները, Մարսէյլէն, Փարիզէն, Լիոնէն եւ Սէնթ Էթիէնէն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէն, Ս. Գ. Լուսաւորիչ դպրոցը, Կարմիր Խաչը: Դագաղը ծածկուած էր քսանի մօտ ծաղկեպսակներով:

Տարաբախտ Յակոբը իր ետին կը ձգէ ծերունի հայր մը եւ մայր մը: Ազգային ո եւ է ձեռնարկի համար միշտ առատաձեռն էր, բայց ոչ ինքնագով: Տագնապալի օրերուն, իր գործած քաջագործութիւններուն մասին մէկ անգամ ինծի պատմեց, թէ ինչպէս վարձատրուած է իր մեծաւորէն՝ պատուանշանով եւ զանազան փաստաթուղթերով: Քաջառողջ Յակոբը քիչ քիչ հիւծիլ սկըսաւ եւ Դեկտեմբերի առտու մըն ալ փակեց բոլորովին իր սեւ աչքերը:— Ս. Ընտրիկեան

ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ խնդրի մը համար կը փնտռուի Պոլսեցի Սինէմեան Պետրոս: Կը կարծուի թէ Լիոնի կողմերը կը գտնուի: Գրել անմիջապէս Հրանտ Ակոնայեանի, 32 rue de la Paix, Antony (Seine):

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Պ. Գապատայեան եռամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Հէքիմեանի, (Փարիզ):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սարգիս Ազատեան (սեղանապետ) իր քրոջ Արմենուհիի կողմէ (Ամերիկա): Սէն Միշէլի շրջանը ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկացնել Թ. Նագաշեանի, 122bis Ave Henri Barbusse, Arnouville les Gonesse (S. et O.):

Կարօ Գանթարճեան, Տէր եւ Տիկին Սրապեան, Տէր եւ Տիկին Շ. Քիւրքճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Խ. Հապեան (Պոլիս) ցաւով կը ծանուցանեն մահը ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԳԱՆԹԱՐՃԵԱՆի, իրենց մօր որ տեղի ունեցաւ 9 յունուարին իր բնակարանին մէջ, 6 rue Georges Remond, Gagny (S. et O.):

Յուղարկաւորութիւնը այսօր, շաբաթ՝ ժամը 2.30ին:

Շոգեկառքը Gare de L'Esteէն ժամը 12.20ին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԷՅՐ (Պօէմ Վասպուրական բնաշխարհից): Գրեց՝ Սերովբէ Մխիթարեան: Թռչնազարդութիւն՝ Մելքոն Քէպապճեանի, Փարիզ 1946: Գին 60 Ֆրանք:

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԷՍ ԶՕՐԱՒՈՐ (վէպ): Գրեց՝ Լութեր: Պէյրութ, 1945: Գին 700 ս. դահեկան:

ԱԿՕՍ, գրական պարբերական, Ժ. գիրք: 1945, Պէյրութ: Ճոխ բովանդակութեամբ: Գին 3 լիբ. ոսկի:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— 1937է ի վեր ունէինք մանկապարտէզ մը Ֆրանսական դպրոցի հովանաւորութեամբ զոր վարեց Պ. Գ. Խաչերեան, մինչեւ 1939ի պատերազմը:

1941ին վարդապետ մը, Հ. Պապեան հոգալով, իր առաջին գործը եղաւ բանալ Ս. Լուսաւորիչ դպրոցը, ուր ամէն հինգշաբթի առտու հայերէնիդաս կը տրուէր աղջիկներուն, կէս օրէվերջը մանչերուն: Երբ աշակերտներուն թիւը հասաւ 70ի, վարդապետը օգնական առաւ Մխիթարեան վարժարանի նախկին ուսանող Պ. Յ. Աճէմեանը:

Դպրոցը ունեցաւ զանազան հանդէսներ, թէյասեղաններ եւ արձակուրդներ: Յաջող էր վերջին գիւղագնացութիւնը:

1945ի դպրոցական արձակուրդին, Հ. Գ. Պապեան կրցաւ աղջիկներուն համար դաղութ մը գտնել 40 օրուան համար: Միացնելով Սէն Շամոնի եւ Լիոնի դպրոցի աղջիկները, տարաւ Salin les Bains (Jura), ուր հայկական մթնոլորտի մը մէջ ապրեցան մեր աղջիկները: 1945ի մուտքի շրջանին վարդապետը հաստատուեցաւ Լիոն, շարունակելով իր աշխատանքը:

Սէն Շամոն, նորէն կը շարունակէ իր դպրոցը, 84 աշակերտներով, շնորհիւ Պ. Յ. Աճէմեանի որ կ'աշխատի ձրի եւ սիրայօժար: Իրեն կ'օգնեն երկու նորահաս օրիորդներ, որոնցմէ Օր. Հ. Ընտրիկեան կուտայ Հայոց պատմութեան եւ մեր հայրենասիրական երգերու դասը, իսկ Օր. Մ. Պալակեան փոքր աղջիկներուն կը սորվեցնէ ընթերցումը: Աշակերտները կը կարդան «Արարատ» Ա. Բ. Գ. ընթերցարանները: Վերջինը ունի 22 աշակերտներ որոնք Ֆրանսական վարժարան կ'երթան:

Գովելի է Պ. Աճէմեանի եւ երկու օրիորդներուն աշխատանք եւ արժանի ամբողջ գաղութին քաջալերութեան:

Դպրոցասէր մը

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի խումբերը կը շարունակեն իրենց յաղթութիւններու շարքը: Առաջին խումբը հակառակ իր կրած մէկ պարտութեան P. L. M.ի խումբին դէմ, այժմ աւելի զօրացած յաղթութենէ յաղթութիւն կը թռչի: Այսպէս պարտութեան մատնեց Istreի խումբը 1ի դէմ 6 նշանակէտով:

St. Maurautի խումբը 1ի դէմ 3 նշանակէտով: Իսկ Ծնունդի առթիւ Sportingի կազմակերպած Tournoi de Sixteին մրցումներուն մաս առնելով չաբաչար պարտութեան մատնեց իր կարգէն բարձր բոլոր Ֆրանսական խումբերը.— St. Loupի խումբին 3—1, Մարսէյլի ոստիկանական խումբին 5—1, Chateau Combertի խումբին 5—2, եւ խլեց արժէքաւոր բաժակը, ապշութեան մատնելով Ֆրանսական խումբերը: Այս տարի երկրորդ բաժակն է որ կը շահինք:

× Հ. Մ. Ը. Մ.ի խառն խումբը այժմ երկրորդն է իր groupeին, իսկ juniorները առաջինն են եւ իրենց վերջին յաղթանակը Coderի խումբին դէմ մեծ անակնկալ մը պատճառեց: Գալով minimes խումբերուն, անոնք ալ երկրորդն են իրենց groupeներուն:

Ծննդեան Tournoi de Sixteի խաղարկութեանց յաղթութեան առթիւ Olypie de Marseilleի առաջին խումբին մարզիչը Mr. Wartel Միութեանս դիմելով, խնդրեց որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին խումբի լաւագոյն խաղացողներէն Յարութիւն Օհաննէսեան որ մեծ ձիրք ունի եւ ապագայ, իրենց խումբին մաս կազմէր ուր «փրոֆէսիօնէլ» առաջին խումբին խաղալով պիտի կրնար նախ իր ապագան ապահովել, ապա հայութեան պատիւ բերել: Միութիւնս նկատի ունենալով Օհաննէսեանի փափաքը չուզեց մերժել այս առաջարկը: Ուրեմն նշանաւոր Olypie de Marseilleի խումբին մէջ Արմենակ Երեւանեանէ վերջ այժմ երկրորդ Հայ մըն է որ պիտի փայլի: Ուժ եւ կամք կը մաղթենք:

Վահան Շամլեան

CHEZ SASSOUNI

ՃԱՇԱՐԱՆ Հ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur

Tél. GUT. 92-65

Հայկական կերակուրներ, ընտիր օղի եւ աղանդեր: Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի մասնաւոր սրահ: Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սօֆիա Գարագաշի: Կիրակի օրերը գոց է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը վաղը կիրակի ժամը 4ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damasme · 13

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, Համ. 400, Յամ. 200 Ֆրանք

Dimanche 13 Janvier 1946 Կիրակի 13 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4508–Նոր շրջան թիւ 237 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՉՔ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ...

Լոնտոնի մեր աշխատակիցը կր պատրաստուի նոր յուշագիր մը ներկայացնելու Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին, որ բացուեցաւ Յունվ. 10ին:

Աւելի ճիշդ, պիտի յիշեցնէ այն յուշագիրը զոր ներկայացուցած էր հինգ արտաքին նախարարներուն, անցեալ Սեպտեմբերին, յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան: (Այդ յուշագրէն 3000 օրինակ բաժնուած էր մամուլին, անգլիացի եւ միջազգային երեւելիներու եւ զանազան հաստատութեանց):

Կ'իմանանք թէ Թրքահայ Դատի Պաշտպանութեան Փարիզի Յանձնախումբն ալ, որ վերջերս հեռագիր մը ուղղած էր Մոսկուայի խորհրդաժողովին, դիմում պիտի կատարէ նաեւ Միացեալ Ազգերու ժողովին, յարմար առիթով մը:

Անշուշտ միւս դաղութներու մէջ կազմուած մարմիններն ալ հեռագիրներ պիտի տեղացնեն, ինչպէս ուրիշ անճար ժողովուրդներ, որոնց ներկայացուցիչները համախմբուած են Անգլիոյ մայրաքաղաքին մէջ:

Գերագոյն փորձն է որ կը կատարուի 51 ազգերու Կազմակերպութեան, որ կոչուած է ապահովելու խաղաղութիւնը, նոր հիմերու վրայ, — ազատութիւն, արդարութիւն, հաւասարութիւն..

Եթէ այս բառերը տակաւին կը պահեն իրենց իմաստը, ՄԱԿը (Միացեալ Ազգերու Կազմ.) պիտի դառնայ իրական բարիք մը մարդկութեան համար, Ազգերու Դաշնակցութեան սնանկութենէն վերջ:

ՄԱԿը պիտի յաջողի՞ գլուխ հանել այն ինչ որ չկրցաւ իրագործել Ազգերու Դաշնակցութիւնը, 20—25 տարի քաշքշելէ եւ հանդիսաւոր բանաձեւեր քուէարկելէ վերջ:

Փոխանակ աւետաբեր զուշակութիւններ կատարելու, փորձենք պարզել այն մթնոլորտը ուր տեղի կ'ունենայ այս պատմական համադումարը.

Ժողովը պիտի տեւէ առ նուազն երեք ամիս: Յիսունըմէկ ազգերու ներկայացուցիչները ամէն բանէ առաջ պիտի ջանան ամուր հիմերու վրայ դնել նոր Կազմակերպութիւնը:

Անցեալ ամառ, Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, ընդհանուր, հիմնական սկզբունքներն էին որ ստորագրուեցան, մասնաւոր դաշինքով մը: Լոնտոնի ընդհ. ժողովը պիտի փորձէ գործի վերածել զանոնք, բանեցնել այնքան բարդ եւ բազմանիւ մեքենայ մը:

Արդ, անոնք որ լաւատես կ'երեւան, իրենց յոյսը դրած են Երեք Մեծերու սերտ գործակցութեան վրայ:

Այդ գործակցութիւնը տեւեց մինչեւ այսօր, դիմանալով զանազան փորձութեանց: Եւ, վերջին անդամ, նուիրագործուեցաւ Մոսկուայի մէջ:

Պիտի տեւէ՞ այսուհետեւ ալ, յաջողութեամբ լրացնելով երեք ամսուան երկունքը:

Այստեղ է որ կը բաժնուին կարծիքները:

Երեք Մեծերը, մասնաւորապէս Մեծն Բրիտանիան եւ Մ. Նահանգները կը ճգնին օրակարգէն դուրս ձգել — գոնէ առ այժմ — այն խնդիրները որ կրնան վէճ յարուցանել:

Այսպէս, եթէ հրատարակուած լուրերը ճիշդ են, անոնք յաջողած են համոզել Իրանը եւ Թուրքիան, որ ընդհ. ժողովին չներկայացնեն իրենց տրտունջները՝ Խ. Միութեան հանդէպ (Ատրպատականի խնդիր, Կարս - Արտահան, Նեղուցներ):

Զարր խափանելու այս փորձը անշուշտ երկար չի կրնար տեւել:

Եթէ Մոսկոան իսկապէս իւրացուցած է, օրինակ, հայկական եւ վրացական պահանջները, բնականաբար ձեւ մը պիտի դտնէ զանոնք արժեցնելու: Թերեւս միջին ճամբայ մը դտնէ, սակարկելով Նեղուցներու հարցին հետ: Այլապէս, իբրեւ չոր մխիթարանք պիտի ունենանք լրագրական բանավէճը եւ ձայնասփիւռ ջլամարտը:

Աչք ամենեցուն... Մենք ալ շեշտակի նայինք, փորձելով բոլոր միջոցները: Ոչ թէ իբրեւ ճիտը ծուռ մուրացկան, այլ իբրեւ ժողովուրդ մը որ դետերով արիւն թափեց պատերազմի դաշտին վրայ: Եւ իր ուժէն շատ աւելի:

Այս անդամ անզէն եւ նահատակ ազգ մը չէ որ կը ներկայանայ միջազգային ատեանին, այլ ռազմիկ ժողովուրդ մը, որ փայլեցաւ բոլոր ռազմադաշտերուն վրայ,— 300000 բազուկներով՝ կարմիր, 20—25000ով ամերիկեան եւ ուրիշ հազարներով՝ Ֆրանսական, անգլիական բանակներու մէջ:

Շ.

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

«ԵՐԹԱ՛Ք ԲԱՐՈՎ»

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Թուրք մամուլը կը շարունակէ լրջօրէն զբաղիլ Թրքահայերու արձանագրութեան խնդրով: Թերթերը, ամէն օր պատրուակ մը ու ձեւ մը կր գտնեն՝ Հայերու մասին բան մը մրոտելու համար: Տեղի անձկութիւնը զիս կը ստիպէ ամփոփել կարեւորագոյն հատուածներ միայն, —

Կարսի նախկին երեսփոխան Էթհէմ Իզզէթ Պէնիճէ, որ կը խմբագրէ «Կէճէ Փոսթասը» անուն թերթուկ մը, կը գրէ 17 Դեկտեմբեր թուականով.

— « Գոհունակութեամբ պէտք է արձանագրենք, որ գործի եւ դիրքի տէր ոչ մէկ Հայ խորհաց է ընդառաջ երթալ Սովիէթներու հրաւէրին: Մօտ 60 — 70 հազար հայ հայրենակիցներէ՝ չնչին թիւ մը միայն դիմած է ռուս. հիւպատոսարան:

Կասկած չկայ, թէ պիտի չկապենք ոտքերը այն Հայերուն, որոնք կ'ուզեն մեկնիլ: Մեզի կը մնայ ըսել.— Երթաք բարով, եւ մաղթել՝ որ անդամ մըն ալ չփնտռեն այս երկիրը, ուր ապրեցան ազատութեան, երջանկութեան եւ բարօրութեան մէջ: Կը կարծենք, սակայն, որ դիմողները կ'անտեսեն այն պարագան՝ թէ իրենք թրքահպատակներ են, ու ենթակայ՝ այն պատասխանատուութիւններուն, զորս թրքական օրէնքները կը պարտադրեն: Հայրենակցութեան օրէնքին համաձայն, Գործավարներու Խորհուրդի որոշումով՝ թուրք հայրենակցի իրաւունքը կը կորսնցնէ այն հայրենակիցը, որ օտար պետութեան մը հպատակ կը դառնայ, եւ կը հեռանայ երկրէն:

Խ. Միութիւն կամ Հայաստան մեկնելու փափաք սնուցանող մեր հայ հայրենակիցներուն կըրնանք ըսել՝ թէ դոհ մնացած չենք իրենց այս ընթացքէն, որովհետեւ՝ հարցը անհատական հանդամանք չունի, եւ ստացած է օտար պետութեան մը հրաւէրին բացէ ի բաց եւ խմբովին ընդ առաջ երթալու բնոյթը: Ասիկա՝ անփափկանկատութենէ աւելի բան մըն է, ու չենք գիտեր, թէ իշխանութիւնները ինչ պիտի տնօրինեն կասկածելիներուն հանդէպ»:

« ԲԱՐԵԿԱՄԻ ԽՐԱՏ » խորագրին տակ, «Սօն Տաքիքա»ի խմբագրապետ Հասան Քումչայը (Ասըմ Ուս, երեսփոխան), կը գրէ 19Դեկտ.ի թիւով.

— « Անոնք, որ կը կարծէին՝ թէ Թուրքիոյ համար ոչ մէկ արտաքին վտանգ գոյութիւն ունի այլեւս, «ազատութիւն ու ժողովրդապետութիւն կ'ուզենք» կը պոռային: Եթէ Իրանի դէպքերը բաւական չեն այդպիսիներու աչքը բանալու, ժամանակը եկած է որ քիչ մը մտածեն այն պատճառներու մասին, որոնց հետեւանքով Սուրիոյ մէջ հակաթուրք ցոյցեր տեղի կ'ունենան, Թրակիոյ սահմանին վրայ պուլկարական համախմբումներ կր կատարուին, կամ խորհրդային հիւպատոսարան կր դիմեն Թուրքիոյ Հայերը»:

« Ճիւմհուրիէթ»ի քրոնիկագիր եւ նախկին երեսփոխան Ապետին Տավէր կը խորհրդածէ.

— « Խ. Միութիւնը, ցարական Ռուսիոյ նման Հայերու պաշտպան կանգնելով, կ'ուզէ զանոնք գործածել իբրեւ քաղաքական ազդակ: Առանց թուրք կառավարութեան հետ բանակցելու եւ համաձայնելու, Թուրքիոյ Հայերը Խ. հիւպատոսարանի կողմէ հրաւիրուած եւ արձանագրուած են, կարծես ռուսական հպատակներ ըլլային:

Կ'ենթադրուի, թէ Ռուսիա աշխարհի չորս կողմերը տարտղնուած Հայերը կ'ուզէ Հայաստան հրաւիրել, ոյժ տալու համար իր ա'յն պահանջին, որով կը ձգտի ձեռք ձգել Կարս, Արտահան եւ Արդուին նահանգները»:

«ՇՈԳԵՆԱՒԻ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ» խորագրին տակ, 20 Դեկտեմբերի «Սօն Փոսթա»կը գրէ.

— « Օրէ օր կ'աւելնայ թիւը այն Հայերուն, որոնք կր դիմեն Խ. հիւպատոսարան, ներգաղթելու համար Հայաստան: Կը կարծէինք, թէ այս շարժումը իր հակազդեցութիւնը պիտի ունենար, եւ հայ թերթերը տեւական ազդարարութիւններ պիտի ընէին: Կր խոստովանինք, թէ սխալեր ենք մեր այս ենթադրութեան մէջ:

Երկրորդ կարեւոր կէտ մը եւս կայ: Կ'ըսուի, թէ մասնաւոր շոգենաւ մը պիտի գայ, արձանագրուողները փոխադրելու համար: Ի՞նչ պիտի պատահի, սակայն, եթէ ուշանայ այդ շոգենաւը: Արձանագրուող հայրենակիցները, որոնք բացէ ի բաց յայտնած են թէ գոհ չեն մեզմէ, պիտի շարունակեն ապրիլ մեզի հետ: Իսկ ասիկա՝ անհանդուրժելի է, որովհետեւ անկարելի է, որ անոնց

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Ա. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Գլխաւոր հոգը՝ հիւլէ-ռումբ

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ընդհ. ժողովը իր առաջին նիստին մէջ նախագահ ընտրեց Պելժիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Սփաք, որ 46 տարեկան է եւ ընկերվարական: Ընտրութիւնը յաջողեցաւ 23ի դէմ 28 ձայնով: Ռուսերու թեկնածուն էր Պ. Լի, Նորվեկիոյ արտաքին նախարարը, որուն թեկնածութեան ուժ կուտային նաեւ Լեհաստան եւ սկանտինաւեան երկիրները: Սփաքի թեկնածութիւնը դրած էր Անգլիա, որուն միացաւ Ֆրանսա:

Բանդէտներ մասնաւոր նշանակութիւն մը կուտան ընտրական այս առաջին փորձին, ուր մեծերու ձայները բաժնուեցան: Առ այժմ նպաստաւոր կը համարուի մթնոլորտը, թէեւ անակնկալներ միշտ ալ կրնան պատահիլ:

Ինչպէս գրած էինք, բացման ճառը խօսեցաւ Անգլիոյ վարչապետը, Պ. Էթլի, որ մասնաւորապէս շեշտեց. —

1. Առաջին մեծ պատերազմէն վերջը, պետութիւնները Ազգերու Դաշնակցութիւնը կը համարէին իրենց արտաքին քաղաքականութենէն դուրս: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը պէտք է դառնայ տիրական ազդակը ամէն արտաքին քաղաքականութեան:

2. Վերջին պատերազմը պայթեցաւ անոր համար որ մենք բաւական ուշադրութիւն չընծայեցինք նախայարձակման առաջին արարքներուն, մասնաւորապէս ճափոնական արկածախնդրութեան Ծայր. Արեւելքի մէջ: Խաղաղութիւնը անբաժանելի է:

3. Պատերազմէն խաղաղութիւն անցքը աւելի քան ստիպողական եւ կենսական խնդիր մըն է: Հիւլէական ուժին դիւտը լեցուն է ե'ւ վտանգներով ե'ւ առաւելութիւններով: Ժողովուրդներուն կ'իյնայ ելք մը գտնել կեանքի եւ մահուան միջեւ:

4. Յոռետեսները եւ սկեպտիկները նախ կը շեշտեն Ազգերու Դաշնակցութեան ձախողումը: Անցեալի սխալները իբրեւ դաս պիտի ծառայեն: Պէտք է հաւատք ունենալ նոր կազմակերպութեան վրայ:

5. Կարելի չէ խաղաղութիւնը պահպանել առանց ապահովելու մարդուն հիմնական իրաւունքները,— ազատութիւն, ընկերային ապահովութիւն: Աւազակները եւ նախայարձակները իրենց զինուորները կը գտնեն անժառանգներուն մէջ որոնք կորսնցնելու բան մը չունին: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Տնտեսական Յանձնաժողովը նոյնքան ազդու գործիք մըն է որքան Ապահովութեան Խորհուրդը, պահպանելու համար խաղաղութիւնը:

6. Վերջապէս, անհրաժեշտ է ժողովրդային զանգուածներու աջակցութիւնը, որպէսզի իրական ուժ մը դառնայ նոր կազմակերպութիւնը: Ամէն մէկ երկրի ժողովուրդի զաւակները, այրերն ու կիները պէտք է հասկնան թէ իրենց ճակատագիրը վտանգի տակ է եւ թէ իւրաքանչիւրին համար ազդու պաշտպանութիւն մը պիտի դառնայ նոր կազմակերպութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱ երեք միլիառ տոլարի վարկ մը խնդրած է Մ. Նահանգներէն:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ներկայութիւնը անդորրութիւն եւ ապահովութիւն ներշնչէ մեզի»:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅ ԱԶԳ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

27 Դեկտեմբերի թուրք թերթերը կր հրատարակեն ամերիկեան գործակալութեանց հետեւեալ հեռագիրը՝ Վարշաւայէն.

— « Հայ Ազգ. Կոմիտէն առաջարկած է Մեծերուն՝ Խ. Հայաստանի կցել բոլոր այն հողերը, զոր Թուրքիա բռնագրաւած է»:

ՆՈՐ ԵԼՈՅԹՆԵՐՈՒ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ ...

Հաւանական է, որ նոր շարժուձեւերու ու ելոյթներու ականատես ըլլանք մօտերս, եւ թուրք Մամուլի Միութեան եւ Ոստիկանական Տեսչութեան հրահանգով՝ արձանագրուողներու դէմ ընդվզումի ելոյթներ ունենան ազդ. մարմիններ, դէմքեր, եւ հայ թերթերը: Զարմանալի չէ, մեղադրելի ալ չէ: Վերջնագոյն լուրերու համաձայն, 8—10000ի բարձրացած է արձանագրուողներու թիւը: Տարօրինակ պիտի չթուի, եթէ Անդարա փորձէ ամէն գնով հակափրոփականտ կատարել, մեկնողներու թիւը սահմանափակելու համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ.— 27, 28, 29 եւ 30 Դեկտեմբերի բոլոր թուրք թերթերը խմբագրականներ նուիրած են Մոսկուայի Ժողովին: Յոռետեսութեան եւ ընդհ. յուսախաբութեան մը չունչը կը ծաւալի այդ խմբագրականներուն մէջ: «Թասվիր», «Վաթան», «Թանին» եւ « Ճիւմհուրիէթ», կուտան հետեւեալ խորագիրները.— «Եւ ծնաւ մուկն չնչին», «Ռուսիա շահեցաւ խաղը», «Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կը համակերպին», եւայլն:

Մ.

ՊԱՏԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

ՈՏՆԱՁԱՅՆ

... Պաշտօնական այցելութիւնը ես այնքան լուրջ համարած էի որ՝ անխելք ցուցամատս, մեքենայի ակռաներուն մէջ թողուց իր եղունգը, եւ եղաւ կովի պտուկ: Դիւրին չէ. ատենէ մը ի վեր երկու բառեր դրօշակի վերածուած են եւ կը ծածանին մեր գլխուն վերեւ, սապօթէօր, փաշիստ: Ասոնք երբեմն միացած մէկ դրօշի վրայ կը դրուին, բայց յաճախ առանձին դէմ դիմաց, նայելով հովի հոսանքին: Ու կովի պտուկը՝ այդ աքցանէն ազատելու համար կը տանիմ դարմանատուն:

«Օտար» գործաւոր մը մանաւանդ, արհեստ սորվելէ աւելի նախամեծար է, որ գիտցած ըլլայ դիւանագիտական նրբութիւններ, այլապէս ողջ գլուխը աւետարանին տակ կը մնայ մասնաւորապէս այս միջոցին: Այսպէս երբ շատ արտադրես, «որակեալ բանուորներու» հայեցակէտով «Փաշիստ» ես, եթէ նոյնիսկ այդ լատինական խուրձին հաւատաքննական հատիկէն իսկ լուր չունենաս: Իսկ եթէ չկրնաս պահանջուած գործը հասցնել, «սապօթէօռ» ես իշխանութեան աչքին: Եթէ հոգիդ հանես նոյնիսկ, այդ երկու եղջիւրները միշտ տնկուած են միամիտ գործաւորին փորը խրուելու: Նոյնիսկ ցլամարտիկի պէս ճկուն ըլլալն ապարդիւն է, եթէ չես կրնար ճարտարօրէն գործածել սպանիական կարմիր սաւանը այդ մահացու եղջիւրներուն դէմ: Եւ ամէնուն տրուած չէ լարախաղաց ըլլալ:

— Եա՛ Մշու Սուլթան Սուրբ Կարապետ, դուն օգնութեան հասնիս ոտնաւորին: Եւ ես, խեղճ ոտնաւոր, ինչ որ բսին պարտաւոր եմ հնազանդիլ: Օրուան պատգամն էր «գերագոյն արտադրութիւն», թշնամին դիաթաւալ պարտութեան մատնելու համար:

Թշնամին պարտութեան մղելու համար ինչ որ պահանջուէր՝ ես պատրաստ էի եւ մատ մը վրայ տալը աննշան զոհողութիւն մըն է, որովհետեւ մէկ մատ պակասով ալ կրնայի աշխատիլ: Այդ պատճառով ալ փոխանակ բժշկի երթալու անխուսափելի «հանդիստի» չենթարկուելու համար, պարզապէս դարմանատուն գացի, գործս շարունակելու մտքով:

Երբ ներս մտայ վկայիս հետ, շատ հաճելի մթնոլորտը մոռցնել տուաւ բոլոր կսկիծը:

Ճերմակ հագուած աղուոր կիներու հոյլ մը ոտքի կեցած, քողի տակ պահուած մարմար արձաններու պէս կանգնած ինծի կը սպասէր կարծես: Դուրսը ցուրտ էր եւ մեր մատները կը փակէին սառ երկաթներուն վրայ, իսկ հոս գո՞լը թէ կիներու ժպիտը, հաճելի թմրութիւն մը ներարկեց երակներուս մէջ:

Թէեւ ազաւնիներու երամակի մը մէջ կը գտնուէի ագռաւի մը պէս սեւցած, մուրի եւ իւղի մէջ, ոչ ոքի ուշադրութիւնը իմ վրայ դարձաւ սակայն, այնքան որ համակուած էին խանդավառ խօսակցութիւնով մը:

Ես սկսայ յամառօրէն որոնել անոնց կկոցին թելը, երբ հերոսուհիներէն մին նշդրակը ձեռքը ինծի դառնալով ըսաւ.

— Այո՛, այնքա՛ն, այնքա՛ն սարսափելի է լսել. թաքստոցիդ խորէն ծանր մոյկերով ոտնաձայնը, կարծես փիղերու ջոլիրներ ըլլան անցնողները: Ուղեղդ կը ճզմուի, կուրծքդ կը տափկնայ, շունչդ կը դադրի, արիւնդ երակներուն մէջ կը սառի, անորակելի ճնշում մը քեզ դուրս կը նետէ ինչպէս աթամաթուզը (tuna) կը նետուի իր դժոխային փուշերով պատեանէն: Ա՛յ այդ ծանր մոյկերով համաչափ ոտնաձայնը: Ո՛հ, կը լսեմ, անոնք են, կը մօտենան, ով որ լսած է անգամ մը այդ դղրդոցը, ալ չի դիմանար... Պիտի դիմանա՞ս, պարոն, պարտականութիւնս է հարցնել, սրտի տկարութիւն ունի՞ս: Ու ջղացաւի նոպայով կը սեղմէ բռնած մատս:

— Բայց տիկի՛ն, ես այդ ոտնաձայնը լսելուս համար եմ եկած այս երկիրը, տարիներ առաջ, երբ դուն ծնած իսկ չէիր:

Բազմութիւններու հետ երկար պայքարելէ վերջ, ազատութեան զիլ շեփորը լռեցուց այդ ազմուկը, եւ հայ մուրճեր ալ մասնակցեցան անոնց շղթայելու: Հայ մշակը վազեց, աշխարհի չորս ծագերէն, որպէսզի ափ մը հող ալ ինք իրաւունք ունենայ անոր անյատակ փոսին վրայ: Ես տեսեր եմ յաղթութեան պարը լեցուած անդունդին վրայ, ու դուն կը լսե՞ս դեռ ծանր ու համաչափ ոտնաձայնը, դուն որ դեռ ծնած չէիր նոյնիսկ երբ թաղեցինք զինքը ու պարեցինք անոր լեցուած փոսին վրայ...

Կիներու խումբի մը մէջ միշտ ալ ծաղրած են զիս: Ամէն մարդ իր տեղն ունի եւ հոս չէ որ բախտըս պիտի ժպտէր: Բոլոր անկիւններէն խնդուքը ցնցուղի պէս գլխուս կը մաղուի:

— Մատդ գափո՛ւթ (գլխատե՛լ), դուն դիմանաս թէ ոչ,— կ՚ըսէ դեղադէմ հրեշտակս:

Օտարականի հետ աղճատուած լեզուով խօսիլը հոս օրէնքի կարգ անցեր է, հոգ չէ թէ դուն տեղեակ ըլլաս բոլոր նրբութիւններուն: Դարձեալ խափշիկէ մը տարբեր չես ասոնց համար: Ցնորամիտնե՛ր, եւ դեռ կը գանգատին որ մեր լեզուն կը խօսինք:

— Ըրէ ինչ որ հարկն է, կը խնդրեմ, գեղուհիս, գործս կ՚ուշանայ, անդին վկաս տեսաւ, որ դիտումնաւոր չըրի այս արկածը...

Հազիւ ժամանակ ունեցայ ըսելու, նոյնիսկ չկրցայ գիտնալ թէ՝ ինչ տպաւորութիւն թողուց, երբ մատէս ժայթքող արիւնը կիտուածանկարներ շինեց իր լուսնկայ երեսն ի վար, մինչեւ յետին ծալքերը իր անբիծ շապիկին, որովհետեւ ահաղանդը հնչեց եւ ի յառաջագունէ մենք պատուէր ստացած էինք հետեւելու մեր կղզեակներու շէֆիկներուն թաքստոցի պետիկին:

Կը վազենք հեւ ի հեւ, քալելէ աւելի, բայց դեռ միտքս կը գործէ եւ կը զարմանամ ընկերոջս ոտնաձայնին վրայ: Ան ենթարկուած է կարծես հիւանդապահուհիին հմայքին: Ծանր են իր քայլերը ետեւէս, կարծես կրակի մէջէն կը քալէ եւ գետինը կ՚արձագանգէ ծանր մոյկերով անհամար քայլերու համաչափ ազմուկը.— Մի վազեր, կ՚ըսէ ետեւէս, միւս պատերազմին ալ անվթար մնաց այս գործարանը:

Փախի տարին երբ իմ քաջ հայրս եկաւ մեզ քարայրներէն տուն տարաւ, մեր մեղուանոցի փեթակները այսպիսի տեսարան մը պարզած էին: Մեղուները խառնուած իրար, նոյնիսկ իրար խայթելով գետին կը թափէին: Ամէն ինչ ցիր ու ցան, ժխոր, աղաղակ ու բառաչ: Ցաւատանջ օգնութեան աղաղակներ կը լսուէին: Օդին մէջ փոթորիկ ու անձրեւ, թառ ու մառ հաւքեր, պարզապէս Վերջին Դատաստան եւ Սողկանց խենթ Մանուկը փշրուած փեթակներուն մէջ նստած, անտարբեր, մեղրի պան մը երկու ձեռքով բերանը կը թխէր: Ներս կը մտնեմ մեր բաժանմունքը, եւ ի զուր կը կ՚որոնեմ մեր շէֆ տ՚իլօն:

Կին մը այսահարի պէս կը զռնչայ, ոտնաձայնի սարսափէն երկու ափերով ականջները կը փակէ պոռալով.

— Եկա՛ն, եկա՛ն ու մերթ հագուստները պատռելու փորձ կ՚ընէ, մազերը կը փետտէ: Բանուոր մը շինծու քաջութեամբ զայն զգուելով հանգստացնել կը ջանայ: Լքուած են մեքենաները: Ցաւագին ազմուկներ բողոքի պէս խուլ կը լսուին շատ մը անիւներ պարապը կը դառնան, իմ ջայրս (թուռ) թամբը փորին տակ ինկած ձիու պէս կը գալարուի:

— Դուրս ելէք, դուրս կը հրամայէ մէկը գոռ ու բամբ ձայնով: Սակայն անակնկալը, աւելի ջիղերու պատերազմը այնքան աւեր գործած է որ ներսն ու դուրսը Բաբելոն է: Բոլորս ալ մօտակայ երկաթուղիի կամուրջին տակ կը վազենք, խուճապով: Զուլարանի բանուորը իր երկժանին ձեռքին, աւելածուն աւելով, մէկը մուրճ մը, միւսը սղոցը առած իրար կը հրեն, աւելի շուտ հասնելու համար փրկարար լաստին:

— Կամո՛ւրջը, կամո՛ւրջը, կը պոռայ ամէն ոք: Թաքստոցները ջուրով լեցուած են, հոտ է արդէն ողբերգութեան գաղտնիքը: Եւ հազարաւոր գործաւորներ ապաստանած ենք կամուրջի մը թիւին տակ, հողմակոծ նաւու մը տարուբերումով:

Վերէն օդանաւերը յստակ կերպով վար կը սուրան ու կը փայլին շեղբերու պէս, սագի փետուրներու պէս ճերմակ ամպերու մէջէն: Գայլերու եւ շուներու վոհմակներ ըլլան կարծես, իրար կը հալածեն: Երկու թշնամի ուժեր կռուի են բռնուեր օդին մէջ:

Մենք խուժանի մը պէս կը փախչինք աջ կողմ, անդիտակից վտանգի տարողութեան, ու կը ծռինք դէպի ձախ, երբ միւս կողմէն կ՚երեւան օդանաւերը: Ու կը լսենք ոտնաձայնը: Պատկե՛ր, նախիրը երբ պաշարուած է վոհմակներէ լերկ սարահարթի մը վրայ, առանց հովիւի, կամ երբ կը փախչի անդիմադրելի փոթորիկի մը առջեւէն... Ու մենք զանգուածօրէն ենթակայ այդ ահ ու սարսափին, լարուած ուղեղով կ՚օրօրուինք փոթորկաբեր ոտնաձայներու մէջ:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

Խ. Հայաստանի գրականութիւն

Ո՛Չ, ԵՍ ՎԵՐՋԻՆ ՊՕԷՏԸ ՉԵՄ

Մի՞թէ վերջին պօէտն եմ ես...
Վ. ՏԷՐԵԱՆ

Ո՛չ, ես վերջին պօէտը չեմ.
Ինձնից յետոյ դեռ կը գան —
Քնարելու պայծառ ու ջերմ
Մեր Ներկան ու Ապագան: —
Չի՛ ընկել մեր ցեղը անմահ՝
Արշաւներում հողմավար.
Եւ չի դառնայ մեր տունն հիմա —
Արիւն, աւեր ու աւար:
Կ՚անցնի այս հողմն էլ սաստկագին,
Ու նոր երկրում Նայիրեան
Կը մնայ մեր անկոր ոգին,
Ի հատուցում մեր արեան:
Եւ մեր ցեղին՝ քաջ ու տոկուն՝
Մարդիկ կ՚ասեն սիրաւէտ,—
— Դու եղե՛լ ես տիեզերքում
Ու կը մնա՛ս առ յաւէտ:

ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՕՆՑԻ

ԸՆՏԱՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ (նկար Զ. Մութաֆեանի)

ՆԿԱՐԻՉ ԶԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

(ԻՐ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Նախորդ յօդուածով կը ներկայացնէի այն վարդապետութիւնը, որ կ՚ընդունի արուեստագէտին գերակայութիւնը նիւթին վերաբերմամբ, — արդարեւ մեծ են այն արուեստագէտները, որոնք ոչ միայն կը մերժեն գերի դառնալ նիւթին, այլեւ յեղափոխութիւն մը կատարելով առարկաներու գաղափարային պատկերացումին մէջ՝ տարօրինակ երկունքի մը կը մատնեն բնութեան ամէնէն հասարակ տարրն անգամ: Ցիշելու համար գէթ մէկը՝ Կնուտ Համսուն ի՛նչ գեղեհկութիւն գրած է սովորական ճանճի մը պատմութեան մէջ:

Եւ սակայն կա՛յ երկրորդ նիւթ մը եւս, — արուեստագէտը, պահելով հանդերձ իր արարչագործական գերիշխանութիւնը նկարած նիւթին վրայ՝ յարաբերաբար իր ներշնչման ուժին, ստիպուած է յարգել ուրիշ յարաբերութիւն մը այն նիւթին հետ որով կ՚աշխատի, որով կը գործէ: Երկրորդ նիւթը իր գործիքն է:

Նկարչութեան մէջ այդ գործիքը կը կոչուի գոյն, ինչպէս բանաստեղծութեան մէջ՝ բառ, երաժշտութեան մէջ՝ ձայն:

Նկարիչին գործիքը գո՞յնն է արդարեւ: Ըստ Ջիտռոյի՝ «գծագրութի՛ւնն է որ ձեւ կուտայ էակներուն, եւ գո՛յնն է որ կեանք կուտայ անոնց. գոյնը աստուածային շունչն է որ կենդանութիւն կը պարգեւէ»: Ընդհակառակն, Էտմոն Ապու, նետուելով գիծերու եւ գոյներու վէճին մէջ, զոր ձախող բացատրութեամբ մը կը կոչէ մանիքէական, բոլորովին կը մերժէ գոյնին դերը եւ coloristeները կ՚անուանէ teinturier,— ըստ իր տեսութեան՝ գոյնը պերճանք մըն է, գիծին յարակից տարր մը: Գունապաշտները, սակայն, նոյնքան կատաղի, կը յայտարարեն թէ գիծերու արուեստը կարելի է սորվիլ, բայց ոչ գոյներու արուեստը,— coloristeը կը ծնի միայն, բնական ձիրք մըն է ճանչնալ գոյներու արուեստը: Աւելի բարեխառն, Շարլ Պլան, ընդունելով գծագրութեան գերակայութիւնը գոյնին վրայ կը պնդէ թէ գոյներու արուեստը կարելի է սորվիլ որոշ օրէնքներով, որոնք ծանօթ էին պարսիկ եւ չինացի արուեստագէտներուն անգամ: Արդարեւ, գոյութիւն ունին «նկարչական քերականութիւններ», որոնք կ՚ուսուցանեն գոյներու բաղադրութեան, լոյսին տակ անոնց թողած տպաւորութեանց գաղտնիքը, այնքան որ ճարտար տաղաչափներու պէս՝ գոյութիւն ունին նաեւ ճարտար coloristeներ:

Վէճին այս ներկայացումը կատարեցի անոր համար, որ ինծի հաճելի է Մութաֆեանի նկարչութեան մէջ ողջունել ոչ միայն վարպետ coloriste մը, այլեւ մանաւանդ տաղանդաւոր dessinateur մը, — վկա՛յ իր դիմանկարները, որոնք (ցուցադրուած չեն այս նկարահանդէսին մէջ) կը մատնեն երիտասարդ արուեստագէտին մտերմութիւնը գիծերու կախարդական խորհուրդին:

Այժմ, այս հաստատումէն վերջ, թողունք Մութաֆեանի գիծերուն վերլուծումը, եւ առնենք իր գոյները:

Ճանչնալ գոյներուն զօրութիւնը հոգեկան վիճակներ ստեղծելու տեսակէտով՝ նիւթ մըն է, որ զբաղեցուցած է եգիպտական մեհենագրութենէն մինչեւ քրիստոնէական պատկերագրութիւնը, կախարդութեան պատմութենէն մինչեւ բժշկական գիտութիւնը, (ագկէ վկայութիւններ՝ կարմիր կամ մանիշ գոյներուն գործածութիւնը եկեղեցական պաշտամունքի մէջ, կարմիր կամ կապոյտ գոյներու գործածութիւնը կարգ մը հիւանդութեանց բժշկութեան մէջ): Ինչո՞ւ զանազան ժողովուրդներ տարօրինակ սէր մը կը մատնեն որոշ գոյներու հանդէպ,— նիւթ մըն է, չափազանց հետաքրքրական, որ կը նպաստէ նկարչութիւնը ուսումնասիրելու՝ հոգեբնախօսական եղանակով: Նկարչական քննադատութիւնը, ուրիշ եղանակով

ՊՈՒՏ Մ ԾԻԾԱՂ

Արհեստ Միութիւնագործութեան...

Ատենը եկած է կարծեմ, ամուր հիմերու վրայ դնելու, Միութիւն կազմելու արհեստը:

Համրանքը ծանօթ չէ ինծի թէ՛ որքան Միութիւններ ունինք այս միջոցին: Ատեն մը, յամառ զրոյց կը շրջէր մեր ազգային շրջանակներու մէջ. թէ հարիւրը բաւական մը անցած է անոնց թիւը:

Ներկայիս ճիգ մը կայ, զանոնք մէկ կոթի վրայ խուրձելու: Թէեւ աղուոր գաղափար՝ սակայն այս միտքը շատ գործնական չերեւար ինծի համար՝ սա ժողովրդավար - հանրապետական դարուն մէջ: Մասնաւորապէս նկատի պէտք է առնել Հայերուս անկախապաշտ նկարագիրը:

Բայց, որպէսզի ազգը ուժեղանայ, պէտք է Միութիւններու բաժնել զայն...

Այս կէտը օգտակար է, կարգ մը տեսակէտներով ալ.—Ա. որքան բազմաթիւ ըլլան կազմակերպութիւնները, այնքան շատ թիւով վարչական անդամի պէտք կը տեսնուի: Ուրեմն, պարզ անդամներու թիւը կը նուազի կամ կ՚անչքանայ, նոյնիսկ, ուրիշ Միութիւններէն, վարչական անդամի փոխառութեան պէտքը զգալի կը դառնայ:

Այս կերպով, ընդհանուր անդամական ժողովի տաղտուկէն կ՚ազատին Միութիւնները:

Բ. Ծրագիր - կանոնագրի եւ գրենական պիտոյքի պէտքը զգալի դառնալով, հայ տպարաններն ալ անգործ չեն մնար:

Գ. Ամէն հայ անհատ, վարչութեան մը անդամ նշանակուելով, իր ազգային պարտականութիւնը կատարած կ՚ըլլայ, միեւնոյն ատեն, իր վարչական կարողութիւնը ցոյց տալու առիթ գտնելով, թերթերու մէջ իր անունին յիշատակութիւնովը մարդու կարգ կ՚անցնի...

Կարելի է թուել, տակաւին շատ մը առաւելութիւններ՝ ի նպաստ Միութիւններու բազմապատկութեան:

Արդ, դիւրացնելու համար այս ազգօգուտ գործը, ես ալ իմ աշխատանքի բաժինս կ՚ուզեմ բերել անոր, տալով ծրագիր – կանոնագրի բանաձեւ մը, որ կարենայ բոլոր գոյութիւն ունեցող կամ կազմուելիք Միութիւններուն հաւասարապէս ծառայել:

Օրինակ՝ Հայ Նպարավաճառներու Ընդհ. Միութիւն:

ԾՐԱԳԻՐ - ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

Միութեանս նպատակն է, Ա. Հայը անպայման Հայ պահել՝ հոգիով, մարմնով, նկարագրով եւ իր բոլոր յատկութիւններով:

Բ. Սատարել հայ մշակոյթի զարգացման:

Գ. Հայաստանը, իր քսակէն աւելի սիրցնել անոր:

Դ. Աշխատիլ, համերաշխութիւնը գոնէ մասամբ ներարկելու անոր մէջ: Ե. Հայը Հայուհիներու հետ ամուսնացնելու համար, օրիորդներուն սորվեցնել հայ տղաքը գրաւելու միջոցները: Զ. Աշխատիլ, որ մեր անդամները միայն մեր Միութեան օգտակար ըլլան եւ անոր ուժեղացումին միայն սատարեն: Է. Նոր սերունդին այբուբէն սորվեցնելու համար, շաբաթական գոնէ կէս ժամ հայերէն դասախօսութիւններ հաստատել:

« Միութիւնս անկախ է: Անոր կրնան անդամակցիլ երկու սեռէ բոլոր անկախ Հայերը՝ առանց դաւանանքի, կուսակցական եւ տեսակէտի խտրութեան, պայմանաւ որ Հայաստանը անվերապահօրէն եւ անքննադատ կերպով սիրեն եւ անոր «հակառակորդներուն» երես չտան»:

« Միութիւնս իրեն յատուկ գեղատիպ թերթը պիտի ունենայ:

Միութեանս, կարեւոր գումարներ նուիրողները, ո՛ր դասակարգի եւ գոյնի ալ պատկանին, «բարերար - անմահ» անդամներ կը հռչակուին եւ իրենց անունները, մեր տոմարին մէջ, գլխագիր եւ գունագեղ տառերով կ՚արձանագրուին...»

Ահաւասիկ ծրագրի ընդհանուր բանաձեւը, զոր կրնան օգտագործել անխտիր ամէն տեսակի Միութիւններ, փրկելու համար Հայոց ազգը՝ երեւելի եւ աներեւոյթ վտանգներէ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Օ. Պէրպէրեանի նուագահանդէսը

Առաջին մասին մէջ հետաքրքրական էր յաջորդաբար լսել Ֆրանսական, ռուսական, սպանիական եւ հայ ժողովրդական երգերէն գեղեցիկ նմոյշներ: Այս մերձեցումը աւելի որոշ կերպով զգալի կը դարձնէր թէ ինչպէս ժամանակին եւ միջոցին մէջ իրարմէ հեռու ծնած Ֆոքլորներու արմատները երբեմն այնքան կը մօտենան իրարու, թէ ինչպէս մեր երգերուն ետին կը նշմարուի սակայն միջերկրականեան կապոյտի հեռաւոր խորք մը: Նոյնպէս, զանազան դաշնաւորումներուն քով Վարդապետինը կը զատորոշուէր իր ժանեակի թափանցութեամբը, որ այնքան գուրգուրանքով կը պարուրէ մեր ցեղային աւանդները, եւ կը թուի ըլլալ պատուէր մը իր յաջորդներուն՝ հասարակէն խուսափելու:

Տիկին Gérar իր համոզիչ մեկնութիւնովը, Տիկին Wetcher իր գրաւիչ եւ նրբօրէն այլազան timbreովը կը ներկայացնէին օտար երգերը: Յայտնութիւն մըն էր Օր. Իչգալացեանը հայ երգերուն մէջ: Դժուար չէ շնորհալի Օրիորդին համար նախատեսել ոչ միայն հայկական, այլեւմիջազգային դիրք մը, երբ ան պիտի կրնայ լիովին օգտագործել իր առողջ եւ գեղեցիկ ձայնին բոլոր կարելիութիւնները:

Երկրորդ մասը ամբողջովին յատկացուած էր առաջին ունկնդրութեան Օ. Պէրպէրեանի Հայկական Համանուագին, որ կարեւոր հանդրուան մըն է Սփիւռքի արուեստին վերելքի ճամբուն վրայ:

Հեղինակը անոր իբր նախանիւթ կ՚առնէ մեր ժողովրդական երգերէն մէկ քանին: Ծանօթ մեղեդիներու վրայ յօրինուած գործ մը ընդհանրապէս կուտայ խճանկարի մը պատկերը, ուր անոնք իրարու կը յաջորդեն խճաքարերու պէս, աւելի կամ նուազ օտար շաղախով մը միացած:

Օ. Պէրպէրեան չընտրեր այդ դիւրին ճամբան: Ան կ՚ուզէ այդ երգերուն այլազանութեանը մէջ դնել symphonieի մը միութիւնը: Իսկ այդ միութիւնը կը պահանջէ ստեղծումը երաժշտական մշտահոս աւիշի մը, որկարենայ պատրանքը տալ թէ այդ մեղեդիները իր փրթումներն ու կաղապարումներն իսկ են:

Անարժէք պիտի ըլլար այդ կենսահիւթը կազմել ֆոքլորի զանազան արտայայտութիւններուն մէջէն առնելով միայն հասարակաց դարձուածքները, յատկանշական mélodique կամ չափական շարժումները: Երաժշտութեան իրական յառաջդիմութիւնը արդէն արձակուած ճառագայթներուն ընդլայնումը չէ, այլ վերելքը «դէպի աղբիւրը լոյսին»: Այդ վերելքը կ՚ենթադրէ դիւտը աւելի սկզբնականինորսակայն նախապէստրուածը չէ, աւելի ընդհանուրին որ սակայն աւելի հաբուստն է: Այսպէս ըմբռնուած սկզբնականը իսկական ստեղծագործութիւնն է մտքին: Անոր քով՝ արդէն ծանօթը կը ներկայանայ իբրեւ մասնաւոր պարագայ մը, կամ պարզում մը, կամ մօտաւոր արժէք մը (approximation):

Այսպէս, Համանուագը կը նմանի յափրացած (saturé) հեղուկի մը որուն մէջ ծանօթ երգերը կարծես բնականօրէն կը բիւրեղանան, կամ կուտայ պատրանքը ծովու մը որուն վրայ թէմերը երբեմն կը գագաթեն եւ կ՚անձնաւորուին կոհակներու պէս, երբեմն կը վերածուին նրբին փրփուրներու, կամ կը խորասուզուին ու կ՚ընթանան խորքի ալիքներու նման:

Այս ձեռնարկը կը կարօտի անշուշտ երաժշտական բարդ թէքնիքի մը: Հոս պիտի ուզէի զգալի դարձնել հեղինակին ուրիշ մէկ արժանիքը:

Նոյնիսկ եւրոպացի ծանօթ երաժիշտներու գործերուն մէջ դժուար չէ գտնել թէքնիք բարդութիւններու կուտակումներ, որոնք չեն արդարանար իրական պահանջներով: Այդ գործերը կը նմանին նաւերու որոնց բազմաթիւ եւ բարդ առագաստները կը կախուին թոյլ եւ երերուն: Դիտեցէք Համանուագին թէքնիք բարդութեան աստիճանաւորումը: Հետեւեցէք անոր բարձրացումին՝ Allegroի զարգացման կամ մանաւանդ Finalի վերջաւորութեան ընթացքին, ու պիտի տեսնէք ձրգտումը բոլոր պարաններուն, պրկումը լայնատարած բայց ողորկ առագաստներուն, որոնք այսպէս կը վկայեն ներկայութեան մը իրականութիւնը:

Երկարատեւ ծափեր ցոյց տուին թէ ունկնդիրները այս անգամ աւելի սերտօրէն հաղորդուեցան հեղինակին հետ, հակառակ անոր որ ան իր այս գործին մէջ կը մնար միշտ նոյնքան խուսափող դիւրին ուղիներէն, եւ կ՚ընդգծէր դարձեալ իր երաժշտութեան գլխաւոր յատկանիշերը՝ ազնուական զտութիւն մը, պրկուած, խիտ մտածում մը որ իր օրէնքը կը պարտադրէ ամէնէն ուժեղ ժայթքումներուն, զգայնութիւն մը որ արուեստով միայն կը սիրէ յուզել:

Արուեստագէտի այս կեցուածքը ինձ կը յիշեցնէ պատկերը զոր նամակի մը մէջ Մալառմէ կուտայ ինքն իր մասին. «... մէջտեղը՝ իմ իսկ կեդրոնս ուր կը մնամ սարդի մը պէս, իմ մտքէս բխած գլխաւոր թելերուն վրայ, որոնց միջոցաւ անոնց միացման կէտերուն շուրջ պիտի հիւսեմ հրաշալի ժանեակներ...»:

Ա. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

կատարուած, ձեւապաշտական տարազներու ցուցադրութիւն է միայն կամ բանաստեղծութիւն:

Բայց կարելի՞ է միթէ ծանր եւ անսպառ նիւթ մը պարզել օրաթերթի մը երկու կարճլիկ սիւնակներու մէջ: Նշմար մը միայն:

Մութաֆեանի սիրած գոյնն է կանանչը, որ երբեմն կը յորդի, կը զեղու, կը փրփրի, յորձանք կը շինէ եւ կանանչ հրդեհ մը կը ձեւացնէ (Բնանկար մը Սարթրէն, թիւ 1), եւ երբեմն կը մսի, կը սարսռայ, կը սրսփայ: Նոյն կանանչն է դարձեալ, որ, ուրիշ բնանկարի մը մէջ, յուշկապարիկի պէս կը նետուի ծաղիկներու դեղին անկողինին մէջ կամ բլուրէն իջնող անգայտ մշուշին մէջ պատմուճանի պէս բացուած, — գոյներու օրօր մը, կանանչ սէնֆոնի:

Ի՞նչ քաղել կանանչին այս խաղերէն, իբրեւ հոգեբնախօսական աշխատանք: Բայց կանանչին հոգեբնախօսութիւնը կատարելու համար, պէտք է մտնել գոյներու պատմութեան մէջ,— սիրելի գոյն մը հին արուեստին մէջ, արդարեւ կանանչ կը հագուեցնէին դիցաբանութեան յաւերժահարսները եւ քրիստոնէութեան հրեշտակները, Յովհաննէս աւետարանիչը եւ Մուհամմէտ, որովհետեւ, ինչպէս Հնդկաստանի եւ Եդիպտոսի աստուածները նկարող արուեստագէտներուն համար, կանանչը կը խորհրդանշէր կենդանութիւն, երիտասարդութիւն, ստեղծագործութիւն, յոյս եւ սէր, (կարմիրը՝ կրակ, արիւն, Զատկական տօն, ուժ, արարչագործութիւն, քաջութիւն, — հին ատեն կարմիր երիզներ ունէին զօրապետները, — այլ մանաւանդ առնականութիւն, principe mâle, տռփանք):

Այս տարրերը կը հաստատեն արդէն թէ Մութաֆեանի արուեստի փիլիսոփայութիւնը կը թրթռայ արբունքի դողերով, կանանչ տարիքին երեւակայութեամբ եւ ստեղծագործական անսպառ թափով մը: Ադկէ՝ լաւատես, խաղաղ, գոհունակ արտայայտութիւնը իր գոյներուն մէջ:

Այս ամէնէն վերջ՝ կ՚ուզեմ արձանագրել նաեւ թէ Մութաֆեան պատրաստուած տեսաբան մըն է, նկարչական արուեստին մէջ, որ շատ կարեւորութիւն կուտայ գոյներու խաղին եւ «թշնամի եւ բարեկամ գոյներու տեսութեան», այնպէս որ կ՚աշխատի պաստառին վրայ հաստատել գոյներու համերաշխութիւն ու ներդաշնակութիւն, «թաւշային տեսողութեան» մը համար: Նման մտահոգութիւններ ունէին հիներն ալ,— կը պատմուի թէ Էօժէն Տըլաքրուա դեղին կերպաս մը կը նկարէր, բայց չէր կրնար գտնել իր ուզած դեղինը. «Ա՛խ, ի՞նչպէս Ռուպէնս կրնայ այսքան դեղեցիկ դեղիններ գտնել», կ՚ըսէր: Ու կ՚ուզէ Լուվր երթալ: Կառք մը կ՚ուզէ: 1830ի ատեններն էր, երբ կառքերը դեղին կը ներկուէին: Երբ կառքը պիտի նստէր, տեսաւ որ կառքին դեղինը, շուքին մէջ, անուշ մանիշակագոյն մը ցոյց կուտար: Հասկցաւ, կառքէն իջաւ, յուզուած եւ ներշնչուած՝ գնաց իր կտաւին քով եւ գործադրեց գոյներու օրէնքը, զոր հասկցեր էր:

Անշուշտ, դեղեցիկ է որոնել գոյնը որ կը խօսի հոգիին, բայց եւ այնպէս գունախաղի նկարչութենէն վեր, զգայարանքները թաւշային լոգանքի մէջ գնող դեղարուեստներէն վեր կայ եւ կը մնայ բարձր արուեստը, մտածման դիցուհին՝ զգայութեանց հիւսած բարակ շղարշով:

Երիտասարդ է Մութաֆեան եւ խոստումներով լեցուն: Եւ ես դեռ շատ առիթ կ՚ունենամ աւելի ընդարձակ կանգ առնելու իր գործին վրայ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Հ. Յ. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ» ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Փարիզի վարչութիւնը կազմակերպած էր պարանցիկ - ցերեկոյթ մը Յունուար 1ին երեքշաբթի օրը, StudioCaumartinի մէջ, որպէսզի նոր տարուան սեմին առիթը ունենային իրար շնորհաւորելու ու միասին զուարճանալու: Մեր ընկերներու այս ձեռնարկը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ: Ստուարաթիւ հայերկսեռ երիտասարդներու բազմութիւնը կը լեցնէր սրահը, ու յարակից սենեակները: Մթնոլորտ մը ստեղծուած էր շատ տաք եւ խանդավառ, անկեղծ եղբայրակցութիւն երիտասարդներու միջեւ: Յանուն Ֆրանսայի Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան ընկեր Լորիս Բաբանեան խօսք առնելով Նոր Տարուան առթիւ լաւագոյն մաղթանքներ ըրաւ ներկայ երիտասարդութեան ու ամբողջ Ֆրանսահայ երիտասարդութեան, ցանկալով որ մօտիկ ապագային մեր ազատուած հայրենիքին մէջ տօնենք Նոր Տարին: Յետոյ սկսան պարերը: Մէջ ընդ մէջ, տեղի ունեցաւ գեղարուեստական ճոխ բաժին մը, ամբողջովին հայերէն, արտասանութիւններով ու երգերով, «Նոր Սերունդ»ի ընկեր-ընկերուհիներու կողմէ: Մեծ յաջողութեամբ տասանեցին ընկերներ, Զ. Մուրատեան, Էմրիկեան, Հ. Քէօսէեան եւ ընկերուհի Մկրտիչեան, իսկ երգերու բաժինը բացաւ ընկերուհի Լիւսի Գորգիկեան մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով: Երգեցին նաեւ ընկերուհի Մուրատեան, Աշխէն Զրուանդեան եւ ընդհանուրի փափաքին վրայ մեր սիրելի Օր. Հ. Քնեաղեանը: Ուշ ատեն փակուեցաւ ցերեկոյթը, ու երիտասարդութիւնը սկսաւ հոսիլ սրահէն դուրս, իր հետ տանելով քաղցր յիշատակ մը:

× Հանդէսին մէջ կարդացուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի մասնաճիւղին շնորհաւորական հեռագիրը:

Շրջուն թղթակից

ՕՓԵՐԱՅԻ եւ Օփէրա Քոմիքի երաժիշտները գործադուլ հռչակած ըլլալով, երկու հաստատութեանց վարիչները հարկադրուեցան վերադարձնել տոմսերու արժէքը: Գործադուլը կը շարունակուի:

ՇԱՏ ՄԸ ապահովագրական ընկերութիւններ կ՚ամբաստանուին Ազգ. Տնտեսութեան նախարարութեան կողմէ, իբրեւ մեղսակից սեւ շուկայի:

Անսոյգ վիճակ Իրանի մէջ

Իրանի խորհրդարանին մէջ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը որոշած է մերժել անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութեանց կողմէ առաջարկուած եռանդամ քննիչ յանձնաժողովը: Այս յայտարարութիւնն եղաւ, երբ երկու երեսփոխաններ ուժգնօրէն քննադատեցին անգլեւամերիկեան ծրագիրը, բուռն ծափերու մէջ: Վիճաբանութիւնները տեւեցին երկու օր: Ուրեմն կառավարութիւնը չուզեր որ արտաքին միջամտութիւններ կատարուին Իրանի ներքին գործերուն մէջ:

Մինչ այս մինչ այն, նոր կռիւներ ծագած են հիւս. Իրանի մէջ: Զորս ընդդիմադիրներ սպաննուած եւ եօթը հոգի վիրաւորուած են Զէնճանի դիւղերուն մէջ: Գերի բռնուած է ընդդիմադիրներուն պետը, Ալի Տատ եւ մեծաքանակ զէնք ձեռք անցած է: Ղազուինի մէջ մէկ հոգի սպաննուած եւ երկու հոգի վիրաւորուած են: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Մազանտարանի բնակիչները յարձակած են ձախակողմեան Թիւտէհի կուսակիցներուն վրայ, կրակի տալով անոնց կեդրոնը:

Կը հաստատուի թէ Իրանի կառավարութիւնը հաւանած է Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին չներկայացնել Ատրպատականի համար ծագած վէճը: Նոյն լուրը կը տրուի նաեւ Թուրքիոյ մասին, Խ. Միութեան պահանջներուն առթիւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ դահլիճը նոր տաղնապի մը մատնուած է: Անպաշտօն նախարարներէն Քազանաքիս, որ ընկերվարական խմբակցութիւն մը կը ներկայացնէ, հրաժարեցաւ: Տնտեսական տագնապը երթալով կը սաստկանայ: Կառավարութիւնը անհամբեր կը սպասէ Լոնտոնի մէջ կատարուած բանակցութեանց արդիւնքին:

ԱՆԳԼԻԱ պատրաստ է իր հոգատարութեան յանձնուած գաղթավայրերու խնամակալութիւնը յանձնելու Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, ինչպէս կը գրեն Լոնտոնի թերթերը: Այս մասին պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի ըլլայ Երեսփ. ժողովի մէջ:

ՄԻՍԻ ՏԱԳՆԱՊԸ կը շարունակուի: Մսավաճառները միշտ կը մերժեն միս դնել: Նախարարական խորհուրդը նոր միջոցներ կը խորհի, դարման մը գտնելու: Պարենաւորման նախարարը կը սպառնայ ձերբակալել Մսավաճառներու Դաշնակցութեան նախագահը: Այս առթիւ խստօրէն կը քննադատուի պարենաւորման նախորդ նախարարը, Պ. Փինօ, որ պատասխանատու կը համարուի թէ միսի եւ թէ հացի տագնապին: Ընկերվարական կուսակցութիւնը քննութիւն բացած է, ստուգելու համար թէ ի՛նչ պայմաններու տակ ջնջուեցաւ հացի տոմսը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ կատաղի կռիւ մը տեղի ունեցաւ 40 Ֆրանսացի եւ 40 ամերիկացի զինուորներու միջեւ: Վիրաւորուեցան 14 հոգի, տասը ծանրապէս: Ի վերջոյ ամերիկեան ոստիկաններ յաջողեցան դադրեցնել կռիւը որ տեւեց աւելի քան մէկ ժամ:

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ մը համաձայն, Ֆրանսացիներու 21 առ հարիւրը արտասահման գաղթել կ՚ուզէ: (Թերթ մը մինչեւ 500.000 կը հաշուէ թիւը): Նոյն հարցարանին համաձայն, Ֆրանսուհիներու 50 առ հարիւրը հաւատք չունի աշխարհի նոր կազմակերպութեան վրայ եւ կը վախնայ նոր պատերազմէ մը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ զինուորները նոր ցոյց մը սարքած են այսօր, Յաղթական Կամարին տակ, «տուն դառնալու համար»: Ֆրանքֆորթի ամերիկեան բանակին զինուորներն ալ նոյն պահանջը դրած են աղմկալի ցոյցերով:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ դատավարութեան յունուար 10ի նիստին մէջ, ամերիկեան դատախազը խստօրէն ամբաստանեց Լեհաստանի գերման կուսակալը, Ֆրանք, որոշ մասեր կարդալով անոր մտերիմ օրագրէն որ կը բաղկանայ տասը հատորներէ: Ամբաստանեալը 1933էն 1939 եղած է գլխաւոր նացի իրաւագէտը եւ իբր այդ հեղինակը Հրեաներու եւ քաղաքական հակառակորդներու դէմ հրատարակուած օրէնքներու: Բայց ամէնէն աւելի չարիքներ գործած է իբրեւ Լեհաստանի կուսակալ: 1940 Սեպտեմբեր 14ին կը գրէր իր օրագրին մէջ. — «Այս երկրին բնակիչները Մեծն Գերմանիոյ ստրուկները պիտի ըլլան»: Դարձեալ 1940ին, համաձայն իր օրագրին, Ֆրանք ջարդել տուած է 3400000 Հրեաներ: «Լեհերը կրնան երշիկի միս դառնալ. ինծի համար միեւնոյնն է: Ամբողջ Լեհաստանը Գերմանիոյ աւարն է»: 1941 Սեպտեմբերին Լեհերու 40 առ հարիւրը վարակուած էր թիֆիւսէ, շաբաթը հազար հոգի կը վարակուէր: Ֆրանք իւրաքանչիւր Գերմանի կեանքին համար կը պահանջէր ջարդել հարիւր Լեհեր: Յետոյ անգլ. դատախազը կարդաց հրէակեր Շթուրմըրի դէմ եղած փաստերը եւ ըսաւ թէ «անոր սարքած ջարդերու համեմատութիւնը կը դերազանցէ ինչ որ տեսնուած է մինչեւ այսօր»:

ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Յաճախ զանգատներ եղած են — բերանացի թէ մամուլի միջոցաւ — որ մեր նոր սերունդը օրէ օր կ՚ուծանայ, կ՚օտարանայ եւ թէ հայերէն լեզուի հանդէպ ո եւ է հետաքրքրութիւն ցոյց չի տար...

Կապոյտ Խաչի սանուհիներու հանդէսը Դեկտ. 30ին, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահին մէջ, եկաւ խրախուսիչ ապացոյց մը տալու թէ մեր նոր սերունդը ի վիճակի է երգելու, խօսելու եւ արտասանելու հայերէն լեզուով, կրնայ խանդավառուիլ եւ խանդավառել, եթէ աւելի մեթոտիկ աշխատանք մը կատարենք եւ աւելի համբերող եւ յարատեւ հոգիով մը մօտենանք անոր: Այս բանը յաջողած էր ընել Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը, ինչ որ մեծապէս գնահատելի է:

Հանդէսը սկսաւ ժամը 3ին: Խոր լռութեան մէջ վարագոյրը բացուեցաւ եւ ահա բեմին վրայ 40է աւելի օրիորդներ, հագուած միաձեւ՝ ճերմակ կապոյտ, երգեցին Հայ Կապոյտ Խաչի քայլերգը ղեկավարութեամբ Տիկին Լուսվարդ Զիլինկիրեանի: Վարչութեան կողմէ Տիկին Ա. Մաղաքեան տուաւ համառօտ զեկոյց մը մասնաճիւղի գործունէութեան շուրջ: Բացատրեց թէ ինչ աշխատանք տարուած էր այս վերջին ամիսներու ընթացքին, կազմելու համարՍանուհիներու Միութիւնը եւ թէ ինչ համբերատար ճիգերով պատրաստուած էր այդ հանդէսը — Կաղանդի ծառով— իբրեւ Սանուհիներու բացման պաշտօնական հանդէս:

Հետզհետէ եղան մեներգներ, արտասանութիւններ, զոյգ - պարեր եւ խմբական գեղջկական պարեր՝ գեղեցիկ տարազներով: Օր. Մ. Տէրվիշեան (Շասէն) երգեց երկու կտոր, խլելով ջերմ ծափեր: Շատ յաջող եւ երկարաշունչ մենախօսութիւն մը ըրաւ Օր. Ս. Կարապետեան: Իսկ Օր. Լ. Մաթոսեան անառակ երիտասարդի դերին մէջ երգեց ու պարեց: Զարդարուած Կաղանդի ծառին շուրջ, երգեցին փոքրիկներ՝ Թադէոսեան, Դաւիթեան եւ Արզումանեան, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի փոքրիկ սանուհիները:

Կարճ դադար մը տրուելով, Կապոյտ Խաչուհիները սկսան բաշխել փոքրերուն Կաղանդ պապայի նուէրները: Յետոյ աճուրդի դրուեցաւ Վարդանանց նկարը՝ իւղաներկ, որմէ գոյացաւ 22 հազար Ֆրանք եւ շահողը եղաւ Պ. Ա. Աբգարեան: Կարճատեւ այդ աճուրդէն վերջ, Սանուհիները լաւագոյն առոգանութեամբ եւ յաջող խաղարկութեամբ ներկայացուցին «Ծաղիկտը, հէքեաթ մը երեք պատկերներով (Հ. Կ. Տէրմոյեանի), որուն համար մասնաւոր թատերական հագուստներ ճարուած էին Լիոնէն:

Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 6ին «Տալւորիկի» երգով՝ երգուած երկու ձայնով: Գիտեմ որ «Յառաջ»ի սիւնակները շատ սուղ են, այդ պատճառով չուզեցի նամակս խճողել անուններով եւ գնահատականներով: Հարկ է արձանագրել թէ այս հանդէսին պատրաստութիւնը, ինչպէս նաեւ յաջող ղեկավարութիւնը կը պարտինք Տիկիններ՝ Ա. Մաղաքեանի, Քնարիկ Մուրատեանի, Վիքթոր Բարունակեանի, Անահիտ Խաչիկեանի եւ Լուսվարդ Զիլինկիրեանի անձնուէր եւ անխոնջ եռանդին:— Թղթակից **1946**

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Ռազմիկ», «Տաւրոս» եւ «Հրայր» խումբերու բոլոր ընկերները այս կիր. կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի մէջ, ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Պանեէօ – Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆրանք կը նուիրէ Վեթերաններու Ֆոնտին:

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՒ Հունգարիոյ նախկին վարչապետը, Տոքթ. Պատոսի, որ մահուան դատապարտուած էր իբրեւ դաւաճան: Պիտի գնդակահարուին նաեւ ուրիշ երեք նախարարներ:

ԻՏԱԼԻՈՅ ընկերվարականներն ալ մերժեցին ձուլուիլ համայնավարներուն հետ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ քաղաքացիական պատերազմը վերջացաւ, համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով ազգայնականներուն եւ համայնավարներուն միջեւ:

ԱՐԱԲԻՈՅ թագաւորը, Իպնը Սուուտ, Գահիրէ հասաւ շքեղ թափորով մը եւ ընդունուեցաւ Եգիպտոսի թագաւորին կողմէ: Երկուքն ալ ոսկեճամուկ համազգեստներ հագած էին:

ՅԱՋՈՐԴՈՎ՝ Յունաստանի Դիմադրական Ճակատի E.A.M. պատուիրակներուն զեկուցումը, մեր մասնաւոր թղթակցին տեսակցութեամբ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ (Ամերիկայէն) Արտաշէս Ապէսեան, կնոջ անունը՝ Անդինէ: Նախապէս Փարիզ կը գտնուէին: Տեղեկացնել Mardirossian, 13 Chmein des Vigne, Issy les Moulineaux:

ՖՐԱՆՔԵԻՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Զորեքշաբթի գիշեր ծայրէ ի ծայր լեցուն էր Սալ Կավօն, André Messagerի նուիրուած հանդէսի մը համար ուր կարեւոր բաժին մը ունէր նաեւ Սիփան Կոմիտաս երգչախումբը:

Պ. Պոժէ սրամիտ եւ համով ուսումնասիրութիւն մը կարդաց Ֆրանսայի տաղանդաւոր այս երաժիշտին մասին զոր կոչեց «Ֆրանսական Օփէրէթին հայրը»: Բանախօսութիւնը համեմուած էր Մեսաժէի զանազան օփէրէթներէն քաղուած երգերով:

Արուեստագէտ Պոժէ զոյգր թէ առանձին առանձին եւ թէ երկուքով երգեցին զանոնք արուեստով եւ հաճելի արտայայտութեամբ:

Սրահին մէջ քիչ էր Հայերու թիւը, բայց բոլորս ալ սրտատրոփ կը սպասէինք մեր երգչախումբին երեւման, մանաւանդ որ Պ. Ա. Պոժէ այնքան գովեստով եւ արժանավայել կերպով ներկայացուց թէ ղեկավարը Պ. Ալեմշահ, եւ թէ 80 հոգինոց հայկական խումբը իր ազգային համեղ փոքլորով:

Վեց երգ ունէր Սիփան – Կոմիտասը իրարմէ լաւ ընտրուած եւ շատ խնամքով պատրաստուած: Անվերջ ծափեր ուրախութեամբ եւ հպարտութեամբ լեցուցին մեր սիրտերը: Կը սպասէինք որ «Խումար պառկէ»ն կամ «Վարդ կօշիկս» կրկնապատկէին ծափերը, բայց իսկապէս երաժշտասէր այդ հասարակութիւնը բացառիկ խանդավառութեամբ ողջունեց «Հօ՛ բօ՛ լօ՛»ն:

Շրջուն թղթակից

Շուտով լոյս կը տեսնէ Զ. Մ. Որբունիի «ՎԱՐՁՈՒ–ՍԵՆԵԱԿ» պատմուածքներու հաւաքածոն: Դիմել՝ վաճառման կեդրոնատեղին, Հ. Բալուեանի գրատունը 43 rue Richer, Paris (9), tél. Pro. 25-46: Ստուար հատոր մը, գին 150 Ֆրանք:

ԴԵՐՁԱԿԻ փաթանթ մը ծախու է այրերու թէ կիներու համար չափի վրայ, թէ Փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ գործելու իրաւունքով: Զէք փուանի հաշուընթաց: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան, Յ. Յակոբեան մակագրութեամբ:

Գրաւուած օր

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Ապրիլ 7 Կիրակի ցերեկ կը ներկայացուի, դերասանապետ Բագրատունիի ղեկավարութեամբ երիտասարդ թատերագրի մը Ա. հեղինակութիւնը:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Զարեհ Մութաֆեանի նըկարահանդէսը մինչեւ 19 Յունուար: Galerie Allardի մէջ, 20 rue des Capucines, հեռ. Opéra 35-95: Ամէն օր ժամը 10էն 12 եւ 14էն 18, բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէն:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ ՊՕՂՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆի

Կիրակի 20 Յունուար ժամը 2.30ին Salle Saulnier, 7 rue Saulnier, Paris (9), métro Cadet:

Կը մասնակցին Պ. Պ. Հայկ (ջութակ), Յովհաննէս (քէմէնչէ), Պօղոս (քանոն), Բարունակ (ուտ), Ալֆոնս (ուտ) եւ երգիչ Արթաքի: Անակընկալներ, խնամուած յայտագիր, ճոխ պիւֆէ:

Տոմսեր 150, 100 եւ պատուոյ տոմսեր: Դիմել Գօփարանեան ճաշարանը, 6 rue Maubeuge եւ նոյն օրը կիշէն: Պանեէօ Քաշանի մէջ տոմսերը կը ծախուին երգիչ Արթաքիի մօտ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ Սերովբէ Մխիթարեանի՝ «Բէյր», Պօէմ Վասպուրականի բնաշխարհէն: Գին 60 Ֆր.: Հեղինակի «Գաղութահայ խոէալիստներու» հետ (գին 100 Ֆրանք) փնտռել հայ գրավաճառներու մօտ: Գաւառներէն եւ արտասահմանէն դիմել V. Assadourianին, 23 rue Pixerecourt, Paris (20):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Տիգրանակերտցի փաստաբան Գէորգ էֆէնտիի տղաքը Ազատ եւ Միհրան, որոնք 1915ի տարագրութեան միջոցին կը գտնուէին Թայլեգ գիւղը Ահմէտ Շէյխոյի մօտ, ուրկէ մեկնած են Տիգրանակերտ ու յետոյ Փարիզ: Տեղեկացնել Ashardjian Hermanos Santa Fé 1560 Buenos Aires (Argentine):

ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ.— Փորթ տ՚Իթալիի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 13 յունուար, ժամը 15էն մինչեւ 23, Յովհաննէսեան սրահին մէջ, 13 rue Pierre Curie, Kremlin Bicêtre:

Տ. Սոնա Գարագաշ եւ իր Արեւելեան նուագախումբը: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Առատ պիւֆէ մատչելի գիներով: Մուտք 50 Ֆր.:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mardi 15 Janvier 1946 Երեքշաբթի 15 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4509—Նոր շրջան թիւ 238 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՁԵՌՔԻ ՎՐԱՅ

Քիչ անդին պիտի կարդաք պաշտօնական լուր մը,— Անգլիոյ պատերազմական նախարարութեան ներկայացուցիչը, պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցումին, գրաւորապէս հաստատած է թէ բրիտանական կառավարութիւնը 60 միլիոն սթերլին արժէքով զէնք եւ ռազմանիւթ ճարած է Թուրքիոյ, պատերազմի ընթացքին:

Գաղտնիք չէ որ Մ. Նահանգներն ալ կ'օգնէին Թուրքիոյ վերազինման: Ինչպէս եւ Գերմանիա: Կարճ խօսքով, երկու կողմերն ալ կը մրցէին իրարու հետ, սիրաշահելու եւ ի հարկին օգտագործելու համար Անգարան:

Այս վերջինն ալ, իր կարգին, կը ժպտէր երկու կողմերուն, միեւնոյն ատեն շարունակելով իր մանածը ներկել:

Գաղտնիք չէ, դարձեալ, որ երկու կողմերն ալ հրապուրիչ խայծեր կը ներկայացնէին Թուրքիոյ:

Մենք չորս - հինգ տարի զրկուած էինք արտաքին յարաբերութիւններէ եւ ազատ մամուլէն: Բայց, ինչ որ կրցանք իմանալ զանազան առիթներով, չափէն աւելի պերճախօս է:

Այսպէս, իրաղեկ աղբիւրէ կը հաւաստէին թէ՝ ե'ւ Անգլիա ե'ւ Գերմանիա հոգեր խոստացած են Սուրիայէն, Իրաքէն եւ Կովկասէն:

Թուրք ծանօթ հրապարակագիրը, Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն, կը գրէր թէ Գերմանիա 1941ին բաժին խոստացած էր Կովկասէն, բայց իրենք մերժեցին:

1943ին գերման ծովակալ մը կը ճգնէր «պատմական փաստերով» ապացուցանել թէ Պաթումը Թուրքիոյ կը պատկանէր 200 տարիէ ի վեր եւ պէտք է անոր վերադարձուի: Միեւնոյն ատեն ազատօրէն կը գործէր համաթուրանական կազմակերպութիւնը:

Դարձեալ նոյն տարին գերման կառավարութիւնը Պոլիս փոխադրել կուտար շանսատակ Թալէաթի ոսկորները, եւ պաշտօնապէս կը մասնակցէր անոր յիշատակարանին բացման, Պոլսոյ մէջ:

Գերմանիան կործանեցաւ, սակայն Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները կը շարունակեն հովանաւորել Թուրքիան, բարոյապէս թէ նիւթապէս: Եւ առիթ չեն փախցներ, իրենց համակրանքը յայտնելու համար:

Պաշտօնապէս հաստատուեցաւ որ Ամերիկացիները երեք օդակայաններ կը շինեն Թուրքիոյ մէջ, իւրաքանչիւրը 20 միլիոն տոլարի: Միւս կողմէ, 500 միլիոն տոլարի վարկ մը բացած են:

«Կազէթ տը Լօզան»ի լաւատեղեակ թղթակիցը, Տոքթ. Նէրին Է. Կիւն ուրախութեամբ կը ծանուցանէ թէ Թուրք տնտեսական յանձնաժողով մը կը գործէ Մ. Նահանգներուն մէջ եւ թէ հազար Թուրք ճարտարագէտներ, որոնք իրենց վկայականները ստացած էին ամերիկեան համալսարաններու մէջ, Թուրքիա վերադարձած են:

— « Պ. Աչբէալըն, Լոնտոնի թրքական նոր դեսպանը, կարեւոր բանակցութիւններ կը վարէ: Թրքական բանակը նոր լրացուց իր գեր-արդիական սպառազինումը, մէջն ըլլալով օդատորմիղը եւ, նաեւ շնորհիւ իր ռազմագիտական կացութեան զոր կը պարտի իր աշխարհագրական դիրքին, կը կարծուի թէ պիտի կրնայ դիմադրել հզօր հակառակորդի մը: Թիթօ եւ Միխայլովիչ ալ նոյնը չըրի՞ն »:

Այս ճամբուն վրայ, իսկապէս յատկանշական է Անգլիոյ դիրքը:

Լոնտոնի մեր աշխատակիցը «Թայմզ»ի ուղղուած նամակով մը (1944 Դեկտեմբեր 29) դառնօրէն դիտել կուտայ թէ անգլիական մամուլը ոչբարեկամական դիրք մը բռնած է հայ ժողովուրդին վերաբերեալ հարցերու մէջ:

— « Նախ եւ առաջ կ'ուզէի շեշտել սա իրողութիւնը թէ՝ 1923էն ի վեր, բրիտանական մամուլը Հայերու հանդէպ կը վարուի եթէ ոչ արհամարհանքով եւ թշնամութեամբ, առ նուազն կատարեալ անտարբերութեամբ: Այս ժխտական դիրքը շարունակուեցաւ ամբողջ պատերազմի ընթացքին »:

Դեռ կը խօսինք այս մասին: Կը բաւէ արձանագրել անողոք իրականութիւնը,— հակառակ ամէն բանի, Թուրքիան միշտ կը մնայ ձեռքի վրայ, գլխու վրայ:

Վարպետ ձեռնածու, ան յաջողած է նորէն ջուրին երեսը ելլել, ցնոր տնօրինութիւն: Մինչեւ անգամ լեզու փնտռելով Խ. Միութեան հետ, որ կը շարունակէ խորհրդաւոր դիրք մը բռնել, ինչպէս պատմական Սփինքսը:

Շ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՈՒՐՈՒԿՈՒԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Հարաւ. Ամերիկայի երեք հանրապետութիւններու մէջ ցրուած հայկական գաղութներէն մէկն ալ Ուրուկուան է, աւելի քան հինգ հազար հայութեամբ: Ամէնէն կարեւորը Արժանթինէն վերջ: Պէտք է աւելցնել նաեւ շուրջ հազար նորեր, որոնք այս օտար ափերուն վրայ ծնած ըլլալով թէեւ բնիկներ կը սեպուին, բայց եւ այնպէս մաս մը առ այժմ կարելի եղած է հայ կեանքին շաղկապուած պահել: Եթէ շատերը բնաւ տեղեակ չեն մայրենի լեզուին, այսպէս թէ այնպէս կապուած կը մնան իրենց ծնողներուն ու բնտանեկան բարքերուն: Ոչ միայն Հայերս, որ պետական եւ այլ բազմաթիւ ազգային հնարաւորութիւններէ զուրկ ենք, այլ նոյնիսկ հզօրագոյն իշխանութեանց յաջորդական սերունդները աստիճանաբար կը հեռանան, առօրեայ կեանքի վաղքին հետ զանց ընելով իրենց ծնողներու հայրեական փառաւոր անցեալն ու պատմական արժէքները: Օրուան հեւ ի հեւ տուայտանքին զուգընթաց, ժամանակակից սերունդը առաւելաբար վայելքի, հեշտ ժամանցներու եւ պարասրահներու ժխորի մէջն է որ կը սպառէ իր լաւագոյն ուժը:

Ուրուկուայի հայ գաղութը, հակառակ իր որակին, իրապէս գնահատելի գործ մը կատարած է: Գաղթականական առաջին կարաւանին հետ սկսած է զօրավիգ հանդիսանալ ամէն այն ձեռնարկներուն, որոնք այս կամ այն ձեւով խթան կրցած են ըլլալ ազգապահպանման: Ժամանակաւոր եկեղեցիի կողքին հաստատուած են նաեւ ազգային դպրոցներ եւ այսօր հինգ կրթական վառարաններու սեմէն ներս շուրջ 500 հայ մանուկներ եթէ ոչ լիակատար ազգային դաստիարակութիւն մը կը ստանան, զոնէ մայրենի լեզուն սորվելու եւ գրել կարդալու վարժութիւնը կ'իւրացնեն: Բոլոր վարժարաններու մէջ ալ պարտադրաբար կը դասաւանդեն նաեւ մէկ մէկ տեղացի ուսուցիչներ, իսկ անկէ ետք երկու հայ մանկավարժներ:

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ ուսուցչական կազմը իր մակարդակէն շատ վար է, եւ դպրոցական դասընթացքներու աստիճանը միջակ: Կը պակսին նաեւ միատարը դասաւանդութեան ձեւը ու դասագիրքեր: Նիւթական միջոցներն ալ այնքան յուսատու չեն, ու հակառակ գաղութի տնտես. բարեկեցութեան, դժուարութեամբ է որ կը հոգացուին կրթական ծախքերը: Դպրոցականներու ամսավճարներէն զատ, հոգաբարձութիւններ կամ կրթական մարմինները ստիպուած են բոլոր հայրենակիցներուն դիմել եւ տարեկան կրթական տուրքերով հաւասարակշռել եկամուտը:

Հակառակ այս ամէն ճիգերուն, տարուէ տարի նուազիլ սկսած է հայ դպրոցներ յաճախողներու թիւը: Դժբախտաբար գաղթականութեան սկզբնական դժուարութիւններէն վերջ, մեր հայրենակիցներու նիւթական վերելքը մոռցնել կուտայ շատ մը բաներ, ինչպէս նաեւ նահապետական կենցաղն ու հայկական դպրոցը:

Այսուհանդերձ կայ փոքրաթիւ զանգուած մը, որ կը շարունակէ վառ պահել հայրենի գաղափարներու կայծը: Հայ գաղութը օժտուած է նաեւ խոստմալի ու առաջաւոր սերունդով մը: Նորերէն շատերը արդէն բարձրագոյն մասնագիտական վարժարաններ ու համալսարաններ աւարտած ըլլալով, իբրեւ բժիշկներ, իրաւաբաններ, ճարտարապետներ, երկրաչափներ, դեղագործներ, ատամնաբոյժներ, եւայլ մեքենական գիտութեանց հետեւողներ օրէ օր իրենց պատուաւոր տեղը կը գրաւեն թէ հայ եւ թէ օտար շրջանակներու մէջ:

Եկեղեցական գործը, որ երբեմն խռովայոյզ վէճերու պատճառ եղած է այս գաղութին մէջ, այժմ կրկին վերազարթումի ճամբուն մէջ է: Այլ եւս տարակարծութիւն չկայ եկեղեցիի շուրջ, եւ Մոնթէվիտէոյի հայ գաղութը այժմ մայրաքաղաքի լաւագոյն պողոտաներէն մէկուն վրայ ծախու առած է ընդարձակ հողամաս մը, որ աւելի քան 20.000 տոլար արժողութիւն մը ունենալով նաեւ կրկնապատիկ գումարներու կը կարօտի: Յետագային կարելի պիտի ըլլայ թէ եկեղեցի և թէ մասնաւոր սրահ եւ այլ յարակից շինութիւններ կառուցանելով գոհացնել գաղութի կենսական պահանջները: Բոլոր այս եկամուտները պիտի գոյանան գաղութի զոհաբերութեամբ: Եթէ երբեմն կ'ըլլան բացառիկ նուէրներ, մնացեալը պիտի հոգայ ժողովուրդի ստուար մեծամասնութիւնը:

Անգլիա 60 միլիոն սթերլինի զէնք տուած է Թուրքիոյ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Դեկտեմբեր 19ի նիստին մէջ, աշխատաւորական երեսփոխան Պ. Ճօն Լիւիս հարցուց պատերազմական նախարարին թէ ի՞նչ է արժէքը պատերազմի ատեն Թուրքիոյ տրուած ռազմամթերքին եւ ի՞նչ պայմաններով տրուեցան:

Պատերազմական նախարարութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց, գրաւոր. — Պատերազմի շրջանին ռազմամթերք տրամադրուեցաւ Թրքական կառավարութեան համաձայն 1938ի եւ 1939ի Սպառազինութեանց վարկերուն, համագումար 34 միլիոն սթերլին արժողութեամբ: Ասկէ զատ, 1943 Ապրիլ 1էն մինչեւ Յունիս 15 կարգ մը ռազմական նիւթեր հայթայթուած են մօտաւորապէս 26 միլիոն սթերլին արժէքով, համաձայն Փոխադարձ Օգնութեան պայմաններուն, յանուն Միացեալ Ազգերու ընդհանուր շահերուն: Թրքական կառավարութեան հաղորդուած է թէ 1945 Յունիս 16էն սկսեալ ռազմանիւթ պիտի ճարուի միայն վճարումով:

Միացեալ Ազգերու ժողովը

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի ուրբաթ օրուան նիստին մէջ կարելի չեղաւ ընտրել ընդհ. քարտուղարը, որ պիտի պաշտօնավարէ հինգ տարի, 9000 սթերլին տարեթոշակով: Պայման է որ թեկնածուն միաձայնութեամբ առաջարկուի հինգ Մեծերուն կողմէ,— Անգլիա, Մ. Նահանգներ, Խ. Միութիւն, Ֆրանսա եւ Չինաստան: Այս պետութիւններէն իւրաքանչիւրը իրաւունք ունի վեթօ դնելու (մերժելու): Հետեւաբար դժուար է գտնել մէկը որ միաձայն հաւանութիւն վայելէ:

Այս կացութեան մէջ, անգլ. կառավարութիւնը Մ. Նահանգներուն դիմեց, որպէսզի խնդրեն զօր. Այզընհաուրէն որ ետ առնէ իր հրաժարականը: Բայց Պ. Պրընդ պատասխանեց թէ զօրավարը վճռապէս մերժած է եւ պիտի մնայ նախագահ Մ. Նահանգներու ընդհ. սպայակոյտին: Երկրորդ թեկնածուն է Պ. Իտըն, Անգլիոյ նախորդ արտաքին նախարարը, որ նոյնպէս դժուարութեան մատնուած է, իբրեւ վարիչը պահպանողական կուսակցութեան (Չըրչիլ օդափոխութեան դացած է): Մոսկուա կ'առաջարկէ Ուոշինկթընի եուկոսլաւ դեսպանը, Պ. Սիմիչ, որ այնքան ալ ծանօթ չէ միջազգային շրջանակներու մէջ: Աւելի բախտաւոր թեկնածու մը կը համարուի Պ. Փիրսըն, Ուոշինկթընի քանատական դեսպանը, որ մասնակցած է բազմաթիւ միջազգային ժողովներու եւ վերջերս նախագահն էր UNRRAի (Ամերիկեան Նպաստամատոյց Եւրոպայի Օգնութեան համար):

Նոյն նիստին մէջ, ընդհ. ժողովը ընտրեց եօթը փոխ-նախագահներ, հետեւեալ երկիրներու պատուիրակութեանց նախագահներէն,— Ֆրանսա, Խ. Միութիւն, Չինաստան, Հարաւ Ափրիկէի Միութիւն, Անգլիա, Մ. Նահանգներ եւ Վենեցուէլլա: Յետոյ միաձայնութեամբ ընտրուեցան վեց կարեւոր յանձնաժողովներու նախագահները. — 1. Քաղաքական եւ Ապահովութեան Խորհուրդ (մէջն ըլլալով սպառազինութեանց կրճատումը), Մանուէլսքի, Խորհրդային Ուկրայնայի արտաքին գործավարը.— 2. Տնտեսական Յանձնաժողով՝ Քոնտէրսքի, Լեհաստանի ելմտական նախարարը, — 3. Ընկերային, Մարդասիրական եւ Մշակոյթի Յանձնաժողով՝ Ֆէյզըր, Նոր Զելանտայի վարչապետը.— 4. Գաղթավայրերու խնամակալութեան Յանձնաժողով՝ Տոքթ. Մաք Էքէրն, Ուրուկուայի Լոնտոնի դեսպանը,— 5. Վարչական եւ ելեւմուտքի Յանձնաժողով՝ Ֆարէս Խուրի՝ Սուրիոյ խորհրդարանին նախագահը,— 6. Իրաւագիտական Յանձնաժողով՝ Տոքթ. Եիմինէս՝ Փանամայի նախորդ արտաքին նախագահը:

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ

Շաբաթ օր անակնկալ մը ծագեցաւ, Ապահովութեան խորհուրդի վեց ոչ-մնայուն անդամներուն ընտրութեան առթիւ: Խորհրդային պատուիրակը առաջարկեց յետաձգել ընտրութիւնը, որպէսզի ժամանակ ունենան աւելի լայն խորհրդակցութիւններ կատարելու: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը անմիջապէս ոտքի ելլելով, յայտարարեց թէ ստիպուած է ընդդիմանալ այս առաջարկին: «Եթէ խնդիրը մասնաւոր ժողովի մը վրայ ըլլար, յօժարութեամբ կը համաձայնէի: Բայց հոս 51 ազգեր ենք եւ բոլորս ալ կ'ուզենք արագօրէն յառաջ տանիլ մեր գործը»: Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ ընդդիմացաւ յետաձգման, վճռապէս յայտարարելով թէ «վտանգաւոր նախընթաց մը» ստեղծած պիտի ըլլան: Այս ճառերուն վրայ ռուսական առաջարկը մերժուեցաւ 6ի

Շրջանի ազգային մարմինը կը ներկայացնէ Կեդր. Վարչական Խորհուրդը, որ տարուէ տարի կը վերանորոգուի եւ որուն կը մասնակցին 350 գործօն անդամներ: Խորհուրդը տարեկան շուրջ տասը հազար փեսօ եկամուտ մը ունի, որ նոյնութեամբ ազգային հոգերու կը արամադրուի: Ուրիշ մանրամասնութիւններ՝ յաջորդով:

ՍՄԲԱՏ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Յունաստանի ողբերգութիւնը

Քանի մը ամիս առաջ, Լոնտոնէն վերադարձին խնամակալ Դամասկինոս արք. մամուլի ասուլիս մը կուտար Hôtel Ritzի սրահներու մէջ, մասնաւորաբար ծանրանալով Յունաստանի փափուկ վիճակին վրայ:

Հինգշաբթի օր, Միւթիւալիթէի սրահներուն մէջ, Յունաստանի Դիմադրական ուժերու վարիչներն էին որ իրենց կարգին, նոյնպէս Լոնտոնէն վերադարձին, ասուլիսի մը հրաւիրած էին օտար եւ Ֆրանսական մամուլի ներկայացուցիչները: Կը նախագահէր փարիզեան մամուլի ընկերակցութեան նախագահ՝ Ալպէր Պայիէ որ իր բացման խօսքէն վերջ՝ Յունաստանի համակրական արտայայտութիւններով, ձայն տուաւ Ա. Լուլիսի (A.Loulis), նախկին երեսփոխան, նախկին կառավարիչ Եպիրոսի, ներկայացուցիչ հանրապետական - արմատական կուսակցութեան, որ պարզեց Յունաստանի վերջին ազատագրական պայքարները, սկսելով 1821ի Թուրքերու դէմ մղուած կռիւներէն մինչեւ 1944 Դոկետեմբերի դէպքերը եւ իրենց դժգոհութիւնները Անգլիացիներէն: Մանրամասն բացատրեց Է. Ա. Մ.ի (Յունական Ազգային Ազատագրութեան Ճակատ) համաձայնութիւնները կառավարութեանց հետ, խոստումներուդրժումը եւն:

Տրուած զեկուցումին համաձայն, Է. Ա. Մ.ի համաձայնութեամբ, Դիմադրականները պէտք էր յանձնէին 40.000 զէնք, 60 թնդանօթ եւն.: Ասոնց փոխան յանձնուած են 50.000 զէնք, 105 թնդանօթ, ուրեմն իրենց խոստումէն ալ աւելի: Այժմ Յունաստանի մէջ 129 ահաբեկչական խումբեր կը հաշուեն, մեծ մասով թագաւորական, անիշխանական եւ Գերմաններու գործակից տարրերէ բաղկացած: Այդ հրոսակները կը հաղնին անգլիական համազգեստներ: Երկու հարիւր հազար կը հաշուեն բանտարկուած Դիմադրականներու թիւը: Շատեր կը հալածուին պարզ այն յանցանքով որ Դիմադրութեան ճակատին միացած են: Ահ ու սարսափն է որ կը տիրէ: Այժմ Դիմադրականները կը պահանջեն մաս կազմել կառավարութեան եւ վերջ տալ հալածանքներու:

Զեկուցումէն վերջ, ուկնդիրները հրաւիրուեցան հարցումներ տալու: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Յանձնուած զէնքերը բոլորն ալ անգլիական չէին, այլ մեծ մասով գրաւուած էին Գերմանացիներէն: Անգլիացիները տուած էին միայն 5400 զէնք: Թուրքը պաշտօնապէս դաշնակից էր Յոյներուն պատերազմէն առաջ, իսկ պատերազմի ընթացքին իր խոստումը չյարգեց:

Երկրին ելմտական վիճակն ալ ողբալի է: Ազատագրութեան առաջին օրերուն անգլիական սթերլինը կ'արժէր 2000 տրախմի, յետոյ բարձրացաւ 4000ի եւ վերջապէս այժմ կ'արժէ 200.000 տրախմի: Անգլիական բանակը խոստացած է վերադարձնել Յունական ազգային դրամատունէն առած տասը միլիոն սթերլինը:

Դիմադրական Ճակատին մաս կը կազմեն հինգ կուսակցութիւններ, ընկերվարական, համայնավար, ձախ ազատականներ, հանրապետական արմատականներ եւ ազատական հանրապետական (Վենեզելոսի խմբակցութիւն):

Համաձայն պաշտօնական զեկուցագրին, սպաննուած են 18.127 Յոյներ, զանազան երկիրներու բանակներու մէջ կորսուած 23.500, սովամահ 310.000, բնաջնջուած Հրեաներ 50.000:

Գաղափար մըն ալ ձերբակալութիւններու մասին.— Պաշտօնապէս 500.000 (կէս միլիոն) կը հաշուեն կալանաւորներու թիւը, 80000 ալ հրեայ (գրաւման շրջանին): Քանդուած գիւղեր 1700, տուն 165.162, դպրոց 509, եկեղեցի 501:

Պատասխանները կուտային, բացի Պ. Լուլիսէն, Է. Ա. Մ.ի ընդհանուր քարտուղար եւ նախկին երեսփոխան Տ. Փարցալիտիս (D. Partsalidis), Զօր. Հ. Կրիկորիատիս (Grigoriadis) Էլասի զօրավար նախկին երեսփոխան եւ ծերակուտական, ձախ արմատականներու ներկայացուցիչ, եւ ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչ Պ. Եօրկալաս:

Փարիզէն վերջ պատգամաւորութիւնը պիտի մեկնի Ուոշինկթըն եւ Մոսկուա, իր առաքելութիւնը շարունակելու: Պաշտօնական մասի փակումէն վերջ դինեձօն մը տրուեցաւ ներկաներուն: Առիթէն օգտուելով, իբրեւ «Յառաջ»ի թղթակից անձնապէս ծանօթացայ թէ Պ. Եօրկալասի եւ Պ. Ա. Լուլիսի, տեղեկանալու համար Յունաստանի Հայոց վիճակի մասին: Երկուքն ալ պատասխանեցին թէ Հայերը եւս տառապեցան ինչպէս Յոյները եւ իրենց մասնակցութիւնը բերին Յունաստանի ազատագրման պայքարներուն:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Յ. Գ.— Կարելի չէ՞ր արդեօք նմանօրինակ ասուլիս մը կազմակերպել Հայկական Դատի համար, Փարիզի մէջ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ բրիտանական մարզպանը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, դադրեցնելու համար հրէական ապրանքներու դէմ հաստատուած «պոյքոթ»ը:— Երկու տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ յոյն նաւապետ մը, որ օգնած էր 200 Հրեաներ Պաղեստին ցամաք հանելու, ապօրինաբար:

ՀԵՌԱԽՕՍԻ պաշտօնեաները ընդհ. գործադուլ յայտարարեցին Մ. Նահանգներուն մէջ, խանգարելով ամբողջ երկրին կեանքը: Նախագահ Թրումըն միջամտեց:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ կրճատումները հետզհետէ կը թեթեւնան: Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, ճարտարագործական հաստատութիւնները այսուհետեւ շաբաթը չորս օր հոսանք պիտի ունենան, փոխանակ երեք օրուան (գործադրելի՝ Յունուար 21էն սկսեալ): Տուներու մէջ հոսանքը պիտի կտրուի շաբաթը միայն չորս օր, հինգ ժամ, կամ շաբաթը երկու օր, տասը ժամ: Ընդհատումները պիտի չսկսին ժամը 8.30էն առաջ: Խանութները, մէջն ըլլալով սափրիչներու աշխատանոցները, պիտի կրնան ելեկտրականութիւն գործածել մինչեւ ժամը 19, փոխանակ 17ի: Սրճարանները, ճաշարանները եւ գինետունները պիտի կրնան բաց մնալ եւ լոյս գործածել մինչեւ ժամը 22: Ելեկտրականութեան գործածումը արգիլուած է գիշերային հաստատութեանց համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», կը հերքէ այն լուրը թէ Խ. Միութիւնը գտած է հիւլէական ռումբին գաղտնիքը:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը հրամայեց բոլոր կուսակալներուն հսկողութեան տակ առնել Ֆրանսական զօրանոցները եւ օդակայանները եւ օդնել անգլ. պահակներուն, որպէսզի Ֆրանսացի սպաները եւ զինուորները դուրս չելլեն առանց արտօնութեան, հակառակ պարագային պիտի յանձնուին անգլ. իշխանութեանց:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբին ընդհ. ժողովը՝ չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Թ. դասախօսութիւնը Պ. Ա. Քէօսէեանի կողմէ, որ յետաձգուած էր, տեղի կ'ունենայ այսօր, երեքշաբթի, իրիկուան ժամը 7ին, Café Noailles, նիւթը՝ Հայկական Հարցը:

Հ. Յ. Դ. Աբամ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, իրիկուան ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: 149 Ave. d'Argenteuil:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբը խորապէս կը սգայ սիրելի ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի մահը եւ իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր այն հայրենակիցներուն, որոնք իրեն հետ միասին, իրենց բարոյական թէ նիւթական աջակցութիւնը ընծայեցին ողբացեալ ընկերոջ, Վերսայլի մէջ բանտարկուած ատեն:

ՅԱՌԱՋ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Տէր եւ Տիկին Զոլաքեաններ մէկ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօրեղբօր՝ Պօղոս Պաղտասարեանի եւ բժիշկ Կարօ Գույումճեանի, Ամերիկա:

ԴԵՐՁԱԿԻ փաթանթ մը ծախու է այրերու թէ կիներու համար չափի վրայ, թէ Փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ գործելու իրաւունքով: Զէք փուանի հաշուընթաց: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան, Յ. Յակոբեան մակագրութեամբ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ ՊՕՂՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆի

Կիրակի 20 Յունուար ժամը 2.30ին Salle Saulnier, 7 rue Saulnier, Paris (9), métro Cadet:

Կը մասնակցին Պ. Պ. Հայկ (ջութակ), Յովհաննէս (քէմէնչէ), Պօղոս (քանոն), Բարունակ (ուտ), Ալֆոնս (ուտ) եւ երգիչ Արթաքի: Անակընկալներ, խնամուած յայտագիր, ճոխ պիւֆէ:

Տոմսեր 150, 100 եւ պատուոյ տոմսեր: Դիմել Գօփարանեան ճաշարանը, 6 rue Maubeuge եւ նոյն օրը կիշէն: Պանեէօ Քաշանի մէջ տոմսերը կը ծախուին երգիչ Արթաքիի մօտ:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ)
28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, ընտիր օղի եւ ճոխ աղանդեր: Հինգշաբթի օրերը գոց է:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme • 13

դէմ 34 ձայնով: Ութ պատուիրակներ ձեռնպահ մնացին: Յետոյ կատարուեցաւ ընտրութիւնը,— Պրազիլիա շահեցաւ 47 ձայն, Եգիպտոս 45, Մեքսիկա 45, Լեհաստան 39, Հոլանտա 37: Համեմատականի մնացին Քանատա (33) եւ Աւստրալիա (28): Մեծամասնութիւնը 34 ձայն էր: Երեք անդամ քուէարկութիւն կատարուեցաւ եւ վերջապէս չորրորդին Քանատա հրաժարելով, ընտրուեցաւ Աւստրալիա:

Այս ընտրութեամբ, աշխարհի խաղաղութիւնը կը գտնուի 11 անդամներէ բաղկացած Ապահովութեան Խորհուրդի մը ձեռքը, հետեւեալ բաժանումով.—

Մնայուն անդամներ.— Անգլիա, Մ. Նահանգներ, Խ. Միութիւն, Ֆրանսա եւ Չինաստան:

Ոչ - մնայուն.— Աւստրալիա, Պրազիլիա, Լեհաստան (երկու տարուան համար).— Եգիպտոս, Մեքսիկա, Հոլանտա (մէկ տարուան համար):

Պարենաւորման տագնապը

Նախարարական խորհուրդը այսօր նորէն պիտի քննէ պարենաւորման տագնապը որ կը մնայ անլոյծ: Վերջին նիստին ներկայ էին միայն 12 նախարարներ: Միւսը տասը նախարարները Փարիզէն մեկնած են գործով կամ արձակուրդով եւ կամ հիւանդ են: Թերթերը կը գրեն թէ նախարարները զանազան կարծիքներու բաժնուած են: Սեւ շուկացիներու դէմ ծրագրուած մահապատժի օրինագիծն ալ կը մնայ առկախ:

Մինչ այս մինչ այն, պարենաւորման եւ հողագործութեան նախարարը դատական հետապընդումներ կը կատարէ մսավաճառներու սէնտիքայի նախագահին դէմ: Միեւնոյն ատեն ձերբակալուեցան 11 մսավաճառներ որոնք կեղծ արձանագրութիւններ հաղորդած էին պարենաւորման նախարարութեան:

× «Քոնպա» կը գրէ թէ երկաթուղին ամէն ամիս 20.000 թոն գետնախնձոր կը փոխադրէ, բայց մեծաքանակի վաճառականները կը ստանան միայն 4000 թոն, բաժնելու համար, փոխան կտրօններու: Իրազեկներու կարծիքով, թէեւ գետնախնձորի հունձքը ձախողած է երաշտի հետեւանքով, բայց կարելի է բաւարար քանակութեամբ ճարել, եթէ բաշխումը լաւ կազմակերպուի: Իւրաքանչիւր յաճախորդ 50 քիլօ պիտի ստանար, մինչդեռ նոր հունձքէն ի վեր Փարիզի մէջ բաժնուած է 5 քիլօ, Թուլուզի մէջ 12, Մարսէյլի մէջ 8 եւն.:— Վճռապէս կը հերքուին այն զրոյցները թէ հացին գինը 7.40էն պիտի բարձրանայ 15 Ֆրանքի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼՊԱՆԻԱ հանրապետութիւն հռչակեց Յունուար 11ին: Կարգը եկած է Պուլկարիոյ:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ դատավարութեան յունուար 11ի նիստին մէջ, ամերիկեան դատախազը ամբաստանեց Գերմանիոյ նախկին ելմտական նախարարը, Տոքթ. Շախթ: Ըսաւ թէ «ամբաստանեալը դիտէր Հիթլէրի նպատակները եւ վերազինեց Գերմանիան, անոր տրամադրելով նախայարձակման նիւթական միջոցները»: 1935էն իսկ, Տոքթ. Շախթ կ'ըսէր թէ Գերմանիա ի հարկին բռնի պիտի գրաւէ կարգ մը երկրամասեր, գաղթավայրեր ունենալու համար եւ 1936ին կը գնահատէր «կենսական տարածութեան» քաղաքականութիւնը: Յետոյ լսուեցաւ չեխ վկայ մը, Տոքթ. Պլահա, որ 1941էն ի վեր բանտարկուած ըլլալով Տախաուի արգելարանին մէջ, 7000 դիազննութիւններ կատարած էր Գերմաններու ղեկավարութեան տակ: Բժիշկը, որ ներկայ եղած է կալանաւորներու վրայ կատարուած բոլոր դիտական փորձարկութեանց, նկարագրեց տանջարանին սարսափները: Այս փորձերուն քանիցս ներկայ եղած են Հիմլէր (անձնասպան), Պորման, Ֆրիք, Ռոզէնպէրկ, Զաուքէլ, Քալթէնպրուննէր (բոլորն ալ ամբաստանեալներ), ինչպէս եւ իտալացի եւ ճափոնցի սպաներ: Տասը հազար Ֆրանսացիներ անցած են այս տանջարանէն: Շաբաթ եւ երկուշաբթի դատական ատեանը նիստ գումարեց դռնփակ:

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ընկերութիւնները մեղադրելով իբրեւ մեղսակից սեւ շուկայի առեւտուրին, ազգ. տնտեսութեան նախարարը, Պ. Պիյու (համայնավար), յիշեց երկու մեծ ընկերութեանց անունները, «Լ'Իւռպէն է Սէն» եւ «Քոնքորտ», (Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կարգ մը անգլ. ընկերութիւններ ալ վտանգուած են): Նախարարին յայտարարութեան համաձայն, ամբաստանեալ ընկերութիւնները ապահովագրութիւներ կը կատարէին սեւ շուկայի վտանգներուն դէմ, «ձեռքի տակէ» գործառնութիւններ կը կատարէին մինչեւ 1.500.000 Ֆրանքի եւն. եւ թէ 1600 կեղծ ապահովագիրներ (փոլիս) երեւան հանուած են: Դատական հետապնդումներ պիտի կատարուին թէ ընկերութեանց եւ թէ ապահովագրեալներուն դէմ:

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ տուրքին թուականը կը մնայ անփոփոխ,— Փետրուար 18 եւ պիտի չերկարաձգուի, հակառակ շրջած զրոյցներու:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ նորէն փակուած են Հալէպի եւ Դամասկոսի Ֆրանսական վարժարանները, որոնք վերաբացուած էին վերջերս:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mercredi 16 Janvier 1946 Չորեքշաբթի 16 Ցունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° '510-Նոր շրջան թիւ 239

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷն

«ԱՐԴԱՐ Է ՋԵՐ ԴԱՏԸ, ԲԱՑԻ...»

Դժուար է առանց վրդովումի ընդունիլ որ անգլիական մամուլին վերաբերումը Հայկական Հարցին հանդէպ ընդհանրապէս բացասական է, չըսելու համար աւելի ծանր բառ մը:

Իրաւ է թէ օրուան թերթերը կանոնաւորաբար կը հրատարակեն ամէն լուր որ հեռուէն մօտէն կապ ունի ռուսեւթիուրք վէճին հետ, բայց դժբախտաբար ոչ մէկ խմբագիր կը համարձակի արտասանել համակրանքի բառ մը ի նպաստ մեր ժողովուրդին: Կրնայի աւելցնել նոյնիսկ որ չարժանկարի դերասանուհիներուն սիրային արկածներն ու փոխթոլի մրցումի մը նկարագրութիւնը չատ աւելի հրապուրիչ նիւթեր են «ազգային» կոչուած մամուլին համար, քան աւանդութեամբ անգլիասէր ճանչցուած մեր ժողովուրդին Դատը:

Մանաւանդ դաշնագրին խղումէն ասդին տասնեակներով կտրօն կը հասնի «Յառաջ»ի դրասենեակը՝ տեղական մամուլէն: Ի զուր կը պատցնէս նայուածքդ տողերուն վրայ — կամ տողերուն մէջտեղը — քաջալերական խօսք մը գտնելու համար ի նպաստ հերոսական ժողովուրդի մը որուն հետ քաղաքակիր՛րթ ու արդարակորո՛վ Եւրոպան աչք - կապուկ կը խաղայ ահաւասիկ երեք տասնեակ տարիներէ ի վեր: Կը թղթատես ծանրաբեռոյ ու աղնուապետական «Թայմզ»էն մինչեւ տաբլիոիտներու կամ տաբլիոիտներու «պատկերազարդները»՝ պուտ մը քաջալերութիւն տեսնելու յոյսով: Եւ սակայն յուսադրիչ ոչ մէկ խօսք, որպէս զի գոնէ Հայոց ազգին օտարամոլ շահեսները կարենային իրարու պատմել.

— Տեսա՞ր, ես քեզի չըսի՞, Անգլիացիները մեզի չա՛տ կը սիրեն. նայէ՛ ի՞նչ համով բաներ դրեր են մեզի համար: Անգլիան մեր կռնակին է, դուն մի վախնար ...

Դժբախտաբար մեր քաղաքական նախապատմութիւնը որոշ աստիճան մը արդարացնելու չափով ալ մխիթարական չէ երեւոյթը: Օրաթերթ, շաբաթաթերթ, հանդէս — պահպանողական, աղատական, ընկերվարական թէ անկախ — սարէն-ձորէն հէքեաթ կը հաւաքեն՝ պաշտպան կանգնելու համար ցեղասպան կոչուած ասիացի ջարդարարներու դատին: Շատեր պատմութիւնն ալ կը խեղաթիւրեն չատ ու դիտակցօրէն՝ որպէսզի չփոթ ստեղծուի բազմութիւններու մտքին մէջ:

Միւս կողմէ, սակայն, պէտք է խոստովանիլ, յանուն արդարութեան, որ բացէ ի բաց մեր ժողովուրդին դէմ արտայայտուղներ չկան մամուլին մէջ, որովհետեւ բարեկրթութեան այս դասական հայրենիքին մէջ դիւանագիտական մարդասիրական կարեւոր պատճառներ ալ կը կատարուին պատշաճութեան սահմանին մէջ, մանաւանդ երբ խնդրոյ առարկայ է ուրիշ մեծ պետութեան մը հովանիին տակ ապաստանած փոքր ազգի մը «սիրտը կոտրելու, չկոտրելու» հարցը: Մնաց որ չեն կրնար ուրանալ թէ հայութիւնը անվերապահ հաւատարմութիւն ցոյց տուած է հանդէպ այս երկրին՝ ամէն տեղ ու ամէն տեղ:

Ցեղով, այս փափկանկատութեան մէջ տեղ ունին անշուշտ կարգ մը «խրթին հաշիւներ» որոնք հանրութեան մատչելի չեն, ինչպէս նաեւ այն «բազմամղոցիմ մարդասիրութիւնը» որուն անընդունակ չէ այս երկրին ժողովուրդը, թէեւ ան ընդհանրապէս երեւան կուգայ ազէտէն վերջը, ոչ թէ առաջ: Գոնէ այսպէս եղած է մեր պարագային: Տարիներ առաջ, փոխանակ տղոյս մխիթարելու մեր ջարդերը կանխելու, կը պատահէին որ հազարներ կոտորուին Աբդուլ Համիտ կամ Պոլոյ դեսպանատուներուն առջեւ, վճռակտութիւն յայտնելու կամ Նպաստամատոյցներ կազմակերպելու համար:

Ինչ որ կը դրուի այսօր ի նպաստ մեր — թերեւս իրենց — անդուդական վաթսունտասնեակին, կը մատնէ այս վերջիններուն հողային ամբողջութիւնը եւ անկախութիւնը պահպանելու անհրաժեշտ մտահոգութիւն մը: Հրապարակէն քաշուած են այն բոլոր մեծ ու պզտիկ դէմքերը որոնք ժամանակին լոբճնաչուրքին կը պաշտպանէին հայ ժողովուրդին անժխտելի իրաւունքները իր սեփական հայրենիքին վրայ, եւ ասպարէզը մնացած է կարգ մը «նոր հարսերու» որոնք զպրոցականի մը չափ ալ չեն գիտեր հայկութիւնը յարաբերութեանց պատմութիւնը: Հանդիպած եմ երիտասարդ հանրային գործիչներու որոնք հիացումով կարատա-

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Ընկերվարական հովը որ այժմ ուժգնօրէն կը փչէ դրամատիրական երկիրներուն վրայ, կը ստիպէ վարիչները աւելի հոգածութեամբ քննել աշխատաւորութեան ֆիզիքական եւ մտաւոական վիճակը բարելաւելու պահանջը, որ հետզհետէ աւելի հանդամանք կը ստանայ:

Վերջին կէս դարու ընթացքին չատ մը օրէնքներ հրատարակուեցան եւ ձեռնարկներ եղան, յաճախ պարագաներու ստիպման տակ, տնտեսական անհաւասարութենէ յառաջ եկած ակնբախ անարդարութիւնները մեղմացնելու նպատակով: Բայց մինչեւ հիմա կատարուածը կամ քիչ - չատ բարեզործական - նպաստամատոյց հանգամանք ունի եւ կամ անկատար ու անբաւական է:

Այժմ չատ մը երկիրներու մէջ Ընկերային Ապահովութեան (Sécurité Sociale) ծրագիրներ կը մշակուին, գոհացում տալու համար աշխատաւորութեան նուազագոյն պահանջներուն,— իրաւունք՝ աշխատանքի եւ իրաւունք՝ նուազագոյն ապրուստի որ եւ է պարագայի մէջ:

Ընկերային Ապահովութիւնը հիմնուած է այն սկզբունքին վրայ թէ աշխատողը պէտք է զործ գտնէ եւ բաւականաչափ վարձատրուի ինքզինքը եւ իր ընտանիքը ապրեցնելու համար: Իսկ եթէ զործ չգտնէ եւ կամ, իր կամքէն անկախ պատճառներով, չկարենայ աշխատիլ, բաւականաչափ հատուցում պէտք է ստանայ իր եւ իր ընտանիքին ապրուստին համար, բայց «ճիշդ այնքան որ բաւէ ոչ-մասնագէտ զործաւորի մը կենսական պէտքերը զոհացնելու, առանց զայն մղելու ծուլութեան եւ բեռ դառնալու զործատիրոջ վրայ», ինչպէս կը թելադրէ 1944ին Փիլատելֆիոյ մէջ զումարուած Աշխատանքի Միջազգային Ժողովը:

Անհատապաշտութեան եւ աւանդապահութեան դասական երկրին՝ Անգլիոյ մէջ է որ մշակուեցաւ Ընկերային Ապահովութեան ամէնէն ամբողջական եւ հիմնական ծրագիրը: 1941ին, աշխատանքի նախարար եւ այժմ ալ աշխատաւորական կառավարութեան անդամ ընկերվարական Կրթնուռւի նախաձեռնութեամբ կազմուած յանձնաժողով մը, պատասկան Լորա Պիվրիճի յանձնեց վերոյիշեալ ծրագրին պատրաստութիւնը: 1943 Փետրուարին Երեսփ. ժողովը, կարգ մը փոփոխութիւններէ վերջ մեծամասնութեամբ ընդունեց Պիվրիճի կազմած ծրագիրը, որ դրամատիրական երկրի մը մէջ ընկերային վերակազմութեան յեղափոխական ընդարձակ փորձ մըն է, եւ որ իր հետեւանքներուն մէջ տարբերութիւն չունի ընկերվարական - խորհրդային հանրապետութիւններու մէջ զործադրուած ծրագրէն:

Պիվրիճի ծրագրին հիմնական նպատակն է տնտեսական անապահովութեան եւ անստուգութեան զգացումը բառնալ Անգլիոյ քաղաքացիներուն մէջէն, ազատ պահել զանոնք ապրուստի մտահոգութենէն, իւրաքանչիւրին երաշխաւորելով բաւականաչափ աշխատանք եւ կենսաբաւ եկամուտ:

Ժողովուրդին մեծամասնութեան եւ մանաւանդ աշխատաւորին համար այդ մտահոգութիւնը մշտական մղձաւանջ մըն է եւ թշուառութեան սուրերը չատ կը թեւածէ իր ընտանիքին վրայ, քանի որ բազմաթիւ պարագաներ — անգործութիւն, ծերութիւն, ընտանեկան բեռ, մահ, մայրութիւն, հիւանդութիւն, արկած եւ անկարութիւն — այս կամ այն ձեւով չատ անբաւական կը դարձնեն իր եկամուտը եւ ապրուստը:

Հետեւաբար Պիվրիճի ծրագիրը Անգլիոյ ամբողջ ժողովուրդը — այր թէ կին, մանուկ, երիտասարդ կամ ծեր, աշխատաւոր, պաշտօնեայ կամ զործատէր, ունեւոր թէ չունեւոր — պարտադիր ապահովագրութեան կ'ենթարկէ այն բոլոր վտանգներուն դէմ որոնք անհատը աշխատելու եւ իր օրապահիկը հայթայթելու անկարողութեան կը դատապարտեն:

Մինչեւ հիմա միայն վարձատրները (salariés)— այն ալ տարեկան մինչեւ 420 ոսկի չհաղորները — ընկերային ապահովագրութեան ենթակայ էին, այսինքն արկածի եւ հիւանդութեան պարագային դրամական որոշ նպաստ մը կը ստանային: Բայց ապահովագրեալին ընտանիքը իրաւունք չունէր

յայտուին Թուրքիոյ վերածնունդին մասին, բայց առաջին անդամն է որ քեզմէ կը լսեն Թուրքիոյ արիւնոտ պատմութիւնը կամ 1915ի հայկական ողբերգութիւնը:

(1) ԺԻՐՈՑՐ

Սուրիոյ Ֆրանս. դպրոցները

Ինչպէս գրած էինք, Սուրիոյ կառավարութիւնը նորէն վաճած է Ֆրանսական դպրոցները, որոնք վերաբացուած էին վերջերս: Ցունուար 8ին սուրիացի ոստիկաններ արգիլած են Հալէպի եւ Դամասկոսի Ֆրանսական վարժարաններուն վերաբացումը, հակառակ տրուած հաւաստիքներուն: Ֆրանսական կառավարութիւնը նորէն բողոքեց, մանաւանդ որ Սուրիոյ կառավարութիւնը ասկէ առաջ յայտարարած էր թէ դպրոցներու վաճումը թիւրիմացութեան հետեւանք է: Սաքռէ - Քէօռի վարժարանին (Հալէպ) մայրապետը մերժած ըլլալով վաճել հաստատութիւնը, քիչ մնաց պիտի ձերբակալուէր, եթէ վերջին պահուն չմիջամտէր Մարոնի եպիսկոպոսը: Սուրիացի ոստիկանները ձերբակալեցին Թարթուսի լիսէին վերատեսուչը, սահմանադրութեան վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԱՒՐԻԶի ամերիկեան հիւպատոսը կը հերքէ ռուսական այն լուրը թէ Մ. Նահանգները օգնած են Արպատականի ապստամբներուն:

Վերջին լուրերու համաձայն, նոր խորհուրդներ ծագած են Հարաւային Իրանի Մորամշահրի քաղաքին մէջ, Իրաքի սահմանադրութեան վրայ: Այս քաղաքը կը գտնուի Ապատանի քարիւղարեր շրջանին հիւսիս-արեւմտեան կողմը, Պարսից ծոցին վրայ, Եփրատ եւ Տիգրիս գետերու իրար խառնուած տեղը: Իրանեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ապստամբ ցեղախումբերը, որոնք

ընկերային ապահովագրութենէն օգտուելու, ինչպէս է Ֆրանսայի մէջ:

Ընկերային Ապահովութեան նոր ծրագիրը, որ չուտով պիտի գործադրուի, թէ դրամական տուրք (prestations en espèces) եւ թէ բժշկական տուրք (prestations médicales) կը նախատեսէ բոլորին համար, ամէն անդամ որ ո եւ է պատճառ ենթակային աշխատելու կարողութիւնը կը պակսեցնէ կամ կ'անհետացնէ (հիւանդութիւն, մայրութիւն, արկած, ծերութիւն, անկարութիւն) կամ եկամուտը անբաւական կը դարձնէ (անգործութիւն, ընտանեկան բեռ):

Դրամական տուրքը համեմատական չէ ենթակային եկամուտին հետ, այլ կը տարբերի համաձայն անոր պատկանած ապահովագրական խումբին: Աղքարեւ ժողովուրդը բաժնուած է վեց դասի կամ խումբի.— վարձատրներ եւ պաշտօնեաներ, զործաւորներ եւ անկախ աշխատաւորներ, իրենց ամուսնին հետ բնակող ամուսնացած եւ աշխատելու կարող կիներ, այս խումբերէն որ եւ է մէկին չպատկանող 16էն 60 տարեկան անձեր, 16 տարեկանէն վար տղաներ եւ վերջապէս հանգստեան թոշակառներ (retraités): Իւրաքանչիւր դասակարգին համար չաբաթական կանխորոշ դուրմար մը նախատեսուած է իբրեւ դրամական տուրք կամ հատուցում:

Այս հատուցումը կենսաբաւ նուազագոյն մըն է (minimum vital), որ հաշուուած է նկատի ունենալով բնակարանի, անուղի, հագուստի եւ այլ կենսական նուազագոյն պահանջներու համար անհրաժեշտ ծախքերը: Ենթական ազատ է, եթէ նուազագոյն վճարումը չի զոհացներ զինքը, յաւելեալ ապահովագրութիւն մը կնքելու մասնաւոր ընկերութեան մը մօտ, աշխատանքի անկարողութեան պարագային իր եկամուտը աւելցնելով:

Դրամական տուրքին տեւողութիւնը կախում ունի անդամավճարներու թիւէն: Ապահովագրեալը երեք տարի չարունակ դրամատուրք կրնայ ստանալ եթէ 152 չաբաթավճար ըրած է եւ մէկ տարի միայն 50 չաբաթավճարի համար:

Հանգստեան թոշակը, ինչպէս նաեւ մայրութեան եւ մահուան պարագային դրամատուրքը բոլոր ապահովագրեալներուն կը վճարուի անխտիր: Հիւանդութեան եւ անկարութեան դրամատուրքը՝ միայն վարձուորներու եւ անկախ աշխատաւորներուն (արհեստաւորներ, պղտիկ վաճառականներ եւայլն): Արկածի դրամատուրքը՝ միայն վարձուորներուն: Հիւանդութեան տուրքը չորրորդ օրէն սկսեալ կը վճարուի վարձուորներուն եւ մէյն հինգերորդ չաբաթէն սկսեալ՝ անկախ աշխատաւորներուն: Բազմանդամ ընտանիքի տէր ապահովագրեալները կը ստանան նաեւ ընտանեկան յատկաթոշակ (allocations familiales) որ ցարդ դոյութիւն չունէր Անգլիոյ մէջ եւ որ համեմատական է զաւակներու թիւին եւ բաւարար՝ անոնց ապրուստին: Ընտանեկան յատկաթոշակը կը տրուի մըշտապէս իբրեւ ամբողջացում աշխատավարձին եւ ոչ թէ աշխատանքի անկարողութեան պարագային:

Դրամական տուրքէն զատ, ապահովագրեալը կը ստանայ նաեւ, հիւանդութեան, մայրութեան եւ արկածի պարագային բժշկական - առողջապահական տուրք (բժշկական խնամք, կանխազուշական այլազան միջոցներ եւայլն), չնորհիւ «ազգային բժշկական ապահովագրութեան», որ ընկերային ապահովութեան բոլոր ծրագիրներուն հիմնական մասը կը կազմէ, քանի որ անոր չնորհիւ միայն կարելի պիտի ըլլայ բարելաւել ժողովուրդին Փիզիքական վիճակը եւ պահպանել մարդկային դրամագլուխը: Այս մասին ուրիշ առթիւ:

Բժ. ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

«19 Միլիոն Թուրքեու կոմիտ»

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋԻ)

Մամուլի Տեսչութեան եւ Ոստիկանութեան անպաշտօն հրաւէրով,— « ինքնաբուխ » բոլոր շարժուձեւերը այս ճամբով կը զարդանան Թուրքիոյ մէջ — , Պոլսոյ երկու հայ օրաթերթերը, «Ժամանակ» եւ «Մարմարա», հրատարակած են խմբագրականներ, Մ. հիւպատոսարանի ներշաղթի արձանագրութեան առիթով: Ինչպէս պիտի տեսնուի, երկուքն ալ կը խուսափին ներշաղթի չուրջ խորհրդածելէ, եւ բաւական ճարպիկ դուրս կուգան իրենց «պարտականութեան» մէջ:

«Ժամանակ»ի խմբագրականէն (24 Դեկտեմբերի).— «Թրքահայերը ամբողջ դարեր ապրած են այս հողերուն վրայ, իրրեւ պատուաւոր քաղաքացիներ: Ո՛չ հինգերորդ դունդ, ո՛չ ալ օտար երկիրներու մէջ հաստատուած կուսակցութիւններու դրդուածները ո եւ է ձեւով չեն ազդած Թրքահայերու միութեան եւ հաւատարմական ղգացումներուն վրայ: Հպարտութեամբ պիտի յիշենք, թէ ո եւ է Հայու անուն չէ յիշուած այն կասկածելիներուն կամ յանցաւորներուն մէջ, որոնք պատերազմի ընթացքին մեկուսացուեցան Թուրք ոստիկանութեան կողմէ: (Ցառաջ.—Թուրք ոստիկանութիւնը մեկուսացուց բովանդակ ոչ-Թուրք տարրը, 20 դասակարգ ենթարկելով զօրակոչի (1940): Իսկ զօրակոչէն հինգ ամիս վերջ, մասնաւոր հսկողութեան տակ պահեց «վնասակար տարրեր», որոնց կարգին, նաեւ «Դաշնակցական»ութեամբ մեղադրուած երեք - չորս երիտասարդ մտաւորականներ): Թրքահայերը բաժնեցին միշտ Թուրք հայրենիքին ցաւերն եւ երջանկութիւնները՝ հաւատարապէս: Հայու նկարագրին մէջ վատութիւն ու քծինք տեղ չունին: Թրքահայերը, իրենց 19 միլիոն Թուրք հայրենակիցներու կողքին, պիտի կատարեն հայրենակցական իրենց պարտականութիւնը՝ անհրաժեշտ պարագային»:

« Մարմարա »ի խմբագրականէն, (27 Դեկտեմբերի).— «Թրքահայերը, իրենց անկախ համոզումով եւ բաղձանքով կը մնան Թուրքիա: Ճիշդ չէ բովանդակ Թրքահայութեան վերագրել ներշաղթելու փափաք մը, երբ 60—70 հազար հայութենէ փոքր թիւ մը միայն դիմած է արձանագրութեան: Թրքահայութիւնը գործիք չի հանդիսանար որ եւ է արտաքին քարոզութեան»:

× *«Թասվիր»* (26 Դեկտ.) *արձանագրելով Աղեքսանդրիոյ հայ գաղութին դիմումը՝ Հայկ. Դատի մասին, հետեւեալ տեղեկութիւնը կ'աւելցնէ.— Պոլսոյ Պատր. Տեղապահին երեք թոռները կը դանուին ներշաղթի համար արձանագրուողներու ցանկին մէջ: Թոռները յայտնած են՝ թէ կ'ուզեն երաժշտութեան հետեւիլ Հայաստանի մէջ» : (Մեծը՝ Վահագն, բժիշկ է եւ վարժ ջութակահար, միջնեկը՝ Վարուժան, տաղանդաւոր դաշնակահար, իսկ փոքրը՝ Վարդան, արուեստագէտ թաւ-ջութակահար):*

Նոյն թերթը սկսած է հրատարակել երկար յօդուածաշարք մը՝ «Ռուսերը ինչպէ՞ս որսացին Հայերը»: Կը սպասենք որ աւարտի, ծանօթացնելու համար :

Մ.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ը. Դ. ՋԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէի դասախօսական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Արիմեան դպրոցին մէջ: Կը խօսի ընկեր Հր. Սամուէլ: Նիւթը՝ Հայկ. Դատը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ բարեկամներ:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 2.30ին, Արիմեան դպրոցին մէջ: Նոյն Միութեան ընտանեկան խընջոյքը՝ Ծնունդ 27 կիրակի ժամը 15ին, Ազատ սրահին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան դասախօսութիւնը այսօր չորեքշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Նօայի ներքին սրահին մէջ: Բանախօս Տիկին Քիւլէրթեան, նիւթ՝ Րաֆֆիի Սամուէլը:

Հ. Ը. Դ. Րաֆֆի խումբին ընդհ. ժողովը՝ չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Ծանօթ հաւաքատեղին :

Հ. Ը. Դ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբին ընդհ. ժողովը՝ չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, տուվորական հաւաքատեղին:

Հ. Ը. Դ. Արամ Ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, իրիկուան ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: 149 Ave. d'Argenteuil:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողով , ուրբաթ 18 Ծունուար, ժամը 3ին ընդ. Թագուրեանի բնակարանը, rue Paquerette:

ՄԱՐՍԻԼԻԱՑԻՆ Այրի Տիկին Սիրանուշ Բարթամեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլորանոց եւ բոլոր այն Միութիւններուն որ անձամբ, դրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնելէն իրենց ամուսնոյն եւ հօր Պ. ՆԵՐՍԷՍ ԲԱՐԹԱՄԵԱՆի մահուան առթիւ:

ԼԻՈՆ.— Մալաթիոյ Կրթ. ընդ. մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ 1945 Դեկտեմբեր 8ին: Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ վարչութիւնը հետեւեալ անդամներով.— Պ. Պ. Ա. Օսգոհան, Պ. Տէր Պողոսեան, Մ. Աճէմեան, Կ. Մարգարեան, Ց. Մօթիեան, Տ. Տօնօեան, Բ. Պէնէհեան: Հասցէ.— A. Aubozian, 22 rue de Dieu, Villeurbanne (Rhône):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Արամ Արմաղանեան եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Քէպապճեան, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Քէպապճեան եւ ամբողջ Քէպապճեան գերդաստանը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ իրենց ներկայութեամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր, հօրեղբօր եւ աղգականին Պ. ՅԱԿՈԲ ՔԼՊԱՊՃԵԱՆի մահուան առթիւ (մեռած Ծունուար 10ին, Ալֆորվիլի մէջ):

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ԱԶԳ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

20 Ծունուար, կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3ին, Մարսըլէն Պէռթըլօի թատերասրահին մէջ, 28bis rue St. Dominique, métro: Invalides:

Կը ներկայացուի Շիրվանզատէի ՆԱՄՈՒՍը (4 արար), բեմադրութիւն Տիկին Ամնա Բուդպեանի: Հարսանիքի տեսարանին սիրայօժար կը մասնակցին Տիկ. Մոնդկարեան, Օր. Պողոսեան եւ թատիսա Գարեգին: Տոմսերու դիները 200, 100, 75 եւ 50 ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ը. Դ. «Շանթ» թատերախումբը, մասնակցութեամբ Զաւարեան ենթակոմիտէին, եւ հովանաւորութեամբ Հ. Ը. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին կը ներկայացնէ Շիրվանզատէի «ՆԱՄՈՒՍ»ը, Ծունուար 21ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Պօմոնի, Սինէմա «Ֆլորէալ»ի սրահին մէջ:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Զարեհ Մուրատեանի նկարահանդէսը մինչեւ 19 Ծունուար: Galerie Allardի մէջ, 20 rue des Capucines, հեռ. Opéra 35-95: Ամէն օր ժամը 10էն 12 եւ 14էն 18, բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէն :

ՊԵՐՆԱՐ Վ.Ահէ, վկայուած իրաւագէտ Փարիզի Իրաւաբանական համալսարանէն եւ նախկին փաստաբան Պոլսոյ դրաման բանակի պատ. տեառնին, չուառով լոյս կ'ընծայէ հրատարակութիւն մը, թէ Ի՞ՆՉ Է ՀԱՅՑ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՊԱՀԱՆՋԸ , Ֆրանսերէն լեզուով, որ պիտի պատկերացնէ հայկական Դատը, ընդհանուր միջազգային իրաւաբանութեան սկզբունքներու համաձայն եւ հայ ժողովուրդին հոգային անժխտելի իրաւունքները, վաւերադիրներով:

Կը խնդրուի փաստաց տեղեկութիւններ ղրկել հեղինակին, 19 rue Georges Lafenestre, Tél. Rob. 08-87, Bourg la Reine (Seine):

ՀՑԱՆ ԳԵՐՄԱՆ ԴԻՏՈՒՆՆԵՐԸ որ Անգլիա կը դանուէին, Գերմանիա վերադարձուեցան, իրենց գործերով զբաղելու համար, միջդաշնակցային վերստուգիչ յանձնաժողովին արտօնութեամբ: Անգլիացիները հետզհետէ ճամբայ կը բանան Գերմանիոյ կեդրոնական իշխանութեան համար, հակառակ Ֆրանսական տեսակէտին: Տասնըվեց Գերմաններէ բաղկացած յանձնախումբ մը պիտի աշակցի անգլ. զինուորական իշխանութեան, թելադրութիւններ ներկայացնելով: Յանձնախումբին կեդրոնն է Համպուրգ: Ինր հազար տարրական դպրոցներ բացուած են անգլ. շրջանին մէջ, 1.800.000 աշակերտներով (պատերազմէն առաջ նոյն շրջանին մէջ կային 13.000 դպրոցներ 2 միլիոն աշակերտներով): Վերաբացուած են նաեւ անգլ. շրջանին մէջ համալսարանները, իրր 13000 ուսանողներով, ինչպէս եւ 500 արհեստագիտական վարժարանները :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ 25 միլիոն տոլարի վարկ մը ստացաւ Մ. Նահանգներէն, կարգ մը անհրաժեշտ պիտոյքներ դնելու համար: Անգլ. տնտեսական պատուիրակութիւն մը պիտի դործէ Աթէնքի մէջ:

ԱՒՍՏՐԻԱ 12ամեայ ծրագիր մը կազմած է, բոլոր երկաթուղիները էլեկտրականացնելու համար: Առ նուազն 1000 միլիոն շիլին պիտի ծախսուի, երկաթուղիները եւ քանդուած կամուրջները վերաշինելու համար: Նաւթիներու օրով երկաթուղիի պաչտօնեաներուն թիւը 51.000էն բարձրացած էր 200.000ի :— Դաշնակիցները որոշեց մաքրադործել պետական պաչտօնէութիւնը: Մօտերս պարտաւորիչ աչխատանք պիտի հաստատուի: Հասարակ բանուորներու մեծ պահանջ կը դդացուի, որովհետեւ Վիէննայի 40.000 անդործները կա'մ ծերացած են եւ կամ անկարող են որ եւ է աչխատանքի :

ՎԵՑ ԿԱԼԱՆԱԻՈՐՆԵՐ դատական պատուէն Սանթէլի բանտը փոխադրուած ատեն կատքէն վար ցատկելով անհետացան մութին մէջ:— Գաւառական կայանէ մը երկու զերման դերիներ երբ կը փորձէին փախչիլ, սպաննուեցան պահակներու կողմէ :

ՄԻՍԻ ԵՒ ՀԱՅԻ ՏԱԳՆԱՊԸ լուծելու համար, նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ դումարեց նախագահութեամբ զոր. տը Կօլլի եւ որոշեց.— 1. Միսին քիլօն պիտի արժէ առաւելագոյն 100 ֆրանք, առաջին տեսակ,— 2. Մսավաճառները պիտի բանան խանութները: Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է.— 3. Աչխատաւորներու (T.) հացի բաժինը 350 կրամի պիտի բարձրանայ փետրուար 1էն սկսեալ:— 4. Մեւ չուկայներու դէմ ծրագրուած մահապատիժի օրինագիծը մերժուեցաւ: — 5. Այս չաբթու 150 կրամ պահածոյ միս եւ 100 կրամ խոզեղէն պիտի բաժնուի:— 6. Ծունուարի երկրորդ կիսամսեայ համար ընդունած են հացի այն կտրօնները որ տառերով նչանակուած են: Անոնց տեղ պիտի գործածուին զանազան ուտելիքներու կտրօնները: (Մանրամասնութիւնները յաջորդով):

ԱՅՆ ԳՈՒՄԱՆ ԱՅՍՕՐ Ամերիկեան զինուորական մեծ մթերանոցին մէջ, դեկավարութեամբ 300 ամերիկացի սպաներու եւ զինուորներու: Այս մթերանոցը կը պարունակէ 25.000 կառքեր, հազարաւոր հրացաններ, մեծաքանակ դեղեր եւ քիմիական նիւթեր, թոներով հանդերձանք են.: Ամերիկեան զինուորները հետզհետէ իրենց երկիրը կը վերադառնան, այնպէս որ չատ չանցած ամբողջ մթերանոցը Գերմաններու ձեռքը պիտի մնայ: Նոյն իսկ աստիճանարար գերման սպաներ պիտի մարզուին այս դործին համար: Շատեր անդլերէն կը սորվին:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՑ մէջ երեւան հանուեցաւ դաւադրութիւն մը, որուն նպատակն էր տապալել նախագահ Պենէշի կառավարութիւնը: Թերթերը կը դրեն թէ դաւադրութիւնը սարքուած էր Լոնտոնի մէջ, դեկավարութեամբ չեխ զոր. Փրխալայի: Վերջերս բաղմաթիւ թռուցիկներ կը ցրուէին երկրին մէջ: Ամբաստանեալ զօրավարը հակառակ է Չեխոսլավաքիոյ սերտ դործակցութեան Խ. Միութեան հետ:

4200 ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐ կը բանին Վէնսէնի ամերիկեան զինուորական մեծ մթերանոցին մէջ, դեկավարութեամբ 300 ամերիկացի սպաներու եւ զինուորներու: Այս մթերանոցը կը պարունակէ 25.000 կառքեր, հազարաւոր հրացաններ, մեծաքանակ դեղեր եւ քիմիական նիւթեր, թոներով հանդերձանք են.: Ամերիկեան զինուորները հետզհետէ իրենց երկիրը կը վերադառնան, այնպէս որ չատ չանցած ամբողջ մթերանոցը Գերմաններու ձեռքը պիտի մնայ: Նոյն իսկ աստիճանարար գերման սպաներ պիտի մարզուին այս դործին համար: Շատեր անդլերէն կը սորվին:

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ Անդրանիկ Տէր Մաթէոսեան, Իվրէոն (Լիփեցմա) rue Kalitea 30: Իմացնել եղբօրը՝ Առաքել Տէր Մաթէոսեանի, 6 Avenue Joffre, La Garenne, Colombes (Seine):

ԲՈԼՈՐ ՀԱՑԿԱԿԱՆ Միութիւններուն կը տրամադրենք Լէպլէպիճի hop hop աղա խօսուն չարժանկարը որ կրնայ իրենց ապահովել կարեւոր հասոյթ մը: Դիմել J. Derderian, 30 rue des Dominicaines, Marseille :

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Dameme - 13

ՅԱՐԱՏ

ԴՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Jeudi 17 Janvier 1946 Հինգշաբթի 17 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 511-Նոր շրջան թիւ 240 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

«ԱՐԴԱՐ Է ՁԵՐ ԴԱՏԸ, ԲԱՅՑ...»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թղթատեցէք, եթէ համբերութիւն ունիք, առաջին Մեծ Սպանդին «հայանպաստ գրականութիւնը» ու պիտի տեսնէք որ շարք մը պատմաբաններ գրադարաններէն ասդին չէին գար, ապացուցանելու համար թէ ո՛չ աշխարհագրութիւնը կը ճանչնայ «Թուրքիա» անունով երկիր մը, ո՛չ ալ պատմութիւնը՝ «Թուրք» կոչուած ազգ:

Հիմա, սակայն, այդքան բարակը մանող չկայ: Հասնողը թրքանպաստ յօդուած կը ստորագրէ ու հեղինակաւոր կարծիք կը յայտնէ օրուան վէճին առթիւ՝ անտարակոյս, ներշնչուած Անգարայի պայերէն, ու մանաւանդ պայաններէն: :

Պատերազմին սկիզբը երիտասարդ այլ տաղանդաւոր երեսփոխան մը — ընկերվարական — հատոր մը հրատարակեց Թուրքիոյ մասին: Կարդացի շնչասպառ՝ նորութիւն մը գտնելու կամ «լուսաւորուելու» յոյսով: Մէկն էր այն գիրքերէն որոնք կը ծնին, կ՚ապրին ու կը մեռնին երեք ամսուան ընթացքին: Ժամանակ մը վերջ ծանօթացայ իրեն, ուրիշ երեսփոխանի մը բարեխօսութեամբ: Հարցուցի թէ ինչո՞ւ եւ ի՛նչպէս գրած էր իր գիրքը: Պատասխանեց ամենայն անկեղծութեամբ.

— Թուրքիան չէի ճանչնար բնաւ. 1939ի ամրան արձակուրդով Անգարա կը գտնուէի. խնդրեցին որ բան մը գրեմ իրենց մասին: Նիւթեր տուին. վերադարձիս, երկու շաբաթուան մէջ գրեցի. յաջողած չեմ, բայց, բան մըն էր եղաւ...

Չեմ հաւատար թէ թրքասիրութիւը բուն բառն է բացատրելու համար այսօրուան երեւոյթը, որովհետեւ ուրիշ ազգ սիրելու ընդունակութիւն ունեցող ժողովուրդները կէս ճամբան կը մնան:

Դիւանագիտական լեզուն ճարած է ուրիշ որակում մը — քաղաքական անհրաժեշտութիւն կամ պատշաճութիւն (political expediency) որ կը նշանակէ, աւելի մատչելի բարբառով, սեւին «ճերմակ է» ըսել կամ դահիճը իբրեւ զոհ ներկայացնել, եթէ այդ արտառոց կեղծիքը համապատասխան է սեփական շահերուդ: Եւ կամ, ոտնակոխ ընել ինքնապաշտպանութեան սովորական ձեւերէն զըրկուած փոքր ժողովուրդի մը դատը՝ եթէ այդ անպարկեշտ քայլը միջոց մըն է իրաւունքներդ ապահովելու եւ արժեւորելու համար:

Անցեալ Սեպտեմբերին, Հինգերու խորհրդաժողովին օրերուն տեսակցութիւն կ՚ունենայի շատ յայտնի Անգլիացիի մը հետ որ մօտէն կը ճանչնայ մեր ժողովուրդն ու մեր դատը: Բարեկամ է եղած մեզի յիսուն տարիէ ի վեր, թէեւ թշնամի ալ չէ միւսներուն: Կը վերյիշէի մեր դառնութիւններն ու յուսախաբութիւնները՝ առանց բառերս ծամծմելու:

— Ձեզի չափ ես ալ գիտեմ անշուշտ թէ ինչ սեւ օրեր տեսած էք, պատասխանեց խօսակիցս: Արդար է ձեր Դատը, բայց մի՛ արծարծէք, որովհետեւ մեր շահերուն նպաստաւոր չէ: Ձեր ականջին օղ ըրէք հետեւեալը.— Դուք կը տառապիք որպէսզի մենք ապրինք ...

— Շատ բարի, սակայն քանի՞ տարի եւս կ՚ուզէք որ մենք ձեզ «ապրեցնենք», սանկ վեր - վար հաշիւ մը կրնա՞յիք տալ, հարցուցի կէս - կատակ, կէս - լուրջ:

Չպատասխանեց եւ նիւթը փոխելու համար ուզեց իմանալ թէ քանի շաքար կ՚ուզէի թէյիս մէջ ... Յետոյ խօսեցանք Լոնտոնի օդին, արեւին ու մշուշին մասին:

Ճամբան յիշեցի ուրիշ հանդիպում մը նոյն անձին հետ, պատերազմի վերջին տարին, պաշտօնական ընդունելութեան մը ընթացքին որուն ներկայ էին օտար վեհապետ մը, Անկլիքան եկեղեցիին հայրապետը, Դաշնակից դեսպաններ ու դաշնակից ազգերէն «ընտրեալ» բազմութիւն մը: Մօտս եկաւ եւ բարձրաձայն.— «Շատ ուրախ եմ որ եկեր ես», ըսաւ, հաւանաբար ինքնասիրութիւնս փայփայելու միամտութեամբ: Հինգ վայրկեան չանցած բեմին վրայ էր հանդէսին բացումը կատարելու համար: Ոտքի վրայ էր բազմութիւնը որուն հրմշտուքէն քշուեր էի բեմին ճիշդ առջեւը:

— Մօտեցէ՛ք, մօտեցէ՛ք, սկսաւ բարեկամս, մօտեցէ՛ք բարձրապատիւ դեսպաններ Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Յունաստանի, Պելճիքայիւ,

Սպասեց վայրկեան մը ու աւելի ոգեւորուած ու խանդավառ աւելցուց.— Եւ դուք, մեր սիրելի դեսպանը Թուրքիոյ, տեղ բացէ՛ք, առջեւ անցէք, սիրելի բարեկամ, ներկայացուցիչը մեր շա՛տ սիրելի Թուրքիոյ...

Անքթիթ՝ աչքերուն մէջ նայեցայ: Տեսա՞ւ արդեօք կրակը որ կը բռնկէր ակնարկիս մէջ: Ձեմ կարծեր, որովհետեւ հանդէսը չաւարտած, ձեռքէս բռնեց ու եկեղեցիի գերագոյն պետին քով առաջնորդելով, զիս ներկայացուց այս վերջինին «իբրեւ զաւակը մեր շատ սիրելի հայ ժողովուրդին»:

Երբ պատասխանատու դէմքեր ու լրագրողներ անդադար կը յիշեցնեն Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը անվթար պահելու անհրաժեշտութիւնը, մարդ կը փորձուի հարցնել թէ ո՞ւր էր արդարավճիռ Եւրոպայի խելքը 1915—1920 շրջանին, երբ ոչ նուազ քան հինգ գաղտնի կամ յայտնի դաշնագիրներով բաժան - բաժան կ՚ընէին Սուլթաններու էրզաց հայրենիքը (Պոլսոյ դաշնագիր 18 Մայիս 1915, Լոնտոնի դաշնագիր 26 ապրիլ 1915, Սայքս - Փիքոյի դաշնագիր 16 Մայիս 1916, Սէն Ժան տը Մորիէնի դաշնագիր 17 Ապրիլ 1917 եւ ամէնէն կարեւորը, Սեվռի դաշնագիրը 10 օգոստոս 1920):

Եթէ արդար էր այն օրերուն առնուած քայլը, ուրեմն տրամաբանօրէն, անտեղի է այսօրուան վայնասունը: Եթէ Ռուսաստանը Միջերկրականի աւազանը տեղաւորելու քաղաքականութիւնը վրտանգաւոր է այժմ արեւմտեան ազգերուկայսերական շահերուն տեսակէտէն, վտանգաւոր էր նաեւ 1915ին: Եթէ Ուիլսընեան նատանգները հայ ժողովուրդի բացարձակ սեփականութիւնը չէին, ինչո՞ւ ստորագրեցին Սեվռի անփառունակ դաշնագիրը:

Անգլիացի բարեկամս պատասխան մը ունի այդ հարցումին — 1920ին դուք ուրիշ բան կը պահանջէիք ու մենք ձեզի հետ էինք: Այսօր կը պահանջէք բոլորովին տարբեր բան մը որունիրագործումը աննպաստ է մեզի: Քիչ ըսեմ, շատ հասկցիր ...

Ու հիմա միասին կարդանք թերթերը:

ԺԻՐԱՅՐ

ՉՈՐՍ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐ

Անցեալ տարի, Դեկտեմբեր 11ի իրիկուան, երկու դաւադիր Հայեր կը ներկայանան մեր անմոռանալի ընկերոջ՝ Միհրան Փափազեանի բնակարանը ու զինք կը հրաւիրեն պարզ հարցաքննութեան մը համար ԷԱՄի ոստիկանատունը: Խուսափելու պատճառ մը չունէր ան: Գերման տիրապետութեան շրջանին Միհրան մեծապէս աջակցածէր ազատագրական շարժման, իրական մահէ ազատած էր բազմաթիւ Հայեր ու Հելլէններ: Բոլորը ծանօթ էին այդ իրողութեան: Սուր իմացականութեամբ օժտուած Միհրանը, որ գիտէր դաւադիրներու հոգին կարդալ, այդ պահուն դարձաւ միամիտ աղաւնի մը. իր կնոջ եւ զաւկին ընկերակցութեամբ կ՚երթայ ոճիրին բոյնը, ուրկէ անոնք այլեւս չեն վերադառնար:

Կռիւները կը դադրին Յունուարի մէջ, սարսափահար մարդիկ դուրս կ՚ելլեն տուներէն, կը պատմեն անլուր ոճիրներու մանրամասնութիւնները: Թաղին մէջ կը գտնուի այն փոսը, ուրկէ խոշտանգուած մարմիններ դուրս կը բերուին. մեր չորս ընկերներն էին՝ Միհրան, Արշալոյս Փափազեան, իրենց զաւակը՝ Սերգօ Օնպաշեան եւ ուսուցիչ բանաստեղծ Մանուկ Մանուկեան: Ականատեսներ կը վկայեն թէ դիշեր մը չորս նահատակները ի զուր օգնութիւն աղաղակեր էին: Նահատակներու մարմինները փոսի մը մէջ թաղելով, ոճրագործները ենթադրած էին ծածկել իրենց ինքնութիւնը:

Յունաստանի ամբողջ հայութիւնը անխտիր եւ հելլէն բարեկամներ սգացին մեր չորս նահատակները: Որովհետեւ կորուստը բոլորինն էր եւ եւ զոհերը թանկարժէք:

Ամէնէն կրտսերը՝ Սերգօն ունէր տիպար հայ տղամարդու մը արտաքինը եւանբիծ հոգի մը: Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանի աշակերտ, Դաշնակցական Երիտ. Միութենէն անցած էր կուսակցական շարքերը: Սերգօն եւ իր քոյրը՝ Ալիսը ազատուած էին Իզմիրի եղեռնէն եւ մանուկ տարիքի մէջ իրենց մօր հետ եկած էին Աթէնք: Տիկին Արշալոյս Օնպաշեան աղէտի ընթացքին կորսնցուցած էր ամուսինը: 1930ին ամուսնացաւ մեր Միհրանին հետ: Կնքահայր եղայ իրենց ու չէի գիտեր թէ անոնք կեանքին, ինչպէս նաեւ մահուան մէջ միանալու հարսանիքը կը կատարէինք իրենց նոր բնակարանին մէջ, ներկայութեամբ մէկ քահանայի եւ «Յառաջ»ի խմբագիր ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի, որ այդ օրերուն Աթէնք կը գտնուէր:

Միացեալ Ազգերու ժողովը

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը կը շարունակէ իր նիստերը, հետզհետէ ոգեւորուելով: Ընդհ. քարտուղարի խնդիրը չէ կարգադրուած տակաւին: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ պիտի առաջարկուի Անգլիոյ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ, թելադրութեամբ Հարաւ. Ամերիկայի 20 ազգերու: Իրազեկներ չեն հաւատար թէ Չըրչիլ պիտի ընդունի, եթէ պաշտօնապէս առաջարկեն: Միւս կողմէ, պայման է որ հինգ մեծերը հաւանութիւն յայտնեն միաձայնութեամբ: Ով որ ալ ընտրուի, պիտի բնակի Մ. Նահանգները, ուր տեղ կը փնտռեն հաստատելու ՄԱԿի կեդրոնը: Ընդհ. քարտուղարի տարեթոշակն է 9000 Սթերլին, պաշտօնավարութեան շրջանը՝ հինգ տարի:

Ընդհ. ժողովին երկուշաբթի օրուան նիստին

Հ. Կ. Խաչի ատենապետուհի Տիկին Արշալոյսը ընդունեցինք նաեւ Դաշնակցութեան շարքերը: Մեր Ֆիքսի կազմին առաջին ընկերուհին եղաւ: Համակրելի եւ կարելի է ըսել զուարթ Արշալոյսի կեանքը տառապալից եղաւ: Ընտանեկան հոգերով բեռնաւորուած, ան տարիներով աշխատեցաւ օգնութեան հասնիլ դժբախտներու եւ կարօտեալներու: Ոչ մէկ կին այնքան տառապած է իր ամուսինին համար, որքան Արշալոյսը: Եւ ճակատագիրը ուզեց որ բարութեան եւ ազնուութեան մարմնացում այդ կինը սպաննուի իր զաւկին ու ամուսինին հետ. ոճրագործները գոնէ խիղճ ունեցա՞ն սպաննելու ամէնէն առաջ զինքը, որ չտեսնէր իր զաւկին յօշոտումը...

Միհրանը՝ հայ գաղութի ամէնէն ժողովրդական դէմքը, Զաւարեանի տիպով տէրվիշ մը ու անոր հետքերէն քալող մը եղաւ: Կրթութեան ու զարգացումի տէր այդ տղան զզուանք ունէր դէպի պերճանքը, չէր ախորժեր հարուստներէն, իր յաճախած վայրը միշտ գաղթակայանն էր, իր սեղանակիցները միշտ հասարակ բանուորներ էին, անոնց մէջ կը գտնէր ցեղին ազնուագոյն կարողութիւնները: Անուշ բնաւորութեամբ, կատակասէր Միհրանը նոյն ատեն սուր հեգնող ու խայթող էր: Ան հալածեց՝ խօսքով եւ գրչով՝ այլասերած հարուստը, աննկարագիր մտաւորականը, դաւանափոխ Դաշնակցականը: «Նշդրակ» ստորագրութեամբ իր երգիծանքները Սելանիկի «Ալիք»ին, «Հորիզոն»ին եւ մանաւանդ Աթէնքի «Նոր Օր»ին մէջ՝ խարազանում մըն էին տգեղ բարքերու, «Ուրախ եւ Տխուր» ընդհանուր խորագրին տակ: Նաեւ հաճելի խօսող էր Միհրանը, գիտէր ունկնդիրներու հայրենասիրական զգացումներուն հետ հաղորդակից դառնալ: Երկար տարիներ Յունաստանի Դաշնակցական կազմի գործիչն էր. ան աւելի անձնուիրութեամբ շարունակեց այդ պարտականութիւնը, երբ իր աներձագին մօտ հիւսուածեղէնի արհեստանոցի մը կառավարիչ դարձաւ:

Զոհերէն չորրորդը՝ ուսուցիչ Մանուկ Մանուկեանը, Տիարպէքիրի որբերէն: Պոլսոյ Գուլէլիի որբանոցէն ետք, ուսուցիչ Յունաստան՝ Լութրաքիի որբանոցը, ապա Ֆիքսի ազգային եւ կաթոլիկ վարժարաններուն մէջ: Ամբողջ քառորդ դար հայ լեզու ուսոյց եւ հայրենասիրութիւն ներշնչեց մատաղ սերունդին: Տաքարիւն, հաւատաւոր Դաշնակցական մը եղաւ Մանուկեան: Ոչ մէկ Կոմիտէի, Մարմնի մէջ գործօն դեր չունեցաւ ան, բայց դաւանափոխ Դաշնակցականներ կ՚ատէին Մանուկը, որովհետեւ ան կը զզուէր իրենցմէ եւ չէր քաշուեր իր գարշանքը յայտնելու ամէն առիթով: Միւս կողմէն Մանուկը յարգանք եւ սէր ունէր Միհրանի հանդէպ, իբրեւ լաւագոյն ընկերոջ:

Տարիներ առաջ, Ֆիքս, տախտակէ հիւղակի մը մէջ, նշանախօսութիւնը կատարեցինք Մանուկի: Մեր Հրաչ Փափազեանին վիճակուեցաւ Մանուկի եւ Մենտուհիի մատանիները անցընել: Ներկաները հազիւ ոտքի կանգնած, հիւղակի տախտակամածը կը կքէր ու պահ մը կ՚ընդհատուէր նշանախօսութիւնը: Այսպիսի պայմաններու մէջ ան ընտանիք կազմեց եւ երկու զաւակներ ունեցաւ: Պատերազմի նախօրէին է որ յաջողեցաւ վարձել քարաշէն տան մը մէջ երկու սենեակներ ու այնքան ուրախ էր, որ շաբաթը անգամ մը խմբական ժողովներու համար կրնար տրամադրել իր բնակարանը:

Մանուկեան զգայուն բանաստեղծ մըն էր, աշխատակցեցաւ արտասահմանի գրական բազմաթիւ պարբերականներու: Առանձին հրատարակեց բանաստեղծութիւններու փունջ: Ունէր պատմուածքներու ձեռագիր մը, որուն տպագրութիւնը միշտ երազեց: Մանուկը իր ետին ձգեց անմխիթար այրի մը երկու զաւակներով:

Մեր չորս զոհերէն Միհրանի հանդէպ է որ դաւադիրները մասնաւոր ատելութիւն ունեցան: Ան իր բազմաշնորհ կարողութիւններով եղաւ ուղղամիտ, ճշմարտախօս ազգային գործիչը:

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի մնայուն անդամ, Փարիզի 11րդ Ընդհ. ժողովի պատգամաւոր, խըմբագիր, ազգային Մարմիններու անդամ, սիրուեցաւ իր ժողովուրդէն անխտիր: Իր կուսակցական հակառակորդներն ալ զինք յարգեցին:

Գոնէ ինձ համար անըմբռնելի պիտի մնայ գործուած հրէշային ոճիրը:

Գ. ԼԱՋԵԱՆ

Հայանպաստ յօդուածաշարք մը

Մարսէյլի մեծ օրաթերթը, La Marseillaise, Դեկտ. 30, 31 եւ Յունուար 1—2ի թիւերուն մէջ հրատարակած է հայանպաստ յօդուածաշարքմը, հետեւեալ խորագիրներով,— **Persécutés et Spoliés depuis toujours par la Turquie, les Arméniens luttent pour leur indépendance:** Յօդուածագիրն է Henri A. Verneuil, այլ անուամբ Աշոտ Մալաքեան, տաղանդաւոր երիտասարդ մը որ երկու տարիէ ի վեր կ'աշխատակցի Ֆրանսերէն թերթերու եւ խմբագրապետն է Մարսէյլի Horizons շաբաթաթերթին: (Մօտերս Փարիզ պիտի փոխադրուի, աւելի լայն կազմակերպութեամբ հրատարակելու համար նոյն թերթը):

Յօդուածաշարքը մանրամասնօրէն պարզելով հայկական հարցին ելեւէջները, կը յիշէ Դաշնակիցներու հանդիսաւոր յանձնառութիւնները նախորդ պատերազմի ընթացքին, Հայաստանի հանրապետութեան հաստատումը, Սեվռի դաշնագիրը եւն. եւ դառնօրէն կը գանգատի որ կարգ մը Ֆրանսական թերթեր, ընկերվարական եւ ժողովրդավար, «արձագանգ կը հանդիսանան թուրք Ֆաշականներու, անոնց որ կը խեղաթիւրեն պատմութիւնը եւ կը ջանան խեղդել արդարութեան կոչը: Կոչ մը որ այնքան պայծառօրէն կը բարձրանայ այդ երկրի խորերէն,— ընդարձակ գերեզմաննոց խոնարհ հերոսներու եւ օսմանեան բարբարոսութեան մարտիրոսներուն »:

Կ'իմանանք թէ Գաղթ. Յանձնաժողովին եւ Գաղթ. Խորհուրդին նախագահները շնորհակալութեան նամակներ ուղղած են « Լա Մարսէյէզ»ի խմբագրութեան, այս յօդուածաշարքին հրատարակութեան առթիւ: Արդարեւ, շնորհաւորելի է արդարութեան այս կոչը, ճիշդ այն պահուն երբ Փարիզի «մեծ մամուլը» քար լռութիւն կը պահէ եւ կամ չկամութեամբ կ'արտայայտուի, զոհերը շփոթելով դահիճներուն հետ:

մէջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը պատմական ճառ մը խօսեցաւ, շեշտելով թէ Ամերիկա մէկդի դրած է մեկուսացման քաղաքականութիւնը, կ'ըմբռնէ իր պատասխանատուութիւնը ուրիշ ազգերու հանդէպ եւ պիտի գործակցի սերտօրէն: Քանի մը հիմնական հատուածներ այդ ճառէն:

— «Քսանըհինգ տարի առաջ մենք Մ. Նահանգներուն մէջ լիովին տեղեակ չէինք մեր պատասխանատուութեան: Բայց փորձառութեամբ սորվեցանք ուրիշներուն հետ: Այս անգամ թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը եւ թէ ժողովուրդը խորապէս գիտակից են իրենց պատասխանատուութեան: Յանուն անոնց ես կը խոստանամ կատարեալ եւ սրտագին գործակցութիւն: Հրաշքներ չսպասենք մէկ օրէն միւսը, մեր ստեղծած հաստատութենէն: Չափազանց ծանր բեռներ չդընենք Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան հիմնարկութեանց վրայ, մանաւանդ անոնց մանկութեան շրջանին: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը չսպառնար ո եւ է ժողովուրդի: Ան չընդհարիր իր անդամներէն ո եւ է մէկուն իրական կամ կենսական շահերուն: Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը այլեւս թուղթի վրայ ծրագիր մը չէ, այլ կենդանի իրականութիւն մը: Արդէն ընտրուած են Ապահովութեան Խորհուրդը եւ Ընկերային եւ Տընտեսական Խորհուրդը: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան գործունէութիւնը կախում ունի զայն ստեղծող կառավարութեանց եւ ժողովուրդներու աջակցութենէն: Եթէ ան զրկուի ժողովրդական լայն աջակցութենէ, որ եւ է դաշինք, որքան ալ կատարեալ ըլլայ, պիտի չփրկէ զայն: Ես կը հաւատամ թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը պիտի ապրի, որովհետեւ կը բխի մեր ապրած դարուն պահանջներէն: Ան ծնաւ շատ մը երկիրներու շատ մը ժողովուրդներու աննկարագրելի տաժանքէն եւ տառապանքէն: Ան պէտք է ապրի, որովհետեւ այս հիւլէական դարուն մէջ հասարակաց շահեր որ պիտի միացնեն ազատ ազգերը բարեկամական, խաղաղասէր աշխարհ մը մը պահպանելու համար, շատ աւելի ծանր կը կըշռեն քան շահերու որ եւ է կարելի ընդհարում որ կրնայ բաժնել զանոնք: Շահը չէ, այլ երկիւղը եւ կասկածամտութիւնն են որ ստուեր մը կը ձգեն խաղաղութեան ճամբուն վրայ: Ինչպէս կ'ըսէր նախագահ Բոզվէլթ, «Մենք վախնալիք բան չունինք բաց ի վախէն»: Մենք պէտք է ջանանք փարատել կոյր եւ անտրամաբանական երկիւղները եւ անոնց ստեղծած աւելորդ դժուարութիւնները: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը պարզ դաշինք մը չէ իր անդամներուն միջեւ, այլ հաստատութիւն մը կամ հաստատութեանց շարք մը, ընդունակ ապրելու եւ աճելու: Վտանգներ կան որ եւ է մարդկային ձեռնարկի մէջ: Բայց ես վստահ եմ թէ մեծ պետութիւնները պիտի յարգեն իրենց պարտաւորութիւնները: Մեծ ինչպէս փոքր պետութիւնները պէտք է իրենց ուժը նկատեն սրբազան աւանդ մը որ պիտի գործածուի ոչ թէ եսասիրական նպատակներու, այլ բոլոր ժողովուրդներու բարիքին համար: Զգուշանանք թունդ խանդավառներէ ինչպէս թունդ անհաւատներէ»:

Այստեղ Պ. Պըրնզ յիշեցուց ՄԱԿի դաշինքին տրամադրութիւնները որոնց համաձայն Կազմակերպութեան անդամները պարտաւոր են ամէն ջանք փորձել իրենց վէճերը խաղաղօրէն կարգադրելու համար, Միացեալ Ազգերուն միջամտութեան դիմելէ առաջ: Յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին առաջին գործը պիտի ըլլայ անհրաժեշտ զինուորական ուժը տրամադրել Ապահովութեան Խորհուրդին, խաղաղութիւնը պահպանելու համար: «Ուրիշ խիստ կարեւոր խնդիր մըն է Հիւլէական Ուժի Յանձնաժոքովին հաստատումը, որ սերտ կապ ունի ապահովութեան հարցին հետ: Պէտք է գտնենք անհրաժեշտ երաշխիքները, որպէս զի այս գիւտը գործածուի մարդկային բարօրութեան եւ ոչ թէ աւելի մահացու պատերազմի մը համար: Մեծ պատասխանատուութիւն կ'իյնայ բոլորիս վրայ եւ այդ պատասխանատուութեան գիտակցութենէն կախում ունի քաղաքակիրթ մարդկութեան ապագան»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱԽՈՒԵԼՈՎ անձնասպան եղաւ Լէոնարտօ Քոնթի, Հիթլէրի «խենդ բժիշկը», որ բանտարկուած էր Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին մէջ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ զինուորները նոր ցոյց մը կազմակերպելով, «փրկութեան կոմիտէ» մը կազմեցին, բողոքելու համար զօրացրումի յապաղման դէմ: Այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւը կը պահանջէ ջնջել սպաներուն առանձնաշնորհները, զինուորներուն եւ սպաներուն ճաշը տալ միասին, բոլոր սպաներու ակումբները բանալ զինուորներուն առջեւ եւն.:

ՇԱՔԱՐԻ 1945ի հունձքը 400.000 թոն պակաս պիտի գայ ամբողջ աշխարհի մէջ:

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ խորհուրդը վաւերացուց կազի եւ ելեկտրականութեան ազգայնացման օրինագիծը, որ անմիջապէս յանձնուեցաւ Սահմանադիր ժողովին:

ՊԵՐԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ պիտի վերաբացուի յունուար 20ին (ռուսական շրջան): Հալլէի համալսարանը՝ փետրուար 1ին:

ՀԱՅԻ տոմսերուն տառերով նշանակուած կտրօններուն տեղ, յունուարի Բ. կիսամսեայի պիտի գործածուին հետեւեալ կտրօնները.— E. դաս DW, DX եւ DZ, իւրաքանչիւրը 350 կրամ. — J1 դաս.— DW կտրօնը, 350 կրամ, DY եւ DZ կտրօնները՝ իւրաքանչիւրը 700 կրամ.— J2եւ J3 դաս. — DW, DX, DY եւ DZ, իւրաքանչիւրը 700 կրամ.— M. C. եւ V. դաս.— DW, DY եւ DZ, իւրաքանչիւրը 700 կրամ: DX կտրօնը արժէք չունի J1, M. C. եւ V. դասերուն համար: Բ. կիսամսեակի թուանշաններով նշանակուած կտրօնները կը պահեն իրենց արժէքը: Խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են կեղծ տոմսեր գործածողներուն դէմ:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀՈՍԱՆՔԸ հետզհետէ կը վերահաստատուի: Փարիզի Ա. շրջանին մէջ հոսանքը պիտի կտրուի առտուան ժամը 8.30էն 12ուկէս հինգշաբթի եւ շաբաթ, ժամը 12.30էն 17.30 չորեքշաբթի եւ ուրբաթ: Բ. շրջանին մէջ՝ ժամը 8.30էն 12.30 երկուշաբթի եւ չորեքշաբթի, ժամը 12.30էն 17.30 երեքշաբթի եւ հինգշաբթի եւն.:

100.000 ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ կը գրտնուին Սպանիոյ մէջ, համաձայն արտաքին նախարարին յայտարարութեան: Բանակցութիւններ կը կատարուին զանոնք արտաքսելու համար:

ՑԿԵԱՆՍ ազգային անպատուութեան դատապարտուեցաւ հռչակաւոր օդաչու մը, Միշէլ Տէթռուայա, իբրեր գործակից Գերմանիոյ: Միեւնոյն ատեն կը կորսնցնէ գոյքերուն կէսը եւ քսան տարի պիտի չկրնայ բնակիլ կարգ մը նահանգներ, սկսելով Սէնէն:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ դատավարութեան վերջին նիստին մէջ, կարգացուեցան զանազան փաստաթուղթեր որոնց համաձայն 1942 Սեպտ. 17ին ծովակալ Տէօնից եւ Հիթլէր հրամայած էին որ եւ է փորձ չկատարել փրկելու համար ընկղմած նաւերու նաւաստիները:

ՊԵՐԼԻՆԻ ամերիկեան շաբաթաթերթը կը գրէ թէ այժմ 13 օրաթերթեր եւ պարբերականներ կը հրատարակուին Դաշնակիցներու հսկողութեան տակ: Օրաթերթերը միջին հաշուով կը տպուին 300.000 օրինակ, մէկը՝ մինչեւ 600.000:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Մարսէյլէն հասած նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք մահը Տիկին Շալճեանի, այրին Պ. Յարութիւն Շալճեանի, որ մեռաւ երկու տարի առաջ: Ինչպէս իր ամուսինը, հանգուցեալ տիկինն ալ ունեցած է հանրանուէր գործունէութիւն, իբրեւ ատենապետուհի Կ. Խաչի Սէն Ժէռոմի մասնաճիւղին, իբրեւ անդամ Աղքատախնամի եւն:

ԿՈՒԶԷՔ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՀԱՅ ՊԱՀԵԼ, — Հայերէն հրքեր նոիրեցէք, անոնց կարգին «ԶՈՅԳ ՄԸ ՀԷՔԵԱԹ» (120) եւ ԱՆՄԱՀ ՏԻՊԱՐՆԵՐ (80): Դիմել հեղինակին 38 rue du Ménil, Asnières (Seine) եւ գրատուններ Պարսամեան եւ Բալուեան, 46 եւ 43 rue Richer, Paris:

Հ. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մուլինոյի Մ. ճիւղի անդամական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը: Օրակարգ՝ Ա. հաշուետուութիւն վարչութեան, Բ. նոր վարչութեան ընտրութիւն, Գ. զանազան հարցեր:

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Հինգշաբթի գիշեր Սալ Վակրամի մէջ ծանր կռփամարտի Թուռնուայի մը քառ տը ֆինալին Վարդանեան վիճակով կը հանդիպէր Մառիվոյի որ յաղթուած էր Ժիւլանիէ: Այս վերջինը էր որ անցեալ անգամ պարտութեան մատնած էր Վարդանեանը:

Վարդանեան իր հակառակորդէն 12 քիլօ պակաս ունենալով հանդերձ, անոր յաղթեց առաջին բառնտին: Այս անգամ աւելի զգուշաւոր խաղ մը ունեցաւ: Պատճառը իր վերջին ձախողութիւնն էր, թէ ուսուցիչի փոփոխութիւնը: Բայց միշտ հպարտ:

Իր վերջին ձախողութեան վրայ կը կարծէինք թէ սրահին մէջ Հայերը քիչ պիտի ըլլան: Ընդհակառակն աւելի շատ թիւով փութացած էին: Առաջին կարգերուն վրայ քանի մը Հայեր իրենց աղջիկներն ալ միասին բերած էին որպէսզի հիանան ազգային այս երիտասարդ փառքին վրայ ... «ազգային փառք» որ չի գիտեր իսկ իր ազգային լեզուն:

Վստահ ենք որ ինքն իսկ զարմացաւ իր այս արագ յաջողութեան եւ մանաւանդ իր հայրենակիցներուն ցոյցերուն վրայ, որու ընթացքին զինքը կը գրկէին, կը համբուրէին եւ հազարնոցներ կը նետէին իրեն, իբրեւ թէ պարուհի մը եղած ըլլար: Հայր մը իր աղջկան կ'ըսէր. «Գնա անգամ մը անոր դպիր», իսկ դերասան Ալթունեան իր խոշոր բազուկները բացած կը պօռար. «Եկուր քեզի մէյ մը պագնեմ»:

Ինչո՞ւ այսչափ իրարանցում այսչափ պարզ բանի մը համար:

× Վարդանեան այս հինգշաբթի գիշեր պիտի մրցի թուռնուային մէջ յաջողածներէն մէկուն հետ:

Տորք

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, իրիկուան ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: 149 Ave. d'Argenteuil:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, Ուրբաթ 18 Յունուար, ժամը 3ին ընկ. Թագւորեանի բնակարանը, rue Paquerette:

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՖՕՆՏ.— Ողբացեալ երկրաչափ Յակոբ Գրիգորեանի յիշատակին եւ իր փափաքը իրագործելու համար, ուսանողական Ֆօնտ մը հաստատուած է:

Առաջին տարուան համար տրամադրուած է 12.000 Ֆրանք, որմէ կրնան օգտուիլ մէկ կամ երկու համալսարանական կարօտ ուսանողներ, շարունակելու համար իրենց ուսումը: Թեկնածուները կրնան գրաւորապէս դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան, «Յ. Գրիգորեան Ֆօնտ»ի յանձնախումբ մակագրութեամբ, պարզելով իրենց նիւթական եւ ուսումնական վիճակը:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Շրջ. Կոմիտէն 2000 Ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին՝ փոխան ծաղկեպսակի՝ ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի մահուան առթիւ:

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 25ԱՄԵԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

Այս շաբաթ իրիկուն, 19 Յունուար, ժամը ճիշդ 8.30ին, Սոսիէթէ տը Ժէօկրաֆիի սրահին մէջ (184 Պուլվառ Սէն Ժէրմէն), տեղի պիտի ունենայ Հայ Գրողներու Ընկերութեան կազմակերպած հանդէսը, Հայաստանի 25 ամեայ մշակոյթին նուիրուած: Պիտի նախագահէ Պ. Ա. Չօպանեան: Պ. Հ. Սարգիսեան, Պ. Հ. Զարդարեան, Պ. Ս. Քարեան եւ Պ. Պ. Զարոյեան պիտի ներկայացնեն Հայաստանի գրականութիւնը եւ մշակոյթը ընդհանրապէս: Պիտի արտասանեն Տիկին Ա. Սարգիսեան, Տիկին Ս. Տամլամեան եւ Պ. Հ. Տարօնեան: Պիտի երգեն Օր. Ի. Պիւլպիւլեան, Օր. Լ. Գորգիկեան եւ Պ. Յ. Յակոբեան: Մուտքը ազատ է: Ծախսերու մասնակցութիւն:

ԿՈՉ ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Ամերիկայէն եկած կարեւոր նամակի մը առիթով, կը խնդրուի Տարօն Տուրուբերանցի բոլոր մեր հայրենակիցներէն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ուկէսին, հաւաքուիլ 116 Ave. d'Italie, մէթրօ Թօլպիաք: (Տ. Տ. նախկին վարչութիւն):

ՍՏԱՑԱՆՔ

SONATE, գրեց՝ Houri Ipekian, Préface de Lucien - Paul Thomas: Զարդանկարուած խորհրդանշաններով: Տպ. Պելժիա:

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ, Ա. Ատրուշան, Պէյրութ, 1945: Գին 5 շիլին:

ԳՐԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ (արձագանգ Մարսէյլի), Բ. տարի: 1946: Գրեց՝ Լեւոն Ճէրահեան: Գին 125 Ֆրանք:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN 17 Rue Damesme 13

ՅԱՌԱՋ

ՓԱՐԻԶԻ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Vendredi 18 Janvier 1946 Ուրբաթ 18 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4512-Նոր շրջան թիւ 241 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈՐՁ ԵՒ ՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆ

Մեր փորձութիւնները կը սպասեն Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին, որ իր աշխատանքները յառաջ կը տանի յուշիկ - յուշիկ, զգուշանալով զրգռիչ խնդիրներէ:

Կը թուի թէ երեք Մեծերը առ այժմ կը ճգնին նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծել: Ամէն բանէ առաջ՝ փարատել միջին եւ փոքր պետութեանց կասկածամտութիւնը:

Այդ նպատակին կը ծառայէր Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին պատմական ճառը, որուն ամփոփումը տուինք երէկ:

Նախարարը ամէն բանէ առաջ հանդիսաւորապէս հաստատեց բարենշան իրողութիւն մը,— Մ. Նահանգները այլեւս մէկդի դրած են մեկուսացման քաղաքականութիւնը, եւ կը ստանձնեն ամէն պատասխանատուութիւն, աշխարհի բարեկարգութեան համար:

Այս պաշտօնական յայտարարութեամբ, պատմութեան կ'անցնի 25 տարի առաջուան քաղաքականութիւնը, որմէ չարաչար տուժեցինք մենք ալ: Ուրեմն, կը բացուի նոր էջ մը: Ինչպէս պատերազմի ընթացքին, այսուհետեւ ալ Մ. Նահանգները պիտի տրամադրեն իրենց բովանդակ ուժը, ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը եւ բարօրութիւնը:

Այս յանձնառութիւնը կը նշանակէ՞ թէ անոնք միեւնոյն ատեն պիտի դառնան ախոյեան ազատութեան եւ արդարութեան, վճռապէս պաշտպանելով փոքր ժողովուրդներու բնական, տարրական իրաւունքները:

Կը դժուարանանք պատասխանել այս հարցումին, վերլուծելով դէպքերու ընթացքը: Ե'ւ պատերազմի շրջանին, Ե'ւ յախճապոճիչ յաղթանակէն վերջը:

Ամէն մարդ իր ցաւը կուլայ: Մենք ալ, երբ խնդիրը կը քննենք հայկական աչքով, հորիզոնին վրայ կը տեսնենք թանձր մշուշ մը: Աւելի թանձր քան 1914—18ի պատերազմին:

Պ. Պըրնզի յայտարարութեան համաձայն, ամէն բանէ առաջ «վախը եւ կասկածամտութիւնն» են որ ստուեր կը ձգեն խաղաղութեան վրայ:

Արդ, իրականութիւն է որ այդ երկու չարիքները կը տիրապետեն այսօր ալ, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի դլխուն վերեւ:

Փոխադարձ վախ եւ կասկած՝ երեք եւ հինդ Զօլերուն միջեւ: Վախ եւ կասկած փոքր ազգերու կողմէ՝ երեք Մեծերուն հանդէպ:

Կարելի պիտի ըլլա՞յ փարատիլ այդ մղձաւանջը: Ոչ թէ հարուստանական մարդանքներով, այլ իրական գործերով:

Պատասխանը պիտի տանանք ՄԱԿի ընդհ. ժողովէն, ուշադրութեամբ հետեւելով դէպքերու ընթացքին:

Ահաւասիկ բնորոշ երեւոյթ մը:

Լոնտոնի թերթերը կը դրկեն թէ՝ համաձայն Պոլսէն ստացած տեղեկութեանց, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին պատկերը մեղմացուցիչ ազդեցութիւն մը գործած է Թուրքիոյ հանրային կարծիքին վրայ:

«Դադրած են ամենօրեայ կծու արտայայտութիւնները Մոսկուայի դէմ, հայկական եւ վրացական հողային պահանջներուն առթիւ եւ մթնոլորտը աւելի նպաստաւոր է պաղարիւն վիճաբանութեան համար»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Թուրքիոյ քաղաքական շրջանակներուն կարծիքով, պէտք է անջատել հայ - վրացական պահանջները՝ Տարտանէլի մասին եղած ռուսական պահանջներէն: Թուրքիա սկզբունքով ընդունած է անգլեամերիկեան տեսակէտը՝ նեղուցներու մասին, եւ վճռապէս պիտի մերժէ որ եւ է ոտնձգութիւն իր անկախութեան եւ դերիշխանութեան դէմ:

Գալով Հայաստանի եւ Վրաստանի հողային պահանջներուն, Թրքական պատասխանատուութիւնը առթիէն պիտի օգտուի, ժխտելու համար զանոնք, մանաւանդ խօսակցութիւններ ատրքելով Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան դլխաւոր ներկայացուցիչներուն հետ:

Ամէն պարադայի մէջ, Անդարայի խօսնակները այնքան մոայլ չեն տեսներ կացութիւնը որքան մէկ շաբաթ առաջ:

Կը գտնուինք փորձերու եւ փորձութեանց շրջանի մը առջեւ:

Շ.

Ընկերային Ապահովութիւն

Բ.

Ազգային Ընդհանուր Ապահովութեան այս ծրագիրը անուշ հսկայական ծախքերու կը կարօտի եւ որոնք ժողովուրդին միջին եկամուտին մօտ մէկ քառորդին պիտի հասնին (170 միլիառ՝ 1965ին): Այս ծախքերուն որոշ համեմատութեամբ կը մասնակցին թէ՛ ապահովագրեալը, թէ՛ գործատէրը եւ թէ պետութիւնը: Ապահովագրեալը շաբաթական միանուագ անդամավճար մը կ'ընէ որ կ'արձանագրուի անդամատետրին մէջ: Շաբաթավճարը համեմատական չէ աշխատավարձին, այլ միեւնոյնն է բոլորին համար եւ հաշուուած է ազգային եկամուտին վրայ, այնպէս որ կարելի ըլլայ բոլորին կենսական նուազագոյն մը տալ:

Աշխատաւորներուն — վարձուոր եւ անկախ, ինչպէս նաեւ գործատէրներուն անդամավճարներուն գումարը, ընդհանուր ծախքերուն մօտ 40 առ հարիւրը պիտի գոցէ: Մնացեալ 60 առ հարիւրը պետութիւնն է որ պիտի տայ, անուշա տուրքերը աւելցնելով, մասնաւորաբար ունեւորներուն վրայ:

Անդամավճարներու միանուագ, կանխորոշ միաձեւութիւնը, ինչպէս նաեւ անոնց դանձումի եւ վճարումի պարզութիւնը թոյլ պիտի տան միացնելու ապահովագրական ոչ միայն պետական այլազան մնտուկները, այլեւ մասնաւոր ընկերութիւնները: Պիվերիճի ծրագրին համաձայն, կեանքի, հիւանդութեան եւ արկածի ապահովագրական ընկերութիւնները կա՛մ պիտի լուծուին ու անհետանան, կամ պիտի ենթարկուին ազգային ապահովագրութեան կամ փոխարինութեան (Compensation) կեդրոնական Մնտուկին, զոր պիտի վարէ Ընկերային Կանխատեսութեան (Prévoyance Sociale) նախարարութիւնը: Այսուհանդերձ, կը թուի թէ ապահովագրական մասնաւոր ընկերութիւնները, ինչպէս նաեւ իրերօդնութեան ընկերակցութիւնները պիտի մնան եւ պիտի շարունակեն իրենց գործունէութիւնը, սակայն անհատական նախաձեռնութեան ոգին չմեռցնելու եւ թոյլ տալու համար որ վարպետները կարենան կենսաբաւ նուազագոյնէն աւելին ապահովել: Ընկերային Ապահովութեան անգլիական ծրագրին հիմնական տրամադրութիւնները, գոյս համաձայնի պարզեցի, արդէն գործադրութեան մէջ են, կարգ մը տարբերութիւններով ընկերվարական - խորհրդային հանրապետութիւններուն մէջ:

1936ին ընդունուած խորհրդային նոր սահմանադրութիւնը Խ. Միութեան բոլոր քաղաքացիներուն կ'երաշխաւորէ աշխատանքի, հանգիստի եւ աշխատանքի անկարողութեան պարագային բաւարար ապրուստի իրաւունքը: Ամբողջ ժողովուրդը ապահովագրուած չէ, ինչպէս կը նախատեսէ անգլիական ծրագիրը, թէեւ գործնականին մէջ բոլորն ալ դանազան ձեւերով կրնան օգտուիլ ընկերային այլազան կազմակերպութիւններէն: Միայն աշխատաւորներն ու պաշտօնեաները ենթարկուած են Ընկերային Ապահովագրութեանց կազմակերպութեան: Բայց ապահովագրեալները, որոնց թիւը 1940ին 33 միլիոնի կը հասնէր, որ եւ է վճարում չեն ըներ: Անոնց գործ տուող հաստատութիւնները են որ կ'ապահովագրեն զանոնք եւ ապահովագիրը կը վճարեն: Ը. Ա. կազմակերպութիւնը բժշկական տուրքով չի զբաղիր, այլ միայն դրամատուրքով եւ ապահովագրեալներու եւ անոնց ընտանիքներուն ապրուստի բաւարար հատուցումներ կ'ընէ հիւանդութեան եւ արկածի հետեւանքով աշխատելու անկարողութեան, յղութեան, ծննդաբերութեան, անկարութեան, ծերութեան եւ թաղումի պարագային, նաեւ անհետացուկ ընտանիքներու եւ միեւնոյն արհեստին մէջ երկար տարիներ աշխատողներուն:

Եթէ Ընկերային Ապահովագրութիւնները վերապահուածեն միայն գործատուներուն եւ պաշտօնեաներուն, Խ. Միութեան բոլոր քաղաքացիները առանց բացառութեան իրաւունք ունին ձրիաբար օգտուելու բժշկական - առողջապահական բոլոր հաստատութիւններէն, որոնք անկախ են Ը. Ա. կազմակերպութենէն եւ կազմակերպուած են Առողջապահական գործակատարութեան կողմէ եւ բոլորովին ձրիաբար ժողովուրդին տրամադրութեան տակ դրուած են:

Մինչեւ 1933, պետութիւնը կը վարէր Ընկերային Ապահովագրութեանց կազմակերպութիւնը հանրապետութիւններու, շրջաններու, քաղաքներու եւ այլ տեղական ապահովագրական մնտուկներու միջոցով: Այդ թուականէն ի վեր վարչութիւնը ենթակայ է ընդհանուր միութենական նախարարութեան:

Ը.

ԻՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ՄԱԿի ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Պ. Թաղիզատէ, Իրանի դլխաւոր պատուիրակը, երեքշաբթի օր Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին առջեւ պարզեց իր կառավարութեան մտահոգութիւնները, չափաւոր արտայայտութեամբ: Առաջին դիմումն է այս, փորձելու համար նոր կազմակերպութեան հեղինակութիւնը:

Պատուիրակը յայտարարեց, մէջական անդլերէնով մը, ուշադրութեամբ հետեւելով դրաւոր զեկուցումի մը.

— «Պարտականութիւն կը համարիմ ընդհ. ժողովին ուշադրութիւնը հրաւիրել թէ կը վերապահենք մեր իրաւունքը իրեն ներկայացնելու մեր երկրին կրած դժուարութիւնները եւ խնդրելու որ նկատի առնէ զանոնք, եթէ աւելի կանուխ լուծում մը չգտնուի: Եթէ այս խնդիրը ձեր առջեւ դայ, անկասկած պիտի կազմէ փորձ մը շատ յըստակ եւ բացորոշ՝ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան համար, պաշտպանելու իր անդամներուն կենսական իրաւունքները: Կ'ուզենք այս մեծ ժողովին խնայել իր աշխատանքր սկսած օրէն իսկ այս ներքին խնդրով զբաղելու տաղտուկը, թէեւ հարցը կապ ունի այն նպատակին հետ որուն համար ստեղծուեցաւ այս կազմակերպութիւնը»:

Ընթերցողները ծանօթ են հարցին,— Ադրպատականի անջատումը Թէհրանի կառավարութենէն եւ ուրիշ ներքին խռովութիւններ:

Վերջին լուրերու համաձայն, Իրանի վարչապետ պարզելով կացութիւնը երեսփ. ժողովին առջեւ, յայտարարեց թէ պատրաստ է հրաժարելու, քանի որ արդիւնք չունեցան Թէհրանի եւ Մոսկուայի մէջ կատարուած բանակցութիւնները: Վարչապետր բացատրեց թէ ուղղակի խօսակցութիւններ տեղի ունեցան Թէհրանի եւ Մոսկուայի մէջեւ, խնդիրը Միացեալ Ազգերու ժողովին ներկայացնելէ առաջ: Յետոյ աւելցուց թէ կառավարութիւնը մերժելով եռանդամ քննիչ յանձնաժողովի մր առաջարկը, թելադրած է որ Անգլիոյ, Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները հսկեն Իրանի քաղաքապետական եւ նահանդային ընտրութեանց վրայ: Երեք Մեծերը չեն պատասխանած այս առաջարկին: «Մենք ամէն բան ըրինք միացնելու համար մեր ժողովուրդը: Մեր արտաքին քաղաքականութիւնը եղած է միշտ մեր դրացիներուն յարդել տալ մեր երկրին անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը»: Այս առթիւ վարչապետր մեղադրեց Դաշնակիցները թէ կը վարանին իրենց զօրքը քաշել Մարտ 2էն առաջ եւ կը միջամտեն Իրանի ներքին գործերուն:

Թէհրանէն կը տարածուին լուրեր թէ Ադրպատականի ինքնավարութեան պահանջները մերժուած են կառավարութիւնը եւ խափանած երթեւեկը՝ Ղազուինի հիւսիսակողմը: Կառավարութիւնն ալ իր կարգին դադրեցուցած է երկաթուղիներու մեկնումը Թէհրանէն դէպի հիւսիս, որովհետեւ վախ կայ որ դրաւուած կառախումբերը կրնան ծառայել Թէհրանի վրայ քալելու: Սպասումները դրաւած են վեց չորեքշարժ մեքենաներ եւ 70 վագոններ Զէնճանի մէջ, Թէհրանէն 120 մղոն դէպի հիւսիս - արեւմուտք եւ ռուսական շրջանին մէջ:

Ամերիկեան դեսպանատունը կը տեղեկացնէ թէ խորհրդային դեսպանատան պաշտօնեաները մերժած են անցագիր տալ ամերիկացի թղթակիցներու, Ադրպատական երթալու համար, առարկելով թէ Իրանի խորհրդային հրամանատարը «անպատեհ» կը նկատէ ժամանակը:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարէն վերջը, Անգլիոյ դլխաւոր ներկայացուցիչն ալ պարզեց իր երկրին տեսակէտը, ՄԱԿի գործունէութեան մասին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Ֆրանսայի արտաքին հոգերը

Սահմանադիր ժողովին վերաբացման առթիւ, 17 հարցապնդումներ ուղղուեցան կառավարութեան, արտաքին քաղաքականութեան մասին: Այս առթիւ խօսք առին 28 երեսփոխաններ, բոլոր հոսանքներէն: Վիճաբանութիւնները բացաւ Պ. Տանիել Մայէր, ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, որ մեծարանքի խօսքեր ուղղելով հանդերձ Երեք Մեծերուն, մերժեց ճանչնալ անոնց նախապատուութեան, վերակշռութեան իրաւունքր եւ պահանջեց վերադառնալ միջազգային բարոյականի աւելի բնական սկզբունքներու,— համերաշխութիւն, արդարամտութիւն, փոխադարձ յարգանք, իրերօդնութիւն, չափաւորութիւն, ուղղամտութիւն: «Աշխարհը վերաշինելէ առաջ հարկ է վերաշինել Եւրոպան, որ կը ներկայացնէ ազատ ժողովուրդներու ամբողջութիւնը: Դանուբը եւ Հռենոսը միայն սահմանագլուխներ չեն, այլ կեանքի գործարար ունեցող իւրաքանչիւր հիմնարկ Ը. Ա. իր մարմինը ունի որ գործատեղիին մէջ իսկ կը կարդադրէ ապահովագրական բոլոր խնդիրները: Այս ձեւով Ը. Ա. կազմական եւ վարչական ձեւակերպութիւններն ու ծախքերը նուազագոյնին վերածուած են:

ԲԺ. ԼԵՒՈՆ ԴՐԻԳՈՐԵԱՆ

Մշակութային Միութիւն

ՄՄԲ.— Նորակազմ Մշակութային Միութեան վարչութենէն ստացած նիւթ զեկոյց մը, զոր կ'ամփոփենք, տեղի ունակութեան պատճառով. —

Ընդ առաջ երթալով Երեւանի «Արտասահմանի հետ Կուլտուրական Կապի Ընկերութեան» կոչին, մշակոյթի զանազան ասպարէզներու մէջ աշխատող խումբ մը մտաւորականներ Փարիզի մէջ հիմը դրին Ցրանսահայ Մշակութային Միութեան: Առաջին խորհրդակցական ժողովին մէջ ընտրուած առժամեայ վարչութիւնը մշակեց ծրագիր կանոնադիր մը ինչպէս նաեւ Ֆ. Ա. Ը. Միութեան կեդր. վարչութեան հետ կնքուած համաձայնագիրը, որ ընդունուեցաւ ընդհ. ժողովէն: Այդ համաձայնագրով որոշուած է հաստատել սերտ կապ Ցր. Ա. Ը. Միութեան եւ Մ. Միութեան միջեւ: Ազգ. Միութիւնը պիտի ունենայ իր ներկայացուցիչը Մ. Միութեան վարչութեան մէջ եւ փոխադարձաբար Մ. Միութիւնը պիտի ունենայ իր ներկայացուցիչը Ֆ. Ա. Ը. Միութեան կեդր. վարչութեան մէջ: Մ. Միութիւնը պիտի ունենայ նաեւ իր պատգամաւորները Ֆ. Ա. Ը. Միութեան ընդհ. պատգամաւորականին մէջ:

Ծրագիր - կանոնադրի մշակութեամբ եւ Ֆ. Ա. Ը. Միութեան հետ համաձայնագրի կնքումով, առժամեայ վարչութիւնը լրացուցած ըլլալով իր վրայ դրուած պարտականութիւնները, ընդհ. ժողովը ընտրեց նոր վարչութիւն մը, հետեւեալ կազմով.—

Տիկին Զ. Պահրի (նախագահ), Պ. Պ. Ա. Անտոնեան, Տքթ. Դալճեան (փոխ նախագահ), Ն. Դաւիթեան, Պ. Զարոյեան, Բ. Թօփալեան, Վ. Իշխալացեան (դանձապահ), Տքթ. Մինասեանց, Լ. Մօղեան, Զ. Մուքաֆեան, Ա. Շահխաթունի (փոխ նախագահ) եւ Տ. Զիթունի:

Ֆ. Մ. Միութիւնը հետապնդելով դաղութիս եւ հայրենիքի մշակութային փոխանակութեանց հետզհետէ աւելի սերտ ու լայն իրականացումը, միաժամանակ դաղութիս մէջ պիտի տանի մշակուկութային ամէն տեսակի աշխատանք, հրատարակութիւններով, դասախօսութիւններով եւ հաւաքոյթներով:

Բայ ի Փարիզեան շրջանի մտաւորականներէն, որոնք գործօն անդամ կը նկատուին, դաւառները բնակող մտաւորականները եւս թղթակից անդամի հանգամանքով կրնան կապուիլ Միութեան հետ:

Ֆ. Մ. Միութեան պատուակալ նախագահն է Փրօֆ. Մանուէլեան, որ վերջերս Ա. Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի անդամ ընտրուած է: Այս առթիւ Միութիւնը որոշած է պատուել զինքը դիւնեճօնով մը, ուր պիտի հրաւիրուին նաեւ Ֆրանսացի գիտնականներ: Ցարգելով հանդուցեալ Տքթ. Փաչաճեանի փափաքը, Այրի Տիկին Փաչաճեան, Միութեան տրամադրութեան տակ դրաւ հանդուցեալին 342 գիրքերը, ղրկուելու համար Ա. Հայաստանի պետական մատենադարանին:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏՕՆԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Հայ Աւրիներու Միութեան, Գայլիկներու եւ Թեւիկներու խմբապետուհիները զեղեցիկ գաղափարն ունեցան, ամանօրեան Մարսէյլի եւ շրջանի գայլիկներն ու թեւիկները համախմբելու եւ կաղանդը տօնելու, իրենց սեփական հաւաքասրահին մէջ: Ներկայ էին հարիւրի մօտ սեւաչեայ եւ հրաւառ, ժպտադէմ հայ գայլիկներ եւ թեւիկներ: Կարծես փոքրիկ սկաուտներու աշխարհ մըն էր: Կանաքը կ'եռար անոնց փայլուն աչքերուն մէջ: Անոնց լաւ կեցուածքն ու վարմունքը մեծ յոյս եւ հաւատք ներշնչեցին ներկայ խմբապետներուն:

Բացումը կատարուեցաւ «Մտիկ ըրէք, հայ գայլիկներ» երգով, որուն յաջորդեց թեւիկներու «քայլերգը»: Տեսարանը ուրախալի էր եւ միանդամայն յուզիչ: Այս մանկիկները հազիւ քանի մը ամիսէ ի վեր սկաուտական շարքերու մէջ են մտած, արդէն չատ յստակ եւ մաքուր առոգանութեամբ հայերէն կ'երգեն եւ կ'արտասանեն: Անոնց մէկուն ղէլ եւ հնչուն ձայնը դեռ ականջիս կը հնչէ. «Երնէ՛կ թէ այս նոր տարին վերջ տար Հայու ցաւերուն...:

Տղոց խանդավառութիւնը բազմապատկուեցաւ երբ նկատեցին թէ՝ սրահի դռնէն ներս մտաւ փոխան Կաղանդ պապային, իրենց սիրելի շրջ. խմբապետը, Զ. Մխլտոնեան: Բոլորը ուրախութեան բացագանչութիւնով ընդունեցին զինքը: Խմբապետը եղբայրական խօսքերով խրախուսեց գայլիկները եւ թեւիկները, ինչպէս եւ երէց խմբապետուհիները: Մասնաւորաբար չեշտեց թէ՝ պէտք է կաթոդին սիրել հայ աղջիկ ու խօսիլ մայրենի լեզուն: Գայլիկները միասին ոռնացին ուժգին.— «Եա՛ ո՛ւ – ո՛ւ - մեր կարելիո՛ն...»:

Գնահատանքի արժանի էին Սէն Լուի Երամի աշխոյժ եւ ներդաշնակ երգերն ու պարերը: Հանդէսի ամբողջ տեւողութեան գովելի էր գայլիկներու եւ թեւիկներու կարգապահ ընթացքը:

Զուարճալի էին Մարսէյլի արիներու «Հայկ Նահապետ» խումբի խմբապետին սորվեցուցած սկաուտական խաղերն ու երգերը: Ինչպէս նաեւ միւս խմբապետներու սորվեցուցած բացագանչութիւնները: Երէց արիւնչները բուրդէ հագուստներ հիւսած էին բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներու փոքրիկներուն համար եւ կոկիկ մը հագուեցուցած, միասին հանդէս էին բերած: Խմբապետուհիներու կողմէ պատրաստուած համեղ կարկանդակներ բաժնուեցան բոլորին:— Մայր-Գայլ

20 ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Հնչակեան Ուս. Միութեան «Փարամազ» թատերախումբը, Ցունուար 7ին Պօմոն, սինեմա «Ցլօրէալի» սրահին մէջ ներկայացուց Ս. Շահէնի «Քսան Կախաղան»ները: Ամբողջ սրահը լեցուած էր: Խումբը սիրողներէ կազմուած էր, բայց ամէնքն ալ կը տիրապետէին իրենց դերերուն: Կազմակերպիչ յանձնախումբն ալ իր կարգին չանք չէր խնայած տոմսերը սպառելու համար:

Վարագոյրը բացումը կատարեց ուսուցիչ Պ. Ա.բամ - Ճէվիզ, բացատրելով յեղափոխութեան ծագումը եւ մասնաւորապէս ծանրանալով 1915ի քան կախաղաններուն վրայ, որ հետեւանք էր դաւաճան Եասեանի մատնութեան (սպաննուած Դաշնակցականներու ձեռքով):— Թղթակից

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՋԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէի դասախօսական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Արիմեան դպրոցին մէջ: Կը խօսի ընկեր Հր. Սամուէլ: Նիւթը՝ Հայկ. Դատը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ բարեկամներ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարուժան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գամփռները Ցրէդի դպրոցական հանդէսը՝ այս կիրակի ժամը 2ին Ս. Կարապետ մատրան մէջ: Պիտի բանախօսէ Պատուելի Մարկոս Վէքլեան: Աւրտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, հայկական պարեր փոքրիկ դպրոցականներու կողմէ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Տիգրանակերտցի փաստաբան Գէորգ Հֆէնեանի տղաքը Ազատ եւ Միհրան, որոնք 1915ի տարագրութեան միջոցին կը գտնուէին Թայլեզ գիւղը Ամիտ Շէյխոյի մօտ, ուրկէ մեկնած են Տիգրանակերտ ու յետոյ Փարիզ: Տեղեկացնել Ashardjian Hermanos Santa Fé 1560 Buenos Aires (Argentine):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ՄԻՈՒ ՍԻՆՏԻՔԱՑԻՆ նախագահը եւ փոխ-նախագահները ձերբակալուելով արգելափակուեցան, պարենաւորման նախարարին կարգադրութեամբ: Ամբաստանուած են թէ դիները բարձրացուցած են ապօրինաբար, փարիզի ժողովուրդը ղրկելով թարմ միսէ: Հարցաքննութեան կանչուած էին Սէնտիքայի դիւանին 12անդամները, բայց ներկայ եղան միայն 9 հոգի:— Մաալճառները երէկ ժողով դումարեցին, քննելու համար կառավարութեան նոր առաջարկները:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ պաշտօնէ արձակուեցաւ ներքին գործակարը, Լաւրենտի Բերիա, որ այդ պաշտօնը կը վարէր 1938էն ի վեր: Բերիա կը պահէ իր պաշտօնը իբրեւ փոխ-նախագահ գործակարներու խորհուրդին: Իրեն յաջորդած է դնդ. Կրուլով, որ թէհրանի, Եալթայի եւ Փոցտամի խորհրդաժողովներուն ատեն պաշտօն ստացած էր կազմակերպել Սթալինի եւ միւս բանագնացներուն ապահովութիւնը: Վերջերս գրոյց կը շրջէր թէ Բերիայի անունը չնշուած է Գերագոյն Խորհուրդի թեկնածուներու ցանկէն, նախկին դեսպաններ Լիթվինովի եւ Մայսքիի անուններուն հետ: Ինչպէս Սթալին, Բերիա եւս վրացի է, 46 տարեկան: Հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն վերջ, մտաւ Կովկասի Չեկան, հետզհետէ դառնալով տիրական դէմք մը: Իր օրով էր որ ամէնէն անողորմ հալածանքները կատարուեցան Հայաստանի մէջ: Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, Բերիայի արձակումը կ'ապացուցանէ կարմիր բանակին յարաճուն ազդեցութիւնը կուսակցութեան վրայ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՉԻՆԱԹԱՓՈՒՄԸ դրեթէ վերջացած է: Նախկին դերման դինուորներ 250 հոգինոց խումբերու բաժնուած, 80 տո հարիւր համեմատութեամբ կը գործածուին քանդելու Գերմանիոյ օդանաւային կազմակերպութիւնը եւ ուրիշ դինուորական հաստատութիւններ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՀՐԵԱՆԵՐԸ պատուիրակներ ղրկելով Երուսաղէմ, պահանջեցին բրիտանական մարզպանէն «բանալ դուռները մեր Ժողովուրդի մնացորդներու փրկութեան համար: Մենք կ'ուզենք իբրեւ ազդ ապրիլ մեր սեփական հայրենիքին եւ պետութեան մէջ, յարգելով Արաբներուն իրաւունքները»:

ԳԱՂՏՆԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ մը կազմուած է Գերմանիոյ մէջ, «Ախթ ունտ Ախթ» անունով (Ութ եւ Ութ): Այս թուանշանները կը ներկայացնեն դերման այբուբենին 8րդ տառը, եւ կը նշանակեն «Համ՛յլ Հիթլէր»:

ՀԱՑԻ 16.000 կեղծ տոմսեր երեւան հանուած ըլլալով, ձերբակալուեցան երկու կեղծարարներ:

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ պատասխանեցին Ցրանսայի պահանջած լուսաբանութեանց: Պատասխանը զոհացուցիչ կը համարուի:

ՓԱՐԻԶ փոխադրուելով խնամ հարցաքննութեան ենթարկուեցաւ դերման ղօր. Օպէրկ, Փարիզի դահիճը:

ԼՈՆՏՈՆԻ մեր աշխատակիցը կը տեղեկացնէ թէ Բարեգործական մասնաճիւղը յունուար 7ին երեկոյթ մը սարքած է եւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ տեղին վրայ հաւաքուած է հազար սթերլին, իբրեւ առաջին մասնավճար Ամերիկայի կեդր. վարչութեան կազմակերպած նոր հանդանակութեան: Անդլիոյ զոյդ դաղութները պիտի հաւաքեն հինդ հազար ոսկի: Պ. Դալուստ Կիւլպէնկեան խոստացած է հազար սթերլին: Հանդանակութիւնները կը չարունակուին եւ յոյս կայ որ Լոնտոնը առանձին կարենայ իրարու քով բերել երեք հազար:

Ուրիշ յանձնախումբ մը, հոգեւոր հովիւին նախագահութեան տակ, հանգանակութեան ձեռնարկած է ի նպաստ Լիբանանի թոքախտաւորներու բուժարանին:

ԴՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՑԹ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ 25ԱՄԵԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻՆ

Այս շաբաթ իրիկուն, 19 Ցունուար, ժամը ճիշդ 8.30ին, Սոսիէթէ տը ժէօկրաֆիի սրահին մէջ (184 Պուլվառ Սէն Ժէրմէն), տեղի պիտի ունենայ Հայ Գրողներու Ընկերութեան կազմակերպած հանդէսը, Հայաստանի 25 ամեայ մշակոյթին նուիրուած: Պիտի նախագահէ Պ. Ա. Զօպանեան: Պ. Հ. Սարգիսեան, Պ. Հ. Զարդարեան, Պ. Ս. Քարեան եւ Պ. Պ. Զարոյեան պիտի ներկայացնեն Հայաստանի դրականութիւնը եւ մշակոյթը ընդհանրապէս: Պիտի արտասանեն Տիկին Ա. Սարգիսեան, Տիկին Ս. Տամլամեան եւ Պ. Հ. Տարօնեան: Պիտի երգեն Օր. Ի. Պիւլպիւլեան, Օր. Լ. Գորգիկեան եւ Պ. Ց. Ցակոբեան: Մուտքը ազատ է: Ծախսերու մասնակցութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. «Ցանթ» թատերախումբը, մասնակցութեամբ Զաւարեան ենթակոմիտէին, եւ հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին կը ներկայացնէ Շիրվանզատէի «ՆԱՄՈՒՍ»ը, Ցունուար 21ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Պօմոնի, Սինէմա «Ցլօրէալ»ի սրահին մէջ:

ԴԵՐՁԱԿԻ փաթաթ մը ծախու է այրերու թէ կիներու համար չափի վրայ, թէ փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ գործելու իրաւունքով: Ձէք փուանի հաշուընթաց: Դիմել «Ցառաջ»ի վարչութեան, Ց. Ցակոբեան մակագրութեամբ:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՅԱՐԱՏ

ՊՐԱԾԵՐԻ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԳԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, Համս. 400, Յամս. 200 Ֆրանք

Samedi 19 Janvier 1946 Շաբաթ 19 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4513-Նոր շրջան թիւ 242 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱՆԳԱՄ ԸՆԴ ՄԻՇՏ...

Ազդարարութիւնը կուգայ Լոնտոնէն:

« Ճինկօ » (դեղին) մամուլի հանրածանօթ օրկաններէն «Տէյլի Մէյլ», որ միեւնոյն օրը Փարիզի մէջ ալ կը հրատարակուի, Յունուար 17ի խմբագրականը նուիրած էր Արեւեւեան Հարցին:

Թերեւս աւելի կոպիտ արտայայտութիւններ եղած են: Բայց, այս մէկը նշանակալից է շատ մը տեսակէտներով: Մանաւանդ որ, կը զուգադիպի Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին գումարման:

Խմբագրականը ուղղուած է Ռուսիոյ դէմ, իրանեան եւ թրքական հարցերուն առթիւ:

Տեղի անձկութեան պատճառով, ստիպուած ենք հիմնական մասերը ամփոփել այս նեղ սիւնակին մէջ.—

1. Մեծն Կատարինէի օրերէն ի վեր, Ռուսիա բուռն ճնշում մը ի գործ կը դնէ դէպի հարաւ:

2. 1774ին Ռուսերը հաստատապէս ամրացած էին Սեւ Ծովու հիւսիսային ափերուն վրայ եւ ամբողջ 18րդ դարու ընթացքին, Թուրքիա, Եւրոպայի Հիւանդ Մարդը, կը շարունակէր ընդունիլ ցարական հարուածները:

3. Պարսկաստանի կարգը եկաւ աւելի վերջը: Վրաստանը կորսուեցաւ 1802ին: Բագուն եւ ամբողջ Պարսկաստանը՝ Հայաստանի հիւսիսակողմը՝ Ռուսիոյ ձգուեցան 1813ին: Քիչ վերջը Կասպեան ծովը, որ միշտ պարսկական լիճ մը եղած էր, բռնի բացուեցաւ ռուսական նաւերուն առջեւ: Ռուսական թափանցումը շարունակուեցաւ Վիքթորիայի թագաւորութեան ամբողջ շրջանին, կարճ ձախողանքներով: Ռուսիոյ նպատակն էր տաք նաւահանգիստ մը Պարսից ծոցին վրայ եւ ի վերջոյ Հնդկաստան: Թուրքեստանը նուաճուեցաւ նոյն դարու կիսուն եւ 80ական թուականներուն բացորոշ երեւցան Ռուսիոյ դիտումները Աֆղանիստանի մասին:

4. Այս երկար թափանցումը դէպի հարաւ եւ դէպի արեւելք պատճառ եղաւ որ ցարերը ընդհարին Անգլիոյ հետ: Ոչ միայն սպառնալիքի տակ էր Մօտաւոր Արեւելքի եւ Հնդկաստանի ապահովութիւնը, այլեւ կայսրութեան կենսական դիծերն ալ վտանգուած էին: Անգլիա պարզապէս չէր կըրնար հանդուրժել որ Թուրքիա ռուսական իշխանութեան տակ իյնայ, եւ տեղի ունեցաւ Խրիմի պատերազմը:

5.— Խրիմի պատերազմը ծանր ձախողանք մը եղաւ ցարական ծաւալման համար, բայց վերջ չտուաւ Արեւելեան Հարցին, որ աւելի սուր հանգամանք ստացաւ:

6. Պարսկաստանի մէջ եւ աւելի անդին, Անգլիա եւ Ռուսիա շարունակ պայքարի մէջ եղան: Միայն գերմանական աշխարհակալութեան յարաճուն սպառնալիքն էր որ ի վերջոյ յանդեցաւ առժամեայ կարգադրութեան մը, 1907ին:

7. 1917էն վերջ, Ռուսիա վերականգնելով անիշխանութենէն եւ յեղափոխութենէն, իր ներքին գործերով զբաղած էր եւ ի վիճակի չէր յարձակողական դիրք մը բռնելու իր հարաւային գրացիներուն հանդէպ: Կը թուէր թէ Արեւելեան Խնդիրը վերջապէս փակուած է:

8. Այսօր դէպքերը կը ցուցնեն թէ որքան խաբուսիկ էին երեւոյթները: Ռուսիա, անգամ մը եւս զօրացած, վերադարձած է իր աւանդական քաղաքականութեան: Ան հին ճնշումը ի գործ կը դնէ դիմադրութեան տկար կէտին, հարաւային սահմաններուն վրայ: Արեւելեան Խնդիրը յարութիւն առած է մէկէն, իր ամբողջ մռայլ բարդութեամբ: Արդարեւ, վերադարձած ենք հոն ուր կը գտնուէինք 30 տարի առաջ:

9. Ռուսիոյ պահանջները եւ յաւակնութիւնները այսօր նուազ արդարանալի են քան Փալմէրսթընի կամ Քրրզընի օրով: Անոր արարքները Պարսկաստանի մէջ՝ կը հակասեն այդ երկրին հողային ամբողջութեան որ երկու անգամ երաշխաւորուած է 40 տարուան ընթացքին: Թուրքիոյ մէջ իր կամայական պահանջները կը վերաբերին շրջաններու որոնք ջախջախիչ մեծամասնութեամբ իսլամ են և Օսմ. կայսրութեան պատկանած են դարերով:

10. Արեւելեան Խնդիրը Եւրոպան թունաւորեց լման հարիւր տարի: 19րդ դարուն Անգլիա մինակը պահպանեց Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախ գոյութիւնը: Այսօր, սակայն կայ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը: Պէտք է հոն տանիլ Արեւելեան Խնդիրը եւ այնտեղ թաղել «չար ոգին միանգամ ընդ միշտ»:

...Խորհրդածութիւնները աւելորդ չեն: Շ.

ԻՆՉ ՇՈՒՏ ՄՈՌՑԱՆ...

ԽՄԲ.— Լոնտոնի մեր աշխատակիցը, որ միեւնոյն ատեն հայկական շահերու միակ ներկայացուցիչն է Անգլիոյ մէջ, կանոնաւորաբար կը ստանայ, խորհրդային տեղեկատու դիւանէ մը, ամէն մասնաւոր տեղեկութիւն որ կը հասնի Խ. Միութեան մայրաքաղաքէն հայկական հարցի մասին: Երկու օր առաջ ստացած է Անգլեւռուս խորհրդարանական յանձնախումբին կողմէ հրատարակուած թռուցիկ մը որուն մէջ լայն տեղ տրուած է մեր հողային պահանջներուն: Աւելորդ է ըսել որ օրուան մամուլը կ'անտեսէ այս կարգի լուրերը՝ Թուրքերուն սիրտը չկոտրելու համար: Իսկ մենք ամբողջութեամբ կը ներկայացնենք թռուցիկին բովանդակութիւնը մեր պատմութեան համար: Ահաւասիկ.—

Շատ բան գրուեցաւ վերջին շաբաթներս բրիտանական եւ օտար մամուլին մէջ Խ. Միութեան կողմէ Թուրքիոյ ներկայացուելիք հողային հաւանական պահանջներուն մասին: Հանրութենէն շատ քիչերը տեղեակ են այն իրողութեան որ խնդրոյ առարկայ հողերուն մէկ մասը իրականին մէջ Ռուսիոյ կը պատկանէին առաջին պատերազմին սկիզբը, իսկ մնացեալները Ռուսաստանի խոստացուած էին Դաշնակից կառավարութեանց կողմէ 1916ին:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Գէորգ Զ. անցեալ Դեկտեմբեր 3ին տեսակցութիւն մը տուաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն եւ յայտարարեց.

— Մեր մտածումները Արտասահմանի Հայերու ճակատագրին մասին եւ մեր ստացած բազմաթիւ նամակներն ու հեռագիրները այս վերջիններէն, համոզեցին մեզ թէ պէտք է դիմում կատարենք Երեք Մեծ պետութեանց Առաջնորդներուն — Սթալինի, Թրումընի եւ Էթլիի — խնդրելով որ վերջ տան բազմաչարչար հայ ժողովուրդին հանդէպ գործուած մեծ ու պատմական անարդարութեան: Մեր դիմումին մէջ մենք խնդրեցինք որ Թուրքիոյ կողմէ բռնագրաւուած հողերը ետ առնուին եւ վերադարձուելով իրենց օրինաւոր տէրերուն, կցուին Խ. Հայաստանի: Այս կարգադրութեամբ բոլոր Հայերը պիտի կարենան ապրիլ մէկ ընտանիքի մէջ, աշխատելու եւ իրենց ազգային մշակոյթը զարգացնելու համար: Այս պիտի ըլլայ արդար հատուցումը այն զարհուրելի տառապանքներուն զոր կրեց հայ ժողովուրդը, յանուն ժողովրդավար Միացեալ Ազգերու դատին, յանուն ժողովրդապետութեան յաղթանակին »:

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն էր որ Կաթողիկոսը կ'ակնարկէր Կարսի եւ Արտահանի նահանգներուն որոնք Ռուսաստանի մաս կը կազմէին մինչեւ 1914—18ի համաշխարհային պատերազմը եւ որոնք Թուրքիոյ կողմէ գրաւուեցան 1920ին, այսինքն այն օրերուն երբ Խ. Ռուսիան առժամապէս տկար էր:

Այդ թուականին Դաշնակից պետութիւնները Հայաստանի հանդէպ ունէին բարոյական պարտականութիւն մը զոր չյարգեցին եւ տուին խոստումներ որոնք չիրականացան: Սեվռի դաշնագրով — որ ստորագրուեցաւ 1920 օգոստոսին Դաշնակիցներուն եւ Թուրքիոյ միջեւ — այս վերջինը յանձն կ'առնէր, ի մէջ այլոց, պարպել հայկական հողերը: Հայաստանի ապագայ սահմանները պիտի ճշդէր նախագահ Ուիլսըն:

Լորտ Քրոֆըրտ 1918 Նոյեմբեր 13ին Լորտերու ժողովին մէջ կը յայտարարէր՝ յանուն կառավարութեան.

— «Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը լիովին տեղեակ է կացութեան ծանրակշիռ հանգամանքին, ինչպէս նաեւ այն ազգային ու մարդասիրական շահերուն որոնք կապ ունին այս (հայկական) հարցին հետ: Կառավարութիւնը վճռած է ոչ մէկ ջանք չխնայել, որպէսզի Հայաստանի արդար պահանջները ամբողջութեամբ գոհացում ստանան»:

Լորտ Պալֆըր (արտաքին նախարար) 1918 Նոյեմբեր 6ին կը յայտարարէր խորհրդարանին մէջ.

— « Ինչ կը վերաբերի Հայաստանին, բաւական է, թերեւս, յիշեցնել որ մենք՝ հայ ժողովուրդին ազատագրումը թրքական յոռի վարչութենէն, միշտ նկատած ենք մեր Մօտաւոր Արեւելքի քաղաքականութեան էական քայլերէն մէկը եւ վստահօրէն կը յուսանք որ այդ ազատագրումը իրագործուի»:

Լորտ Բոպըրթ Սիսիլ (Արտաքին փոխ - նախարարը)՝ 1918 Նոյեմբեր 18ին, խորհրդարանին մէջ կը յայտարարէր.

— « Խօսելով իմ մասիս — եւ կարծեմ այս հարցին մէջ կրնամ արտայայտուիլ նաեւ կառավարութեան անունով — մեծապէս յուսախաբ պիտի ըլլամ, եթէ թրքական վարչութեան նշոյլը կամ ստուերը մնայ Հայաստանի մէջ»:

Ս. Ի. Պէխհոֆըր որ 1920ին Հայաստան այցելելով մանրամասնօրէն կը նկարագրէր Հայերուն հերոսական կռիւը Թուրքերուն դէմ, կը գրէր հետեւեալ բառերը.

— « Բրիտանական կառավարութիւնը խոստումներ ըրաւ Հայերուն ու հիմա չի յարգեր զանոնք: Յուլիս 27ին Պոնըր Լօ կը յայտարարէր խորհրդարանին մէջ թէ Անգլիա միւս Դաշնակիցներէն — օրինակ, Ամերիկայէն — աւելի խոստում ըրած չէ Հայերուն. այս բառերը համարժէք էին, անշուշտ, ըսելու որ հետեւաբար Անգլիան իրար անցնելու պէտք չունի, եթէ տրուած խոստումները չյարգուին: Ու արդարեւ շատ ալ իրար անցած չունինք: Բայց պէտք է յիշենք որ մեր քիչ մը շատ ցուցադրած բարեկամութեան պատճառով էր որ հազարաւոր Հայեր, աշխարհի չորս կողմէն, Դաշնակից բանակներուն մէջ մտան պատերազմին սկիզբը եւ այդ բարեկամութիւնն էր որ կատղեցուց Հայերու թշնամիները իրենց դէմ:

Համաձայն ինծի տրուած ճիշդ հաշիւներուն, Հայերը իրենց 1914ի չորս միլիոն համրանքէն պատերազմին ընթացքին կորսնցուցած են կռիւով թէ Թուրքերու, Թաթարներու եւ Քիւրտերու կողմէ սարքուած ջարդերէն, մէկ միլիոն այր, կին ու երախայ: Ուրեմն ժողովուրդին մէկ քառորդը, վեց տարուան մէջ, եւ ըսել թէ անոնց փրկութեան ժամը հասած չէ դեռ»:

(Մնացեալը յաջորդով)

Միացեալ Ազգերը եւ Իրանի խնդիրը

Մինչ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը կը շարունակէ իր աշխատանքները, վերջնական ձեւի մը վերածելու համար Կազմակերպութիւնը, ահա խնդիր մը որ կը սպառնայ պղտորել մթնոլորտը: Թէհրանի կառավարութիւնը հրահանգած է իր պատուիրակութեան՝ Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայացնել Ատրպատականի խնդիրը:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Իրանի գլխաւոր պատուիրակը, Թաղիզատէ ընդհ. ժողովին ուշադրութեան յանձնեց այս խնդիրը, յայտարարելով թէ ի հարկին անոր աջակցութեան պիտի դիմեն, եթէ լուծում մը չգտնուի աւելի կանուխ: Այժմ իր կառավարութիւնը կը հրահանգէ անմիջապէս ներկայացնել վէճը, ինչ որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ մասնաւորապէս անգլ. կառավարութեան: Լոնտոնի մէջ կը նախընտրեն յետաձգել այս կարգի խնդիրները, մանաւանդ որ Ապահովութեան Խորհուրդը դեռ նոր կը կազմակերպուի եւ Միացեալ Ազգերու ընդհ. քարտուղարը չէ ընտրուած տակաւին:

Թէհրանէն ստացած հրահանգին վրայ, իրանեան պատուիրակութիւնը գործի ձեռնարկեց շոգեպինդ, պատրաստելու համար թղթածրարը: Տակաւին յայտնի չէ թէ անմիջապէսԱպահովութեան Խորհուրդին պիտի դիմէ, որ իր առաջին նիստը գումարեց հինգշաբթի օր, թէ կոչ մը պիտի ուղղէ ընդհ. ժողովին:

ՄԱԿի դաշինքին 34րդ յօդուածին համաձայն, Ապահովութեան Խորհուրդը իրաւունք ունի քննելու ո եւ է վէճ որ կրնայ միջազգային ընդհարում յառաջ բերել կամ որ եւ է կացութիւն որ կրնայ վտանգել խաղաղութիւնը: Ուրիշ յօդուածի մը տրամադրութեամբ, եթէ Ապահովութեան Խորհուրդը այս կամ այն պատճառով կանուխէն չքննէ աշխարհի խաղաղութեան վերաբերեալ խնդիր մը, գանգատող պետութիւնը կրնայ ուղղակի դիմել ընդհ. ժողովին: Իրանեան պատուիրակութիւնը եթէ ուղղակի Ապահովութեան Խորհուրդին դիմէ, չի կրնար ընդհ. ժողովին ալ դիմել, մինչեւ որ Ա. Խորհուրդը բաւարար ժամանակ ունենայ խնդիրը մանրամասնօրէն քննելու:

Ուրիշ փափուկ պարագայ մը,— Քանի որ խնդիրը կապ ունի Խ. Միութեան հետ, այս վերջինը կրնայ վէթօ դնել (մերժել), եւ այն ատեն ծանր փորձութեան մը պիտի մատնուի ընդհ. ժողովը: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ շատ մը պատուիրակներ, եւ մասնաւորապէս փոքր ազգերու ներկայացուցիչները կ'ուզեն որ Իրանի խնդիրը քննուի օր առաջ, արդար եւ գոհացուցիչ կարգադրութեան մը յանգելու համար: Անոնց կարծիքով, Իրանի ներկայ դիրքը կենսական հարց մըն է Միացեալ Ազգերուն համար: Իրանցիները չեն ուզեր ծանրացնել կացութիւնը, եւ այժմ համաձայն են որ քննիչ յանձնաժողով մը նշանակուի, մինչդեռ նախապէս կը մերժէին:

2.200.000 ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐՈՒ ջարդին դատը բացուեցաւ Մինսքի մէջ: Ամբաստանուած են 18 Գերմաններ որոնց երեքը զօրավար: Նիքոլայեւի մէջ կախաղանի դատապարտուեցան ինը Գերմաններ, իբրեւ ջարդարար:

Բերիան ինչո՞ւ արձակուեցաւ

Ռուբէրի թղթակիցը հաստատելով Ա. Միութեան ներքին գործավար Բերիայի հրաժարումը, որ, պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, հետեւանք է չափազանց յոգնութեան, կ'ըսէ թէ այս ոչ առաջին փոփոխութիւնն է, ոչ ալ վերջինը: Կը թուի թէ Բերիայի հրաժարումէն առաջ, նորէն անջատուած են ներքին գործավարութիւնը ու Ազահովութեան Ցանձնաժողովը (կէփէու կամ Զեկա), որոնք ճուլուած էին պատերազմի ընթացքին: Կ'ըսուի թէ պետական Ազահովութեան Ցանձնաժողովին նախագահ նշանակուած է նորէն Զօր. Վղեվոլոս Մերկուլով, որ նախապէս ալ անոր վարիչն էր եւ աւելի վերջը՝ Բերիայի օգնականը, երբ երկու վարչութիւնները ճուլուեցան: Ներքին նոր գործավարը, զօր. Կրուկլով, նոյնպէս Բերիայի օգնականը եղած էր պատերազմէն առաջ:

Ուրիշ կարեւոր փոփոխութիւն մը,— կարմիր բանակին քաղաքական վարչութեան նախագահ նշանակուած է զօր. Եողէֆ Շիքին, յաջորդելով զօր. Շերպակովի (մեռած):

Թղթակիցը յետոյ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Բերիայի անցեալ գործունէութեան մասին, — Բերիա, որ 46 տարեկան է, կուսակցութեան մէջ եղած էր 18 տարեկանին, 1917ի յեղափոխութեան նախօրեակին, եւ կը վայելէր Սթալինի կատարեալ վստահութիւնը: Իր գործունէութեան ամբողջ ընթացքին անցուց Կովկասի մէջ, ամբողջովին բեղուն չըլլանը անցուց

ՅԱՐԱՁ

ԴՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Dimanche 20 Janvier 1946 Կիրակի 20 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4514-Նոր շրջան թիւ 243 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՄՈՒԹԻՆ ՄԷՋ

Նոր ստացանք Աթէնքի «Ազատ Օր»ին Դեկտ. 16ի բացառիկ թիւը, որ նուիրուած է եղերական տարեդարձի մը,— վեց զոհերու յիշատակին:

Անգամ մը եւս թող իմանան այս բախտաւոր գաղութին ընթերցողները. —

1944 *Դեկտ. 11ին, քանի մը հայանուն հրէշներ եւ Յոյներ գիշերանց ոստիկանատուն հրաւիրելով ընկեր Միհրան Փափազեանը, կինը՝ Տիկին Արշալոյս (Օնպաշեան), քսանամեայ զաւակը՝ Սերգօ եւ ուսուցիչ - բանաստեղծ Մանուկ Մանուկեանը չարաչար կը սպաննեն եւ դիակները կը թաղեն փոսի մը մէջ :*

Աւելի անդին, Տրամայի մէջ, Պուլկարներու հեռացումէն վերջ, դարձեալ հայանուն թշուառականի մը եւ ուրիշներու մատնութեամբ, կը գնդակահարուի Բժ. Յովհ. Աշըգեան (Պոլսեցի):

— « Իր դահիճները յափշտակած են նաեւ անոր ամբողջ ինչքը, կիսամերկ եւ սովալլուկ վիճակի մը մատնելով իր ետին ձգած աննեցուկ այրին եւ երեք որբուկները, որոնք բոպիկ հազիւ կ'ապաստանին Սելանիկ, ուսկից մեր ընկերներու խնամքով կը փոխադրուին Աթէնք»:

1944 *Մարտ 30ին քսանեւութ տարեկան երիտասարդ մը,* Կարպիս Գազանճեան, *նոյնպէս կ'իյնայ եղբայրասպան գնդակներու տարափին տակ:*

— « Երգիչ խումբի փորձէն վերջ, երբ կը հարկադրուի խումբ մը աղջիկներ Նէա Իզմիրնի, իրենց տուներ առաջնորդելու, յանկարծ իրենց կ'ընկերանայ նաեւ Հայ մը, որ ուրիշի մը հետ, միասին բարեկամութեան դիմակին տակ, կը հետապնդէ զոհը, որու վերադարձի պահուն է որ կը պատահի անխուսափելին... մութին մէջ»:

Եւ դեռ ուրիշներ, որոնց մասին լուր չունինք: Անշուշտ կ'իմանանք օր մը:

Չենք ուզեր խտացնել գոյները: Դէպքերու չոր ու ցամաք արձանագրութիւնը շատ աւելի խօսուն է, քան որ եւ է սրտակեղեք նկարագրութիւն:

Գլխաւոր զոհը, աննման Միհրանը, ժողովուրդի զաւակ, ամբողջ երիտասարդութիւնը նուիրած ազատագրական շարժումին:

Կինը, Արշալոյս Օնպաշեան, ամուսինը կորսընցուցած Իզմիրի ջարդին մէջ, գիրկը երկու երախայ՝ շունչը կ'առնէ Աթէնք: Եւ անոնց ապագան կը պատրաստէ կար կարելով քանի մը տախտակներէ եւ քուրջերէ կազմուած հիւղակի մը մէջ: Տղան, Սերգօ, հազիւ ծաղկած:

Միւսը, Մանուկ, բեկոր մը Տիգրանակերտի ջարդէն: Տուն - տեղ կազմած՝ ճակտի քրտինքով: Սերունդ կրթելով :

Հինգերորդը, բժ. Աշըգեան, համեստ մտաւորական մը, անձնուէր սպասարկու գիտութեան:

Եւ վեցերորդը, դարձեալ երիտասարդ մը Գոնիայէն, «որուն հոգին կը խայտար ամէն անգամ երբ երգն ու բեմը կը կանչէին զինքը»:

Վեցն ալ Դաշնակցական: Վեցն ալ կենդանի գործ կամ ծաղկաւէտ խոստում :

Որո՞ւ տաճկցած հոգին ցնծաց, ի տես անոնց խուժդուժ, թրքավարի սպանութեան:

Ո՞ր հրէշները գինարբուք սարքեցին եւ պար պարեցին անոնց յօշոտուած դիակներուն վրայ:

Մանաւանդ անմեղ կնոջ մը եւ հազիւ գարունը ողջունած երկու երիտասարներու ջարդուփշուր ոսկորներուն առջեւ...

Եթէ բախտաւոր կոչեցինք մեր գաղութը, այդ չի նշանակեր թէ մենք ալ չունեցանք նոյնքան անմեղ զոհեր, 1944 *օգոստոսի փոթորկալի օրերուն:*

Ո՞վ սպաննեց դարձեալ Հայաջինջ Սարսափներէն փրկուած որբ մը,— Լեւոն Գեղունի (Դաշնակցական): *Ինչո՞ւ: Կամ տարէց հայրենասէր մը,* Սարգիս Արմաղանեան (Հնչակեան): *Ինչո՞ւ: Եւ դեռ ուրիշներ:*

Ո՞ւր են Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ անթիւ կալանաւորները,— մեծ մասով մտքի մշակներ: Բոլորն ալ հրաշքով փրկուած թրքական Արհաւիրքէն :

«Պատահմո՞ւնք»: Պատերազմի անցուդա՞րձ:

Երանի՛ հոգիով աղքատներուն:

Եթէ հայրենասիրութեան կայծ մը, պուտ մը խիղճ մնացած ըլլար այս եղբայրասպանութեանց հեղինակներուն եւ մեղսակիցներուն վրայ, իրենց արիւնը պիտի սառէր, եւ իրենց դաւադիր ձեռքերը պիտի գօսանային: Մանաւանդ յիշելով երէկը:

Շ.

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ՝ ԳԻՇԵՐ

Չձիւնեց՝
երկայնքն ի վեր տմոյն օրուան.
չձիւնեց՝
գիշերուան թաւ հոգւոյն վըրան ...
եւ սառնաշունչ սա քաղաքին տանիքներուն,
եթերն ի վար չբեկուեցա՛ն
շուշաններու փերթեր փըխրուն...
եւ փետուրներն խօլ ճայերուն
ճահիճներուն ճղճիմ ճակտին,
ծարա՛ւն իրենց չըփշրեցին ...
Յայգը ննջեց՝
այնքան անշարժ ու մոգական,
որ տենչանքին հրթիռներէն արտօսրածին՝
հրկիզուեցա՛ն
աղօթքներուն աստղերը սի՛ն ...
Յանկարծ սակայն,
սարսո՛ւռ մ'անցաւ...

Անճառագայթ անտառներուն
ծառերն հսկող,
ծառերը ծեր անցեալներուն ,
ծառերը մերկ ,
նո՛ր օրերուն ծառերն անող,
ծառերը լերկ
եւ յուշերուն ծառերն հանգող,
յանո՛ւն ցամքող աւիշներուն
աշունացած՝
կարօտին հո՛ւր կատարներուն
եւ դաշտերուն շուրջը թօշնող
թաւիշներուն...
յանո՛ւն անշող արիշներուն
ամայացած
եւ շափիւղայ լճակներուն
ցոլքէն ծիւրող Նարկիզներուն ...
յանո՛ւն թաքուն ակունքներուն
երգը սառած
եւ շողերուն շուրթէն շիօղ
պուրակներուն,
թաւուտքներուն գիրկը թաղուած
թմբիրներուն ...
եւ շաղերուն մարգարտաշող
ժանեակներուն՝
ծառերն հսկող,
ծառերն անյաղթ,
կէս գիշերին
ոտքի ելած՝
ե՛րգ հիւսեցին ...

Անտառներուն
ծառերն անխա՛խտ,
աշխարհքին շուրջ
ոտքի ելած՝
ե՛րգ հծծեցին...
ո՛հ, երգ մը հի՛ն,
երգ մը մրմո՛ւնջ ...
ո՛հ, երգ մը նո՛ր
աշխարհքին շուրջ՝
երգ մը բոսո՛ր,
երգ մը անո՛ւրջ ...

Սի՛րտ իմ, սի՛րտ իմ, սիրտ իմ խելա՛ռ,
գիշերուան մէջն այս անդալար՝
ուր թռչնակներ
կը մըսին յա՛ր,
ինչո՛ւ այդպէս՝
դուն տեսլահա՛ր
քուրմի մը պէս
ոտքի ելա՛ր ...

Սի՛րտ իմ, սի՛րտ իմ, սիրտ իմ խելա՛ռ ,
Գիշերուան մէջն այս ազգարար՝
ուր կոչնակներ
կը մեռնին յա՛ր,
ինչո՞ւ այդպէս
ասուպահար
աստղի մը պէս
հրկիզուեցա՛ր ...
.....
.....
Այս նոր տարո՞ւն,
ո՛չ ... չձիւնե՛ց .
եթերն ի վար չբեկուեցա՛ն
շուշաններու փերթեր փըխրուն ...
եւ փետուրներն խօլ ճայերուն
ճահիճներուն ճղճիմ ճակտին,
ծարա՛ւն իրենց չըփշրեցի՛ն ...

ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ

Պրիւքսէլ, 1 Յունուար 1946

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Պ. Պէվին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, իր կարգին ճառ մը խօսելով, պարզեց կառավարութեան տեսակէտը՝ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մասին: Այժմ կարգը եկած է խորհրդային գլխաւոր պատուիրակին, Պ. Վիշինսկիի, որուն յապաղումը զարմանք կը պատճառէ Լոնտոնի մէջ: Իր տեղը խօսեցաւ երկրորդ պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ:

Անգլիոյ արտաքին նախարարը իր ճառին մէջ հաստատ հաւատք յայտնեց նոր կազմակերպութեան մասին, հաւաստելով թէ բրիտ. կայսրութեան բոլոր պետութիւնները պիտի գործակցին սերտօրէն: «Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ամէնէն կարեւոր գործերէն մէկը պիտի ըլլայ ապահովութիւնը, որպէսզի ոեւէ նախայարձակ այլեւս չկարենայ պատերազմ սարքել: Բայց բաւական չէ միանալ ապահովութեան կազմակերպութեան: Մենք պէտք է ի վիճակի ըլլանք գործադրելու իւրաքանչիւր որոշում: Ուրեմն իւրաքանչիւր անդամ պէտք է պատասխանատուութեան ստանձնէ անհրաժեշտ ուժերը, գումարները եւ մթերքը տրամադրէ, արագօրէն գործադրելու համար իր որոշումները նախայարձակման դէմ: Այս է պատճառը որ բրիտանական կառավարութիւնը կ'ողջունէ սպայակոյտի մը կազմութիւնը հովանաւորութեամբ Ապահովութեան Խորհուրդին : Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան նպատակը չէ նեղ ազգայնական պատերազմ սարքել, այլ պաշտպանել աշխարհի խաղաղութիւնը: Մենք կ'ողջունենք նաեւ Հիւլէական Յանձնաժողովի մը գաղափարը, հսկողութեան տակ առնելու համար գիտական գիւտերը: Գիտունը մարդկութեան մեծ բարերար մըն է: Այս բոլոր գիւտերը մեծ հնարաւորութիւններ կը ներկայացնեն մարդկութեան բարիքին եւ կեանքի աւելի բարձր մակարդակի մը համար: Բայց, դժբախտաբար այդ գիւտերը քանդումի կարողութիւն ալ կը ներկայացնեն: Հետեւաբար անհրաժեշտ է հսկողութիւնը», Պ. Պէվին յետոյ պարզեց ուրիշ դժուարութիւններ , — տնտեսական եւ ընկերային անկարգութիւն, հում նիւթերու անհաւասար բաշխում: «Մինչ Ապահովութեան Խորհուրդը պիտի զբաղի պաշտպանութեան կենսական խնդիրներով, Տնտեսական եւ Ընկերային Խորհուրդը պիտի վարէ մեծ պայքարը աղքատութեան, թշուառութեան եւ հիւանդութեան դէմ որոնք անէծք մը դարձած են մարդկութեան գլխուն, երկար ատենէ ի վեր»: Այստեղ նախարարը թելադրեց լայնօրէն օգտուիլ Աշխատանքի միջազգային գրասենեակէն, իբրեւ զօրաւոր ազդակ մը: Յետոյ յայտարարեց .

— «Մենք ընդունած ենք այն տեսակէտը թէ նախայարձակ պատերազմը ոճիր մըն է եւ ան որ կը սկսի զայն պէտք է վճարէ գինը: Ասոր համար էր որ հաստատուեցաւ Պատերազմի Ոճիրներու Ատեանը: Հետեւաբար նախայարձակը այլեւս չի կրնար փառք եւ իր յիշատակին նուիրուած արձաններ սպասել: Այսուհետեւ անոր կը սպասեն կառափնատը եւ դահիճին խեղդկապը: Անշուշտ չենք կրնար աշխարհը փոխել մէկ վայրկեանէն. բայց ընդհ. ժողովը պիտի պատրաստէ դետինը: Վերջին 30 տարիներու ընթացքին բրիտանական հասարակապետութեան ժողովուրդները պատերազմի բռնուած են իւրաքանչիւր երեք օրէն մէկը: Ի՞նչ նպատակով: Իրենց սեփական շահո՞ւն համար: Ո՛չ: Իրենց հողե՞րը ընդարձակելու համար: Ո՛չ: Այլ պարզապէս պարտութեան մատնելու համար անոնք որ կ'ուզէին կործանել ազատութիւնը եւ մարդուն հոգին լուծել վնասակար դրութեան մը »: -

Պ. Պէվին այս առթիւ յայտարարեց թէ բրիտանական կառավարութիւնը պատրաստ է Միացեալ Ազգերու խնամակալութեան յանձնելու Ափրիկէի գերման գաղթավայրերը, — Թանկանիքա , Քամէրուն եւ Թոկօ, որոնց հոգատարութիւնը Անգլիոյ յանձնուած էր 1919էն ի վեր: Գալով Պաղեստինի, կը սպասեն անգլեւամերիկեան քննիչ յանձնաժողովին եզրակացութեանց. իսկ Անդրյորդանանը պիտի դառնայ անկախ պետութիւն: Նախարարը չխօսեցաւ իրանեան հարցի մասին, թերեւս սպասելով Պ. Վիշինսկիի ժամանումին:

Ֆրանսայի պահանջները Գերմանիայէն

Սահմանադիր Ժողովին մէջ բացուած վիճաբանութիւնը վերջացաւ արտաքին նախարար Պ. Պիտոյի զեկուցումով, որ գնահատուեցաւ ջերմապէս: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.

— «Պատճառ չկայ թէ ինչո՛ւ Գերմանիոյ մարմնին վրայ արեւելքի մէջ կատարուած անդամատումները իբրեւ տիպար պիտի չծառայեն արեւմուտքի համար: Չեմ հասկնար թէ ինչո՛ւ մեր ռուս եւ լեհ դաշնակիցներուն գտած լուծումը չի կրնար օգտակար ըլլալ մեզի: Մենք չենք ուզեր միակողմանի դիրք մը բռնել: Կարգ մը միջոցներ պէտք է ձեռք առնուին արեւմուտքի մէջ: Մանրամասնութիւնները կրնան ճշգուիլ միջազգային խօ-

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

(Իր ծննդեան 80ամեակին առթիւ)

Մարսէյլի բարձունքը, Պոմոն արուարձանին դալարախիտ պարտէզներէն մէկուն խորունկը տան մը մէջ, այս պահուս, ժամանակակից հայ գրականութեան կաղնին՝ Աւ. Ահարոնեան կ'ապրի իր կեանքին ութսունամեակը: (Ծնած է 1866 յունուար 3ին):

Միւս կողմէ, քանի մը շաբաթէն եւ 13 երկար տարիներ պիտի ըլլան, որ այս խօսքի եւ գրչի անբաղդատելի վարպետը վերջնապէս լռած՝ մտեր է իր տկարութեան վերջին շրջանը, ու անշարժ, դամուած անկողնին, ակնարկը պարապին, կամ աւելի ճիշդ նայուածքը կառչած ճանճի մը բզզիւնին, երախայի մը մտազբաղութեամբ կը դիտէ՝ ու կարծէք մեզի համար, անբացատրելի ձայներ կ'առնէ: Ձայներ՝ որոնք միայն իրեն համար իմաստ մը կը ստանան: Ու այդպէս, հոդ, բացարձակ մինակութեան մը մէջ կը խօսի համը, ինքնիրեն, միայն եւ միայն իր հոգիին՝ իր ներաշխարհին հետ: Այդ ողորմելի ճանճը իրեն համար միակ ապրող կէտն է՝ որ իբրեւ փոսուռայ մը անհուն գիշերին մէջ զինքը տակաւին կը կապէ այս աշխարհին՝ ուրկէ ներս մտաւ լացով մը՝ եւ ուրկէ դուրս պիտի գայ «փոշմանած ամէն առք ու վաճառքից»:

Ի՛նչքան ահաւոր է եւ անիմաստ կեանքին խաղը: Կը յիշեմ շատ տարիներ առաջ, կիրակի առաւօտ մը Նարդունիին հետ այցի կ'երթայինք Փասիի իր յարկաբաժինը: Ահարոնեան ոտքի էր, իսկ միւս կողմն ալ հիւանդ ընկողմանած՝ ուրիշ գաղափարական տիտան մը, Մ. Վարանդեանը: Ահարոնեան իրեն յատուկ, այո՛, միայն իրեն յատուկ գեղեցկահիւս պատկերներովն ու դարձուածքներովը ակնարկելով իր կեանքի աշունին, կ'ըսէր թէ պէտք էր աճապարէր աւարտելու ինչ որ ծրագիր կար իր մտքին մէջ, քանի մը հատորներ եւս ու ադկէ վերջ հայ գիւղացիին նման երդիքը ծածկած, իր կեանքին ձմեռը պիտի ապրէր...

Երբեմն ինչքան զուր են հոգիներուն այս շատ համեստ, շատ չնչին բաղձանքները: Փոխանակ իր երդիքը կարենալ ծածկելու ահա միշտ արգահատելի այդ ճանճը որ պտոյտ կուտայ իր նայուածքներուն վերեւ:

Գիտեմ, դառն է Ահարոնեանին տանջալի այս յամեցումը, բայց ո՛վ գիտէ, թերեւս կեանքին տարբեր հեղնանքներէն եւ տարբեր իմաստներէն մէկն ալ ամփոփուած է այսօրուան յատուկ իր այս քայքայուած գեղեցկութեանը մէջ: Ան էա՛պէս գաղափարական սերունդի մը վերջին մնացորդն է, վերջին սգեղինացած խորհրդանիշը: Եւ կարծէք կը յամենայ Մարսէյլի բարձունքը՝ որպէսզի քանի խրին մեր ոտքերը դէպի ճախճախուտը, այնքան բարձրանան մեր նայուածքները դէպի մաքուրը, դէպի իտէալականն ու հայրենապաշտը:

Իր ամէնէն գեղեցկահիւս վէպին «Լռութիւնը»-ին մէջ կը նկարագրէ երկու սենեակներ, մէկուն մէջ նկարիչ մըն է որ նստած կը սպասէ՝ որպէսզի վառի քովի սենեակին լոյսը եւ բանալիին ծակէն լոյսի նշոյլովը իրեն երկարին իր դրացուհիին հրապոյրներն ու քաղցրութիւնները: Գետնին վրայ խաղացող լոյսի հետքն է կապը այդ զոյգ էակներուն:

Փոխաբերաբար, մենք ալ ազգովին, ճիշդ տասնեւերկու տարիէ ի վեր է որ պզտիկ ճեղքէ մը դէպի մեզ հասնող Ահարոնեանի կեանքի լոյսին ակնապիշ՝ հետեւեցանք իր ամէն մէկ հպանցիկ տատանումին, հարց տալով մենք մեզի թէ պիտի խօսի՞ արդեօք մեծ շքեղութիւնը, պիտի վերադտնէ՞ իր երբեմնի բացառիկ իմացականութիւնը, պիտի ըլլա՞յ այն կախարդիչ հաւատաւորը, որուն նմանը, այո՛, գուցէ հայ կեանքը այլեւս անդամ մըն ալ չկարենայ արտադրել: Ափսո՛ս, այս հարցումները տակաւին մինչեւ քանի մը տարի առաջ մեզի յոյս կը ներշնչէին, բայց այսօր երբ Ահարոնեան իր ութսունամեակն է թեւակոխեր, երբ հիւանդութիւնը օրէ օր իր զարհուրանքը կը թափէ ենթակային վրայ, երբ... Բայց լաւ է ընդհատել այս խորհրդածութեանց կծիկը: Այո՛, դժուար թէ այլեւս վերադառնայ մեր պերճապաշտ ոճին ստեղծիչը, թէեւ իր պաշտած Հայոց Աշխարհը այսօր ալ նոյնքան աղիողորմ եւ կարօտակէզ ալքերով իր ճամբուն, իր ճակատագրին կը նայի:

Ուրեմն 1934 փետրուար 11ին էր որ Մարսէյլի մէջ, երբ բազմահազար ունկնդիրներու առջեւ խօսք կ'առնէր, իր ճառի կիսուն կաթուածահար կ'իյնար գետին: Նախ քան իր Մարսէյլ իջնելը, խումբ մըն էինք որ կը պաշարէինք զինքը, ու կը տեսնէինք թէ Ահարոնեան վերստին խորասուզուած էր մեր մատենագիրներու մօտ: Կը կարդար Փաւստոս Բիւզանդը, Եղիշէն, Մ. Խորենացին: Կը հիանար Վահան Մամիկոնեանի վրայ: Կը կրկնէր, կը զարդարէր անոր մէկ նախադասութիւնը թէ՝ իտէալն էր եղած փոխանակ փափուկ մահիճի մը՝ իյնալ գործի ընթացքին, իտէալի մը ճամբուն վրայ: Անէացած եւ լեցուած այս ոգեղէն յափշտակութեամբ, իջաւ Մարսէյլ: Մնացեալը բոլորս գիտենք. նախ քան գետին փռուիլը, իր արտասանած վերջին բառերն էին եղած «Հայոց Աշխարհի՛...»:

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆԻ ՏԵՍԻԼՆԵՐ

ԽՄԲ.— Նշխար մը ողբացեալ Միհրան Փափազեանէ, որ 1944 Դեկտեմբեր 11ին խժդժօրէն սպաննուեցաւ Աթէնքի մէջ, իր կնոջը՝ ընկերուհի Արշալոյսի, զաւկին՝ Սերգոյի եւ բանաստեղծ-ուսուցիչ Մանուկ Մանուկեանի հետ: Տպուած է 1930 Հոկտեմբեր 1ին, Աթէնքի Նոր Օրին մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան քառասնամեակին առթիւ.—

Երեք երիտասարդ, Քրիստափոր, Զաւարեան, Ռոստոմ: Առանձին առանձին՝ երեքը մէկէն՝ գերմարդ:

Մարդկութեան պատմութիւնը օտար աշխարհ սերտած են, մարդկութեան մեծագոյն հանճարներու կրակն են առած: Ամբողջ աշխարհն է իրենց մտքի հորիզոնը: Տիեզերական մեծ վիշտը իւրացուցած են: Երիտասարդական կրակով կ'ուզեն իրենց բաժինը բերել մեծ բողոքին ու մեծ կերտումին: Ո՞ւրկէ սկսիլ:

Արիւնի ձայնը, դարերու աւանդութիւնը, բնութիւնը, սիրտը ցոյց կուտան ճամբան:

Մարդկային մեծ ողբերգութեան մէջ չկայ աւելի ահաւոր տեսարան քան հայկականը, չկայ մեծագոյն տառապանք քան Հայունը: Համաշխարհային մեծ բողոքին մէջ չկայ այնքան արդար ու այնքան աղեխարշ ճիչ որքան Հայունը:

Ու իրենք Հայ ծնած են...

Քրիստափոր, Զաւարեան, Ռոստոմ, երրորդութիւն մարգարէներու:

Ցստակ միտք, անսասան կամք եւ անսահման նուիրաբերութիւն:

Մարդկային էն գեղեցիկ եւ ամէնէն վսեմ յատկութիւնները իրենցն են:

Շարժումի մէջ դասաւորութիւն, տիսիփլին:

Ահարոնեան գրականութեան եկաւ իր շատ երիտասարդ տարիքին: Քսան տարեկան էր երբ «Մշակ»ի մէջ 1887ին հրատարակեց Իգդիրի գաւառէն իր առաջին թղթակցութիւնը: Յաջորդաբար տուաւ թրքահայ գաղթականներու կեանքէն առնուած իր այնքան յուզիչ Պուտ'ըմ կաթ, փշուր'ըմ խաց, փալաք վարդունի եւայլն, եւայլն վերնագրերով արձակ էջերը: Ուրեմն իր սկզբնաւորութեան նիւթերն ու բառերն էին «Հայոց Աշխարհը»: Այս զոյգ մը բառերով սկսաւ եւ ատոնցմով ալ փակեց իր կեանք ստեղծող խօսքին ծիածանը:

Իր ութսունամեակին նուիրուած այս յօդուածը նպատակ չունի վերլուծութեան ենթարկելու ոչ իր հարուստ գրականութիւնը, ոչ իր հմայիչ լեզուն եւ ոչ ալ իրեն, միայն իրեն յատուկ նիւթ մը ճոխացնելու արժանիքները: Բաֆֆիական երեւակայութիւն մը պտոյտ կուտայ իր գործերուն մէջ: Այս բոլորը պարզաբանել՝ անշուշտ թէ յօդուածաշարքերու կը կարօտին: Մեր այսօրուանը խորհրդածութեանց պզտիկ շղթայ մըն է միայն:

Զապէլ Եսայեան, Ա. Ահարոնեանին նուիրած իր մէկ յօդուածին մէջ հետեւեալ միտքը կ'արտայայտէ թէ՝ համբաւներ կան որոնք հեռուէն մեծ են. բայց երբ գրողին կը մօտենան, այդ համբաւը կ'իջնէ կէս առ կէսի: Իսկ երբ Ահարոնեանին կը մօտենանք, այդ արժանիքը փոխանակ նուազելու ընդհակառակն, ա՛լ աւելի կը կրկնապատկուի: Ասիկա ճիշդ է: Ահարոնեանին մօտ ինչ որ կախարդական մարդ մը նստած էր ու ան չէր նմաներ մեր ոչ մէկ գրողին: Բաւ էր որ անհատ մըմօտենար իրեն. եւ ան իր բառերուն երաժշտականութեամբը, նայուածքին ջերմութեամբը, յուզումին շեշտովը, ինքնամոռացութեան հասնող հայրենասիրութեամբը այնպէս մը կը թրծէր, կը վարակէր իր դիմացինը, որ ենթական ինքզինքը տարբեր, սովորականէն դուրս էակ մը կը նկատէր: Տեսակ մը օրհնութիւն իջած կը կարծէր իր վրայ, եւ այդ օրը ուրիշի մը հետ խօսելէ իսկ կը խուսափէր:

Ահա այսպէս էր Ահարոնեանը: Եթէ պէտք կայ իրեն յատուկ ածական մը ճարել, պիտի ըսեմ թէ Մարդակերտ մըն էր ան: Այս տպաւորութիւնը յառաջ չի գար իմ զգայավառ բնաւորութենէս. երեւոյթը հակառակն էր: Կը յիշեմ Ահարոնեանի յոբելեանին օրը, ծերակուտական եւ անուանի հանրային գործիչ Պ. Ժիւսթէն Կոտարը իր նախագահի պաշտօնովը երբ Սորպոնի մէջ յոբելենական հանդէսը բացաւ, կ'ըսէր.— «Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ անհամբեր կը սպասէինք որ Պ. Ահարոնեանը բեմ բարձրանար, որպէսզի մեզ, օտարներս կախարդէր իր խօսքին եւ շարժուձեւերուն հմայքովը»:

Օտար ժողովուրդներ եթէ Ահարոնեաններով օժտուած ըլլային, ատոնց իւրաքանչիւր կեանքի հանգրուանները տօնակատարութիւններով պիտի շքաւորէին: Ափսո՛ս որ մեր նորահաս սերունդը չի ճանչնար անհատ Ահարոնեանը եւ ոչ ալ կրնայ հայերէն կարդալ, հետեւաբար չի կրնար ըմբոշխնել արուեստագէտին գործը, այլապէս, նկատի առնելով այս շքեղութեան ներկայ Ֆիզիքական վիճակը, իր կեանքի ութսունամեակը իբրեւ առիթ՝ կրնար փառատօներով թնդացնել հայկական կեանքը:

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Բարիին ու գեղեցիկին համար նուիրաբերում՝ ձգտում կատարելութեան:

Զարին ու բռնութեան դէմ անողոք:

Ազնիւ ընկերոջ համար անսահման գուրգուրանք: Վատին ու դաւադիրին դէմ վրէժխնդիր:

Պայքար տգիտութեան դէմ:

Սէր ու գուրգուրանք լոյսի շողի մը համար:

Այս է իրենց շաղախը:

Ու իրենք Հայ են, ու Հայը կը տառապի, կը չարչարուի, կը կեղեքուի: Հայը կամքէ զուրկ է, կարգապահութիւն չունի, եւ շատոնց է որ լոյսի շողերը հայ աշխարհէն ներս չեն թափանցեր...

Ի՞նչպէս համարձակեցան ստրկութեան, թըշուառութեան ու տգիտութեան ծայրագոյն աստիճանին մէջ գտնուող այս ժողովուրդի ազատագրումը երազել...

Ինչպէ՛ս երազեցին ու ծրագրեցին:

Խտացած իտէալ.— ազգային անհատական անկախութիւն եւ ընկերային հաւասարութիւն:

Քրիստափոր, Զաւարեան, Ռոստոմ — մեծ խորհուրդ:

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն — մեծ խորհուրդի գեղեցիկ կաղապար, կամքի, կարգապահութեան ու նուիրաբերումի անխորտակելիմեքենայ:

Աննման սերմնացաններ, որոնք մասնիկ առ մասնիկ, գիշեր ու ցորեկ իրենց ուղեղը ցանեցին հայաշխարհի խաւարին մէջ: Տարիներ շարունակ, կաթիլ առ կաթիլ, իրենց արիւնովը ուռճացուցին ազատութեան եւ հաւասարութեան մեծ ցանքը: Անողոք եւ անխնայ՝ իրենք իրենց համար, տուին ամէն ինչ, — ընտանիք, հարստութիւն եւ փառք: Ոչինչ պահեցին իրենց համար:

Մէկը առիւծի իր վեհապանծ ոստումին մէջ ինկաւ, երկուքը անսահման նուիրաբերումէն սպառեցան:

Աստուածային կրակ ու եթերային հոգի՝ մարմնեղէն անօթները չդիմացան իրենց, չկրցան պարփակել զիրենք:

Եւ եղեւ լոյս:

Մոսկուայէն Կովկաս, Սասունէն Պոլիս, Տրապիզոնէն Պալքան, Ժընեւէն Ամերիկա, կաթիլ առ կաթիլ, երակէ երակ պտոյտ եկաւ հրեղէն արիւնը անմահներուն...

Դաշակցութի՛ւն՝ միտքի փարոս դիւթական. — «Դրօշակ» (Ժընեւ), «Ռազմիկ» (Ֆիլիպէ), «Յառաջ» (Թիֆլիս եւ Կարին), «Ազատամարտ» (Պոլիս), «Կովկասեան Առաւօտ», «Խարիսխ»:

Դաշնակցութի՛ւն՝ ասպետական հոգիի ու բազուկի բոցավառ քուրայ.— Կուկունեան, Սերոբ Ազբիւր, Խան, Մուրատ, Խէչօ, Դուման, Հրայր, Պետօ, Գէորգ Զավուշ, Համազասպ, Գուրգէն, Եդիպտացի, Վազգէն, Մանուէլեան, Անդրանիկ, անհամար շարանը ցեղին հերոսներուն...

Դաշնակցութի՛ւն՝ անծայրածիր ճեմարան առաքելոց.— Արամ, Ակնունի, Խաժակ, Շահրիկեան, Արմէն Գարօ, Վռամեան, Թոփչեան, Իշխան, Հրաչ, Շահպազ:

Դաշնակցութի՛ւն՝ սրբավայր արուեստի քուրմերու.— Սիամանթօ, Զարդարեան, Վարուժան, Բարսեղեան...

Դաշնակցութի՛ւն՝ արարիչ տիտանեան ոստումներու.— Կովկաս, Վասպուրական, Սասուն, Պանք Օթոման, Խանասոր, Եըլտըզ...

Դաշնակցութի՛ւն՝ լրումին հասած արարիչ ու աւետաբեր մեծ արշալոյսին.— Մայիս 28 — Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան, Սարտարապատ, Ղարաքիլիսէ...

Ծովէ ծով մէ՛կ լեզու — Հա՛յ լեզուն:

Ծովէ ծով մէ՛կ ազգ — Հա՛յ ազգ...

Դաշնակցութիւն՝ գառագեղի մէջ սանձուած առիւծ.—քաղաքական հակամարտ շահերու տուն, հիւսիսային եւ հարաւային խորշակ մեր անբախտ երկրին վերեւէն...

Դաշնակցութիւն՝ անպարտելի կամք Հայոց ժողովուրդի, անսասան իտէալ ապրիլ ուզող ազ՞գի.— հայ մտքի դասաւորում, ուժերու խտացում, հասնող սերունդի դաստիարակութիւն — մտքի ու մարմնի պահպանում՝ սրբազան Եռագոյնին ներքեւ, Հայ Դատի քաղաքական հետապընդում, ազգային ու ընկերային յեղափոխական ջիղի զարդացում, յեղափոխական գործ, Պարսկաստանէն Սուրիա, Յունաստանէն Ֆրանսա, Եգիպտոսէն Ամերիկա...

Դաշնակցութիւն՝ երէկի անմահական Պանթէոն, հայ մտքի, արուեստի ու բազուկի, ապրող ջիղը ներկային, անշէջ ճրագր ցեղին: Վաղուան յոյսը — Հայրենիքն ազատ ու մարդը հաւասար:

Բարձրագոյն իտէալը՝ մարդկութեան եւ ազգին մեր հոգիներուն մէջ ու մեր կամքէն վե՛ր...

Քառասուն անդամ քառասուն տարիներ, եթէ պէտք ըլլայ, դուն պիտի մնաս, դուն պէտք է մնաս, մինչեւ որ կենայ եւ ազգը՝ անկախ եւ մարդը հաւասար:

Դաշնակցութի՛ւն՝ խորհուրդ սքանչելի, տեսիլ դիւթական:

ՄԻՀՐԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՊՈՒՏ 'Մ ԾԻԾԱՂ

Ազգին բարիքին համար...

Դրացի խանութպանին մանչուկէն լսած ըլլալով թէ՝ լրագիրը ազգի մը լուսատու լապտերն է, թէ՝ անոր միջոցով միայն կր յառաջդիմեն ժողովուրդները, կը հասկնան իրար եւ աշխարհքին բաները կ'իմանան, դիշերը մլուկներէն քունր փախցնողը թերթ հրատարակելու ծրագիր կ'որոճայ...

Աշխարհի չորս ծայրերէն, ամէն օր նոր հայ թերթ մը, իր թեւերը բացած՝ կուգայ կը թառի հայ ժողովուրդի գլխուն վրայ: Երջանի՛կ ժողովուրդ :

Մինչդեռ ութսուն միլիոննոց Գերմանիոյ մէջ՝ միայն 15—20 թերթ կը հրատարակուի..Դժբա՛խտ ազգ ...

×

— Որքա՛ն ըսելիքներ կան Հայոց ազգին: Ծրագիրներ՝ որ մինչեւ այսօր ոչ ոք մտածած է : Խե՛ղճ հայ ժողովուրդ ,բախտին ձգուած՝ կ'երթայ անդունդ: Պէտք է սթափեցնել զինքը՝ քանի ուշ չէ: Թերթ մը, այո՛ թերթ մը պէտք է հրատարակել: Հայուն միակ փրկութիւնը անոր մէջն է:

— Հայ գրականութիւնն ու գեղարուեստը շիջելու վրայ են: Ներկայ գրողները հայերէն չեն գիտեր: Պէտք է բարձրացնել ու յղկել հայ ոճն ու լեզուն: Նոր եւ հիմնական փոփոխութեան ենթարկել զայն: Հայ գրականութիւնը պէտք է մաքրագործել մակաբոյծներէն եւ բանագողներէն: Թերթ մը, քանի ուշ չէ ...

— Ի՛նչ դժբախտութիւն է, անկախ թերթի մը պակասը ազգի մը մէջ: Հրապարակի վրայ գոյութիւն ունեցողները բոլորն ալ կողմնակցական են: Կարեւոր ըսելիքներ կան, որ չես կրնար արտայայտել այդ թերթերուն մէջ: Չէզոք թերթերն ալ անջիղ մարդոց կը նմանին, չեն ուզեր ոչ մէկը վշտացնել :

«Ուրեմն թերթ մը, անկախ եւ ուղղակի ճակտէն զարնող» :

— Հայ ժողովուրդին ամէնէն տագնապալի շրջանն է ներկայիս: Թերթերը սին ու կրքոտ վէճերով կը զբաղեցնեն ժողովուրդին միտքը:

«Ամէն նիւթ մէկ կողմ, ուժ պէտք է տալ ազգին կենսական պահանջներուն, Հայաստանասիրական գրութիւններու միայն: Դիմակազերծ ընելու է «նենգամիտ թշնամիներն», ու «Հայու դիմակին տակ ջուր պղտորողները»:

«Անմիջական քանի մը փարա հաւաքել եւ սկսիլ գործի...

— Ամօթ չէ՞ որ մենք մեր թերթը չունենանք: Այսքան տարուան Միութիւն ենք եւ տակաւին մուրացիկի պէս կը թափառինք աս ու ան թերթի դռներուն առջեւ: Անյետաձգելի է մեզի յատուկ հրատարակութիւն մը ունենալը ...

×

Կան բարեմիտներ ալ, որ իրապէս կը հաւատան թէ՝ լրագիր տպելով, դարման տարած կ'ըլլան ազգին բոլոր ցաւերուն եւ ազգն ալ երախտապարտ կը մնայ իրենց:

Կարելի է, Մեծ Պահքի չափ երկարել այս « անյետաձգելի » եւ « ազգօգուտ » նկատումներու շարքը:

Այս բոլոր ազգին ցաւով «տապկուողներէն» ամէն մէկը իր ըսելիքը ունի, հայ ժողովուրդի շահուն ի նպաստ եւ ամէնքն ունին, զիրենք «ազնուօրէն» եւ «անշահախնդիր» կերպով քաջալերողներու խումբը:

Սա մէկը, որ փորի ցաւ ունի այսինչ թերթին դէմ, իր չհրատարակուած ոտանաւորին կամ խմբագրին մկրատէն անցած մէկ գրութեանը համար: Միւսը, իր թղթակցութեան՝ խմբագրական կողովը իջած կամ հանդէսի մը նկարագրութեան մէջ իր անուան բացակայութեան պատճառով: Ուրիշ մը կ'ուզէ, թերթի «պատասխանատու»ի (gérant) տիտղոսով փառաւորուիլ եւ «անմահանալ » այս կերպով ...

Արդ, հայ ժողովուրդը կրնայ հանգիստ սըրտով մխացնել իր սիկարը, քանի որ այսքան թուղթ եւ մելան սպառողներ կան, իր երանութիւնը ապահովելու համար:

Միայն, ինքն ալ պարտաւոր է, գոնէ առ ի երախտագիտութեան, կարդալ, սպառել, նիւթապէս քաջալերել, իր բարիքին ու երջանկութեանը համար թեւ առնող այս բոլոր թերթերը, որպէսզի ճակտին չփակցնեն, «անընթերցասէր», «անգրագէտ» եւ «յետամնաց» պիտակները...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԳԱՅԼԸ

Գիւղին ծայրը, ցած տան մը մէջ, կ'ապրէին այր ու կին:

Պզտիկ մարդ մըն էր Քեռի - Բատուրը, կարճ հասակով, բարակ վզով ու գլխուն՝ թրքական կարմիր ֆէս մը: Ունէր տուն մը, երկու կտոր հող, եւ լողի նման կլոր կին մը:

«Քեռի» կը կոչէին, որովհետեւ ամէն անգամ որ տունի մը առջեւէն անցնելու ըլլար, կ'ըսէր.— Գաւաթ մը գինի չկա՞յ Քեռիին համար, կամ՝ «Քեռիին մուխ մը տուէք»... Գիւղացիները վարժ էին անոր հոգեբանութեան, իրենց մօտենալու ձեւին, եւ գիտէին թէ՛ ի՛նչ պիտի ուզէր Քեռի Բատուրը: Օր մը, գիւղացիները հաւաքուած էին իր տան առջեւ, հետաքրքիր բազմութիւնը կը դիտեր էշ մը՝ Քեռի Բատուրի դրան առջեւ: Բատուր ուրախ էր, կը դառնար իր էշին շուրջ, կը նայէր անոր վրայ հպարտօրէն ու երբեմն, ձեռքը կը տանէր խեղճ աւանակին կռնակին, կը շոյէր, կը շփէր, եւ ծիծաղով մը կ'ըսէր հաւաքուած բազմութեան, — երիտասարդ է այս էշը, քուռա՛կ է, քուռա՛կ:

Կր խօսէր, կը խնդար, եւ հպարտ՝ որովհետեւ ինքն ալ, վերջապէս, էշ մը ունէր, եւ անոր վրայ նստած պիտի երթար քաղաք, մարդիկ զինքը պիտի տեսնէին ու բարեւէին: Ա՛լ առաջուան աղքատ Բատուրը չէր:

— Կնիկ, որ Ռէս Ռուբէնը իր ճերմակ ձին ինծի տայ՝ ես այս էշս չեմ տար իրեն, տես, ականջները ինչպէս տնկած է, ակռաները ըսես՝ « մերճան »ի կը նմանին, մա՛լ է, կնի՛կ, մալ...

Բատուրը կը գովէր իր էշը, գիւղացիները կը դիտէին զայն իր մանուկի ցնծութեան մէջ:

— Աղէկ է, շատ աղէկ, Քեռի Բատուր, Աստուած քեզի «մուրազ» մը տուած է:

Եւ Բատուրը կ'ոգեւորուէր, կ'ուռէր, պեխերը կ'ոլորէր ու կը նայէր, կը նայէր իր պզտիկ, իր նոր գնած էշին վրայ:

Բատուրը այնքան կը սիրէր իր էշը՝ որ սկսաւ զարդարել զայն, վզին կապեց կարմիր «խայթան», շարեց յուլունքներ ու աչք չդպող քարեր, ճակատին վրայ նարօտի կապեր զետեղեց ու կլոր զանգակ մըն ալ անցուց վզէն:

— Որ քաղաք երթամ, պիտի տեսնեն որ Քեռի Բատուրը ոտքով քալողներէն չէ, ես ալ մարդ եմ, ես ինչո՞վ պակաս եմ Ռէս Ռուբէնէն, կամ Մահտեսի Պօղոսէն,— կը կրկնէր ինքնիրեն, ձեռքը տանելով բերնի վրայ ծռած պեխին: Ու իր չար բախտէն, Քեռի Բատուրը, այդ տարի թաղական խորհուրդի անդամ ընտրուեցաւ, իր անունով կնիք մը շինեց ու դրաւ դրպանը, վազեց հոս ու հոն , մտաւ տուներէն ներս, իմացուց իր նոր պաշտօնը, ուրախացաւ, ուռեցաւ, նոյնիսկ իր կինը դրկեց ու համբուրեց՝ անոր ցոյց տալով այն կնիքը, որուն վրայ գրուած էր «Քեռի Բատուր»:

— Կեցիր, կնիկ, քիչ մը եւս, եւ կը տեսնես որ քու մարդդ դեռ ինչեր պիտի ընէ, ինչպէս պիտի բարձրանայ, ճերմակ ձիով, Աստուած վկայ , ճերմակ ձիով քաղաք պիտի երթամ:

Կինը կ'ուրախանար, կը ժպտէր, տեսակ մը հպարտութիւն ու գոռոզութիւն կ'ունենար ,տեսնելով իր մարդուն վիճակը, անոր մանկունակ ուրախութիւնը:

— Կնի՛կ: = Մա՛րդ: — Գալշաբթու քաղաք պիտի երթամ, նոր հագուստներս պատրաստէ: = Ի՞նչ գործ ունիս քաղաքը: — Գո՞րծ ինչս է կնիկ, պիտի երթամ, լմնցաւ: = Մարդ, առանց գործի մարդ քաղաք չերթար: — Ես կ'երթամ: = Ինչո՞ւ:— Որ տեսնեն Քեռի Բատուրը իր էշով, կնիկ, հասկցա՞ր:

= Ամա՛ն մարդ, ինչե՛ր կըխորհիս:

— Դուն չես գիտեր, կնիկ, հիմա ես ալ «մեծ» մարդ եմ, մարդիկ բարեւ կուտան, երբ խօսիմ՝ մտիկ կ'ընեն: Կնիք ունիմ, կնիք, կնի՛ք, թո՛ւղթ կը ստորագրեմ:

= Չըսե՞ս որ «վալի» պիտի դառնաս օր մը...

— Ինչո՞ւ չէ:

— Տեսնենք: Քեռի Բատուրը դուռը բացաւ ու դնաց դուրս: Կ'ուզէր երեւնալ գիւղացիներուն, խօսիլ անոնց հետ, կատակել, իմանալ թէ իր մասին որքա՞ն բան գիտեն եւ ինչ կը խօսին:

Շատեր զինքը կը շնորհաւորէին իր նոր պաշտօնին համար, ուրիշներ իր գնած էշը կը գովէին, եւ Բատուրը, ներքին ուրախութեամբ, մտիկ կ'ընէր այդ բոլորը, կը ծխէր ու քալած ատենը մասնաւոր կը հազար՝ որպէսզի յայտնի ընել տայ իր ներկայութիւնը: Ոտքերը չափած ատեն կարծես կը համրէր եւ շատ դանդաղ կերպով կը քալէր, ծանր մարդու հպարտութեամբ: Կը քալէր դէպի վերի թաղերը, կ'ուզէր որ գիւղացիները բոլորն ալ տեսնէին զինքը.— Նոր թաղականը:

Կ'անցնէր նեղլիկ փողոցէ մը, երբ իր դէմ ելաւ Դարբին Կարօն:

— Բարե՛ւ, Բատուր, ո՞ւր այսպէս:

— Բարեւ Կարօ, բարեւ, քիչ մը վեր կ'ելլեմ:

— Լսեցի որ քուռակ մը առած ես, հա՞:

— Հա, Կարօ, ի՞նչ ընենք, պէտք է, պէտք...

— Մինակ քուռակը չէ, լսեցի որ...

— Ես ի՞նչ ընեմ, Կարօ, ժողովուրդը ուզեց:

— Շատ ուրախ եմ, Բատուր, կամաց-կամաց իմ բարեկամներս մեծ մարդ կը դառնան:

— Է՛, Կարօ, աշխրհքի բաները այսպէս են , օր մը աղքատ, օր մը հարուստ, օր մը մեծ...

Բատուրը, իր խօսքերը ըսաւ հանդարտ ու սկսաւ քալել, մեծ մարդու հովեր առնողի մը նման: Դարբին Կարօն նայեցաւ անոր ետեւէն, մտածեց որ այդ պզտիկ մարդը ինչու մէկէն ի մէկ գոռող դարձաւ, ու կը հպարտանայ:

— Է՛, որ ասանկ երթայ՝ այս գիւղին «հալ»ը դէշ պիտի ըլլայ,— կը մրթմրթար Կարօն:

Ձմեռ առտու մը, Քեռի Բատուր, իր նոր գնած էշը դուրս հանեց, համետը զարկաւ անոր կռնակին, խողանակով բաշերուն մազերը մաքրեց ու շոյեց, քանի մը անգամ հազաց որ դրացիներու ուշադրութիւնը գրաւէ, եւ, ցատկեց էշին կռնակը ու քշեց գիւղէն դուրս: Անցաւ գիւղի փողոցներէն, քանի մը անգամ «չօ՛ - չօ» պօռաց իշուն, որպէսզի մարդիկ իմանան թէ Բատուր կ'երթայ քաղաք, իր պճնուած քուռակով: Գիւղը մնաց իր ետին չուներու կազկանձիւնով :

— Չօ՛, ասլանս, չօ, , — կը կրկնէր Բատուր:

Խեղճ էշը կը քալէր հեւալով ու տքալով, իսկ Բատուրը, կարմիր ֆէսը գլխին՝ կ'եփէր հրճուանքով: Ձիւն - ձմեռ էր ամէն տեղ, ջուրերը սառած, ծառերը՝ ճերմկած ու թանձր մշուշ մը տարածուած դաշտերուն ու լեռներուն վրայ:

— Չօ՛, ասլանս, չօ՛, — կը մրթմթար Բատուր - Քեռին, ու էշի վզին կախուած զանգակը կը շխշխտար ներդաշնակելով իր տիրոջ մտքերուն հետ: Բատուրը երբ մտաւ լեռներու մէջ, իր էշը սկսաւ զռալ:— Ձայնդ սիրեմ, քուռակս, զռա՛ հա՛, զռա՛: Էշը կը զռար ու կը քալէր, եւ Բատուրը, իր քթէն իջնող խլինքը կը մաքրէր, խնջելով ձիւնին վրայ:

Ցանկարծ, էշը կանգ առաւ, ականջները սրած եւ աչքերը դէպի բլուրը ուղղած: — Չօ՛, չօ՛, ասլանս, — կը ձայնէր Բատուր: Էշը չէր շարժեր : Ականջները տնկած կը զռար: Բատուրը վար իջաւ էշէն, ուզեց փայտով էշը քշել, սակայն, էշը առաջ չէր ուզեր երթալ, այլ կը զռար ու կը նայէր դէմի բլուրը: Բատուրը, զարմացած , ինքն ալ նայեցաւ էշին նայած կողմը, եւ սրտէն վախ մը փրթաւ: Հսկայ գայլ մը, մոխրագոյն մորթով, հանդարտ ու համաչափ քայլերով իրենց կը մօտենար: Ուզեց պոռալ, բայց կարծես իր ձայնը խեղդուեցաւ սըրտին մէջ: Բատուրը իր էշով մինակ էր լեռներուն մէջ, դէմ - դիմաց կատղած գայլի մը հետ:

Քանի գայլը կը մօտենար, Բատուրին էշը կը զռար ու ականջները տնկած կը նայէր անոր: Բատուրը իր ձեռքի փայտը օդին մէջ խաղցնել ուզեց, սակայն, անօթի գայլը իր երախը բացաւ ու սարսափելի ակռաները իրար զարկաւ: Բատուրը կարծեց թէ անոր բերնին մէջէն կայծակ թռաւ, եւ, վախնալով անցաւ իշուն ետեւ: Անխելք աւանակը երբ գայլին մօտենալը տեսաւ՝ ինքն ալ, ականջները սրած՝ մօտեցաւ գայլին: Բատուրը ուզեց էշը ետ կեցնել, սակայն, ուշ էր արդէն, եւ ձմրան օրերու այդ հսկայ գայլը խոյացաւ էշին վրայ, քանի մը անգամ անյաջող փորձերէ վերջ՝ ակռաները նետեց էշին փորին ու տապալեցդետին: Բատուրը տուն կը փախէր:

Յաջորդ օրը, գիւղացիք իմացան Բատուրի եւ իր էշին պատմութիւնը: Անկէ ի վեր, գիւղին մէջ, Բատուրը տունէն դուրս շատ չէր ելլեր: Գիւղացի չար մարդիկ կը փսփսային իրարու : — Դուն ո՞վ՝ էշով քաղաք գացողը ով:

Քեռի Բատուր, ամօթէն, իր գլխուն կարմիր ֆէսն անդամ նետեց եւ թաղիքէ գլխարկ մը դրաւ:

Լեռներու գայլը զայն դարձեալ աղքատացուց:

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

Հայերը Միտիլլիի եւ Սամոսի մէջ

Նախ քան պատերազմը, Միտիլլիի հայութեան թիւը կը հասնէր մինչեւ 60—65 ընտանիքի: Ունէին նախակրթական մը, Բարեգործականի հովանաւորութեան տակ, բաւական աշակերտներով եւ լաւ ուսուցչական կազմով: Կը պահէին հոգեւոր հովիւ մը: Իր ատենին, յոյն Առաջնորդը բարեացակամութիւնն ունեցած է յատկացնել իրենց եկեղեցիներէն մին, ուր, կիրակի եւ տօնական օրեր կը կատարուէին Պատարագ եւ այլ եկեղեցական պաշտամունքներ: Երիտասարդ - երիտասարդուհիներ չէին խնայեր իրենց աշխատանքը: Ունէին նաեւ ակումբ մը, իր ճոխ գրադարանով:

Պատերազմի փոթորիկը սակայն ,ինչպէս ամէն կողմ, հոն եւս մարաց է մեր խեղճ ժողովուրդին պլպլացող կանթեղը: Ներկայիս հազիւ 25—30 ընտանիք համրուող Միտիլլիի հայութիւնը, կորսընցուցած իր եկեղեցին ու դպրոցը, զրկուած է նաեւ ազգային կեանքէ: Դպրոցի ու եկեղեցւոյ չգոյութեան պատճառաւ, երբեմնի զուտ ազգային ջերմ մթնոլորտը գոյութիւն չունի այլեւս :

Համայնքէն գրեթէ ոչ մէկ ընտանիք նիւթական եւ Փիզիքական կորուստ չէ ունեցած վերջին պատերազմի հետեւանքով: Նոյնպէս եւ դրաւման շրջանին, չէ գտնուած Հայ մը, որ ուղղակի կամ անուղղակի գործակցած ըլլայ թշնամիին հետ:

Հայերը մեծ մասով պատուաւոր արհեստաւորներ են: Փոքր թիւ մը միայն բարձր դիրքերու տիրացած է, իսկ մնացեալները թէեւ ոչ բարեկեցիկ, սակայն ներկայ պայմաններով ինքնաբաւ են տնտեսապէս: Հոս, տեղին է յիշել Տոքթ. Նաւասարդ Տէյիրմէնճեանը (Ատափազարցի) որ ոչ միայն Հայերուն, այլեւ Միտիլլիի եւ շրջակայ գիւղերու բոլոր բնակիչներուն համակրութիւնն ու

յարդանքը չահած է: Այժմ դոյութիւն ունի ազգային մարմին մը:

Սամոսի մէջ, նախապատերազմեան շրջանին, մօտ 20—25 ընտանիքի հասնող հայութիւնը, ներկայիս 7—8ի իջած է: Ասոնք կը մնան կղզիին Վաթի կոչուած նաւահանգիստը, բացի մէկ ընտանիքէն, որ կը մնայ դիւղը: Յիշեալները նոյնպէս արհեստաւորներ են, կօշկակար, հագուստի ներկարար, ժամագործ, սրճագործ եւայլն, որոնց մասին գնահատելի արտայայտութեամբ կը խօսին իրենց հելլէն քաղաքակիցները: Ասոնք եւս, շնորհիւ իրենց լաւ եւ պատուաւոր արհեստաւորներ ըլլալու հանգամանքին, չորս տարուան պատերազմի տեւողութեան, ինչպէս եւ այժմ, ապրած են ու կ'ապրին պատուով ու համեստութեամբ: Դժբախտաբար, մատի վրայ համրուող հայ ազգին այս տարաբախտ զաւակները, բոլորովին զրկուած՝ ազգային եւ ընկերային կեանքէ, մինչեւ իսկ այցելու հայ քահանա ի մը կարօտը կը քաշեն երկար տարիներէ ի վեր, կղզիին մէջ իրենք ալ կղզիացած կեանք մը ապրելով:

Ջերմօրէն շնոլ հաւորելի է իսկապէս անոնց նախանձախնդրութիւնը՝ հանդէպ իրենց մայրենի լեզուին ու պատմութեան: Նոյն ոգիով տոգորուած կը մեծնան նաեւ անոնց պզտիկները, ազգային նախնական կրթութիւնն ստանալով տան մէջ, իրենց ծնողքին կողմէ:

Սամոսի Հայերն ալ մարդկային զոհ չունեցան պատերազմի ընթացքին, թէեւ Վաթի քաղաքը քանի մը անգամ ռմբակոծուեցաւ անգթօրէն:

Կղզիին դուրսէն պարենաւորումը անկանոն ըլլալով, Հայերուն տնտեսական վիճակն ալ մասամբ տագնապալի է: (Ազատ Օր)

սակցութիւններով: Սարի ածխահանքերը պէտք է վերադարձուին Ֆրանսայի: Սարի շրջանը պէտք է մտնէ Ֆրանսայի դրամական եւ մաքսային դրութեան մէջ եւ Ֆրանսական զօրքը պէտք է տեւականօրէն գրաւած պահէ այդ շրջանը: Ռուրը պէտք է միջազգային վարչութեան ենթարկուի: Ան կրնայ իր արտադրութեանց մէկ մասը Գերմանիա արտածել, պայմանաւ որ ռազմական պիտոյքներ չըլլան »:

Նախարարը այս առթիւ երկարօրէն պարզեց Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ հանդէպ, հակառակելով գերման կեդր. վարչութեան մը հաստատման, քանի չեն կարգադրած Հռենոսի եւ Ռուրի խնդիրները: Յետոյ անդրադառնալով Սպանիոյ, ըսաւ թէ Ֆրանսա չի կրնար առանձին գործել, այլ համախորհուրդ միւս պետութեանց հետ: Եզրակացնելով, հերքեց այն վերագրումները թէ Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը կը ձգտի «սնապարծութեան»: -

Ժողովը վստահութիւն յայտնեց միաձայնութեամբ:

× Գիշերուան նիստին մէջ, ծանր միջադէպ մը ծագեցաւ, երբ անկախ երեսփոխան մը մեղադրեց Պ. Էռիօն թէ ինք պարպել տուաւ Ռուրը 1924ին եւ հանրապետութիւնը չպաշտպանեց 1940 Յուլիս 9ին, իբրեւ նախագահ երեսփ. ժողովին: Նախկին վարչապետը պատասխանեց այս յարձակումներուն, բայց միւսը զոհ չմնալով, աւելի սուր ոլաքներարձակեց եւ փոթորիկմըպայթեցաւ: Նախագահը ստիպուեցաւ կարգի հրաւիրել յարձակող երեսփոխանը: -

Ֆրանսայի ամբաստանագիրը

Նիւրընպէրկի դատավարութեան Յունուար 17ի նիստին մէջ, իր կարգին երկար ամբաստանագիր մը կարդաց Ֆրանսայի դատախազը, Պ. Մանթօն, մահապատիժ պահանջելով 22 ամբաստանեալներուն համար: Այս առթիւ պարզելով նացիական վարդապետութեան չարիքները, ներկայացուց Ֆրանսայի կրած տառապանքները, աքսորները, մահապատիժները, նիւթական ահագին կորուստները եւն.: Ըսաւ թէ 1943 Մարտի վերջը 248.000 բանուորներ գործածուեցան Թօտի կողմէ, Ատլանտեանի պարիսպը շինելու համար: 1942ին 3.300.000 բանուորներ Գերմանիոյ համար աշխատեցան գրաւեալ երկիրներու մէջ (650.000 հոգի Ֆրանսայի մէջ): 1943 Ապրիլ 30ին գրաւեալ երկիրներէն հաւաքուած 1293000 բանուորներ, որոնց 269.000ը կիներ էին, բանեցան Գերմանիոյ պատերազմական գործերուն համար: Գերմանիոյ Աշխատանքի առաջնորդը, Զաուքէլ, կը խոստովանէր թէ 5 միլիոն օտար բանուորներ կը գտնուէին Գերմանիոյ մէջ, հազիւ 200.000ը կամաւոր: Ֆրանսայէն աքսորուեցան 715.000 հոգի: Արգելարաններու մէջ փակուեցան 250.000 Ֆրանսացիներ եւն.: Գալով նիւթական կորուստներուն, Պ. Մանթօն 745 միլիառ Ֆրանք կը հաշուէ միայն Ֆրանսայի բաժինը: Գերմանները բռնագրաւած են նաեւ 9.500.000.000 Ֆրանք արժողութեամբ ոսկի եւն.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՓԱՐԻԶԸ ԱՆՕԹԻ է».— Սահմանադիր ժողովը ուրբաթ օր զբաղեցաւ պարենաւորման տագնապով: Խօսք առին 13 երեսփոխաններ, որոնց երկուքը կին: «Ֆրանսան անօթի է», կ'աղաղակէին դժգոհները, պահանջելով որ կառավարութիւնը անմիջական միջոցներ ձեռք առնէ, ժողովուրդին բաժնելու համար տրամադրելի հացը, միսը եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյքներ: Այս առթիւ բուռն քննադատութիւններ եղան պարենաւորման նախարարներուն դէմ: Վիճաբանութիւնները պիտի շաւ բո-նակուին մինչեւ հինգշաբթի:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովին մէջ, Խ. Միութեան Բ. պատուիրակը, Կրոմիքօ ազդարարեց թէ անոնք որ Սան Ֆրանչիսկոյի դաշինքը մեռած կը նկատեն, եւ վերաքննութիւն կը պահանջեն, վնասակար գործ կը կատարեն: «Այս կարգի խօսքերը կրնան վտանգաւոր հետեւանքներ ունենալ: Աշխարհի խաղաղութիւնը կախում ունի Երեք Մեծերու համաձայնութենէն»: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՌԱՋԻՆ ձիւնը Փարիզի մէջ տեղաց ուրբաթ օր, մեղմացնելով սաստիկ ցուրտը որ կը տեւէր մէկ շաբաթէ ի վեր:

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏԻ թոռնուհիներէն Էմինէ Նամըքա, որ 12 տարիէ ի վեր կը ջանար ձեռք ձգել 18.000 արտավար տարածութեամբ հող մը Կազայի մօտ (Պաղեստին), կորսնցուց դատը: Անգլ. ատեանը վճռեց թէ այդ հողը կը պատկանի Պաղեստինի կառավարութեան, քանի որ Կարմիր Սուլթանը Օսմ. Կայսրութեան փոխանցած էր զայն:

ԱՊՐՈՒՍՏԸ 703 առ հարիւր սղած է Ֆրանսայի մէջ, բաղդատելով 1939ի գիներուն հետ: 1944 օգոստոսին, երբ երկիրը փրկուեցաւ, յաւելումը 309 առ հարիւր էր, 1945 օգոստոսին՝ 403: Ամէնէն մեծ յաւելումը եղաւ 1945 օգոստոսէն 1946 յունուար, բաբցմիեւնոյն ատեն սեւ շուկան նուազեցաւ 30 առ հարիւր համեմատութեամբ:

ԶՕՐ. ՔԱՐԼ ՕՊԷՐԿ, «Փարիզի ջարդարարը», որ 49 տարեկան է, դիշեր ցերեկ կը հարցաքննուի Ապահովութեան Տեսչութեան մէջ, իր կատարած բռնութեանց հաշիւր տալու համար: Զօրավարը Ֆրանսայի Կէսթափոյին վարիչն էր 1942 մայիսէն ի վեր, բայց կը մերժէ որ եւ է պատասխանատուութիւն, պնդելով թէ ինք պարզապէս Հիմլէրի կամ Հիթլէրի հրամանները կը գործադրէր: Նախապէս առեւտրական էր եւ S .S.ներու շարքը մտած՝ 1934ին: -

ՍԱՌԱԾ ՄԻՍ պիտի բաժնուի երեքշաբթի օր: Յոյս կայ որ գինի ալ բաժնուի:

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ժողովը պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Մայիս 1ին, Ֆրանսական կառավարութեան հաւանութեամբ: -

ԱՐԱԲԻՈՅ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ թագաւորները 12 օր տեսակցելէ վերջ, զեկոյց մը հրատարակեցին որ կ'ըսէ,— « Կը միանանք Արաբներուն եւ աշխարհի բոլոր խլամներուն, յայտարարելու համար թէ Պաղեստինը արաբական է եւ այնպէս ալ պիտի մնայ»: Յետոյ վստահութիւն կը յայտնէ Արաբական Դաշնակցութեան:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ դաղտնի ոստիկանութիւն մը հաստատուած է Լիբանանի մէջ, նախագահութեամբ ներքին նախարարին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Հայկանոյշ Ա. Գիւլխանդանեան եւ զաւակը՝ Ռուբէն իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Մարմիններուն, բոլոր այն հայ եւ օտար բարեկամներուն եւ անհատ ընկերներուն որոնք փութացին իրենց ցաւակցութիւնը յայտնել անձամբ, հեռագրով, նամակով կամ ծաղկեպսակով, ինչպէս եւ անոնց որ դրամական նուէրներ ըրին Վեթ. Ֆոնտին, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր, ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ վարչութենէն կը հաղորդեն մեզի թէ Ծնունդի առթիւ կարօտ ընտանիքներուն բաշխած է մաքարոնի եւ ալիւր, Հայոց եկեղեցին, ի ներկայութեան վարչութեան անդամներէն Պ. Պ. Վ. Թոսունեանի եւ Գ. Փաթթուկեանի: Այդ երկու նպարեղէնները ինքնաբերաբար նուիրած են երկու բարեսէր անձեր, ուրախացնելով չքաւորները որոնց տրուած են նաեւ դրամական նուէրներ: -

ԲԱՐԵՍԷՐ ՏԻԿԻՆ ՄԸ տարագրութեան ժամանակ մեռած իր եղբօրը յիշատակը յաւերժացնելու նպատակով, 100.000 Ֆրանք նուիրած է, կէսը Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Պետ. Հայ Կարմիր Խաչի Մասնաճիւղին եւ կէսն ալ Որբախնամի ճիւղին: Այս գումարը անձեռնմխելի պիտի մնայ եւ տոկոսները միայն պիտի գործածուին:

« ՆԱՄՈՒՍ »Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Շանթ» թատերախումբը, մասնակցութեամբ Զաւարեան ենթակոմիտէին, եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին կը ներկայացնէ Շիրվանզատէի «ՆԱՄՈՒՍ»ը, Յունուար 21ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Պօմոն, Սինէմա «Ֆլօրէաւ»ի սրահին մէջ: Երգ, պար, նուագ եւ հայկ. հարսանիք:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ԵՂԻԱ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ եւ ՆՈՒՊԱՐ ՄԻՆԹԱՆՃԵԱՆ, նշանուած: Փարիզ Յունուար 1

ՎԱԶԳԷՆ ՏՈՂՐԱՄԱՃԵԱՆ եւ ԱՆԱՀԻՏ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ, նշանուած: Նիս

ԳԱՐԱԿՕԶԵԱՆ ՀՕՄԻ տարեկան պարահանդէսը՝ Մարտ 16ին:

ԲՈԼՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ Միութիւններուն կը տրամադրենք Լէպլէպիճի հօր հօր աղա խօսուն շարժանկարը որ կրնայ իրենց ապահովել կարեւոր հասոյթ մը: Դիմել J. Derderian, 30 rue des Dominicaines, Marseille :

Շուտով լոյս կը տեսնէ Զ. Մ. Որբունիի « ՎԱՐՁՈՒ–ՍԵՆԵԱԿ» պատմուածքներու հաւաքածոն: Դիմել՝ վաճառման կեդրոնատեղին, Հ. Բալուեանի գրատունը 43 rue Richer, Paris (9), tél. Pro. 25-46: Ստուար հատոր մը, գին 150 Ֆրանք:

ԿՈՒԶԷ՞Ք ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՀԱՅ ՊԱՀԵԼ, — Հայերէն գրքեր նուիրեցէք, անոնց կարգին«ԶՈՅԳ ՄԸ ՀԷՔԵԱԹ» (120) եւ ԱՆՄԱՀ ՏԻՊԱՐՆԵՐ (80): Դիմել հեղինակին 38 rue du Ménil, Asnières (Seine) եւ գրատուններ Պարսամեան եւ Բալուեան, 46 եւ 43 rue Richer, Paris:

ԿՈՉ ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Ամերիկայէն եկած կարեւոր նամակի մը առիթով, կը խնդրուի Տարօն Տուրուբերանցի բոլոր մեր հայրենակիցներէն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ուկէսին, հաւաքուիլ 116 Ave. d'Italie, մէթրօ Թօլպիաք: (Տ. Տ. նախկին վարչութիւն): -

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Շալճեան եւ իրենց զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գագիկ Շալճեան եւ իրենց զաւակները, Օր. Քնարիկ Շալճեան, Տիար Ղեւոնդ Շալճեան եւ իր զաւակները, ինչպէս նաեւ Մարսէյլի եւ Արտասահմանի Շալճեան եւ Տէր - Յարութիւնեան ընտանիքները սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց սիրելի մօր, եղբօրկնոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ՇԱԼՃԵԱՆի
(Ծնեալ Տէր Յարութիւնեան)

որ կարճատեւ հիւանդութենէ ետք, 66 տարեկանին տեղի ունեցաւ Յունուար 12ին իր բնակարանին մէջ, խոր սուգի մատնելով իր ազգականները եւ պարագաները:

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը կատարուեցաւ Բշ օր, 14 Յունուար, ժամը 15ին իր բնակարանին եւ 16ին՝ Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ, ուրկէ հանգուցեալին մարմինը փոխադրուեցաւ Սէն Ժերոմի գերեզմանատունը:

ԴԵՐՁԱԿԻ փաթանթ մը ծախու է այրերու թէ կիներու համար չափի վրայ, թէ Փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ գործելու իրաւունքով: Չէք փուանի հաշուընթաց: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան, Յ. Յակոբեան մակագրութեամբ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
Միւթիւալիթէի շքեղ սրահին մէջ
Կիրակի, Յունուար 27ին, ժամը 3ին

Բեմադրութիւն Խորէն Փափազեանի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմական լաւագոյն ուժերուն եւ Պ. Գ. Զուլճեանի (Լիոնի Տրամաթիկէն), կը ներկայացուի

ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ
(Սմբատ Բիւրատի)

Այս ներկայացման յաջողութեան համար ջանք չէ խնայուած: Տոմսերու համար դիմել Հ. Սամուէլ գրատունը եւ Ֆօթօ Ֆէպիւսին (23 Bld. Bonne Nouvelle):

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբօրս որդիները, Յակոբ եւ Գարեգին Սարպօղոսեան, բնիկ Կիւրիւնցի, իրարմէ բաժնուած Պէյրութի մէջ: Կը կարծուի Պօսթոն ըլլալ: Իմացնել Տիկին Սիրանոյշ Գալուստեանի (ծնեալ Սարպօղոսեան), M. Kaloustian, 51 Chemin de St Trone, Սէն Լու, Մարսէյլ, B. du R.: Կը խնդրուի ամերիկեան թերթերէն արտատպել:

12 Rue Mulet ԼԻՈՆ — Lyon-Omnium — 12 Rue Mulet ԼԻՈՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ԵՒ ԵԼՄՏԱԿԱՆ

Գնում եւ վաճառում Fonds de Commerce ի, կալուածի, ճարտարարուեստի:

S. S. P.ի ամէն կարգի պաշտօնաթուղթերու խմբագրութիւն, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

Դիմել ԳԵԼՓԵԹԻՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
Frères Kelpetindjian, հեռաձայնի երեք գիծ, գրասենեակ 54-58, 54-59 եւ 68-18:

ՅԱՐԱՏ

ԴՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mardi 22 Janvier 1946 Երեքշաբթի 22 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4515-Նոր շրջան թիւ 244 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ ՇՐՋԱՆ ՄԸ»

Այս խորագիրը կը գործածէ տեղական թերթ մը, Le Combat, Դիմադրական Ճակատին ամէնէն լուրջ օրկաններէն մէկը:

Թերթը, որուն ճակատը միշտ կ'երեւայ պերճախօս նշանաբան մը, «Դիմադրութենէն Յեղափոխութիւն», խոշոր խորագիրներով կ'արձանագրէ զանազան զրոյցներ, Փարիզէն եւ Լոնտոնէն: Եւ կը յայտարարէ, առանց վերապահութեան.

— « Մարդիկ կը ճգնին չմտածել, չխօսիլ այդ մասին, կը մերժեն հաւատալ, բայց ամէնքն ալ կը զգան թէ ժողովրդապետութիւնը, նոյնիսկ դեռ լիովին չվերահաստատուած, արդէն իսկ հոգեվարքի մէջ է»:

Եւ, շարունակելով խորհրդածութիւնները, կը խոստովանի թէ «իսկապէս Ֆրանսան խորապէս կազմալուծուած է, մատնուած՝ անճողոպրելի պառակտումներու»:

Յետոյ կը բացատրէ.— « Յայտնի է թէ համայնավար պետութիւն մը կանխաւ կը վանէ որ եւ է ընդդիմութիւն. եւ որովհետեւ համայնավարական լուրջ սպառնալիք մը անվրէպ կը զօրացնէ ֆաշական ձգտումները, կարելի է վստահ ըլլալ թէ ֆաշական շարժում մը կը կազմակերպուի դաղտնապէս »:

Այս խօսքերը հրատարակուած են կիրակի օր: Քանի մը օր առաջ, յունուար 18ին, ընկերվարական պաշտօնաթերթը, Le Populaire, կը հրատարակէր Լէոն Պլումի մէկ խմբագրականը, հետեւեալ խորագրով,— «Կոպիտ եւ հրամայական ազդարարութիւն մը»:

Նախկին վարչապետը, որ Զուիցերիա կը գտնուէր քանի մը շաբաթէ ի վեր, վերադարձին կը տեսնէ մռայլ պատկեր մը. — «Յոռետեսութեան, դժգոհութեան եւ մտահոգութեան ալիք մը» ամբողջ երկրին մէջ:

— « Ժողովուրդը ջղագրգռուած է որովհետեւ կը տառապի: Իրական պատճառները կը կոչուին հաց, միս, գետնախնձոր, ածուխ, ելեկտրականութիւն, հագուստ, կօշիկ, գիներու յարաճուն յաւելում... Համբերութիւնը, բարոյական եւ ֆիզիքական հանդորժողութիւնը կը մաշին ժամանակին եւ ի դերեւ ելած յոյսերուն հետ... Ներկայ տագնապը ազդարարութիւն մըն է կոպիտ եւ հրամայական: Եթէ ազդարարութիւնը հասկնան, թերեւս տագնապը փրկարար պիտի ըլլայ»:

Անդին, աջակողմեան մամուլն ալ ահակոչ կը հնչեցնէ, իր կարգին:

Հազիւ լսած ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց գործակցութեան ամրապնդումը, L'Epoque կ'ազդարարէ առաջին էջէն, երեք սիւնակի վրայ.

— « Կառավարութիւնը վտանգի մէջ է: Յանկարծական մերձեցում ընկերվարականներու եւ համայնավարներու միջեւ: Անխուսափելի կը թուի Սահմանադրական ընդհարումը»:

Մինչ համայնավար Humanitéն ուրախութեամբ կ'աւետէ որ «ճեղք մը փակուեցաւ», շնորհիւ երկու ձախակողմեան կուսակցութեանց նոր համաձայնութեան: «Ո՞ր հանրապետականն է որ մտահոգութեան պիտի մատնուի, տագնապներ եւ փոթորիկներ նախատեսելով»:

Տակաւին կան բազմաթիւ պերճախօս արտայայտութիւններ, բոլոր թերթերուն մէջ: Կը բաւէ այսքանը, դաղափար մը կազմելու համար տագնապի մասին, որ ամէն բանէ առաջ հետեւանք է պատերազմի փոթորիկներուն: Ուրիշ խօսքով՝ ընկերային եւ տնտեսական յեղաշրջումի:

Երբ ամբողջ Եւրոպան աննախընթաց ալեկոծութեան մը մատնուած է, Ֆրանսան չէր որ անշարժ պիտի մնար: Մանաւանդ 1940 Յունիսի տհաւոր փլուզումէն վերջը:

Հեռաւոր Ամերիկան անգամ, որ ազատ մնաց պատերազմի սարսափներէն, այս միջոցին կը տապկուի ընկերային յեղափոխութեան մը կրակին մէջ: Գործադուլները իրարու կը յաջորդեն, ջլատելով երկրին տնտեսական կեանքը:

Այս երկրին բոլոր բարեկամները պիտի ուզէին որ խաղաղօրէն անցնէր «տագնապալի շրջանը» կամ փոխանցումի տագնապը:

Շատ բան կախում ունի նոր սահմանադրութեան մշակումէն եւ յառաջիկայ ընտրութիւններէն, որոնք նոյնպէս կ'ազդեն այս ծանր կացութեան վրայ, մթնոլորտ ստեղծելով:

Շ.

ԻՆՉ ՇՈՒՏ ՄՈՌՑԱՆ...

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պէխհոֆըր իրաւունք ունէր: Ո՛չ մէկ քայլ առնուեցաւ մարտնչող հայութեան օգնութիւն հասցնելու համար: Ու հաւանաբար Թուրքիա դրաւէր ամբողջ երկիրը եթէ կարմիր բանակը ի վիճակի չըլլար օգնելու իրենց՝ 1920ի նոյեմբերին: Դժբախտաբար, սակայն, Խ. Միութիւնը բաւականաչափ ուժով չէր այդ շրջանին, Հայաստանի արդար իրաւունքները պարտադրելու համար: Հետեւանքը եղաւ այն որ Թուրքիա դրաւեց Կարսն ու Արտահանը:

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ.—

Սարաճօղլու, Թուրքիոյ վարչապետը, Յունուար 6ին ձայնասփիւռով կը յայտարարէր թէ վէճի առարկայ եղող նահանգները 1920—21ին Թուրքիոյ վերադարձուած էին Խ. Միութեան ազատ կամքով, թէ Թուրքիան իր դրացիէն աւելի տկար էր այդ օրերուն եւ այս վերջինին տկարութենէն օգուտ քաղած ըլլալու առարկութիւնը անտեղի է եւ թէ բնակչութիւնը ինքը փափաք յայտնած էր, հանրաքուէի միջոցով, մաս կազմել Թուրքիոյ:

Այդ թուականին Թուրքիա արդէն իսկ դրաւած էր նոյն նահանգները: Իր զօրքը կրնար հեռացուիլ բռնի ուժով միայն: Դաշնակիցները պաշարած էին Խ. Միութիւնը: Ֆինլանտական, լեհ, ռումանական եւ ճափոնական բանակները տակաւին Խ. Միութեան հողերուն վրայ էին: Միութիւնը չէր կրնար պատերազմ հրատարակել Թուրքիոյ դէմ: Այս վերջինը, թէեւ տակաւին թշնամի պետութիւն, հաւանաբար օժանդակութիւն պիտի ստանար Դաշնակիցներէն, ընդդէմ Խ. Միութեան: Մոսկուան չէր կրնար մոռնալ որ նախորդ տարին, նոյնիսկ գերման զինուորներ իրեն դէմ հանուած էի Պալթիկեան երկիրներուն մէջ:

Ինչ կը վերաբերի կարծեցեալ հանրաքուէին, պարզապէս զաւեշտ մըն էր:

Տեղին հայ բնակչութենէն մաս մը բնաջինջ եղած էր, մաս մը Խ. Միութեան սահմանէն ներս քշուած էր, իսկ մնացեալը ցրուած էր Թուրքիոյ զանազան դաւառները:

Երբ Անգլեւռուս խորհրդարանական յանձնախումբին անդամները (անունները զանց կ'առնենք — Յ.) 1925ին կ'այցելէին Ամերիկեան Նպաստամատոյցին խնամքին յանձնուած Խ. Հայաստանի որբանոցները, Ամերիկայի գլխաւոր ներկայացուցիչը մատովը ցուցնելով հայեւթուրք սահմանագլուխը, դիտել կուտար որ Թուրքերը բնաջինջ ըրած էին տարէց բնակչութիւնը, առեւանգած էին հայ երիտասարդ կիները եւ իրենց հարէմները առաջնորդած էին զանոնք: Յետոյ կ'աւելցնէր — « Փրկուած երախաները խորհրդային հայրենիքը փոխադրուեցան ուր, ինչպէս կը տեսնէք, հիմա անոնք առողջ պայմաններու մէջ կը մեծնան»:

Ասիկա 1925ին էր: Ամերիկացիները բաւական աշխատանք թափեր էին մինչեւ այդ թուականը:

Պէխհոֆէր որուն դիրքէն հատուածներ մէջ բերինք վերը, գաղթակայանները նկարագրելով, կ'ըսէր.

— « Յաջորդ քանի մը օրերուն պատեցայ Երեւանի գաղթակայանները: Հարիւր հազարաւոր գաղթականներ Վանէն ու լեռնային շրջաններէն, ցիրուցան ման կուգային քաղաքին շրջակայքը եւ իրենցմէ մաս մըն ալ քաղաքին ներսը: Շատերը, այր, կին ու երախայ սովամահ վիճակի մէջ բերուած էին: Այնքան նիհար էին անոնց դէմքերը որ երբ դիմացէն նայէիր, հազիւ թէ կրնայիր զանազանել անոնց դիմագիծերը, քովընտի պիտի կենայիր լաւ մը տեսնելու համար զիրենք: Մասնաւորաբար, երախաներուն տեսքը զարհուրելի էր: Զորս հինգ տարեկան երախան պառաւցած վհուկի մը կը նմանէր: Եւ սակայն, գաղթակայաններուն մնացեալ մասերուն մէջ կը տեսնէիր փախստականներ որոնք շաբաթներ առաջ նոյնքան դէշ վիճակի մէջ եղած էին, բայց հիմա հետզհետէ կը վերագտնէին իրենց առողջութիւնը: Մեր խնամածներէն շատերը կամաց կամաց նոյն բախտին արժանացան: Շատ յուզիչ էր տեսնել Տօքթ. Ըշըրը, մեր բժիշկը, երբ ան այցելութեան կուգար հիւանդանոցները: Ամէն կողմէ իր անունը կը կանչէին, կիները անոր ձեռքերը կը համբուրէին, երախաները ուրախութեան կանչեր կ'արձակէին (էջ 287/8):

Թուրքերու կողմէ հայկական հողերուն վրայ կատարուած աւերածութեան մասին խօսելով, Պէխհոֆըր կը գրէր.

— « 1918ին Թուրքերը մինչեւ 12 մղոն մօտեցան Երեւանին: Ճակատին ամբողջ երկայնքին եւ շրջակայ գիւղերուն մէջ ո՛չ մէկ տուն կանգուն մնացած էր բաց ի մէկ քանի առանձին շէնքերէ: Գիւղերը քարուքանդ եղած էին ու ամայութիւն կը տիրէր ամէն կողմ, ու թշուառութիւն, բաց ի այն կէտերէն ուր, աւերակներով շրջապատուած, նոր բնակչութիւն մը ապաստան կը գտնէր խեղճուկրակ վիճակի մէջ: Կրնայի՞ք գտնել աւելի պերճախօս խորհրդանիշ մը Հայաստանի ճգնաժամը ներկայացնող, քան այս մուտքը դէպի իր մայրաքաղաքը »:

Ու այս բոլորէն յետոյ Թուրքերը կ'ըսեն թէ հանրաքուէ կատարեր են: Դաժան կատակ մը որուն տակ ծածկուած է վրէժխնդրութիւնը »:

Թռուցիկը ապա կը խօսի Վրացիներուն պահանջին մասին:

Խ. Միութեան տեսակէտը Միացեալ Ազգերու մասին

Ինչպէս հաղորդած էինք, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին յունուար 18ի նիստին մէջ Խ. Միութեան տեսակէտը պարզեց Պ. Կրոմիքօ, Ա. պատուիրակը, Պ. Վիշինսկի Լոնտոն հասած չըլլալով: Ահաւասիկ հիմնական մասերը.

— « Ընդհ. ժողովին առաջին նիստը կարեւոր շրջան մըն է ազատասէր ժողովուրդներու պայքարին համար, ի խնդիր խաղաղութեան եւ ապահովութեան: Ան տրամաբանականզարգացումն է չորս պետութեանց յայտարարութեամբ արտայայտուած գաղափարին, արտաքին գործերու նախարարներու խորհրդաժողովին մէջ որ գումարուեցաւ 1943 Հոկտեմբերին եւ որ անհրաժեշտ դտաւ ստեղծել միջազգային կազմակերպութիւն մը, պահպանելու համար խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը: Ինչպէս յայտնի է, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան նախաձեռնութիւնը կը պատկանի մեր ժամանակներու երեք մեծ մարդոց, Սթալլինի, հանգուցեալ նախագահ Բոզվէլթի եւ Չըրչիլի: Հակառակ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ ծագած դժուարութեանց, խորհրդաժողովը Դաշինք մը ստեղծելով, պատմական մեծ գործ մը կատարեց: Բոլոր ազգերը, մեծ թէ փոքր, շահագրգռուած են ապահովելու տեւական խաղաղութիւն մը եւ խափանելու նոր նախայարձակման կրկնութիւնը: Կարելի չէ համակրանքով դիտել փոքր ազգերը մեծ ազգերուն դէմ հանելու որ եւ է փորձ: Այս Կազմակերպութիւնը մարմին մըն է որ պիտի պաշտպանէ բոլոր խաղաղասէր պետութիւնները, մեծ թէ փոքր: Այժմ հաստատուած է արդէն օրկան մը որուն վրայ կ'իյնայ խաղաղութիւնը պահպանելու ամենակարեւոր գործը,— Ապահովութեան Խորհուրդը որ պիտի կրնայ խափանել որ եւ է փորձ նախայարձակներու կողմէ»:

Խորհրդային պատուիրակը մասնաւորապէս շեշտեց հետեւեալ կէտին վրայ.

— « Զայներ կը լսուին թէ անցեալ գարնան Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ մշակուած Դաշինքը արդէն իսկ հինցած, անգործածելի դարձած է եւ վերաքննութեան կը կարօտի: Այս կարգի արտայայտութիւնները վտանգաւոր են եւ կարգ մը պարագաներու մէջ կրնան ծանր հետեւանքներ ունենալ»:

Այս ակնարկը ուղղուած էր կարգ մը փոքր ազգերու, որոնք վերջերս կը գանգատէին թէ Դաշինքը շատ մեծ հեղինակութիւն կուտայ մեծ պետութեանց: Ուղղուած է նաեւ Անգլիոյ դէմ, որուն պաշտօնական բերանները կը պահանջեն սահմանափակել Մեծերու վեթոյի իրաւունքը եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը դարձնել տեսակ մը Համաշխարհային Խորհրդարան:

Անգլիոյ արտաքին նախարարը իր ճառին մէջ դիտել տուած էր թէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը այնքան ալ ձախող հաստատութիւն մը չէր: Խորհրդային պատուիրակը այս առթիւ ալ նշանակալից խօսքեր արտասանեց.— «Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը պէտք է տարբերի Ազգերու Դաշնակցութենէն ոչ միայն իր արդիւնաւորութեամբ, այլեւ ուշադրութիւն ընելով որ չվերակենդանանան Ժընեւի մեթոտները, որոնք միայն վնաս կրնան պատճառել: Պէտք է առողջ մթնոլորտ մը տիրէ, հաւաքական աշխատանքի նոր մեթոտներով »:

Գաղթավայրերու խնամակալութեան մասին արտասանուած խօսքերը կապ ունէին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, որոնք տարբեր տեսակէտներ ունին: Պ. Կրօմիքօ շեշտեց.— « Դաշինքին ամբողջական գործադրութիւնը պարտաւորիչ է եւ հիմնական»:

Խորհրդային պատուիրակը ծանրացաւ նաեւ Ֆաշականութեան վրայ.— «Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը ծնաւ Ֆաշականութեան դէմ մղուած արիւնալի պայքարէն: Այժմ խորտակուած են գերման Ֆաշականութիւնը եւ ճափոնական զինապաշտութիւնը: Սակայն սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ Ֆաշականութեան դէմ շահուած զինուորական յաղթանակը այլեւս աւելորդ կը դարձնէ շարունակել մեր ջանքերը արմատախիլ ոչնչացնելու համար Ֆաշականութեան մնացեալ բոյները: Ֆաշականութեան վերջին մնացորդները ջնջելու

Փոփուր ի բերան թուրք մամուլը կը սպառնայ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Շարունակենք հետեւիլ թուրք մամուլի սպառնալիքներուն: Օրէ օր կը շեշտուի մոլեգնութեան թափը մեր դահիճներուն, որոնք, համաձայն Մամուլի Տեսչութեան եւ Ոստիկ. հրահանգի՝ հարցը կ'ուզզեն ճիւղաւորել, հինը խառնելով նորին, եւ ստեղծելով տեսակ մը հակահայ - հակախորհրդային պայքար: Ինչպէս կը նախատեսէինք, հայ մտաւորականութիւն, հայ մամուլ եւ ազգ. մարմիններ եւս,— որոնք անունով միայն գոյութիւն ունին, հրաւիրուած են «պարտականութեան», զգուշացելու համար հայ տարրը՝ «արկածախնդրական եւ թշնամական» ելոյթներէ: Կ'արտագրեմ, առանց մեկնութեան: Իրենք, այդ տողերը, պերճախօս են արդէն:

«ԱՏԵԼԱՎԱՌ ԵՒ ՄՈԼԵՌԱՆԴ ՈԳԻ»...

21 Դեկտեմբերի «Թանին»ի մէջ, երեսփոխան Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն, կ'անդրադառնայ Պոլսոյ «Նոր Լուր»ի մէկ յօդուածին: Խնդրոյ առարկայ յօդուածով, հայ խմբագիրը դիտել կուտար թէ «հայ հայրենակիցներ կը դիմեն հիւպատոսարան՝ Հայաստան մեկնելու համար, եւ թէ անբնական պիտի ըլլար տարբեր քայլի սպասել, երբ փոքրամասնութիւնները միշտ չունեցան գործելու եւ շահելու ազատութիւնը Թուրքիոյ մէջ»: Եալչըն, բիրտ որ կծու արտայայտութիւններու կարգին՝ կը բղաւէ.

— « Ռուսերը պահանջեցին մեր կարգ մը նահանգները, եւ, շատ բնական կերպով, մերժողական պատասխան ստացան: Ասոր վրայ, խորհրդային ձայնասփիւռը եւ մամուլը հայկական խնդիր մը հրապարակ նետեցին, եւ, ամենուրեք, սկսաւ կազմակերպուիլ հայկ. շարժում մը: Հոգեւոր պետեր առաջ քշուեցան, շարժման մէջ մտան զանազան հայկ. կազմակերպութիւններ, եւ այնպէս մը ցոյց տրուեցաւ՝ թէ մեզմէ պահանջուած հողերը Խորհրդային Հայաստանի պիտի տրուին՝ իբրեւ հայկ. հողամասեր: Մեզ չի հետաքրքրեր այն պարագան, թէ ո՞վ զով կը խաբէ, եւ թէ ով պիտի խաբուի ի վերջոյ: Մենք ոչ մէկ զիջողութիւն պիտի կատարենք մեր հողերէն, եթէ նոյնիսկ ծանօթ պահանջները ներկայացուին Ռուսերու գերութեան տակ ապրող Երեւանի բոլշեւիկներուն կողմէ: Կ'ուզէինք, միայն, անդրադառնալ այն զրգռութիւններուն, զորս կը կատարէ սովիէթ հիւպատոսարանը, եւ որոնց զոհ կը դառնան հայ հայրենակիցներ:

«Հայ թերթ մը (կ'ակնարկէ «Նոր Լուր»ի, Ց.) իրաւացի նկատեր է այս ընթացքը, դրելով թէ Հայերը Խորհրդ. Միութիւն պիտի չերթային, եթէ իրական թուրք հայրենակցի վերաբերում տեսած ըլլային: Չենք գիտեր, թէ Խորհրդային Միութիւն գացող Հայերը, Թուրքիոյ բաղդատմամբ ինչ կարգի աւելի իրաւունքներու եւ բարիքներու պիտի արժանանան: Խնդիր է, թէ արդեօք՝ ո՞ր նկուղին մէջ ծոծրակէն ատրճանակի հարուած մը կը ստանար խմբագիր մը,— եթէ մեր հայ պաշտօնակցին նման յօդուած մը հրատարակած ըլլար Ռուսիոյ մէջ:

Երբ դժգոհ Հայ մը օտար հպատակութեան կը վազէ, եւ երբ հայ լրագրող մը զայն կը ծափահարէ ,այդ պարագային՝ անոնք բացէ ի բաց ցոյց տուած կ'ըլլան թէ որ աստիճան օտար են թուրք հայրենիքին: Արդի պայմաններուն մէջ, բոլշեւիկներու երկրին Թուրքիայէն նախամեծար համարումը ուրիշ բան չապացուցաներ, բայց եթէ գոյութիւնը մոլեռանդ եւ ատելավառ ոգիի մը, որ ոչ մէկ կերպով կ'ուզէ իւրացնել այս հայրենիքը: Մեր հայ ընկերը հիմա հասկցա՞ւ, թէ ինչու տարբեր վերաբերում կը տեսնեն հոս:

Անոնք որ այս դասակարգին կը պատկանին, Թուրքիոյ մէջ եղբայրական իրական կապերու հաստատումին արգելք միայն կրնան ըլլալ: Ահա թէ ինչու, առարկութիւն չունինք իրենց, երբ կ'ուզեն օտար երկիրներու մէջ փնտռել իրենց երջանկութիւնը: Բարի՛ երթան»:

«ԳԱՂՏՆԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՊԻՏԻ ԼԾՈՒԻՆ » ...

« Հայե՛ր, զգո՛յշ» խորագրին տակ, 21 դեկ.ի «Թասվիր» կ'ազադարարէ .

— « Ոչ ոքի կեցիր պիտի ըսենք: Ոչ ոք պէտք է մոռնայ, սակայն, թէ աշխարհի ներկայ խառնակ կացութեան մէջ՝ մենք ալ մեր պաշտպանութեան տեսակէտով պարտաւոր ենք մեր կողմէ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել եւ կասկածանքով նայիլ անոնց, որ այս երկիրը ապրելով հանդերձ՝ զգացումով եւ հոգիով չեն զգար թէ մեզմէ են: Անոնք որ հիւպատոսարան կը դիմեն , գիտեն թէ գործի հնարաւորութիւնը Թուրքիայէ աւելի չէ Ռուսիոյ մէջ. գիտեն նաեւ, թէ Թուրքիոյ՝ ազատութենէն աւելի ազատութեան պիտի չտիրանան հոն: Հետեւաբար, բարեացակամութեամբ չենք գիտեր մեկնողները: Հաւանական կը նկատենք նաեւ, որ արձանագրուողներէն ոչ մէկը մեկնի, եւ, մեր երկրին մէջ, գաղտնի պարտականութիւններ տրուին անոնց:Այս պառճառով ալ, կառավարութենէն կը պահանջենք, որ 8—10 օրուան ընթացքին եթէ արձանագրուողները չմեկնին, մէկմէկ անցագիր տայ և զանոնք դուրս հանէ երկրէն: Փափուկ շրջան մը կ'ապրինք, եւ կ'ուզենք բացորոշապէս գիտնալ՝ թէ ո՞վ մեզի հետ է, եւ ո՞վ մեզի դէմ»:

(Շար.) Մ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութիւնները, որոնք փոխադարձ մեղադրանքներ կ'ուղղէին վերջերս, անցեալ օր ժողով գումարելով որոշեցին դադրեցնել լրագրական բանավէճը եւ համախորհուրդ գործել, մասնաւորաբար սահմանադրութեան մշակումին մէջ: Նաեւ միասին պիտի տօնեն 1934 Փետրուար 12ի տարեդարձը (ցոյց Փաշականութեան դէմ):

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ պիտի պահանջուի գրաւման շրջանի ջոջ հրապարակագիրներէն Ժան Լիւշէռի համար, որուն դատը սկսաւ երէկ: Պատերազմէն առաջ կ'աշխատակցէր զանազան թերթերո, 1927-ին ամսագիր մը հրատարակեց, Notre Temps, որ յետոյ վերածուեցաւ շաբաթաթերթի, շնորհիւ արտաքին նախարարութենէն կապուած նպաստի մը (25.000 Ֆրանք): Գրաւման շրջանին 150.000 Ֆրանք ստանալով Լավալէ, դարձաւ խմբագրապետ «Մաթէն»ի, յետոյ իր սեփական օրաթերթը ունեցաւ, Les Nouveaux Temps, որ շարունակուեցաւ մինչև 1944 Օգոստ. 18: Միեւնոյն ատեն նախագահն էր Մամուլի ընկերութեան: Թերթերը կը գրեն թէ 100.000 Ֆրանք ամսական կը ստանար, գումար մը որ կը կրկնապատկուէր ծանուցումներու եւ զանազան ձեռնարկներու եկամուտներով եւ գաղտնի վարկերով:

ՔԻԷՎԻ մէջ դատել սկսան 15 գերման ամբաստանեալներ, որոնց երեքը զօրավարներ են,— Պուրխարտ, Ցամէր եւ Հայնց (S. S.): Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ գրաւման ատեն Գերմանները Ուկրայնայի մէջ սպաննած են աւելի քան չորս միլիոն քաղաքացիներ եւ աքսորած՝ երկու միլիոն որոնց մեծ մասը կորսուած են բանտերումէջ: Նիւթական վնասը կը հաշուեն 258 միլիոն ռուբլի: Տասը խորհրդային փաստաբաններ յատկացուած են ամբաստանեալներուն պաշտպանութեան համար:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ հայկական դպրոցի տարեկան հանդէսը՝ այս կիրակի, Յունուար 27, ժամը 2.30ին, Պանեէօյի Ֆրանսական դպրոցի ծանօթ սրահին մէջ: 88 աշակերտներ պիտի արտասանեն եւ երգեն հայերէն: Հայկ. մշակոյթը սիրող բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին :

ՍՏԱՑԱՆՔ

LA CAUSE NATIONALE ARMÉNIENNE. Documents concernant le problème de la libération de l'Arménie Turque. Paris, 1945: Հրատ. Ֆրանսահայ Ազգ. Միութեան Թրքահայ Դատի Պաշտպանութեան Յանձնախումբի: (Կը պարունակէ նաեւ քարտէս մը՝ Ուիլսընեան սահմաններով):

La Nation Arménienne et son oeuvre culturelle. par A. Tchobanian, Paris. 1945: Հրատ. նոյն յանձնախումբի :

ԲՈԼՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ Միութիւններուն կը տրամադրենք Լէպլէպիճի հօր հօր աղա խօսուն շարժանկարը որ կրնայ իրենց ապահովել կարեւոր հասոյթ մը: Դիմել J. Derderian, 30 rue des Dominicaines, Marseille :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
Միւթիւալիթէի շքեղ սրահին մէջ
Կիրակի, Յունուար 27ին, ժամը 3ին

Բեմադրութիւն Խորէն Փափազեանի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմական լաւագոյն ուժերուն եւ Պ. Գ. Չուլճեանի (Լիոնի Տրամաթիկէն), կը ներկայացուի

ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ
(Սմբատ Բիւրատի)

Այս ներկայացման յաջողութեան համար ջանք չէ խնայուած: Տոմսերու համար դիմել Հ. Սամուէլ գրատունը եւ Ֆօթօ Ֆէպիւսին (23 Bld. Bonne Nouvelle) :

ԴԵՐՁԱԿԻ փաթանթ մը ծախու է այրերու թէ կիներու համար չափի վրայ, թէ Փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ գործելու իրաւունքով: Չէք փուանի հաշուընթաց : Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան, Յ. Յակոբեան մակագրութեամբ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ
Տնօրէններ ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օղի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր աղանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ : Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ջութակահար Հայկ, քանոնի Պօղոս, ուտի Ալֆօնս եւ երգիչ Աբթաքի կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Չորեքշաբթի օրերը:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

այս պայքարը անբաժան մասը կը կազմէ մեր կազկերպութեան աշխատանքին»:

Պ. Կրոմիքօ, որ մինչեւ հիմա անգլերէն կը խօսէր, այս անգամ խօսեցաւ ռուսերէն: Իրմէ առաջ խօսք առած էր Եուկոսլաւիոյ պատուիրակը , որ նոյնպէս իր մայրենի լեզուով արտայայտուեցաւ եւ ի մէջ այլոց Թրիէսթէի խնդիրը յուզեց:

Կառավարական տագնապ?

Le Combat կը գրէ թէ Լոնտոնի մէջ շրջած զրոյցներու համաձայն, զօր. տը Կօլ կը խորհի հրաժարիլ: Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, նոր դահլիճը պիտի կազմէ Պ. Էռիօ: Կ'արձանագրենք վերապահութեամբ :

Կ'ըսուի թէ երեսփ. ընտրութիւնները պիտի կատարուին յառաջիկայ մայիսին, համաձայն նոր սահմանադրութեան որ լրացած պիտի ըլլայ մինչեւ այն ատեն:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՕԼ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ, ՈՐՈՇՈՒՄԸ ԱՆԴԱՌՆԱԼԻ :

Իրանի դիմումը Մ. Ազգերուն

Երկար խորհրդակցութիւններէ վերջ, Իրանի գլխաւոր պատուիրակը, Թաղիզատէ, նամակ մը յանձնեց Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան առժամեայ քարտուղարին, խնդրելով Ապահովութեան Խորհուրդին քննութեան յանձնել Խ. Միութեան հետ ծագած վէճը, համաձայն դաշինքի 35րդ յօդուածին: Խնդրագիրը կը մեղադրէ թէ Խ. Միութիւնը միջամտած է Իրանի ներքին գործերուն :

Այս դիմումով, ծանր փորձի մը կ'ենթարկուի Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը, ճիշդ այն պահուն երբ նոր պիտի կազմակերպուի ամբողջ գործը :

× Ընդհ. ժողովի շաբաթ օրուան նիստին մէջ խօսեցաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ ինը հոգի Լիոնի մասնաւոր ատեանին կողմէ, իբրեւ Կէսթափոյի գործակալներ, մէկ հոգի՝ ցկեանս բանտարկութեան, կին մըն ալ՝ 15 տարի թիապարտութեան :

10 ռուս գերիներ անձնասպան

Ամերիկեան գործակալութիւն մը, «Եունայթըտ Փրէս», կը հեռագրէ թէ տասը խորհրդային քաղաքացիներ անձնասպան եղան յունուար 19ին, Տախաուի տխրահռչակ արգելարանին մէջ, երբ Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանէն պիտի յանձնուէին Խ. Միութեան: Ուրիշ 21 հոգի հիւանդանոց փոխադրուեցան, որովհետեւ իրենք զիրենք վիրաւորած էին կամ վիրաւորուած, երբ ամերիկեան իշխանութիւնները բռնի կառախումբ կը փոխադրէին, Ռուսիա զրկուելու համար: Ամերիկացիները արտասուաբեր կազ գործածեցին խափանելու համար ցոյց մը որուն կը մասնակցէին 271 Ռուսեր: Անձնասպանութիւնները տեղի ունեցան ցոյցի միջոցին: Ոմանք իրենց կոկորդները կտրեցին ածելիներով, ուրիշներ կախուեցան, թէեւ նախապէս վերէն վար խուզարկուած էին, զէնք փնտռելու համար: Ամերիկացիները հարկադրուեցան ռումբեր նետել բազմութեան մէջ, երբ արտասուաբեր կազը արդիւնք չունեցաւ: Շատ մը Ռուսեր հանեցին նետեցին իրենց հագուստները սաստիկ ցուրտին մէջ, իբրեւ վերջին փորձ կառախումբ չնստելու :

Զօր. Մք Նարնի, Եւրոպայի ամերիկեան բանակին հրամանատարը, յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ Եալթայի համաձայնութեամբ ամերիկեան շրջանի բոլոր խորհրդային քաղաքացիները որ ամբաստանուած են դասալքութեամբ, դաւաճանութեամբ կամ պատերազմի ոճիրներով, պէտք է վերադառնան իրենց հայրենիքը: Զօրավարը կ'ըսէ թէ անոնք որ բռնի ետ կը զրկուին, կա՛մ դաւաճաններ են, որ գերմանական բանակին միացած են կամ ծառայած են Գերմաններու կողմէ կազմուած ռուսական S.S. խումբերու մէջ: Ուրիշներ ալ աքսորականներ են, վիճելի հանգամանքով :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ 4ի տեղ 10 Ֆրանքով պիտի զրկուին փետրուար 1էն սկսեալ , յանձնարարեալ նամակները՝ 20 Ֆրանքով, «քարտ փոսթալ»ները 6 Ֆրանքով, տպագրեալ նիւթերը՝ 2 Ֆրանք (50 կրամ) եւն.:

ՅԱՌԱՋ

ԳՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, Համա. 400, Յամա. 200 Ֆրանք

Mercredi 23 Janvier 1946 Չորեքշաբթի 23 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4516-Նոր շրջան թիւ 245 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱԳՆԱՊԻ ՄԸ ԾԱԼՔԵՐԸ

Զօր. տը Կօլի հրաժարականը անակնկալ մը չեղաւ անոնց համար որ մօտէն կը հետեւին Ֆրանսայի ներքին քաղաքականութեան ելեւէջներուն:

Անակնկալը հրաժարականին ձեւն էր,— արտակարգ նախարարական խորհուրդ, նամակ մը եւ «մնաք բարով», թիկնապահի մը հետ:

Երէկ պարզեր էինք տագնապին ազդանշանները: Փորձենք բանալ անոր քանի մը ծալքերը, վերլուծելով վերջին անցուդարձը:

Հրաժարականէն երկու օր առաջ, ընկերվարական եւ համայնավար օրկանները ուրախութեամբ կ'աւետէին երկու կուսակցութեանց գործակցութեան ամրապնդումը, որ մասնաւորապէս դեր պիտի կատարէ նոր Սահմանադրութեան մշակումին մէջ:

Կիրակի օր համայնավար պաշտօնաթերթը, l'Humanité, կը հրատարակէր Կեդր. Կոմիտէի բացառիկ նիստին ատենագրութիւնը, որ անմիջական կապ ունէր օրուան տագնապին հետ: Այս ժողովին մէջ, ընդհ. քարտուղարը, Ժաք Տիւքլօ, մանրամասն տեղեկագրով մը կը պարզէր կուսակցութեան քաղաքականութիւնը՝ բոլոր ճակատներուն վրայ: Այս առթիւ կը պատմէր կառավարութեան կազմութեան պարագաները.— Զօր. տը Կօլի առաջին հրաժարականէն վերջը (1944 Նոյեմբեր), համայնավար կուսակցութիւնը կը պահանջէ իրեն յանձնել նոր դահլիճին կազմութիւնը: Բայց M. R. P. կը պնդէ զօր. տը Կօլի վրայ: Ընկերվարականներն ալ կը մերժեն մասնակցիլ համայնավարի մը նախագահութեամբ կազմուած կառավարութեան մը, առանց նախապէս համաձայնելու M. R. P.ի հետ:

Ասոր վրայ, համայնավար կուսակցութիւնը կ'առաջարկէ վարչապետութիւնը յանձնել Պ. Ֆէլիքս Կուէնի (նախագահ Սահմանադիր ժողովին, ընկերվարական): Բայց Նոյեմբեր 19ին ընկերվարական եւ հանրապետական - ժողովրդական (M. R. P.) կուսակցութիւնները կը համաձայնին վերահաստատելու զօր. տը Կօլը:

Եզրակացութեան մէջ, Պ. Տիւքլօ «վտանգուած» համարելով ժողովրդապետութիւնը, հրաւէր կ'ուղղէր որ ընկերվարականները, համայնավարները եւ աշխարհականները միանան, «խուսափելու համար յետադիմական Սահմանադրութենէ մը»: Միանալ, որպէսզի նոր Սահմանադրութիւնը « որ եւ է պատեհութիւն չձգէ անձնական իշխանութեան որ եւ է հաւանական փորձի»:

Ակնարկը այնքան թափանցիկ է որ, չի կարօտիր բացատրութեան:

Զօր. տը Կօլի նամակը չի լուսաբաներ խնդիրը: Տեղական թերթերը արդէն կը պարզեն շատ մը ծալքեր, առանց մեծ դաղտնիք մը յայտնելու:

Բոլորն ալ կը հաստատեն թէ զօրավարը հարկադրուեցաւ հրաժարիլ, տեսնելով որ անկարելի է պահել երեք հոսանքներու վրայ հաստատուած կառավարութիւն մը: Մանաւանդ ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց մերձեցումէն ի վեր, որ կրնայ յանգիլ տարամերժօրէն ձախակողմեան դահլիճի մը կազմութեան:

Կան այլապէս ծանրակշիռ պատճառներ:

Առաջինը՝ տնտեսական-ելմտական: Պարենաւորման մասին ձեռք առնուած միջոցները արդիւնք չունեցան: Կ'ըսուի թէ դիւղացիները կը մերժեն յանձնել իրենց արջառը եւ ցորենը, անբաւական գտնելով նշանակուած գիները: Մանաւանդ որ դրամն ալ օրէ օր կ'իյնայ:

Երկրորդ՝ Սահմանադրական: Մասնաւոր Յանձնաժողովին մշակած նախագիծը չափազանց կրճատեալ իրաւասութիւններ կը վերապահէ հանրապետութեան նախագահին: Մինչդեռ, իրազեկներու կարծիքով, զօր. տը Կօլ կ'ուզէ որ աւելի լայն իրաւունքներ տրուին, ինչպէս Մ. Նահանգներուն մէջ: Յետոյ, ձախերը կը պնդեն մէկ ժողովի սկզբունքին վրայ, կատարեալ գերիշխանութեամբ:

Այս հարեւանցի ակնարկն ալ կը բաւէ, դաղափար կազմելու համար տագնապին խորութեան եւ ծանրութեան վրայ:

Տակաւին կան արտաքին պատճառներ: Երեք Մեծերը մինչեւ այսօր ալ կը շարունակեն անորոշութեան մէջ պահել Ֆրանսայի դիրքը, իբրեւ մեծ պետութիւն: Իրենք են որ տիրաբար կը վարեն, եւ Ֆրանսան կը կանչեն, երբ որ յարմար դատեն:

Շ.

ՆՈՐ ԴԻՄՈՒՄ Մ. ԱԶԳԵՐՈՒՆ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Լոնտոնի մեր թղթակիցը կը հեռագրէ.— Այսօր, 21 Յունուար, ժամը 11ին Պ. Ժիրայր Միսաքեան յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան յուշագիր մը ներկայացուց Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի նախագահութեան, պատճէններն ալ՝ հինգ մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներուն, որոնք արդէն ստացած էին առաջին յուշագիրները՝ անցեալ Սեպտեմբերին: Միեւնոյն ատեն կը տպագրուին բազմաթիւ օրինակներ, ցրուելու համար մամուլին, զանազան հաստատութեանց, Միացեալ Ազգերու պատուիրակութեանց եւն.:

Փրփուր ի բերան թուրք մամուլը կը սպառնայ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Բ.

«ՄԵՋԻ ԴԷՄ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԴԱՒԸ ԿԸ ԾԱԾԿԵՆ»

21 Դեկտեմբերի «Թասվիր»ի մէջ, քրոնիկագիր Փէյամի Սաֆա կը պոռպռայ, «Ծուղակ մը» խորագրին տակ.

— « Հայերէն թերթ մը, (կ'ակնարկէ « Նոր Լուր»ի), կ'ուզէ մեզի ընդունիլ տալ հետեւեալ ցափոտուքը: — «Ռուսերու կողմէ Հայերուն ուղղուած հրաւէրին մէջ, քաղաքական ոչ մէկ նպատակ կայ: Այս խնդրին մէջ, Սովիէթներու դերը անգործներուն գործ ճարող կամ մարդկային վսեմ նպատակներու ծառայող հաստատութեան մը դերէն տարբերութիւն չունի: Այս հայորդիները իրենց տեղէն իսկ պիտի չշարժէին, եթէ կարենային գործ մը գտնել Թուրքիոյ մէջ: Յանցանքը ոչ անոնցն է, ոչ Մոսկովներուն: Յանցանքը ձերն է»:

Հայ թերթը կը սխալի, եթադրելով թէ մենք ցնդած շառաւիղն ենք սերունդի մը, որ մոռցած է Օսմ. կայսրութեան վերջին շրջանի գրգռութիւնները: Այդ թերթը եթէ կը ջանայ մեր երկրին դէմ պատրաստուած դաւը ծածկել, ի զուր թող չյոգնի: Մենք ամէն բան գիտենք, բայց անիկա չի գիտեր մեր գիտցածը: — Թուրքիոյ մէջ անգործութիւն չկայ: Ընդհակառակն՝ գործաւոր գտնելու դժուարութիւն կայ: Ատաղձագործ մը կարեւորութիւն չի տար 15 ոսկի օրավարձին, իսկ բեռնակիրներ կան՝ որոնք օրական 50 ոսկի կը շահին: Թուրքիոյ հայ համայնքը հարուստ է: Այդ հարըստութիւնը շահած է Թուրքիոյ մէջ, եւ ոչ թէ ռուսական հողերու վրայ: Հայերու մէջ գրեթէ մուրացիկ չկայ: Ահա թէ ինչու, իրականութիւնը ծածկելու նիատակ մը կը տեսնենք խնդրոյ առարկայ հրատարակութեան մէջ: Կ'ըմբռնենք ամէն ինչ, եւ կը քանդակենք մեր յիշողութեան մէջ»:

ՏԻԳՐԱՆ ԿԸ ԹՐՔԱՆԱՑ ...

21 Դեկտեմբերի «Հիւր Սէս» կը գրէ թէ 157ի (?) հասած է արձանագրուած Հայերու թիւը, եւ կ'աւելցնէ.

— «Կը տեղեկանանք թէ այս ընթացքէն ազդուած են Իսթանպուլ ծնած եւ մեծցած Հայերը: Թահթաքալէի մէջ կալվանիզի գործարանատէր Տիգրան, երէկ պատկան իշխանութեանց դիմելով յայտնած է՝ թէ կ'ընդունի խլամութիւնը, եւ թէ ոչ մէկ ատեն պիտի բաժնուի թուրք հայրենակցութենէ »:

«ԵՐԵՒԱՆԻ ԴՐԱԽՏԸ»

«Թասվիր»ի քրոնիկագիրը Սերվէր Պետի (Փէյամի Սաֆայի կեղծանունը, Մ.), այս խորագրին տակ երկար կը զառանցէ 23 Դեկտ.ի թիւին մէջ: Կ'արտադրեմ հիմնական մասերը.

— « Հալէպի Հայերը հաւաքաբար մերժեր են Սովիէթներու հրաւէրը: (Յառաջ.— Հալէպի մեր թղթակիցը կը ճշդէ այս առիթով՝ թէ ո եւ է Հայ, ո եւ է ատեն, ո եւ է ձեւով մերժած չէ որ եւ է հրաւէր՝ հայրենիք մեկնելու: Ընդհակառակն, ակնդէտ հրահանգի կը սպասէ, ներգաղթի համար: «Մերժում»ի այս լուրը հրատարակած էր Հալէպի արաբական թերթերէն «էլ Թաքաստիւմ», Դեկտեմբերի սկիզբը: Ազդ.իշխանութիւնները անհրաժեշտ հերքումը կատարեցին ժամանակին): Մինչդեռ, Իսթանպուլի Հայերը,— աղբար, մայրիկ, աղջիկ, պզտիկ —, գունդագունդ ռուս հիւպատոսարանը վազելով, ուզեր են Հայաստանի դրախտը երթալ: Համաձայն այս աղբարներուն, մայրիկներուն եւ պզտիկներուն, Իսթանպուլը դժոխք է, Երեւանը դրախտ. հոս սադայէլներ կը վխտան, հոն՝ հրեշտակներ: Հոս՝ ոչ մէկ Հայ կրցած է դրամ շահիլ, ափարթմանի, խանի, պանդոկի, տունի կամ հաւնոցի մը տէր դառնալ, բայց հոն ամէն հայ միլիոնատէր դարձած է: Հոս հաց չկայ, հոն՝ երեք ժում ձրի հացկերոյթ կուտան ժողովուրդին:

«Դրախտին ճամբան ո՞վ ցոյց տուաւ անոնց, որ Իսթանպուլէն Երեւան կը վազեն: Արդեօք Հայոց Պատրիարքարա՞նը ցոյց տուաւ: Առայժմ, չենք ուզեր հաւատալ: Բացայայտ է, սակայն, թէ Պատրիարքին (Տեղապահին՝ ըսել կ'ուզէ, Մ.) սիրտը չէ ուզած փոքրիկ խրատ մը տալ անոնց: Այդ, ոչ յարգոյ կրօնաւորը, եւ ոչ ալ Ազգ. Մեծ Ժողովի անդամ երեսփոխանը՝ յարգոյ Պերճթիւրքէր (Քէրէսթէճեան) չեն յայտնած թէ հաշտ աչքով չեն նայիր այս անհեթեթութեանց, որոնք Ամերիկայի մէջ սկսան, եւ Իսթանպուլի մէջ կը շարուակուին: Սովիէթներու դիմող Հայերը այնքան մոռցած են ճամբորդութեան օրէնքները, որ Ներքին Գործավարութիւնը ստիպուեցաւ անոնց յիշեցնել թրքական օրէնքները: Եթէ կը կարծեն, թէ պիտի կարենան այս երկրէն դուրս ելլել առանց թուրք ոստիկանութենէն տեսնուելու, կը սխալին: Եթէ իրենք զիրենք աչք փսրելու համար ստեղծուած ագռաւներ նկատեն իսկ, չեն կրնար թրքական կանոնները կացահարելով թռչիլ-երթալ»:

«ՀԱՅԵՐԸ ՈՉԻՆՉ ԿՐՆԱՆ ԸՆԵԼ»...

Էպուզզիա Վելիտ, թթու խուժանավար, կը գրէ «Թասվիր»ի 23 Դեկտեմբերի թիւին մէջ.

— « Սովիէթները չկրցան որսալ թուրք խմբագիրներն ու երիտասարդութիւնը: Եւ որովհետեւ բացի Հայերէն ոչ մէկ տարը կը խաբուի անոնց խաղէն, կ'աշխատին Հայերու միջոցաւ բաներ մը ընել: Յայտնի է թէ այս ձեռնարկն ալ արդիւնք պիտի չտայ եւ մտահոգութիւն պիտի պատճառէ միմիայն Հայերուն: Փոքրամասնութիւնները այլեւս ոչ մէկ վտանգ կը կազմեն Թուրքիոյ համար, որովհետեւ շատոնց հաշուեյարդարի ենթարկուած են: Մեզի չափ, Ռուսիա եւս գիտէ ասիկա: Բայց, անոնց նպատակն է մեզի դէմ դարձնել ամերիկեան հանրային կարծիքը, որ հինէն ի վեր, անդադար, մեզի աննպաստ եղած է, իսկ Հայերուն՝ նպաստաւոր: Կասկած չկայ, թէ ամերիկացի մեր բարեկամները պիտի չխաբուին ռուսական այս խաղերէն»:

(Մնացեալը յաջորդով)

Մ.

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՕԼԻ ՀՐԱԺԱՐՄԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Ծանր տագնապ ամբողջ երկրին մէջ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, զօր. տը Կօլ հրաժարեցաւ կառավարութեան նախագահութենէն, անդառնալի կերպով, ինչպէս յայտարարեց իր դիւանապետը:

Արձանագրենք դէպքերու ընթացքը.— Կիրակի առտու ժամը 12ին նախարարները ժողովի հրաւիրուեցան ստիպողաբար: Ժամը 12.20ին զօր. տը Կօլ սրահ մտնելով, հաղորդեց իր որոշումը եւ անմիջապէս մեկնեցաւ, ընկերակցութեամբ իր թիկնապահին: Ժամը 13.10ին նախարարներն ալ մեկնեցան: Ժամը 14ին անպաշտօն նախարար Վէնսան Օռիօլ եւ արտաքին նախարար Պ. Պիտօ Լոնտոնէն վերադարձած ըլլալով, այցելեցին զօր. տը Կօլի: Ժամը 18ին ընկերվարական եւ համայնավար պատուիրակները ժողով գումարեցին: Հանրապետական - ժողովրդական (M. R .P.) կուսակցութիւնն ալ խորհրդակցութիւն մը կատարեց: Ժամը 22ին զօր. տը Կօլի դիւանապետը՝ Պ. Փալէվսքի Սահմանադիր ժողովի նախագահին յանձնեց հրաժարագիրը:

Երկուշաբթի օր անվերջ խորհրդակցութիւններ կատարուեցան զանազան հոսանքներու միջեւ: Սահմանադիր ժողովին նախագահը, Պ. Ֆէլիքս Կուէն, խմբակցութեանց եւ յանձնաժողովներու նախագահներուն յանձնեց զօրավարին հրաժարագիրը: Երեքշաբթի օր բացառիկ նիստ մը գումարեց Սահմանադիր ժողովին ընկերվարական խմբակցութիւնը: Կէսօրէն վերջ նիստի հրաւիրուեցաւ Սահմանադիր ժողովը, ընտրելու համար կառավարութեան նոր նախագահը:

Զօրավարին դիւանապետը յայտարարեց մամուլին,— « Զօր. տը Կօլ չի հրաժարիր, այլ կը ձգէ իր պաշտօնը, անդառնալի կերպով: Զօրավարը վերջնապէս կը հրաժարի քաղաքական կեանքէն»: Թերթ մը կըգրէ թէ զօրավարը յայտարարած է նախարարական խորհուրդի ընթացքին.— «Որպէսզի որ եւ է խլրտում տեղի չունենայ իմ անձիս շուրջը, կը խորհիմ շուտով հեռանալ Փարիզէն»:

« ՀԱՑ ԵՒ ԱԾՈՒԽ » աղաղակելով, ցոյց մը կատարեցին Լիլի նախկին գերիները: Այս առթիւ ազդեր փակցուցած էին, դիտել տալով թէ գերիներուն յատկացուած է միայն 5000 Ֆրանք, իսկ երեսփոխանները կը ստանան 350.000 Ֆրանք:

Մվ պիտի կազմէ նոր դահլիճը

Երկուշաբթի եւ երեքշաբթի ամբողջ օրր անցաւ խորհրդակցութիւններով, մասնաւորապէս երեք գլխաւոր կուսակցութեանց միջեւ: Համայնավար կեդր. կոմիտէն առաջարկեց Մորիս Թորէզի յանձնել նոր դահլիճին կազմութիւնը, բայց M. R. P.ն մերժած ըլլալով, հաւանական է որ նորէն կառավարութիւնը կազմուի երեք հոսանքներով, նախագահութեամբ ընկերվարականի մը,— Պ. Վէնսան Օրիօլ կամ Ֆէլիքս Կուէն: Համայնավարները կ'ուզեն նոր կառավարութիւնը կազմել միայն իրենց եւ ընկերվարականներու մասնակցութեամբ:

Վերջնական որոշումի մը կը սպասուի այսօր: — Զօր. տը Կօլ անմիջապէս հեռացաւ Փարիզէն, իր ընտանիքին հետ:— Իր հրաժարագիրը, որ հրատարակուեցաւ մամուլին մէջ, բացատրութիւն չի տար պատճառներու մասին: Հրաժարումը խոր տպաւորութիւն ձգեց Լոնտոնի եւ Ուոշինկթընի մէջ: Կիսապաշտօնական Le Mondeի կարծիքով, Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները «կրնան շատ բան ընել, կացութիւնը բարւոքելու կամ ծանրացնելու համար»:

Ֆրանսայի տեսակէտը Միացեալ Ազգերու մասին

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին մէջ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ, պարզելով իր կառավարութեան տեսակէտները, յայտարարեց, քիչ մը ակադեմական ոճով, ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը.

— « Ինչ որ աշխարհը կը փորձէ լուծել Մ. Ա. Կ. առաջին ընդհ. ժողովին մէջ, կ'անցնի մասնագիտական խնդիրներու սահմանը: Ան կը ջանայ լուծում մը գտնել այն մարդկային հարցերուն որոնք պիտի վճռեն իւրաքանչիւր ազգի եւ իւրաքանչիւր անհատի ճակատագիրը: Չկայ մէկ հատիկ պատասխանատու դիւանագէտ որ չզգայ տիեզերական պարտականութիւնը պատերազմին տեղ դնելու տեւական խաղաղութիւնը, բռնութեան փոխարէն արդարութեան որ սէր մը, որքան թոյլ կուտան իր միջոցները: Խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը պէտք է ամրապնդուին հաւատքով, եռանդով եւ վստահութեամբ, երաշխաւորելու համար ապրելու իրաւունքը»:

Նախարարը յետոյ շօշափեց հոգատարութեան ենթակայ գաղթավայրերու խնդիրը եւ ըսաւ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը, որ 25 տարիէ ի վեր կը կառավարէ Ափրիկէի երկու գերման գաղթավայրերը, Քամէրուն եւ Թոկօ, կ'ուզէ շարունակել այդ պարտականութիւնը, համաձայն խնամակալութեան սկզբունքին: Ասով երբեք պիտի չսահմանափակուին բնիկ ժողովուրդներուն իրաւունքները:

Յետոյ անդրադառնալով բուն Եւրոպայի գործերուն, ցաւով դիտել տուաւ թէ Միացեալ Ազգերու ժողովէն բացակայ են 13 պետութիւններ, որոնք կը ներկայացնեն 150 միլիոն բնակիչներ, փառաւոր քաղաքակրթութեամբ: (Նախարարը անուններ չյիշեց, բայց իրազեկներ կը կարծեն թէ կ'ակնարկէր հետեւեալ երկիրներուն.— Սպանիա, Փորթուկալ, Իրլանտա, Իսլանտա, Զուիցերիա, Շուէտ, Ֆինլանտա, Պուլկարիա, Ռումանիա, Յունաստան, Հունգարիա, Աւստրիա, Ալպանիա): Ապա առանց վերապահութեան յոյս յայտնեց թէ կարելի պիտի ըլլայ ապագային բարեփոխել Դաշինքը, «որովհետեւ կատարեալ բան չկայ աշխարհի մէջ»: Պ. Պիտօ գերմանական հարցին վրայ խօսեցաւ հարեւանցի: Յետոյ եզրակացուց,— Տարբերելով Ազգերու Դաշնակցութենէն, ներկայ Դաշինքը կապուած չէ հաշտութեան դաշնագիրներու հետ: Ան կը կանխէ զանոնք, քանի որ հաշտութեան դաշնագիրները դեռ նոր կը պատրաստուին եւ մօտերս պիտի ներկայացուին միջազգային խորհրդաժողովի մը: Մեզի համար անհրաժեշտ է բանուորդասակարգին գործակցութիւնը: Բանուորները այժմ իրենց աջակցութիւնը կ'ընծայեն Արհեստակցական Միութեանց համաշխարհային Դաշնակցութեամբ: Մենք ստիպողաբար պէտք ունինք այդ գործակցութեան, այն մեծ խնդիրներուն մէջ որ պիտի ներկայացուին ընդհ. ժողովին »:

× Հանդիսաւոր ճառերը վերջացած ըլլալով, ընդհ. ժողովը այժմ ձեռնարկած է իր բուն աշխատանքին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃԸ հրաժարեցաւ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ պատուիրակները յիշեցուցին Միացեալ Ազգերու ժողովին թէ անհրաժեշտ է որ անյապաղ քաշուին օտար զինուորները:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ եօթը հոգի սպաննուեցան եւ հինգ հոգի վիրաւորուեցան, երբ միջոցներ ձեռք կ'առնուէին Սպարթայի մէջ, ուր սպաննուած էին միապետական կազմակերպութեան մը նախագահը, իր վեց տարեկան զաւակը եւ ուրիշ երկու քաղաքացիներ:

ԻՏԱԼԻՈՅ հաշտութեան դաշնագիրը կը խմբագրուի հինգ արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն կողմէ, կատարեալ գաղտնապահութեամբ: Չի կարծուիր որ մեծ դժուարութիւններ պատճառէ Ֆրանսայի պահանջը՝ կարգ մը սահմանային սրբագրութեանց մասին: Ամենածանր խնդիրը իտալական նախկին գաղթավայրերու պարագան է: Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ Երկոտասան կղզիները պիտի յանձնուին Յունաստանի, բայց Խ. Միութիւնը կ'ուզէ որ այս խնդիրը քննեն իբրեւ մէկ մասը Միջին Արեւելքի վերաբերեալ խնդիրներու:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ դաւանութեանց նախարարութիւնը հրամանագրով մը ջնջեց կրօնի դասերը դպրոցներու մէջ, հետեւեալ յայտարարութեամբ. — «Պուլկարական պետութիւնը կատարեալ ազատութիւն կուտայ ամէն մէկուն հաւատալու ինչ բանի որ կ'ուզէ: Որովհետեւ դպրոցներուն մէջ աշակերտներ կան որոնց ծնողները տարբեր դաւանութեանց կը հետեւին, որ եւ է կրօնի դաս պիտի չտրուի: Անոնք որ կ'ուզեն կրօնի դաս տալ իրենց զաւակներուն, պէտք է տան անհատապէս»:

2.250.000 ԱՐՏԱՔՍՈՒԱԾ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐՈՒ առաջին կարաւանը Չեխոսլավաքիայէն եւ Հունգարիայէն Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանը պիտի հասնի այս շաբթու: Իւրաքանչիւր կառախումբ կը փոխադրէ հազար հոգի, ամէնէն անհրաժեշտ պիտոյքներով: Այսպէս արեւելեան Եւրոպայէն Գերմանիոյ չորս դաշնակից շրջանները պիտի փոխադրուին համագումար 6.500.000 Գերմաններ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պողպատի բանուորներն ալ գործադուլ հռչակեցին, երկու միլիոնի բարձրացնելով բանթողներուն թիւը: Այս գործադուլով կը ջլատուին բազմաթիւ գործարաններ որոնք ունին համագումար 15.000.000 բանուորներ:

ՓԱՐԻԶԻ ԿԷՍԹԱՓՈՅԻՆ ՎԱՐԻՉԸ, զօր. Քարլ Օպէրկ, խստօրէն հարցաքննուելէ վերջ փոխադրուեցաւ Շէռչ Միտիի բանտը: Ամբաստանեալը յայտարարեց թէ ինք պարզապէս Հիթլէրի եւ Հիմլէրի հրամանները կը գործադրէր: Խոստովանեցաւ թէ ինք պատերուն վրայ փակցնել տուած էր այն ազգերը որով կը սպառնային գնդակահարել պատանդները, թէ Հիթլէրի հրամանին վրայ էր որ աքսորուեցան զօր. Կամլէն, Տալատիէ, Լէոն Պլում, Էռիօ եւ Ժուհօ, թէ Հիթլէրի հրամանով Ֆրանսական կառավարութեան յանձնուեցաւ Ժոռժ Մանտէլ (յետոյ սպաննուած): Դարձեալ, Հիթլէրի հրամանով էր որ քանդուեցաւ Մարսէյլլի հին նաւահանգիստը (Vieux Port): Խոստովանեցաւ նաեւ թէ 1942ին գնդակահարել տուած է 93 հայրենասէրներ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

Ա. ԳԻԻԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ.— Մեր ազնիւ բարեկամուհին, Տիկին Odette Միքայէլեան, որ յաճախ հայանպաստ յօդուածներ կը հրատարակէ Ֆրանսական մամուլին մէջ եւ կը մասնակցի հայկական հանդէսներու, «Յառաջ»էն իմանալով ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի մահը, քանի մը համակրական տողեր նուիրած է Վալանսի La Volonté Socialiste թերթին մէջ: Տիկինը 1935ին ծանօթացած է Գիւլխանդանեանի հետ, բանախօսութեան մը առթիւ եւ ջերմապէս կը գնահատէ անոր տաղանդը եւ «ընկերվարական ուղեղը»: «Անոր մահով հայ ընկերվարական կուսակցութիւնը կըկորսընցնէ մեծ եւ ազնիւ դէմք մը»:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, 26Յունուար, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այսօր, չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 7ին, Café Noaillesի ներքնասրահը: Դասախօս՝ Պ. Ա. Քէօսէան: (Շար. «Հայկ. Հարցի):

ԼԻՈՆԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ.— Ռօն նահանգի ընկերվարական կուսակցութեան գործադիր մարմինը՝ այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, օտար ընկերվարականներու համար բանախօսութիւն մը սարքած է, ուր պիտի խօսի, Lyon-Libreի խմբագրապետ ընկեր Ferrat: Կը հրաւիրենք մեր ընկերները՝ համախումբ ներկայ ըլլալ, 14 Cours Lafayetteի կեդրոնատեղին: Վարանդեան կոմիտէ

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի օրուան Ա. նշանտուքին մէջ, Եղիա Ճիզմէճեան պիտի ըլլայ Օր. ԵՂԻՍ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նախկին Հայ Ռազմիկներու Սէն Լու, Grands Pinsի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ հոգեհանգիստ պատարագ պիտի կատարուի պատերազմի շրջանին նահատակուած ընկերներու համար, Յունուար 27ին, կիրակի առաւօտ Ս. Գէորգ մատրան մէջ:

ՏԽՐՈՒՆԻ

Անզգուշութեան մը հետեւանքով 42 տարեկան հասակին մեռաւ Տրապիզոնցի մեր Բարունակ Ղազարեանը, խոր սուգի մատնելով իր պարագաները եւ որբ ընկերները:

1915ի աղէտէն հրաշքով ազատուած բազմանդամ ընտանիքի վերջին յիշատակը, ան սկիզբէն մինչեւ վերջ մեզ՝ որբերուս համար ընկերոջմէ աւելի եղբայր մը եղած էր բառին լայն իմաստով:

Հակառակ իր համեստ միջոցներուն երբեք չզլացաւ իր նիւթական, բարոյական աջակցութիւնը աքսորէ վերադարձող ընկերներուն: Տրապիզոնցի որբը իրեն համար հոգեհատորէ աւելի բան մը կը նկատէր: Պահանջ մըն էր մեր ներկայութիւնը իր մօտ: Ինք մեզմով կ'ոգեւորուէր, մենք իրմով: Այս պատճառով ալ Տրապիզոնէն մինչեւ Փարիզ իր դերձակի աշխատանոցը դարձած էր որբերու ակումբը, ուր շաբաթը անգամ մը կ'ապրէինք, վերյիշելով հայ յեղափոխականներու քաջագործութիւնները:

Ծննդավայրը մեկնելու փափաքը այնքան մեծ էր որ վերջերս բոլորովին համոզուած կը զգար այդ երազին իրականացման: Կարօտը սրտին մեռաւ :— Ե. Գ.

ՍՊԱՌԵԼՈՒ ՄՕՏ Է ԱՐԱԾԱՆԻ (Գ. գիրք) ՎԱՐՈՒՑԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հաշուական սխալի մը հետեւանքով, Փետր. 10էն սկսեալ պիտի ծախուի 100 Ֆրանքի (փոխանակ 75ի):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Բ. Տամլամեան կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր՝ հանգուցեալ ՍՏԵՓԱՆ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆի եւ անոր զաւկին վաղամեռիկ ՆՈՐԱՅՐի յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 27 յունուար, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Միւթիւալիթէի շքեղ սրահին մէջ
Կիրակի, Յունուար 27ին, ժամը 3ին

Բեմադրութիւն Խորէն Փափազեանի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմական լաւագոյն ուժերուն եւ Պ. Գ. Զուլճեանի (Լիոնի Տրամաթիկէն), կը ներկայացուի

ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ
(Սմբատ Բիւրատի)

Այս ներկայացման յաջողութեան համար ջանք չէ խնայուած: Տոմսերու համար դիմել Հ. Սամուէլ գրատունը եւ Ֆօթօ Ֆէպիւսին (23 Bld. Bonne Nouvelle):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Մելինէ Երկանեան, Մկրտիչ եւ Կարապետ Թահմազեաններ կը փնտռեն իրենց մօրեղբայրը, Արամ Գասպարեան (Քըրչէհիրցի) որ մինչեւ 1939 կը գտնուէր Պիրէոն (Յունաստան): Տեղեկացնել Մկրտիչ Թահմազեանի, 23 rue Gazan, Paris (14): Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կէմէրէկցի Արամ Յակոբեան, հին անունով Ահարոն Էօզարեան կը փնտռէ իր հօրեղբօր տղան եւ աղջիկը Էօզարեան, որոնք կը գտնուին Հարաւային Ամերիկա: Իմացնել 59, rue Lafayette, Vienne (Isère): Կը խնդրուի Հարաւային Ամերիկաի հայ թերթերէն արտատպել:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Կիրակի 27 Յունուարին, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, 3 Villa d'Orléans, (métro Alésia): Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտք 75 Ֆրանք:

ԼԻՈՆԻ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ իրիկուան ժամը 10ը Côte d'Orի սրահին մէջ, Place du Pont (16 Cours Gambetta): Ընտիր ճաղ, ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ, բազմազան անակնկալներ:

ԴԵՐՁԱԿԻ փաթանթ մը ծախու է այրերու թէ կիներու համար չափի վրայ, թէ Փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ գործելու իրաւունքով: Չէք փուանի հաշուընթաց: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան, Յ. Յակոբեան մակագրութեամբ:

Յակոբ Տէրտէրեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր կնոջը ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի (Բաբերդի Լուսօնք գիւղէն) մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 12ին, Պուրկուէնի մէջ:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՅԱՌԱՋ

ԹԵՐԹԸ ԵՐԿՈՒ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 -
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Jeudi 24 Janvier 1946 Հինգշաբթի 24 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4517-Նորշրջան թիւ 246 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՍՏՈՒԳՈՒԹԻՒՆ

Բուն բառը չէ, պարզելու համար օրուան կացութիւնը: Թէ՛ այս երկիրին եւ թէ ընդհանրապէս Եւրոպայի մէջ:

Առաջին անգամ չէ որ կառավարական տագնապ մը կ'անցընէ Ֆրանսան: Շատ աւելի ծանր դէպքեր պատահած են անցեալին մէջ, երբեմն արիւնահեղութեան ալ յանգելով: Բայց երկիրը դիմացած է բոլոր փորձութեանց, չնորհիւ ժողովուրդին ողջմտութեան:

Այսօր կը գտնուինք բոլորովին տարբեր կացութեան մը առջեւ:

Երկիրը դեռ նոր աղատած է ահաւոր պատերազմի մը աւերներէն: Զորս տարուան դերութեան տատապանքները խոր հետքեր ձգած են ամէն կողմ: Նախատած է ընկերային կարգուսարքը: Տնտեսական քայքայումը յարատեւ, չոգեկինդ աշխատանքի կը կարօտի, տարիներով: Շատ բան ծայրէն պէտք է սկսիլ: Այլեւս անյետաձգելի պահանջ մը դարձած է պետական կարգուսարքին վերանորոգումը: Զինուորական ուժն անգամ նոր կը կազմակերպուի:

Մէկ խօսքով, փոխանցումի, յեղափոխութեան շրջան, յղի՝ բազմաթիւ անակնկալներով:

Մինչեւ այսօր կարելի եղաւ պահել հաւասարակշռութիւնը, չնորհիւ զանազան հոսանքներու միջեւ հաստատուած դործակցութեան: Բայց, քանի յառաջ կը տարուի նոր Սահմանադրութեան մշակումը եւ կը մօտենայ՝ Սահմանադիր ժողովին ընթնամսեայ պաշտօնավարութեան շրջանը, այնքան կը սրուին, կը լարուին կուսակցական հակամարտութիւնները ու փառասիրութիւնները:

Զախերը արդէն կը պատրաստուին յառաջիկայ ընտրութեանց համար, աւելի ջախջախչ յաղթանակներ չահելու համար: Այնքը, բազմաթիւ թեւերու բաժնուած, միլոցներ կը խորհին համախմբուելու: (Կան ալ հոսանքներ որ հիմակուընէ կը թելադրեն ճակատ կազմել համայնավարութեան դէմ):

Անշուշտ պայքարը աւելի սուր հանդամանք պիտի ստանայ, երբ նոր Սահմանադրութեան նախադիծը ներկայացուի Ազգ. ժողովի վաւերացման:

Բանդէտները կը պնդեն թէ բուն իսկ այդ ծրագրին ողին է, անոր զանազան տրամադրութիւններն են որ յուսահատեցուցին զօր. տը Կոլը:

Ամէն պարագայի մէջ, ստեղծուած է փափուկ մթնոլորտ մը, ուր ձախերը թեւ առած կը թուչին, մատհոդութեան մատնելով «Միջին Ֆրանսացին»: Կացութեան պայծառացումը կամ ծանրացումը կախում ունի նոր կառավարութեան յատկաստեսութենէն:

Մանաւանդ որ, ինչպէս ամէն յեղափոխական չարժումի առեն, տնտեսական պատճառները չատ ծանր կը կշռեն այս անգամ ալ: Ժողովուրդը ոչ միայն ազատութիւն կ'ուզէ, այլեւ հաց եւ մխո: Նաեւ լոյս եւ ջերմութիւն, տատական իմաստով:

Նոյն անստուգութիւնը՝ արտաքին, միջազգային ճակատի վրայ:

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը, հանդիսաւոր ճառերէն վերջ, արդէն իսկ մտած է աչխատանքի շրջանը: Բայց, վարդեր չէ որ փուշած են իր ճամբուն վրայ, այլ փուշեր եւ խութեր:

Ծօսուած ճառերն անգամ կը մատնեն տեսակէտներու խոր տարբերութիւններ: Լոնտոն եւ Մոսկուա կը դտնուին դէմ դիմաց ոչ միայն սկզբունքի խնդիրներով, այլեւ գործնական հարցերու մէջ:

Օրինակ, Իրանի պատուիրակութիւնը հարիւր չր զանգատագիրը յանձնած, ինչ Միւթեան եւ Ուկրաինայի պատուիրակները մէկ մէկ նամակ ուղղեցին Միացեալ Ազգերու ժողովին, առաջինը՝ քննութիւն պահանջելով անգլ. զօրքի գործունէութեան մասին Յունաստանի, երկրորդը՝ Հոլանտական Հնդկաստանի մէջ:

Երկու ձեռնարկներն ալ միեւնոյն աղբիւրէն կը բխին, ուղղուած միեւնոյն նպատակին:

Արդէն իսկ ծանր փորձի մը մատնուած է Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը, գործադրելու համար իր իսկ հռչակած «Նոր» սկզբունքները:

Ինչ ելք ալ ունենայ այս առաջին փորձը, մեծապէս պիտի ազդէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան արժէքին, եթէ ոչ ապագային վրայ:

Կատարեալ երկունք:

Շ.

Փրիւար ի բերան թուրմ վաւուլը կը սպառնայ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋԻ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

«ԴԱՐԱՆԱԿԱԼ ՍՊԱՍՈՂ ՀԱՑԵՐ» ...

24 Դեկտեմբերի «Թաւիր»ի մէջ, Ի. Ս. Սոյսալօղլու կը գրէ.

— « Անոնք որ Հայերը կը դրդռէին մեզի դէմ, զանազան առիթներով կրկնեցին իրենց փորձերը: Սահմանադրութեան շրջանին եւ Ա. համաշխարհային պատերազմի ընթացքին՝ այդ կարգի փորձեր կատարուեցան: Ցարական Ռուսիա մեր սահմանամերձ շրջաններուն մէջ ստեղծեց կազմակերպութիւններ, որոնք յանդգնեցան կռնակէն հարուածել թուրք բանակը: Ասիկա, բնականաբար ենթականերուն վրայ հրաւիրեց աշխարհի ամէնէն արդար փոխադարձութիւնը, եւ մենք, ստիպուեցանք կամայ - ակամայ կոխկռտել կրակը եւ մարել ...

Մե՞նք ենք, որ կը թաղմացնենք այս դառն յիշատակները, թէ իրենց անխելքները, որոնք կը ստիպեն մեզ այսպէս չարժելու: Մոռցա՞ն, թէ հայ ժողովուրդին համար ո՛րքան սուղ արժած են Հնչակ եւ Դաշնակցական կուսակցականները եւ անոնց համակիրները: Այդ գործունէութեան հետեւանքով՝ այսօր դաղթականի վերածուած է դժբախտ հայ ժողովուրդը, եւ ցրուած է Պալքաններէն մինչեւ Սուրիա, Միջերկրականի ափերը եւ Թուրքեստան: Այս անգամ, Սան Ֆրանչիսկո դիմելէ վերջ, հիմա ալ ոտքի ելած են, ու տակաւին անկախութեան հաեւէ կը վազեն: Հաղարաւոր Հայեր, մեր սահմաններուն վրայ դարանակալ սպասելու համար, առաջին իսկ հրաւէրին պատասխանած, եւ իրենց անունը արձանագրել տուած են: Այս առիթով, երեւան ելած են նաեւ խելացիները որոնք խրախուսած են զանոնք: Կը նշանակէ, թէ հակառակ անոր որ իրենց սխալներուն հետեւանքով ան մը ժողովուրդ մնացած են, Իթթիհատ-ուլլի Հայերը, հակառակ իրենց վայելած հանդիստին եւ ազատութեան, տակաւին վրէժխնդրութեան կրակով կը մրկին: Ճիշդ է որ Թուրքերը չատ համբերատար են, բայց այսօր չափազանց փափուկ է չրջանը, եւ նախկին տկար Օսմ. կայսրութեան փոխարէն՝ դոյութիւն ունի արթուն Թուրքիա մը, որ աչալուրջ կը հսկէ: Այսօր չափազանց փափուկ է չրջանը, մեր սահմաններուն վրայ կ'եռայ ռուս աչխարհակալութեան փառատենչութիւնը: Տարակոյս չկայ թէ իրաւունք ունինք կասկածելու բովանդակ հայ համայնքէն, երբ կը տեսնենք՝ թէ առաջին իսկ նշանին երեւան կ'ելլեն հազարաւոր անոպաներ, որոնք իրենց անունը կ'արձանագրեն, եւ, թերեւս, կը մտածեն մօտերս մեր դէմը ելլել զէն ի ձեռին, եւ կամաւորական գունդեր կազմել:

«ՀԱՑ ՄՏԱԽՈՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԹՆՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ»...

25 Դեկտեմբերի «Վաղքը», այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, հայ մտաւորականութիւնը կը կոչէ «պարտականութեան», կը թելադրէ «լուսարանել» կարդ մը «պատեհապաշտներ», իրենց «տխմար»քայլին չուրջ: Այս առթիւ տեղ կուտայ հայ ոսկերիչներու եւ վաճառականներու յայտարարութիւններուն.

— « Երեւա՞ն երթալ: Մենք Թուրք ենք, ի՞նչ դործ ունինք Ռուսիա: Մեկնիլը չիմարութիւն է: Մենք հոս կը մնանք: Նոյն օրուան «Թանին» եւ « Սօն Փոսթա» կը գրեն.

— « Կը տեղեկանանք, թէ օրէ օր կը նուազի թիւը արձանագրուողներուն: Երկկ փոքրաթիւ մարդիկ միայն դիմած են, մինչ ուրիշներ՝ որոնք արձանագրուած էին նախապէս, կը խորհին սրբել տալ իրենց անունները: Հակառակ Ներքին Գործոց նախարարութեան հրահանգին, ոչ մէկ Հայ դիմած է պատկան իշխանութեան, անցագիր առնելու համար » :

« Վաղքը »ի խմբագրապետ - երեսփոխան Ասըմ Ուս, դիտել կուտայ.— «Աւտենը եկած է որ բաց խօսինք մեր հայ հայրենակիցներուն հետ : Քանի մը օր առաջ, հայ թերթ մը (կ'ակնարկէ «Նոր Լուր»ի, Մ.) գրեց. «Թուրքերը մեզ հաւասար չեն նկատեր իրենց. խորականութեամբ կը վերաբերին մեզ մեղի հետ»: Սա հարցումը կ'ուղղենք իրեն. «1914ի պատերազմէն մինչեւ այսօր, Թուրքիոյ սպառնացող վտանգներուն առթիւ, Հայերը երբա՞ն նոյնական Թուրքերու հետ:

ՁՕՐ. ՏԸ ԿՕԼԻ ՀՐԱՁԱՐԱԳԻՐԸ

Առժամեայ կառավարութեան հրաժարեալ նախադահը կը յայտարարէ իր նամակին մէջ.

— « Այն օրէն ի վեր որ ստանձնեցի երկիրը դէպի ազատագրում, յաղթանակ եւ դերիչխանութիւն առաջնորդելու պարտականութիւնը, կը խորհէի թէ իմ գործս պիտի վերջնաբար երբ հաւաքուէին ազդային ներկայացուցչական ժողովները եւ քաղաքական կուսակցութիւններն ի վիճակի ըլլային ստանձնելու իրենց պատասխանատուութիւնները: Եթէ հաւանեցայ կառավարութեան դլուխը դտնուիլ 1945 Նոյեմբեր 13էն վերջը, պատճառը այն էր որ կ'ուզէի թէ պատասխանել Սահմանադիր ժողովին կողմէ ինծի ուղղուած միաձայն կոչին եւ թէ դիւրացնել անհրաժեշտ փոխանցումը: Այդ փոխանցումը կատարուած է այսօր: Մեւս կողմէ, Ֆրանսան, ահագին փորձութիւններէ վերջ, այլեւս չի դտնուիր երկիւղալի կացութեան մը մէջ: Անշուշտ, դեռ չատ մը տառապանքներ կը ճնշեն Ֆրանսացի ժողովուրդին վրայ եւ առկախ կը մնան ծանրակչիռ խնդիրներ: Բայց Ֆրանսացիներու բուն կեանքը էապէս ապահովուած է. տնտեսական դործունէութիւնը կը վերահաստատուի, մեր երկրամասերը մեր ձեռքն են: Մենք նորէն ոտք դրած ենք Հնդկաչինի մէջ եւ հանրային անդորրութիւնը չէ խանգարուած: Երկրին դուրս, հակառակ տիրող մտահոդութեանց, անկախութիւնը կը դտնուի հաստատուն հիմերու վրայ: Մեր ձեռքն է Հռենոսը, մենք կը մասնակցինք աչխարհի միջազգային կազմակերպութեան, առաջին չարքին վրայ եւ Փարիզի մէջ է որ դարնան պիտի դումարուի հաչտութեան առաջին խորհրդաժողովը: Քաչուելով, խորին անկեղծութեամբ կը մաղթեմ որ այն կառավարութիւնը որ պիտի յաջորդէ անոր զոր վարելու պատիւն ունեցայ, յաջողի մնացեալ դործին կատարման մէջ, վերջնապէս ապահովելու համար երկրին ճակատադիրը»:

Այս նամակին անմիջապէս պատասխանեց Պ. Ժէլիքս Կուէն, Սահմանադիր ժողովին նախագահը, խոնարհելով տրուած որոշման առջեւ, բայց միանգամայն ցաւ յայտնելով թէ պիտի զրկուին առաջնորդութենէն «այն մարդուն որ միշտ կը վայելէր իրենց կատարեալ վստահութիւնը: Վստահեմ թէ Սահմանադիր ժողովը պիտի ուղէր տակաւին առկախ մնացած ծանր գործերը լրացած տեսնել այն մեծ Ֆրանսացիին կողմէ որ ոտքի կանգնեցաւ Զինադադարի մտայղ օրերուն եւ դէպի յաղթական ազատագրութիւն առաջնորդեց հայրենիքը»: Նամակը կը վերջնանայ կրկին երախտադիտութիւն յայտնելով յանուն Սահմանադիր ժողովին եւ ամբողջ երկրին:

Նախորդ պատերազմին, Օսմ. կայսրութիւնը մահու եւ կենաց օրեր կ'ապրէր: Այդ չրջանին, Թուրքիոյ Հայերէն չատեր՝ թշնամի պետութիւններու կողմը անցան: Եղան այնպիսիներ, որոնք թուրք բանակը հարուածեցին կռնակէն: Անկախութեան պայքարի օրերուն, Հայերը դարձեալ դէպի Ռուսիա: Մաղեցաւ համախմբհայկ. պատերազմը, որ քննութեան նոր առիթ մը եղաւ իրենց համար: Մինչ Յոյներէն եւ Հրեաներէն ոչ մէկ դանդատ ունեցաք, Հայերուն մօտ նչմարեցինք դերմանասիրութիւն մը. այնքան որ կասկածեցանք հինդերորդ թեւի մը դոյութենէն: Վերջացաւ պատերազմը, եւ Ռուսիոյ պահանջները հրապարակուեցան, «Հայերու ի նպաստ»: Զարմանալի է, որ Սովիէթներու այս դործունէութեան հետ, միաժամանակ, խլրտում մը սկսաւ նաեւ Հայերու մէջեւ: Ռուսերու դրդռիչ նպատակները ակներեւ էին: Հակառակ ասոր, սակայն, կարդ մը Հայեր այդ ուղղութեամբ տրամադրուեցան, եւ դտնուեցաւ հայ թերթ մը, որ իրենց խրատունք տուաւ: Մեկնողները, երթան բարով: Ըսելիք չունինք իրենց: Միայն կ'ուզենք մատնանչել, թէ իսկական առիթ մը ներկայացած է հիմա այն հայրենակիցներուն, որոնք կը փափաքին իրրեւ անկեղծ հայրենակիցպարել մեր երկրին մէջ: Որոշ է, որ Հայերու մէջ փոքրամասնութիւն մը կայ, որ չուզեր անցեալը մոռնալ, եւ ատեն ատեն երեւան կուգայ իրրեւ Թուրքի թշնամի: Հայրենասէր մեր հայ հայրենակիցները, պարտաւոր են զատել այդ դժդոհները, զանոնք Հայաստան ղրկել, եւ այս կերպով հաչուեյարդարի ենթարկել »:

«ԱՆԵԼԷՆ ԱԶԱՏԻԼ ԿԸ ՃԳՆԻՆ»...

Այս խորագրին տակ, «Թանին» կը գրէ 27 Դեկտեմբերի թիւով.

— « Արձանագրուողներէ ոմանք, տեսնելով որ Սովիէթները հոդ կը պահանջեն Թուրքիայէն, հասկցած են թէ ինչ նպատակով Հայաստան հրաւիրուած են: Նոյնիսկ, դիմած են հիւպատոսարան, պահանջելով որ ջնջուի իրենց անունը: Այս կերպով, անոնք կը ճգնին փրկուիլ անելէն: Միւս կողմէ, կ'իմանանք, թէ երկկ ոչ ոք դիմում կատարած է, ներդաղթելու համար: Արձանագրուողները մեծ մտահոդութեան մատնուած են, որովհետեւ յայտնի չէ՝ թէ երբ Ռուսիայէն չոգենաւ մը պիտի դայ եւ զիրենք փոխադրէ: Շուարած են, որովհետեւ չեն գիտեր, թէ ինչպէս պիտի հմարձակին մեր միջեւ չրջիլ, այս հողերուն հանդէպ դաւաճանութեան արարքը չաչկած: Այս արկածա-

Ի՞նչ կ՚ըսեն թերթերը

Le Populaire, ընկերվարական պաշտօնաթերթը, որ զօր. տը Կօլի հրաժարումը հաղորդած էր բացառիկ տպագրութեամբ, միեւնոյն ատեն կը հրատարակէր Պ. Լէոն Պլումի խմբագրականը: Նախկին վարչապետը զարմանք յայտնելով այս անակնկալ հրաժարման համար, կը յորդորէ որ Սահմանադիր ժողովը օրինակ հանդիսանայ «պաղարիւնութեան, կարգապահութեան եւ վճռականութեան»: Յետոյ շեշտելով կացութեան ծանրութիւնը, միակ դարմանը կը դտնէ «անձնուրացութեան, քաջութեան եւ ներդաշնակութեան մէջ»: Եւ կը յայտարարէ թէ «բուն իսկ ժողովրդապետութիւնն է որ վտանգի մէջ է»:

L'Humanité, համայնավար պաշտօնաթերթը, քանի մը սլաքներ սահեցնելէ վերջ, կը պահանջէ անմիջապէս լուծել տագնապը, կառավարութիւն մը կազմելով նախագահութեամբ Պ. Մորիս Թորէզի:

Շատ մը թերթեր կը յուսան թէ, հակառակ իր անդառնալի որոշման, զօր. տը Կօլ պիտի վերադառնայ իշխանութեան գլուխ: Ընկերվարական թերթ մը. Cité - Soir, բացատրելով տագնապին պատճառները, կը յիշէ զինուորական վարկերու խնդիրը,— իբրեւ թէ 10 միլիառ եւս աւելցուցած են քուէարկուած 125 միլիառ ֆրանքին վրայ: Կը յիշէ նաեւ համայնավար երեսփոխաններ Տիւքլոյի եւ Ֆրաշոնի վերջին ճառերը, որ կը թելադրէին ընկերվարական - համայնավար կառավարութիւն մը կազմել: Իրականին մէջ, տագնապը սկսած էր յունուար 1էն ի վեր:

Le Monde, կիսապաշտօնական օրկանը, տագնապին ծանրութիւնը կը բացատրէ թէ խմբագրականով եւ թէ մասնաւոր յօդուածով մը: Այս վերջին գրութեամբ, յօդուածագիրը դիտել կուտայ.

— «Կառավարութիւնը մինչեւ հիմա գրեթէ միաձայն քուէներ ստացած էր: Եւ սակայն կեղծ էր այս միաձայնութիւնը: Զայն պահելու համար անհրաժեշտ էր իրաւարարին տեւական ներկայութիւնը, անոր անբաղդատելի հմայքը: Զօրավարը հազիւ քանի մը օր հանդիստ առած, կուսակցութեանց պայքարը կը վերսկսէր, չլուծուած խնդիրները նորէն մէջտեղ կը դրուէին աւելի ստիպողութեամբ եւ սրութեամբ, պատասխանատուութիւնները մէկ նախարարէն միւսին վրայ կը նետէին, մէկ խմբակէն միւսին վրայ: Արդարեւ, պէտք է ըսել, երբ զօր. տը Կօլ բացակայ կ՚ըլլար, այլեւս կառավարութիւն չկար»:

Օտար թերթերն ալ մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին Ֆրանսական տագնապին: «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի կարծիքով, ընկերվարական - համայնավար գործակցութիւնը մեծ դեր կատարած է այս տագնապին մէջ: «Ընկերվարական կուսակցութեան ծայրայեղները յաղթեցին չափաւորներուն, մինչդեռ կուսակցութիւնը մինչեւ հիմա գրեթէ ամբողջական աջակցութիւն մը կ՚ընծայէր զօրավարին»:

«Թայմզ» ալ վերլուծելով տագնապը, կը կարծէ թէ՝ ի՛նչ լուծում ալ գտնուի, նոր կառավարութիւնը դժուար թէ դիմանայ, «նոյնիսկ Սահմանադիր ժողովի տեւողութեան ընթացքին: Կորսնցնելով զօր. տը Կօլը, M.R. P.ն կը կորսնցնէ իր բեւեռային աստղը: Կասկած չկայ թէ Սահմանադիր ժողովին ընթացքը անկարելի դարձուցած է երեք հոսանքներուն գործակցութիւնը: Կուսակցութիւնները իրենք զիրենք բացորոշապէս կապուած կը նկատեն միայն իրենց ներկայացուցիչներուն տուած որոշումներով, եւ այդ ալ ոչ միշտ»: Միւս թերթերն ալ ցաւ կը յայտնեն զօր. տը Կօլի հրաժարման համար: Միայն Լոնտոնի համայնավար օրկանը խստօրէն կը քննադատէ զօր. տը Կօլը եւ կը յայտարարէ թէ այլեւս նախաձեռնութիւնը կը պատկանի համայնավարներուն:

Նոր վարչապետը

Դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Պ. Ֆէլիքս Կուէնի, ընկերվարական, նախագահ երեսփ. ժողովի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռադրեն թէ պաշարման վիճակ հրատարակուեցաւ Պելոպոնէսի երկու նահանգներուն, Լակոնիայի եւ Մեսինայի մէջ: Զինուորական օդանաւեր թռուցիկներով ծանուցին այս կարգադրութիւնը, որ հետեւանք է Քալամաթայի մէջ ծագած դէպքերու, — ընդհարում զինեալ հրոսախումբերու եւ ոստիկան - զօրքին միջեւ: Երկու օր առաջ սրճարանի մը մէջ սպաննուեցան «Էլաս»ի անդամներէն երեք հոգի, որոնք վերջերս ներում ստացած էին: Կը կարծուի թէ ահաբեկիչները միապետականներ են: Կիրակի օր բազմաթիւ անծանօթներ հրացաններով եւ բիրերով յարձակեցան Քալամաթայի պահականոցին վրայ, ազատելով բանտարկեալները: Յետոյ լեռը փախան: Աթէնքի մարզարանին մէջ ձախակողմեան հոսանքները ժողով մը գումարելով, աղաղակեցին.— «Անկցի՛ն Անգլիացիները, թող ելլեն երթան»: Զօր. Օթոնայիոս յայտարարեց.— «Եորկիոս թագաւորին վերադարձը պիտի յանգի դիկտատուրայի որուն պիտի յաջորդէ յոյն ժողովուրդին յեղափոխութիւնը»:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովին մէջ, Խ. Միութեան եւ Ուկրայնայի ներկայացուցիչները մասնաւոր նամակներով պահանջեցին որ Ապահովութեան Խորհուրդը վերջ տայ անգլ. զօրքին գործունէութեան Յունաստանի եւ հոլանտական Հնդկաստանի մէջ: Այս ձեռնարկը պատասխան մը կը համարուի Ատրպատականի հարցին առթիւ Իրանի պատուիրակութեան կատարած դիմումին, այն կասկածով թէ թելադրուած էԱնգլիոյ կողմէ:

Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը յայտնելով ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 2600 ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆօնտին:

Նոյն առիթով փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆր. կը նուիրեն Սէնթ Էթիէնի «Անտոք» կոմիտէն, եւ 2600 ֆրանք՝ Կրընոպլի ընկերները:

Նոյնպէս 1000 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի» կեդր. վարչութիւնը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, 26Յունուար, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ.— Ռօն նահանգի ընկերվարական կուսակցութեան գործադիր մարմինը՝ այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, օտար ընկերվարականներու համար բանախօսութիւն մը սարքած է, ուր պիտի խօսի, Lyon-Libre-ի խմբագրապետ ընկեր Ferrat: Կը հրաւիրենք մեր ընկերները՝ համախումբ ներկայ ըլլալ, 14 Cours Lafayette-ի կեդրոնատեղին: Վարանդեան կոմիտէ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Նոր Սերունդի խնջոյքը այս կիրակի 27 Յունուար, «Ազատ» սրահին մէջ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 2.30ին, Խրիմեան սրահը, 2 rue de la Défense: Օրակարգ վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը հրաւիրուին նաեւ անդամագրուիլ փափաքողները:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին նամակը

ԽՄԲ.— Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը հետեւեալ նամակը ուղղած է Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան, 1945 Դեկտեմբեր 29 թուականով. —

«Նոր տարւոյ եւ Ս. Ծննդեան առթիւ ընդունեցէք սրտագին շնորհաւորութիւնները Ամենայն Հայոց ծերունի Կաթողիկոսին, եւ յայտնեցէք զանոնք իր տարագրեալ սիրելի հօտին:

Հայոց կաթողիկոսը ջերմապէս կը փափաքի որ իր արտասահմանի մէջ ցրուած ժողովուրդը ընդարձակուած Մայր Հայաստանի մէջ հաւաքուի եւ միանայ, որուն համար կ՚աղօթէ և պիտի աղօթէ միշտ եւ յաւիտեան:

Այս տօնական օրերուն մէջ ծնրադիր պիտի աղօթեմ, այն խորանին առջեւ՝ ուր իջաւ Միածին Որդին, եւ պիտի աղաչեմ որ Ս. Փրկիչը պահէ պահպանէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, Երուսաղէմի եւ Կ. Պոլսոյ պատրիարքութիւնները, բոլոր հայ եկեղեցիները՝ այնպէս ինչպէս որ եղած են եւ պիտի ըլլան, պիտի աղօթեմ նաեւ կրթական հաստատութիւններու եւ տարագրեալ Հայերուն վիճակին բարելաւումին համար:

Տէրը անխախտ պահէ պահպանէ Սովիէթ Հայաստանի հանրապետութիւնը եւ հայ պետութիւնը, օճախը՝ Հայոց Ֆիզիքական գոյութեան, պատուանդանը՝ մշակութային բարելաւման եւ յառաջդիմութեան:

Ո՛վ փրկիչ խաղաղութեան եւ սիրոյ, խաղաղութիւն շնորհէ՛ ամբողջ աշխարհի, լուսաւորէ՛ մարդոց միտքերը քու պայծառութեամբդ, վառէ մարդոց սիրտերը, որպէսզի ամբողջ մարդկութիւնը կարենայ ապրիլ խաղաղութեան եւ բարգաւաճումի մէջ, աշխատի եւ յառաջդիմէ»:— Գէորգ Զ.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Բ. Տամլամեան կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր՝ հանգուցեալ ՍՏԵՓԱՆ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆի եւ անոր զաւկին վաղամեռիկ ՆՈՐԱՅՐի յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 27 յունուար, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարդողները:

ԼԻՈՆԻ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ իրիկուան ժամը 10ը Côte d'Orի սրահին մէջ, Place du Pont (16 Cours Gambetta): Ընտիր ճաղ, ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ, բազմազան անակնկալներ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Կիրակի 27 Յունուարին, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, 3 Villa d'Orléans, (métro Alésia): Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտք 75 ֆրանք:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլի մասնաճիւղը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալ ընկ. ԱՆՆԱ ՇԱԼՃԵԱՆի մահուան առթիւ, իր պարադաներուն: Մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Գործունեանէ 500 ֆրանք:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԹՆՈԼՈՐՏ (բանաստեղծութիւններ): Գրեց՝ Մինաս Թէօլէօլեան: Շքեղ թուղթ եւ ընտիր տպագրութիւն: Տպ. Սուրիա, 1945: Գին 70 ֆրանք: Հասցէ.— M. Teuleulian, B. P. 225, Alep (Syrie):

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
Միւթիւալիթէի շքեղ սրահին մէջ
Կիրակի, Յունուար 27ին, ժամը 3ին
Բեմադրութիւն Խորէն Փափազեանի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմական լաւագոյն ուժերուն եւ Պ. Գ. Զուլճեանի (Լիոնի Տրամաթիկէն), կը ներկայացուի
ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ
(Սմբատ Բիւրատի)
Այս ներկայացման յաջողութեան համար ջանք չէ խնայուած: Տոմսերու համար դիմել Հ. Սամուէլ գրատունը եւ Ֆօթօ Ֆէպիւսին (23 Bld. Bonne Nouvelle):

ԿՈՒԶՈՒԻ հայ ընտանիքի մը մէջ սպասուհի մը եւ gouvernante մը (մէկ տարու երախայի մը համար): Ներկայացողները մայր եւ աղջիկ ալ կըրնան ըլլալ: Դիմել Պ. Դաւիթեանի, 45 rue de l'Echiquier, Paris:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ)
28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, ընտիր օղի եւ ճոխ աղանդեր: Հինգշաբթի օրերը գոց է:

խնդիրները իրենց վրայ հրաւիրած են Հայերու նողկանքն ու ատելութիւնը»:

ՊԵԼՃ ԹԻՒՐՔԷՐ ԱԼ ԿԸ ՆԶՈՎԷ...

«Ժամանակ» եւ «Մարմարա» թերթերէն վերջ, Աֆիոնի երեսփոխան Պերճ Թիւրքէր, հետեւեալ նամակը ուղղած է մամուլին.

— «Կ՚ուզէք կարծիքս իմանալ այն փոքրաթիւ Հայերու մասին, որոնք կը փափաքին Խ. Հայաստան կամ Ռուսիա երթալ: Կ՚ուզեմ յայտնել, նաեւ, թէ զիս երեսփոխան ընտրած են Աֆիոնի սիրելի հայրենակիցներս, ինչ որ հպարտութիւն կը պատճառէ ինծի: Իմ իրաւասութեանս սահմանէնդուրս կը մնայ զբաղիլ հայ համայնքի գործերով: Չեմ գիտեր, թէ ինչ պատճառով հայ հայրենակիցներու մէկ մասը սովիէթ հիւպատոսարան կը դիմէ, Խ. Հայաստան երթալու համար: Չեմ գիտեր, թէ դրդում գոյութիւն ունի՞ թէ ոչ: Ամէն մարդ պատասխանատու է իր արարքին: Միայն թէ, բոլորս ալ կը փափաքինք՝ որ մեկնին անոնք, որ մեզ կամ մեր հայրենիքը չեն սիրեր»:

Յառաջ.— «Թասվիր»ի քրոնիկագիր Փ. Սաֆա, «անբաւարար» կը նկատէ այս եւ հայ թերթերու հրատարակութիւնները, եւ «խուսափողական» կ՚որակէ զանոնք:

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎՆ ԱԼ ԿԸ ԽՕՍԻ...

Ընդառաջ երթալով թուրք թերթերու հրաւէրին, «Ազգ. Մարմնի» հանդամանքով, «Պոլսոյ Կրօն. Ժողովը հետեւեալ նամակը հրատարակել տուած է 30 Դեկտեմբերի թուրք թերթերուն մէջ.

— «Թրքահայեր, Հայկական Հարց մը գոյութիւն չունի Թուրքիոյ մէջ: Ոչ ոք իրաւունք ունի խօսելու Թրքահայերու անունով: Խստիւ կը դատապարտենք քանի մը անդիտակից Հայերու կողմէ առնուած քայլերը: Հակօրինական է այս արարքը, եւ իւրաքանչիւր մարդ պիտի կրէ իր պատիժը, օրէնքի սահմանին մէջ: Հայեր, ձեր անհատական ո եւ է սխալ մէկ քայլը կ՚անդրադառնայ բովանդակ համայնքին վրայ: Չենք ուզեր պատասխանատուութիւն ստանձնել: Խստիւ կը բողոքենք այս քայլերուն դէմ»:

«Թասվիր» դարձեալ կը բղաւէ: — «Վերջապէ՛ս, ամիս մը վերջ գործի անցան հայ ազգ. մարմինները: Այս առթիւ ճշդենք, թէ հիւպատոսարան դիմողները քանի մը դատարկապորտներ չեն միայն: Հարուստներ ալ կան անոնց մէջ: Մեզ տիմարի տեղ թող չդնեն»: Մ.

ՅԱՌԱՋ

ԾՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Vendredi 25 Janvier 1946 Ուրբաթ 25 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4518-Նոր շրջան թիւ 247 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՀՏՕՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մեր մանուկը թղթակիցը լայնօրէն ամփոփած էր Պոլսոյ Թուրք մամուլին Թունաւոր բանսարկութիւններն ու սպառնալիքները, խորհրդային հիւպատոսարանի կատարած արձանագրութեանց առթիւ:

Երբ այսքան զրդռիչ լեզու կը գործածեն Պոլսոյ մէջ, կրնաք երեւակայել թէ ի՛նչ կը դրեն գաւառական թերթերը, սկսելով Ատանայի հռչակաւոր «Քէլօղլան»էն:

Վերջերս առիթ ունեցանք բացատրելու թէ՝ ծրագրեալ ներգաղթէ աւելի, խուճապի մը հետեւանք են կատարուած արձանագրութիւնները:

Արդարեւ, միայն Հայաստան երթալու հոսանք մը չէ որ կը նշմարուի: Կացութիւնը այնքան անոանելի դարձած է որ, չատեր ճար մը կը փընտռեն, մինչեւ Ֆրանսա, Ամերիկա եւ այլուր գաղթելու համար: Տեսակ մը կրկնութիւնը 1921—22ի օրերուն, երբ առտուն կանուխ արթնցողը անցագիր մը կը ճարէր եւ չոգենաւ կը նետուէր, ամբողջ ընտանիքով:

Թուրք մամուլին հրատարակութիւնները կը լրացնեն պատկերը: Երբ կառավարութիւնը թոյլ կուտայ որ այնքան սանձարձակ լեզու գործածեն անճար փոքրամասնութեան մը հանդէպ, կը նշանակէ թէ մասնաւոր ծրագիր մը ունին, ահուսարսափ տարածելու եւ Պոլսոյ հայ գաղութը անդամ մը եւս նօսրացնելու համար:

Այդ ազատութեան չնորհիւ, Թուրք մամուլը ոչ միայն նոր սպառնալիքներ կը տեղայ, այլեւ կ'ընէ կարգ մը խոստովանութիւններ որոնք մեծ արժէք ունին պատմութեան համար:

Այսպէս, ամէնքն ալ, ուղղակի կամ անուղղակի, կը հաստատեն թէ 1914—18ին «ոտիպուտեցւոյն հաչուեյարդարի ենթարկել» հայ ժողովուրդը:

— «Ցարական Ռուսիա մեր սահմանամերձ շրջաններուն մէջ ստեղծեց կազմակերպութիւններ որոնք յանդգնեցան կռնակէն զարնել թուրք բանակը: Ասիկա բնականաբար ենթականերուն վրայ հրաւիրեց աշխարհի ամէնէն արդար փոխադարձութիւնը, եւ մենք ստիպուեցանք կամայ - ակամայ կոխկռտել եւ կրակը մարել» (Թասվիր, 24 Դեկտեմբեր 1944):

Ոչ միայն խոստովանութիւն, այլեւ արդարացում Հայաջինջ Սարսափներուն: Երեսուն տարի վերջն ալ, նոյն պատմութիւնը, նոյն բառերով:

Եւ նոյն ձգտումը վերսկսելու սպանդը.

— « Ճիշդ է որ Թուրքերը շատ համբերատար են, բայց այսօր չափազանց փափուկ է շրջանը, եւ նախկին տկար Օսմ. կայսրութեան տեղ գոյութիւն ունի արթուն Թուրքիա մը որ աչալուրջ կը հսկէ»:

Պոլահայ ողորմելի, վախկոտ թերթ մը, « Նոր Լուր » համարձակեր է քանի մը դիտողութիւններ սահեցնել, ըսելու համար թէ փոքրամասնութիւնները հաւասարութիւն չեն վայելեր:

Եւ ահա նոր փոթորիկ մը.— Ո՞ւր այսքան աղաւտութիւն վայելեր էիք, ապերախտներ...

Պաշտօնական մարմիններուն հաւաստիքներն անդամ անզօր են եղած: Թուրք մամուլը միաբերան կը պահանջէ որ Հայերը ծունկի գան եւ «մեղա՛յ» արտասանեն հրապարակաւ, հին թէ նոր «մեղքերու» համար:

Այս առթիւ, կարելի՞ էր հարցնել թէ Պոլսոյ խորհրդային հիւպատոսարանը ինչո՛ւ կը զոհանայ ձեւական արձանագրութիւններով, փոխանակ մէկ անգամէն չոգենաւ դնելու դիմողները:

Թուրքիան ոչ Ֆրանսա է, ոչ ալ Սուրիա-Լիբանան, որպէսզի ներգաղթի համար արձանագրուած բազմութիւնները կարենան վարդի օպասել, առանց կասկածի եւ վախի: Աւելի դէշ, եթէ արամադրութիւնները չջաւիելու փորձ մըն է որ կը կատարուի:

Եթէ անծանօթ էին միջավայրին, թուրք մամուլին վայնասունը բաւական չէ՞ր աւելի լրջօրէն քննելու համար խնդիրը: Հիմա ի՞նչպէս պիտի հանդուրժենն ան մը ժողովուրդ, որ կրակն ինկած՝ օգնութիւն կը սպասէ աչքն եւ ճախէն:

Այսպէս կամ այնպէս, ծանր տադնապի մը մատնուած է Պոլսոյ հայ գաղութը, հակառակ հաւատարմութեան բոլոր ցոյցերուն եւ նիւթական ահագին զոհողութեանց:

Թուրք մամուլին խոստովանութիւնները անդամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ նոր դաւեր կը պատրաստեն:

Շ.

Տաժանեղի օրեր Գալալայի մէջ

Գալալայէն կը գրեն Աթէնքի «Ազատ Օր»ին.—

Մեր գաղութը նորէն խռովքի մէջ է: Վաղուան անորոշութիւնը ու այսօրուան անգործութիւնը բաւական չէին կարծես, ահա նորօրինակ դէպքեր ու չշուկներ ալ կուգան տառապեցնել զայն: Ամէն օր բան մը կը պակսի մեր կեանքէն, տակաւ առ տակաւ կը պակսի գաղութին դիմադրական ուժը: կարեւոր է գիտնալ իրողութիւնը եւ մատը դնել վէրքին վրայ:

Տէմոթիքայէն մինչեւ Սէրէզ սփռուած հայ համայնքները հոգեվարքի օրեր կ'անցընենն: կանգ առած են մշակութային եւ մարմնամարզական շարժումները, ակումբներ եւ միութիւնները: Տեբեւաթափ է, աշուն ու ցուրտ, խանդ ու խանդավառութիւն, երգ ու արեւ մի փնտռեր գերեզմանատան մէջ, միայն բան մը՝ խորհրդաւոր պատգամ մը կրնայ փրկել այս թշուառ բեկորները, — ներգա՞ղթ դէպի հայրենիք:

Ուտելիքի պակասութիւն, հետեւաբար ծխբռում, հիւանդկախ մարմին ու պարտուած հոգի: Հաղնելիքի պակասութիւն, յուսաբեկում ու թշնուառութիւն: Ամէն ինչ, ամէն օր կը սղէ, աղքատը կը հատնի, կը ծախսէ իր վերջին լուման: Ու ի՞նչ աղքատութիւն կայ մեր շրջանին մէջ: Մարդկային այս եղերերդութիւնը աւելի զարդարուեցաւ դեռ նոր շրջան ըրած լուրով մը, որ կը թուի թէ բոլորովին սուտ չէ: Վերջերս ոստիկանութիւնը շատ հետաքրքրուեցաւ Հայերով: Հայերու ամբողջական ցանկր ձեռքերուն մէջ, փողոցէ փողոց, տունէ տուն կը պտտին եւ դրացի Յոյներէն՝ դրացի Հայերու մասին տեղեկութիւններ կ'ուզեն: Ոստիկաններէն ոմանք յայտարարած են թէ «անքաղաքավի» Հայերը պիտի աքսորուին: Ոչ ոք հաւատաց երէկ, որովհետեւ ոչ ոք կրնայ փաստել թէ այսինչ կամ այնինչ Հայը դործակցած է Պուլկարին հետ եւ վտանգած է Յոյնը, բայց չմոռնանք որ անմեղութիւնը միշտ իր պաշտպանը չունի, ու անմեղութիւնը երբեմն ալ մեծագոյն յանցանքն է, մանաւանդ միջավայրի մը մէջ, ուր հազար հազարներով «աղքութիւն»ին փոխեցին, եղան «օֆ» եւ «ւիչ», դարձան մառնիչ ու լրտես: Հիմա որ օրերը պայծառացած են, յանցաւոր մը կը փնտռուի պատժուելու համար, ու չեն գտներ, վասնզի իրար չտեսնելու կուգան, վասնզի իրարու եղբայր են: Դատարաններր երթաք, եւ Հայերը ամբաստանողները տեսնէք, ամէնէն վարի խաւերէն մարդիկ, գինովներ, արկածախնդիրներ, խաղամոլներ եւ դրամաշորթներ: Մարդ կը պժդայ զանոնք տեսնելով : Տոքթ. Գայլեանը զոհ գնաց այս տեսակ մարդոց չարակամութիւններուն: Բարեբախտաբար, վերջերս կարգ մը պատուաւոր Յոյներ օգնութեան եկան հայ ամբաստանեալներուն, փաստերն ու վկայութիւններ տուին: Այս աշխատանքներուն չնորհիւ անպարտ արձակուեցան Տիգրան Պէչճանը եւ Թորոսեան եղբայրները:

Կ'ըսեն թէ քակուած է կծիկին ծայրը: Այսօր, Գալալայենակ եւ առեւտրական Սարդիս Չէվիքեանը — իր ընտանիքով միասին — ոստիկանութենէն հրաման ստացաւ, տասը օրուան ընթացքին Յունաստանէն հեռանալու...: Անհաւանական չէ, որ չուտով կրնանք գտնուիլ նմանօրինակ նոր հրամաններու առջեւ: Տրամայէն ալ ութ հայ ընտանիքներ հրաման ստացած են մեկնելու Յունաստանէն: Հեռագրով դիմում կատարուեցաւ Ազգ. կեդր. Վարչութեան:

ԽՄԲ.— Աթէնքի Ազգ. վարչութեան դիմումին վրայ, յետաձգուած է մեկնելու հրամանին դործադրութիւնը :

ՆԻՒՐՆՊԷՐԿԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ վերջին նիստին մէջ, Ֆրանսական դատախազը յայտարարեց թէ դրաման չրջանին առ նուազն 150.000 հոգի մեռած են սնունդի պակասէն, աւարառութիւններէն եւ զանազան ղրկանքներէ եւ թէ ազգին առողջութիւնը խանգարուած է դալիք տարիներու ընթացքին : Աւելի ահաւոր վիճակի մը մատնուած են Գելժիան եւ մանաւանդ Հոլանտան: Ֆրանսա չորս տարուան ընթացքին 632 միլիառ ֆրանք վճարած է, դերման զօրքը պատսպարելու եւ կերակրելու համար:

ՊԵԼԺԻՈՑ թագաւորը, որ Զուիցերիա կը գտնուի, առաջարկեց հանրաքուէ կատարել, հասկնալու համար ժողովուրդին տրամադրութիւնները իր վերադարձի մասին: կառավարութիւնը վճռապէս մերժեց, հակատահմանադրական դտնելով այս առաջարկը:

ՊԻՏԻ ՅԵՏԱՔՆՈՒԻ՞Ն Իրանի եւ Յունաստանի խնդիրները

Լոնտոնի թերթերը կը դրեն թէ Մ. Նահանգներու պատուիրակութիւնը կ'ուզէ Միացեալ Ազգերու յառաջիկայ ժողովին ձգել Իրանի, Յունաստանի եւ Հոլանտական Հնդկաստանի վերաբերեալ խնդիրները, որպէսզի կարելի ըլլայ յառաջ տանիլ աշխատանքները: Երկրորդ ընդհ. ժողովը պիտի դումարուի Ուոշինկթընի մէջ, յառաջիկայ ապրիլին :

Մ. Նահանդներու տեսակէտն այն է թէ ներկայ նստաշրջանը սահմանուած չէր վիճելի խընդիրներ քննելու: Ամէն պարագայի մէջ, նախ պէտք է լրացնել նոր կազմակերպութեան մեքենան եւ զօրացնել, որպէսզի կարենայ դիմանալ այդ կարգի խնդիրներու ծանրութեան: Կ'ըսուի թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Ուոշինկթընի պիտի երթայ, յատկապէս այս հարցին համար: Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, Խ. Միութիւնն ալ, որ վերջին պահուն յարուցած էր Յունաստանի խնդիրը, համաձայն է ամերիկեան տեսակէտին: Բայց ամէն բան կախում ունի Մոսկուայի քաղաքականութենէն: Գալով Անգլիոյ, պաշտօնական չրջանակներէ կը հաւաստեն թէ ան կ'ուզէ որ անմիջապէս քննուին վիճելի խնդիրները, որպէսզի միանգամ ընդ միշտ պարզուի մթնոլորտը :

Լոնտոնի մէջ դիտել կուտան թէ անգլ. զօրքը Յունաստան կը գտնուի Դաշնակիցներուն դիտութեամբ: Յունաստանի վարչապետը յայտարարեց այս առթիւ.— «Բրիտանական զօրքը Յունաստան կը գտնուի հելլէնական կառավարութեան կատարեալ հաւանութեամբ եւ պարկեշտօրէն կը գործակցի բարեկարգութիւնը վերահաստատելու »: Միւս կողմէ, Յունաստանի համայնավար կուսակցութիւնը դեկոյց մը հրատարակեց Խալամաթայի խռովութեանց առթիւ, պատասխանատուութիւնը բեռցնելով Անգլիացիներուն վրայ եւ պահանջելով անգլ. զօրքը ետ քաշել օր առաջ:

ԱՊՍՏԱՄԲԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՊԵԼՈՊՈՆԷՍԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, Պելոպոնէսի դաւադրութիւնը սարքած են Յունաստանի միապետականները, վերահաստատելու համար Երկիոս Թագաւորը, որ Լոնտոն կը գտնուի: Հինգ հարիւր ապստամբներ լեռները քաշուած են, միասին տանելով 125 պատանդներ: կառավարութիւնը պայմանաժամ տուաւ, որպէսզի անձնատուր ըլլան եւ վերադարձնեն պատանդները, որոնցմէ ոմանք սպաննուած են արդէն: Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, Պելոպոնէսի միապետական չարժումին կը հետեւին 15.000 հոգի, կատարելապէս զինուած արդիական զէնքերով, որոնք ճարուած են հետեւեալ աղբիւրներէն. —1. Էլասի զէնքերը. —2. Անգլիացիներուն կողմէ յունական բանակին սահմանուած զէնքեր, —3. Քաղաքացիներու կողմէ յանձնուած զէնքեր, 1944 Դեկտեմբերի զինաթափութենէն վերջը:

Լիբանանի եւ Սուրիոյ օսար զինուորներր կր խաշտին

Սուրիոյ վարչապետը հաղորդեց թէ ձէզիրէի եւ Եփրատի չրջաններու օտար զինուորները պիտի քաշուին այս ուրբաթէն սկսեալ: Պարպումը պիտի լրանայ Փետրուար 6ին, երբ սուրիականդրօշը պիտի ծածանի զօրանոցներուն եւ օդակայաններուն վրայ: կը կարծուի թէ բոլոր օտար զինուորներու պարպումը պիտի լրանայ երկու ամիսէն:

Նոր դահիճին կազմութիւնը

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Պ. Ֆէլիքս Կուէնի, որուն թեկնածութիւնը դրած էին համայնավարները, մերժելով միւս ընկերվարական թեկնածուն, Պ. Վէնսան Օրիոլ: Երեք հոսանքները համաձայնած ըլլալով, Սահմանադիր ժողովը հաւանութիւն յայտնեց առանց դժուարութեան, քանի որ Պ. Ֆէլիքս Կուէն Սահմանադիր ժողովին նախագահ ընտրուած էր միաձայնութեամբ: Նորէն ընկերվարական պիտի ըլլայ Սահմանադիր ժողովին նախագահը :

Նոր վարչապետը 62 տարեկան է: Հայրը եւ մայրը ուսուցիչ էին, եւ անոնցմէ ժառանգած է սովորութիւն մը,— մատիտով գարնել սեղանին: Երեսփոխան Պուչ տու Ռոնի չրջանին, Պ. Ֆէլիքս Կուէն Դիմադրական ճակատի հերոսներէն է: Գրաման չրջանին Լոնտոն գնաց Սպանիոյ ճամբով եւ դարձաւ զօր. տը Կոլի գործօն աջակիցներէն մէկը: Սպանիացիները ձերբակալած էին, բայց յաջողեցաւ ազատիլ, Անգլիացի ձեւանալով եւ կարգ մը թուղթեր ներկայացնելով: կինն ալ ծածկեց իր փախուստը, ամէն տեղ պատմելով թէ փախած է ուրիշ կնոջ մը հետ: Շատ չանցած այր եւ կին իրար գտան ճիպրալթարի մէջ:

Նոր վարչապետը դրականութեան պսակաւոր է եւ փաստաբան 1907էն ի վեր: Ընկերվարական կուսակցութեան միացաւ 1904ին: Մէկն է այն 80

Խ. Հայաստանի մշակոյթը

Երեկոյթը որ նուիրուած էր Հայաստանի 25-ամեայ մշակոյթին, կազմակերպուած Փարիզի Հայ Գրողներու Ընկերութեան կողմէ, տեղի ունեցաւ շաբաթ երեկոյ, Սալ տը Ժէոկրաֆիի մէջ:

Նախագահ Պ. Զօպանեան նախ քան բացումը յայտարարեց թէ փետրուարի առաջին շաբաթը տեղի պիտի ունենայ նման երեկոյթ մը «Հայաստանի նոր ուղղագրութեան մասին»: Յետոյ պատկերացուց այն շրջանը ուր Թուրքը եւ Գերմանը հայ ցեղը բնաջնջելու դիւային ծրագիր մը կը հետապնդէին, իսկ դաշնակից ազգերը դաւաճանօրէն կը լքէին մեզ: Անհաւասար այդ պայքարին մէջ կազմուեցաւ Հայաստանը, որ կռթնելով Խորհ. Ռուսիոյ ուժին՝ կրցաւ զարգացնել հայ մշակոյթը: Բոյլ մը հայ տաղանդներ, որոնք արտասահման առած էին ուսումը, վերադարձան հայրենիք, ինչպէս Թէրլէմէզեան եւ ուրիշներ, ու նպաստեցին հայկական մշակոյթին: 25 տարուան մէջ տեղի ունեցած դրական, գիտական, եւ ճարտարարուեստական շարժումը դժուար է պատկերացնել այսքան կարճ ժամանակի մէջ, ստուար հատոր մը պէտք է ներկայացնելու համար այդ բոլորը: Այսօր Երեւանի մէջ ունինք տաղանդներ ամէն ասպարէզէ, բանաստեղծ, գրագէտ, երաժիշտ, ճարտարագէտ եւայլն:

Դառնալով արտասահմանի մէջ տեղի ունեցած մշակութային վերելքին՝ Պ. Զօպանեան ըսաւ թէ ընդունելով Հայաստանի մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնը, պէտք չէ անտեսել արտասահմանի վերջին 25 տարուան մշակութային վերելքը: Հոս ալ մեծ տաղանդներ կազմուեցան, Թէքէեան մը որ նոր մեռաւ, Ա. Իսահակեան մը որ կը պատկանի նաեւ արտասահմանեան գրականութեան, տակաւին շատ շատեր նորերէն: Ապագայ քննադատը իր գնահատութեան մէջ երկուքն ալ հաւասար չափով պիտի գնահատէ:

Պ. Զարոյեան, առաջին խօսողը, ըսաւ թէ լեզուն իբրեւ գործիք կատարելութեան հասած է: Կարգ մը գրողներու քով կը նշմարուին շատ մը օտար բառեր, բայց ամէն երեւոյթ հարկադրանքի մը արդիւնքն է. կարելի չէ ամէն բառի հայերէնը յարմարցնել: Խօսելով գրական տիպարներու մասին, ըսաւ թէ այն տիպարները որ կը ներկայացնեն նախա-յեղափոխական շրջանը, կենդանի են մեզի համար, յետ-յեղափոխական շրջանի տիպարները օտար կը թուին: Հին տիպարները արդէն կազմուած են եւ ծանօթ են մեզի, նորերը կը կազմուին եւ մեր այդ կեանքին օտար ըլլալը պատճառ է որ անոնք պղտոր թուին մեզի:

Պ. Հ. Զարդարեան խօսեցաւ Խ. Հայաստանի բանաստեղծութեան մասին: Այն դէպքերը որ անցան մարդոց եւ երկրի վրայէն հիմնովին փոխեցին ըմբռնումները: Հին հարցը նորէն դրուեցաւ,— արուեստը արուեստի՞ն համար, թէ արուեստը ժողովուրդին համար: Բայց երկրի մը մէջ ուր կեանքը փոթորկեցաւ, յեղափոխութեան խորհրդանիշը դարձաւ մեկնակէտ, բանաստեղծը քաղաքացի: Կեանքը կրնայ աւելի գեղեցիկ ըլլալ, բանաստեղծին կոչումն է ցոյց տալ ատիկա: Երկրորդ շրջանին բանաստեղծները պէտք է ներկայացնէին կազմուող ընկերութեան դեռ նոր դիմագիծ ստացող կեանքը, իտէալները եւ ձգտումները,— պրոլետար բանաստեղծ: Բայց նոյնիսկ Զարենց Խորհ. Հայաստանի տեսաբաններուն կողմէ պրոլետար բանաստեղծ չի նկատուիր, եւ ստիպուած ենք հարցնել,— արդեօք պրոլետար բանաստեղծ կըրնա՞յ գոյութիւն ունենալ, որովհետեւ, ըստ բանախօսին, պրոլետար կեանքը այսօր իսկ լինելութեան մէջ է:

Բանաստեղծութեան հրատարակուած հատորներուն թիւն իսկ յատկանշական է: Այս ժողովուրդը բանաստեղծածին է: Բանաստեղծութիւնն է որ ժողովուրդի մը սիրտը թարմ կը պահէ:

Պ. Ս. Քարեան թարմ տպաւորութիւններով տուաւ տեղեկութիւններ Խորհ. Հայաստանի գեղարուեստի մասին: Հայկական գեղարուեստը միայն հայ հողին վրայ պէտք է տեսնել: Մշակութային բոլոր շարժումներուն ամէն տեսակ քաջալերութիւն կ'ընծայուի, մանաւանդ երաժշտութեան եւ թատրոնի:

Հայաստանի բոլոր քաղաքները քիչ թէ շատ օժտուած են թատրոնով, բայց ամէնէն կարեւորը մայրաքաղաքի Ֆիլարմոնիան է: Զմայլելի էր 6—16 տարեկան երկսեռ ուսանողներու նուագը ամէն տեսակ գործիքներու վրայ, այնքան կատարեալ որ կրնայ մրցիլ եւրոպական ո եւ է նման խումբի հետ: Նոր շէնքը պիտի կրէ Զուհաճեան անունը: Հայաստանի Օփէրային մէջ կատարելութեամբ կը խաղան եւրոպական բոլոր կտորները: Հայկականներէն «Անուշ»ը այնքան գեղեցիկ է, ճոխ բեմադրութեամբ եւ վարպետ ղեկավարութեամբ որ Եւրոպայի մէջ կրնայ պատուով դուրս գալ: Հոյակապ է «Ալմաստը», այնպէս մը կը մտնէ հոգիէն ներս, կարծես կտրուած ես իրականութենէն եւ կ'ապրիս երազային աշխարհի մը մէջ, եւ կը մտածես թէ հայկական մշակոյթը կրնայ իր սահմաններէն շատ հեռուներ երթալ:

Պ. Հրաչ Սարգիսեանի ճառը, թատերական շարժումի մասին պիտի հրատարակուի «Յառաջ»ի մէջ: Երեկոյթին գեղարուեստական բաժինին մէջ արտասանեցին Տիկին Ա. Սարգիսեան, Պ. Հ. Տարօնեան: Երգեցին Օր. Ի. Պիւլպիւլեան, Պ. Յակոբեան:

Սրահը լեցուն էր, բայց շատ ցուրտ:

Շրջուն թղթակից

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, 26 Յունուար, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Նոր Սերունդի խնջոյքը այս կիրակի 27 Յունուար, «Ազատ» սրահին մէջ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 2.30ին, Խրիմեան սրահը, 2 rue de la Défense: Օրակարգ վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը հրաւիրուին նաեւ անդամագրուիլ փափաքողները:

ՑԱՒՈՎ Կ'ԻՄԱՆԱՆՔ մահը Կարնեցի Տիկին ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԽԱՉԽԱՉԵԱՆի (զոքանչը հանգուցեալ Քրիս Ֆէնէրճեանի): Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վազը, շաբաթ, ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

ԼԻՈՆԻ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ իրիկուան ժամը 10ը Côte d'Orի սրահին մէջ, Place du Pont (16 Cours Gambetta): Ընտիր ճաղ, ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ, բազմազան անակնկալներ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Կիրակի 27 Յունուարին, ժամը 3էն մինչեւ կէս դիշեր, 3 Villa d'Orléans, (métro Alésia): Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտք 75 ֆրանք:

Կը նուագէ թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
Միւթիւալիթէի շքեղ սրահին մէջ
Կիրակի, Յունուար 27ին, ժամը 3ին

Բեմադրութիւն Խորէն Փափազեանի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմական լաւագոյն ուժերուն եւ Պ. Գ. Զուլճեանի (Լիոնի Տրամաթիկէն), կը ներկայացուի

ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ
(Սմբատ Բիւրատի)

Այս ներկայացման յաջողութեան համար ջանք չէ խնայուած: Տոմսերու համար դիմել Հ. Սամուէլ գրատունը եւ Ֆօթօ Ֆէպիւսին (23 Bld. Bonne Nouvelle):

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ ընտանիքի մը մէջ սպասուհի մը եւ gouvernante մը (մէկ տարու երախայի մը համար): Ներկայացողները մայր եւ աղջիկ ալ կըրնան ըլլալ: Դիմել Պ. Դաւիթեանի, 45 rue de l'Echiquier, Paris:

Այրի Տիկին Քէհեաեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի 27 Յունուարին, Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ՄԻՀՐԱՆ ՔԷՀԵԱԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՊՐԻՒՔՍԷԼԷՆ Հ. Աւետիսեան կը փնտռէ մօրեղբայրը՝ Շահէն Յակոբեան եւ հօրեղբօրորդին՝ Լեւոն Մարտիրոսեան (Վանեցի, Քոզանի գիւղէն), որոնցմէ բաժնուած է 1917ին, Ամերիկա St. Louis: Տեղեկացնել խմբագրութեանս: Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ Գրիգոր Տէրմանեան կը փնտռէ զաւակը՝ Գասպար Տէրմանեան, Բալուի Զէթ գիւղէն: 1933ին կը գտնուէր Կրընոպլը Հ. Յ. Դ. շարքերուն մէջ: Տեղեկացնել Անդրանիկ Տէրմանեանի 63 rue Domer, Lyon (Rhône): Ճշգրիտ լուր տուողին վարձատրութիւն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Վարդան Կականեան, Արմաշցի, որ Յունաստանէն Գերմանիա տարուած է: Ընկերները յայտներ են թէ Ֆրանսա անցեր է: Հայրը եւ մայրը՝ Սիրական եւ Աստղիկ Կականեան, կը գտնուին Յունաստան, Քալամաթա: Տեղեկացնել Տիկին Ովսաննա Տէր Գէորգեանի, 6 rue d'Essling, Lyon:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Մելինէ Երկանեան, Մկրտիչ եւ Կարապետ Թահմազեանններ կը փնտռեն իրենց մօրեղբայրը, Արամ Գասպարեան (Քըրշէհիրցի) որ մինչեւ 1939 կը գտնուէր Պիրէոն (Յունաստան): Տեղեկացնել Մկրտիչ Թահմազեանի, 23 rue Gazan, Paris (14): Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԸՆՏՐԵԱԼ ՑԵՂԸ ԿԱՄ ԳԵՐՄԱՆԻԱ, թարգմ. Տիրան Փաշալեան: Տպ. «Հայրենիք»: Գին 1 տ.:

ՍՕՆԱԹՆԵՐ, յաջորդուած? «Հայրենական քերթուածներ»է: Գրեց՝ Արսէն Երկաթ: 1945, Գահիրէ: Գին 70 եգ. դահեկան:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damasse - 13

երեսփոխաններէն որոնք 1940 Յունիսին մերժեցին Լավալի յանձնել հանրապետութիւնը: Ալժէի մէջ կազմակերպեց Խորհրդակցական ժողովը որուն նախագահն էր 1943 Նոյեմբեր 20էն ի վեր, մինչեւ վերջին ընտրութիւնները, երբ ընտրուեցաւ նախագահ Սահմանադիր ժողովին:

× Հանրապետական - ժողովրդական կուսակցութիւնը (M. R. P.) դժուարութեամբ հաւանեցաւ մասնակցիլ նոր կառավարութեան: Այս առթիւ կարգ մը պայմաններ դրած է,— Երեք մեծ կուսակցութիւնները պէտք է զինադուլ հռչակեն եւ համաձայնին սերտօրէն գործակցելու:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ կրճատումը ջնջուեցաւ վեց նահանգներու մէջ,— Սէն է Ուազ, Սէն էնֆէռիէօր, Էօր, Էօր է Լուառ, Էն եւ Ուազ, դիւրացնելու համար ցորենի կալսումը:— Խմորեղէններու պատրաստութիւնը արգիլուած է յունուար 23էն սկսեալ:— Սառած միսի բաշխումը նորէն պիտի ուշանայ, իսկ թարմ միսի համար դեռ պիտի սպասենք:

ԿԱԽՈՒԵՑԱՆ երկու չեխ զօրավարներ, Պլահա՝ 65 տարեկան եւ Ռիխթէրմօք՝ 70 տարեկան, իբրեւ դաւաճան: Երկուքն ալ խնդրած էին որ գնդակահարուին, բայց դատարանը մերժեց:

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐՈՒ թիւը 19.630ի հասած է Փարիզի մէջ, 1945ին եւ հետզհետէ կ'աւելնայ, ամսական 500 համեմատութեամբ:

15 ՎԱԿՈՆ ՌԱԶՄԱՆԻՒԹ պայթեցաւ Նափոլիի մէջ: Մեռան 10 հոգի: Վիրաւորներուն թիւը 300էն աւելի է: Քաղաքին բնակիչները կը փախչին, վախնալով նոր պայթումներէ:

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցաւ Ժան Լիւշէռ, Ֆրանսայի Կէօպէլսը, որ «Լէ Նուվօ Թան» թերթը կը հրատարակէր գրաւման շրջանին եւ ահագին գումարներ ստացած է գերմանական դեսպանատունէն:

ՆԻՍ.— Հրապարակային մեծ ժողով, այս կիրակի օր ժամը 3ին, Պուլվար տը լա Մատըլէն Միչօի սրահը: Պիտի բանախօսէ Պ. Շահխաթունի, նիւթը՝ «Հայ մեծ դէպքեր, հայ մեծ դէմքեր»:

Խմբովին անձնասպան

Ամերիկեան գործակալութիւնը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ այն ռուս գերիներու մասին որոնցմէ տասը հոգի անձնասպան եղած էին Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին մէջ, իրենց երկիրը չվերադառնալու համար.—

Յիսուն դասալիքներ եւ սպիտակ Ռուսեր որոնք Հիթլէրի համար կռուած էին, ուխտ ըրած էին անձնասպան ըլլան քան թէ Խ. Միութիւն զըրկուիլ, եւ միայն ամերիկեան զինուորներու միջամտութեան շնորհիւ էր որ մահերու թիւը իջաւ 10ի, Տախաուի արգելարանին մէջ: Հինգ հարիւր ամերիկեան զինուորներ գնահատելի գործ կատարեցին: Հրամայուած էր ամէն ուժ գործածել, երբ արգելարանին 271 դասալիքները մերժեցին կառախումբ նստիլ խորհրդային կառավարութեան յանձնուելու համար, համաձայն Եալթայի պայմանագրութեան: Երբ երկրորդ փորձ մը կատարուեցաւ շաբաթ օր, Ամերիկացիները պատրաստ էին: Գերիներէն շատերը միայն կրաւորական դիմադրութիւն ցոյց տուին. բայց 50 հոգի դիրք բռնեցին զօրանոցին մէջ, հանեցին իրենց հագուստները եւ առաջարկեցին զինուորներուն գընդակահարել զիրենք: Զինուորները արտասուաբեր կաղ արձակելով, ներս խուժեցին եւ տեսան որ կալանաւորները կը խորտակեն պատուհանները եւ ապակիները կը գործածեն իրենց կոկորդները կտրելու, մոլեգին ինքնասպանութեամբ: Շատեր ալ փորձեցին կախել իրենք զիրենք: Սպաները կ'ըսեն թէ անձնասպանութեան ուխտը կազմակերպած էր ռուս հարիւրապետ մը որ, ինչպէս իր ընկերները, Գերմաններուն համար կռուած էր դասալիք զօր. Վլասովի հետ, արեւել. ճակատին վրայ: Երկու հարիւր 40 անվնաս գերիներ կառախումբ դրուելով Ռուսիա ղրկուեցան զօրաւոր հսկողութեամբ:

Գրաւուած օր

Ապրիլ 7 Կիրակի ցերեկ կը ներկայացուի, դերասանապետ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻի ղեկավարութեամբ երիտասարդ թատերագրի մը Ա. հեղինակութիւնը:

ՅԱՐԱՏ

ՊՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Samedi 26 Janvier 1946 Շաբաթ 26 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4519-Նոր շրջան թիւ 248 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ»

Շատոնց է որ չի գործածուիր «Յառաջ»ի այս կենդանի խորագիրը: Պարզապէս քանի մը տող եւս խնայելու համար...

Բայց, եթէ խորագիրը չկայ, բովանդակութիւնը կը տեղայ կարկուտի պէս:

Դէզերով թղթակցութիւններ՝ ամէն օր: Մէկ մասը հինգ - տասր օր առաջ շարուած, ուրիշներ սրբագրուած: Բոլորն ալ կարգի կը սպասեն: «Թերթը լեցուած է, ո՞ւր պիտի տեղաւորենք»:

Արդարեւ, չես գիտեր թէ ո՛ր շարուած կտորը կարելի պիտի ըլլայ տեղաւորել, գլխաւոր նիւթերէն վերջը:

Եւ մեր թղթակիցները, տրտնջալով հանդերձ, համբերութեամբ կը սպասեն, ինչպէս եթէ փուռի մը առջեւ կեցած ըլլային:

«Պոչ»երու շրջանի մը մէջ կ՚ապրինք, եւ այս ակամայ սպասումներն ալ դարձած են սովորական երեւոյթ:

Ամէն պարագայի մէջ, բոլոր պիտանի նիւթերն ալ պիտի երեւան, ուշ-կանուխ: Հրատարակուած ըլլան թէ հրատարակելի, մենք խանդաղատանքով կը հետեւինք անոնց բովանդակութեան:

Ինչ որ աչքի կը զարնէ ամէնէն առաջ, «դաւառ»ի զանազան միութեանց աշխուժացումն է: Գրեթէ ամէն տեղ ծաղկոց: Ամէն տեղ հանդէս: Երեկոյթ, ցերեկոյթ, ժողով: Ոչ միայն բարոյական շարժում, ոգեւորութիւն, այլեւ նիւթական առատաձեռնութիւն:

Մեր ժողովուրդին ձեռքը միշտ բաց եղած է, ամէն անգամ որ հանրօգուտ գործ մը կը տեսնէ: Այս անգամ շատ աւելի լայն բացուած են ձեռքերը, ամէն ճակատի վրայ:

Քանի մը օրինակներ, պատահաբար քաղուած.

Մարթիկի մէջ (Մարսէյլի շրջան), ուր ափ մը Հայեր կը բնակին, ամէն հայրենակից յանձն առած է ամսական մը վճարել ծաղկոցին, զաւակ ունենայ թէ ոչ:

Կրբնոպլի մէջ, Կապոյտ Խաչը հանդէս մը կը սարքէ ի նպաստ Յունաստանի կարօտ հայրենակիցներուն եւ կը գոյանայ 26.104 Ֆրանք, ծախքերը զեղչելով՝ 16.540: Նոյն նպատակին համար Սէնթ Էթիէնի Կապոյտ Խաչի սանուհիները կը գոյացնեն 10.000 Ֆրանք (զուտ հասոյթ): Նոյն կազմակերպութեանՎիէնի սանուհիները ծանուցին երկու հասութաբեր ձեռնարկներ ի նպաստ դպրոցին:

Մարսէյլի ամէնէն ժողովրդական արուարձանին, Պուլվար Օտտոյի մէջ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կ՚ունենայ աւելի քան 20.000 Ֆրանք հասոյթ, Նոր Տարուան առթիւ սարքուած թէյասեղանով մը:

Դարձեալ Մարսէյլի մէջ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի մասնաճիւղը կ՚ապահովէ 40.000 Ֆրանք, ճաշասեղանով մը:

Օրինակ մըն ալ Փարիզէն,— Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղի վերջին պարահանդէսէն գոյացած է հարիւր հազար Ֆր., զուտ հասոյթ:

Տակաւին կարելի էր խօսիլ ուրիշ Միութեանց եւ կազմակերպութեանց աւելի կամ պակաս արդիւնաւոր ձեռնարկներու մասին:

Անշուշտ այս նիւթական հունձքը արդիւնք է սրքան ժողովուրդի առատաձեռնութեան, նոյնքան կազմակերպիչներու բարոյական վարկին եւ կորովին, յարատեւութեան:

Մասնաւորապէս կրթական գետնի վրայ կատարուած աշխատանքը ամէնէն կաղդուրիչ երեւոյթն է: Ճիշդ այն պահուն երբ կը խօսինք հայրենիքի ընդարձակման, ներգաղթի եւ ուրիշ հեռանկարներու մասին:

Եթէ կը հաւատանք թէ լեզուն է ամէնէն ամուր ազդակը՝ «ազգապահպանութեան», ապա ուրեմն ինչ որ կը կատարուի այդ ուղղութեամբ, իրական վաստակ մըն է ինքնին:

Ի՞նչ պիտի արժէր նոր սերունդ մը առանց մայրենի լեզուի: Կամ ընդարձակուած հայրենիք մը առանց նոր սերունդի:

Ինչ որ «Ձայներ դաւառէն» կը կոչենք, տեսակ մը աւետիս է:

Անոնք խօսքը գործի վերածելով, ամէն բանէ առաջ իրական հայրենասիրութեան, եղբայրակցութեան փաստեր է որ կուտան: Տոկալու եւ արտադրելու կամքն է որ կը շեշտեն:

Աւելի եռանդ եւ յարատեւութիւն, բոլորին: Ամէնէն առաջ՝ երիտասարդութեան:

Շ.

ԹԱՏՐՈՆԸ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թատրոնը արուեստներու մէջ բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ, որովհետեւ համադրութիւն մըն է բազմաթիւ արուեստներու: Թէեւ թատերգութեան մը բնագիրը կը կազմէ կարեւոր մասը թատերական արուեստին, սակայն զանազան ազդակներ մեծ դեր կը կատարեն շինելու համար իտէալ կլիմայ մը:

Այսպէս, բեմայարդարութիւնը, տէքօրները, դերասաններու խաղարկութիւնը, հանդիսականներու հոգեբանութիւնը կը ստեղծեն նպաստաւոր կամ աննպաստ մթնոլորտ:

Ուրեմն Խ. Հայաստանի թատրոնի մասին ճշգրիտ գաղափար մը ունենալու համար մեզի կը պակսին էական տուեալներ: Ծանօթ ենք կարգ մը թատերգութիւններու, բայց զանոնք ամբողջացնող մնացեալ ազդակները հեռու են մեզմէ:

Որքան բաղձալի պիտի ըլլար որ Խ. Հայաստանի թատերական խումբ մը կարենար գալ արտասահման եւ իր իսկ ինքնատիպ բեմադրութեամբ եւ խաղարկութեամբ ներկայացնէր զանոնք:

Այս գրութիւնը համեստ եզրակացութեան մը կը ձգտի,— ամփոփել կարգ մը ուսումնասիրութիւններ եւ տեղեկութիւններ Խ. Հայաստանի թատրոնի մասին:

Ընդհանրապէս ամէն երկրի մէջ մարդիկ հաճոյքով եւ հետաքրքրութեամբ կը յաճախեն թատրոն, իսկ Խորհրդային Հայաստանի մէջ հայ ժողովուրդը ծայրայեղ խանդավառութեամբ կը հետեւի թատերական ներկայացումներուն: Օրեր առաջ թատրոնները գրաւուած են Խ. Հայաստանի մէջ: Ականատեսները կը պատմեն թէ թատրոնի կիշէին մօտ իրարու ձեռքէ կը խլուին տոմսակները եւ թատերասրահին մէջ ունկնդիրները երկիւղածութեամբ կը հետեւին ներկայացումներուն եւ կ՚ապրին խորապէս:

Ահա թէ ինչու Խ. Հայաստանի մէջ առօրեայ կենցաղի անհրաժեշտագոյն մասը դարձած է թատրոնը, որմէ հասարակութիւնը իր հոգեկան եւ բարոյական սնունդը կը ստանայ:

Նորահաս սերունդը կը դիմէ թատրոն որոշ պատրանքներով եւ ցանկութիւններով: Թատրոնը մասամբ դպրոցի դեր կը կատարէ Խ. Հայաստանի մէջ եւ շատերու համար ալ եկեղեցիին պակասը կը լրացնէ:

Հայաստանի մէջ խորհրդային իշխանութեան հաստատուելէն անմիջապէս վերջ, 1921ին վերակազմուեցաւ հայ թատրոնը:

Հայ ժողովուրդը առաջին անգամ ունեցաւ պետական մնայուն թատրոն, ազատագրուած պատահականութիւններէ եւ այս թատրոնը ապրեցաւ հայրենի հողի սրտին՝ Երեւանի մէջ, շրջապատուած սրտագին գուրգուրանքով եւ շատ ջերմ հոգատարութեամբ եւ ունեցաւ զարգացման փայլուն հեռանկարներ:

Երեւանի առաջին պետական Դրամատիկական թատրոնը նուիրուեցաւ մեր ամէնէն ինքնատիպ եւ տաղանդաւոր թատերագիր Գ. Սունդուկեանի անուան:

Սունդուկեան թատրոնի մէջ, որ Հայաստանի «Քոմէտի Ֆրանսէզ»ը կը համարուի, արժէքաւոր հին ու նոր դերասաններու խումբ մը կը խաղայ, հայ դասական թէ նորագոյն խաղեր, ինչպէս նաեւ միջազգային համբաւաւոր հեղինակներու գործեր:

Խ. Հայաստանի երկրորդ կարեւոր թատրոնը կը գտնուի Լենինականի մէջ:

Այսօր կարելի է ըսել որ չկայ նահանգային կեդրոն մը որ իր շրջանային թատրոնը չունենայ: Այդ թատրոնները ունին իրենց առանձին գեղեցիկ շէնքը եւ թատերական ուրոյն խումբ, առանձին խաղացանկով:

Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ կան նաեւ բացի Օփերայէն,— Կոմետիայի թատրոնը, Պատանի Հանդիսատեսի թատրոնը, նուիրուած՝ Ա. Միկոյեանի անուան որ 10-16 տարեկան դպրոցականներու համար մասնաւոր թատերախաղեր կը խաղայ ճոխ բեմադրութեամբ, իբրեւ բեմադիր ունենալով յայտնի դերասաններ Սարգիս Քոչարեան եւ Աստղիկ Աղասեանը, իսկ գեղարուեստական մասը կը ղեկավարէ Տիգրան Շամիրխանեան: Այս թատրոնին մէջ մեծ տեղ կը տրուի հէքեաթային բեմադրութիւններու: Տիկնիկային թատրոնը նուիրուած Յովհ. Թումանեանի անուան 9—10 տարեկան երախաներու համար հաստատուած է եւ կը համապատասխանէ ծանօթԿինեօլին: Օփերեթային թատրոնը որուն գեղարուեստական ղեկավարն է Արտէմ Այվազեան, իսկ բեմադիրները Թադիկ Սարեան եւ Էհրամճեան: Կայ նաեւ շրջիկ թատերախումբ մը ղեկավարութեամբ Յարօ Խարազեանի որ Հայաստանի ամէնէն հեռաւոր գիւղերն ու աւանները կ՚երթայ խաղալու:

Հայաստանի մէջ այսօր գոյութիւն ունին 28 թատրոններ, որոնց 24ը հայկական, 2ը ռուսական, մէկը Ատրպէյճանեան եւ մէկը՝ միակը աշխարհի մէջ՝ Քրտական թատրոնը:

Ընդհ. պատերազմի ընթացքին Խ. Հայաստանի բոլոր թատրոնները հսկայական գործ կատարեցին հայրենասիրական թատերգութիւններ բեմ հանելով, տենդագին աշխատանք թափեցին թիկունքը զօրացնելու եւ ռազմաճակատի օրհասական պայքարի մասնակցող մարտիկներուն բարոյականը վառ պահելու համար:

Հայ թատերագիրները ստեղծեցին այնպիսի գործեր որոնք կը պատկերացնեն հայ ռազմիկներու բացառիկ զոհաբերումը, իսկ հայ դերասանը մարմնաւորեց հայ քաջ մարտիկներու պանծալի դէմքերը, խորհրդային թիկունքի անձնուէր մարդոց տիպարները եւ ընդդիմադիր հերոսները:

Նոյնիսկ պատմական թատերախաղերու մէջ, հայ թատերագիրը վերապրեցուցած է այնպիսի պատմական դրուագներ որոնք հրահրած են հայ դիւցազնութեան եւ խիզախ պայքարներու բացառիկ շրջանները եւ ստեղծած հին փառքերու եւ հին հերոսական կռիւներու բարերար կլիման, ոգեկոչելով ազգային եւ հայրենասիրական գեղեցիկ դէմքեր եւ կենդանացնող պատահարներ: Անտարակոյս՝ ռուսական թատրոնը խոր հետքեր ձգած է հայ թատերագիրներու ստեղծագործութեանց վրայ: Այս ուղղութեամբ մեծ աշխատանք տարած են հայ բեմադիրները օգտուելով ռուս վարպետներէ որոնք թատերական աշխարհի մէջ հեղինակութիւններ եղած են, ինչպէս Շչէպկինը, Լէնսկին, Ստանիսլավսքին Նէմիրովիչ - Տանչէնքօն, եւ մանաւանդ Մոսկուայի Գեղարուեստական Թատրոնը, որոնք բոլորը խորապէս ազդած են հայ թատրոնին վրայ:

(Մնացեալը յաջորդով) ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Նոր վարչապետը գործի սկսաւ

Առժամեայ կառավարութեան նոր վարչապետը, Պ. Ֆէլիքս Կուէն, ընտրուեցաւ 497 ձայնով, 555 քուէարկուներու վրայ, եւ անմիջապէս գործի ձեռնարկեց:

Զորեքշաբթի օրուան Սահմանադիր ժողովը բացուած էր ժամը 3ին, նախագահութեամբ Պ. Մէռսիէի (համայնավար): Նիստը հազիւ սկսած, հանրապետական - ժողովրդական խմբակցութեան (M. R. P.) ներկայացուցիչը առաջարկեց յետաձգել մինչեւ ժամը 6: Առաջարկը քուէարկուեցաւ, հակառակ զանազան բողոքներու: Նիստը վերսկսաւ ժամը 6.15ին, եւ վարչապետին ընտրութիւնը կատարուելով, նորէն ընդհատուեցաւ, քուէհամարը կատարելու համար: Ժամը 8.15ին էր որ յայտնուեցաւ արդիւնքը: Իբրեւ տեսակ մը բողոք եւ համակրանքի արտայայտութիւն, 35 երեսփոխաններ քուէ տուած էին Քլէմանսոյի զաւկին, Պ. Միշէլ Քլէմանսոյի, երեք հոգի ալ՝ զօր. տը Կօլի: Ամբողջ նիստը տեւած էր 5ուկէս ժամ, որուն չորս ժամը դադար: Մինչեւ վերջը դժուարութիւններ ծագած էին, իբրեւ հետեւանք M. R .P.ի կողմէ գրուած պայմաններուն: Կուսակցութեան ծոցին մէջ ալ անհամաձայնութիւններ կը տիրէին: Շատ մը անդամներ հակառակ էին եռաթեւ կառավարութեան, վախնալով որ եթէ գործակցին, ծայրագոյն ձախերը կը շահին յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ: Բայց կուսակցութեան վարիչներէն Պ. Պիտօ (արտաքին նախարարը), անհրաժեշտ գտաւ մասնակցութիւնը, թէ ներքին եւ թէ արտաքին պատճառներով:

Թէեւ տակաւին վերջնական համաձայնութիւն գոյացած չէ ընդհանուր քաղաքականութեան մասին, բայց կը թուի թէ նոր դահլիճը մեծ տարբերութիւն պիտի չունենայ նախորդէն: Նախարարութեանց թիւը պիտի ըլլայ 19, փոխանակ 22ի: Իւրաքանչիւր հոսանք պիտի ունենայ վեց նախարար, մէկ ալ պիտի առնուի դուրսէն, իբրեւ մասնագէտ: Ահաւասիկ հաւանական ցանկը. —

Վարչապետութեան խորհրդական Պ. Կասթօն Տէֆէռ (Մարսէյլի նախորդ քաղաքապետը, ընկերվարական): Փոխ - վարչապետ՝ Պ. Մորիս Թորէզ (համայնավար): Արտաքին նախարար՝ Պ. Պիտօ (հինը), Ազգ. պաշտպանութեան՝ ընկերվարական մը (Օրիոլ կամ Լը Թրոքէր), սպառազինութեանց՝ Շ. Թիյեօն (համայնավար), ազգ. տնտեսութեան՝ Պիյեու (հինը, համայնավար), ելմտական՝ Ժիւլ Մօք (ընկերվարական, փոխան Փլէվէնի), ներքին՝ Լը Թրոքէր կամ Վէնսան Օրիոլ (ընկերվարվ., ինչպէս նախորդը), դատական Պ. Թէթժէն (նախկինը, M. R. P.), կրթական՝ Ֆոնիեօ (համայնավար) կամ ընկերվարական մը, գաղթային՝ Մութէ (ընկերվարական), Աշխատանքի՝ Քրուազա (համայնավար); հողագործական՝ Թանկի - Փռիժան (ընկերվարական, հինը) եւն.:

× Նոր վարչապետը, Պ. Ֆէլիքս Կուէն, որու մասին կարգ մը կենսագրական տեղեկութիւններ հաղորդած էինք երէկ, բարեմոյն եւ լեզուանի մարդ մըն է եւ ընդհանուր համակրութիւն կը վայելէ: Սովորութիւն ըրած է առտուն ժամը 5ին ելլել եւ իր ձեռքով պատրաստել սուրճը: 1941ին

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԻՍԸ

ՇԱՎԻԼ.— « Իմ մայրենի քաղցր լեզու » ... Շատ անգամներ լսած եմ մեր այս սքանչելի երգը, նոյնիսկ Պոլսոյ Փըթի Շանի թաղերին մէջ, Մեծ Վարպետին երգչախումբին երգածը, սակայն ոչ մէկ ժամանակ այնքան խոր ազդեցութիւն թողած է իմ վրաս, որքան անցեալ կիրակի Շավիլի դպրոցի հանդէսին, երբ առաջին անգամ վարդապետը բացատրելուն, 4էն 12 տարեկան 45—50 Հայոց զաւակները, իրենց վարժուհիներուն ղեկավարութեամբ երգեցին, «Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզուն»:

Մինչեւ դուռը լեցուած էր մեր Մատուռ-դըպրոցը: Եկած էին բոլոր ծնողքները: Այդ օրը բոլորը բացառաբար թողած էին նարտի եւ պլօթի սեղանները, իրենց փոքրիկներուն բերնէն լսելու համար իրենց«մայրենի լեզուն», լսելու անոնց երգերն ու արտասանութիւնները իրենց թոթով լեզուով եւ ուրախանալու անոնց հետ:

Մեր դպրոցը նոյն իսկ պատերազմի տարիներուն չատ քիչ բացառութեամբ մի՛շտ բաց մնաց: Առաջ կը կառավարուէր «Համազգայինի» մասնաճիւղին կողմէ, օժանդակութեամբ իր կեդրոնին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին գործակցութեամբ: Այս վերջին շրջանին Եկեղեցական Ընկերակցութիւնը ինք ստանձնեց դպրոցին հոգածութիւնը եւ իր կողմէ կազմուած հոգաբարձութիւն մը ժրաջան գործունէութեամբ կը կառավարէ զայն, իսկ մեր ժողովուրդը չի պլանար իր բարոյական թէ նիւթական օժանդակութիւնը իր սիրած դպրոցին եւ դոնէ անոր վիճակին, կուտայ լսարուն, երբ դիմում կատարեն:

Անշուշտ որ կան անտարբերներ, « եղան տակը հորթ» փնտռող յաւիտենական դժդոհները եւ նոր «Ֆրանսացի»ները, որոնք օտարի աչքանէն բռնուած՝ կը վախնան որ իրենց զաւակերուն ախսանիր կը փոխուի, եթէ չաբաթը գոնէ քանի մը ժամ իրենց մայրենի լեզուով կարդան: Առնք ամէնը կան, ե՞րբ եւ ո՞ւր չէ գտնուեր միշտ: Բայց կարաւանը կը քալէ:

Հոգաբարձութեան անդամներէն Պ.Մ. Սարգիսեանի կարգացած տեղեկագրէն յայտնի եղաւ որ, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իր վերջին թէյասեղանի հասոյթին կէսէն աւելին, 7000 Ֆր. ձգած է դպրոցին: Ազգ. Միութեան մասնաճիւղի կանանց բաժինն ալ խոստացած է օժանդակել:

Հանդէսը յաջող էր եւ տարուած աշխատանքը դոհացուցիչ: Այս առթիւ չնորհաւորելի են երկու վարժուհիները, Տիկին Արշալոյս Փէնտիկեան եւ Տիկին Լիւսի Սարգիսեան: «Վարձքերնին կատար» պիտի ըսէին մեր դիւղացիները: Հայ արիներն ալ թէ հանդէսին մասնակցութեամբ եւ թէ իրենց ձեռակերտ սիրուն խաղալիկներովաչխատանքի մեծ բաժինը ունեցան այս ձեռնարկին մէջ: Շատ ապրին ամէնքն ալ: Պ. Պ. Փափազեանէ եւ Շմաւոնեանէ զատ նուէրները բաժնուեցան փոքրիկներուն եւ վիճակահանութեան դրուեցան: — Թղթակից

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԻ.— *Տէր եւ Տիկին Ա. Ղազարոսեան Պարտամեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց քեռայրին՝ Պ. Սահեան Կրառնեանի, Փալիֆորնիա:*

× *Կարտանէն Տիկին Ճ. Երամեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Ամերիկա իր եղբօր, Պ. Սողոմոն Քարենցի:*

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿԱՐՏԱՆ.— *Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի «Վահանդեան» մարզական խումբը հրաւիրեց Մարսէյլի «Մատիսեան» մարզական դնդակի խումբը, կիրակի առաւօտ ժամը 1.30ին «Սէն Ռոքի» մարզադաշտին վրայ: Դաշտին վրայ փայլեցան Մատիսեան խումբի տղաքը Պ. Մխքայէլեանեւ Ա. Պալեան, նաեւ Վարանդեան խումբի տղաքը և յաղթեցին «Մատիսեան» խումբին: Կարտան չհնեցաւ 4 — 1ով: — Ստեփան*

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— *Մօտ տարի մը առաջ Ալժերիոյ մէջ մեզմէ առ յաւէտ բաժնուեցաւ Լէգէոնական մեծ անդամահատ ընկերներէն ԶԱԼԻ (ԿԱՐԱՊԵՏ) ԱՐՐԱՀԱՄԵԱՆը՝ որու սգակիր այրին հոգեհանդստեան պաշտօն կատարել պիտի տայ այս կիրակի առաւօտ, Մարսէյլ, Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց Մայր եկեղեցիին մէջ:*

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը կը հրաւիրէ Մարսիլիոյ եւ շրջանի բոլոր ընկերները որ գան իրենց յարգանքի բաժինը տալու ողբացեալ ընկերոջ անմոռանալի յիշատակին:

ՓԱՐԻԶԻ Հայոց Աղքատախնամ Ընկերութիւնը թէյասեղան մը պիտի տայ Մարտ 31ի կիրակին, Սոսպոնի ընդունելութեան սրահը, ի նպաստ աղքատներուն: Նկատի ունենալ այդ թուականը:

Այրի Տիկին Քէհեաեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի 27 Յունուարին, Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի ՄԻՀՐԱՆ ՔԷՀԵԱԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Լիոնի Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը , կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ իրիկուան ժամը 10ը Côte d'Orի սրահին մէջ, Place du Pont (16 Cours Gambetta): Ընաիր ճաշ, ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ, բազմազան անակնկալներ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պ. Կարապետ Գուզումեան Տարսոնցի, իր քրոջ կողմէ (Ամերիկա): Պատերազմէն առաջ կը բնակէր Փարիզ: Տեղեկացնել Պ. Յակոբ Փափազեանի, 150 rue Lafayette, Vienne, (Isère):

ԿԱՐՏԱՆԻ Կապոյտ Խաչի ենթամասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 28 Յունուար կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Լիոնի Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան նախկին վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հայրենակիցները այսօր, չաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, 33 rue Dunoir: Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅՈՒՍԱԲԵՐ, *դրական, գեղարուեստական եւ դիտական բաժին, Բ. տարի, 1945 Դեկտ. 7, ճոխ բովանդակութեամբ: Հասցէ.— B. P. 868, Le Caire (Egypte):*

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ *հայկական դպրոցի տարեկան հանդէսը՝ այս կիրակի, Յունուար 27, ժամը 2.30ին, Պանեէօյի Ֆրանսական դպրոցի ծանօթ սրահին մէջ: 88 աշակերտներ պիտի արտասանեն եւ երգեն հայերէն: Հայկ. մշակոյթը սիրող բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին:*

ՃԱՇԱՐԱՆ Լ. ԱԱՍՈՒՆԻ

ԲԱԼԼՈՒ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒՒ ԺԱՄԱՓՐԱՎԱՃԸՐԸ

31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur

Tél. GUT. 92-65

Հայկական կերակուրներ, ընտիր օգի եւ ազանգեր: Հարմարիքի, նշանառութ, կնունքի մասնաւոր սրահ: Ամէն երեկոյ, ժամը 7ին սկսեալ աթեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սօֆիա Պաթագեանի: Կիրակի օրերը գոց է:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ ընտանիքի մը մէջ սպասուհի մը եւ gouvernante մը (մէկ տարու երախայի մը համար): Ներկայացողները մայր եւ աղջիկ ալ կընան բլլալ: Դիմել Պ. Թաւիթեանի, 45 rue de l'Echiquier, Paris:

ՄԵՐ ՀԱՐԱՍՏԱՆԷՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂԱՐՎ

ԱԹԷՆԲԷՆ կը հեռագրեն թէ Քալամաթայի (Պելոպոնէս) 2000 միապետական ապստամբները դինադուլ խնդրեցին, երբ կառավարական զօրքը ռմբակոծեց իրենց լեռնային դիրքերը, ուելի քան մէկ ժամ: Կրակը դադրեցաւ, երբ ապստամբները բանագնաց մը ղրկեցին, որ լեռը վերադարձաւ անդլիացի սպայի մը հետ: Բանակցութիւնները կը չարունակուին: Ապստամբները 150 պատանդներ տարած էին, որոնք մեծ մասով ազատ արձակուեցան: Կան սպանեալներ ալ, իսկ 21 հոգի ապստամբներուն ձեռքն են տակաւին:

ՄԱՀԱՊՈՒՐՏ ԼՐԱԳՐՈՂԸ, Ժան Լիւչէռ, չափազանց ընկճուած էր երբ լսեց վճիռը: Ընդհ. դատախազը պոռաց երեսին.— «Դատա՜ն, ծախուած մարդ, իր միակ Աստուածը դրամն էր, դրամի համար էր որ մտածեց իր հայրենիքը: Այս մարդը կը գրէր անդամ մը,— «Ես գործակից եմ եւ պատրաստ կեանքս տալու գործակցութեան համար: Ահաւասիկ սքանչելի առիթ մը այդ զոհողութիւնը կատարելու: Թող վճարէ դատաճանութեան գինը»: Դառնալով ամբաստանեալին,— « Վճարէ՛ հիմա, ողկերուն ձայները եւ մեռածներուն հառաչանքները: Այսպէս մաքրած պիտի ըլլաս արատ մը Ֆրանսայի ճակատէն»: Դատախազը յայտարարեց թէ Լիւչէռ Լավալէն ալ ցած է: Եւ տոյ կարգաց ուրիչ գրութիւն մը ուր ամբաստանեալը կ'ըսէր.— «Ջօր. տը Կօլ պէտք է պահակարհարուի աստիճանաղուրկ ըլլալէ վերջ»: Ծիւեցուց նաեւ որ եթէ քանի մը հայրենասէրներ փրկած է, հարիւրաւորները զոհած է իր գրութիւններով եւ ոստիկանական կազմակերպութիւններով: «Իր միակ հայրենիքը գաղտնի վարկերն էին»: Պաշտպան փաստաբանը երեք ժամ խօսեցաւ, ամբաստանեալը ներկայացնելով իբրեւ զոհը գերման դեսպան Ապէցի, բայց անօգուտ: Երդուեալները 15 վայրկեանէն արձակեցին մահավճիռը:

ԹԱԻՐԻԶԻՆ հասած լուրերու համաձայն, նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին Ատրպատականի մէջ, առանց ազդի կամ սեռի խտրութեան: Քազաքին մէջ տեղի ունեցած է կիներու առաջին համագումարը:— Նոյն լուրերուն համաձայն, ծանր կռիւներ կը մղուին Զէնճանի մէջ, Թէհրանի հիւսիսակողմը, իսկ հարաւային Իրանի մէջ զինեալ հրոսախումբեր աւարի կուտան Իրաքի սահմանամերձ շրջանները:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ նախկին դիկտատորը, Անտոնէսքու, որ Թուրքիոյ մէջ արգելափակուած էր 1944 Օգոստոս 23էն ի վեր, Գուբերչէի մօտ բանտը փոխադրուեցաւ, դատուելու համար: Ներքին նախարար Եորկէսքու (համայնավար) յայտարարեց թէ ամբաստանեալը պիտի դատուի ուրիշ 15—30 դործակիցներու հետ, ժողովրդային տեսանի մը առջեւ:

ԱՆԳԼԻՈՑ աշխատաւորական կուսակցութեան գործադիր կոմիտէն մերժեց համաձայնարարներու մէկ դիմումըորով յանձն կ'առնէին միանալ իրենց:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ հոսանքին դինը պիտի հաշուեն 4.98էն փոխանակ 5.33ի, 1946 Յունուար 1էն սկսեալ:

ՖԼԱՆԵՏԷՆ, նախկին վարչապետը, որ բանտարկուած էր գործակցութեան ամբաստանութեամբ, ազատ արձակուեցաւ առանց դատուելու:

ՖՐ. ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ *Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ կիրակի 27 Յունուարին, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, 3 Villa d'Orléans, (métro Alésia): Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտք 75 ֆրանք:*

Կը նուագէ Թաւիտ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, նուագ (ճազ) եւ ճոխ պիւֆէ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ը. Դ. ՓԱՐԻԶԻ եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ, 26 Յունուար, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ Նոր Սերունդի խնջոյքը այս կիրակի 27 Յունուար, «Ազատ» սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Հրանդ Սամուէլ: Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին թաւիտ Աբգար, Բենօ եւ Վրացի Կինոն: Կը հրաւիրուին ընկերները եւ բարեկամները:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղի ժողովը այս չաբաթ , ժամը 2.30ին, Խրիմեան սրահը, 2 rue de la Défense: Օրակարգ վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կր հրաւիրուին նաեւ անդամագրուիլ փափաքողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տիկին Սիրազարդ Պետիկեան կը ծանուցանէ թէ իր երկու հոգեհատորներուն ԹԱԳՈՒՀԻՒ եւ ՅԱԿՈԲԻ յիշատակին հոգեհանդիստ պիտի կատարուի, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին հանդուցեալներուն յիշատակը յարգողները:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, Համս. 400, Յամս. 200 Ֆրանք

Dimanche 27 Janvier 1946 Կիրակի 27 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4520-Նոր շրջան թիւ 249 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմինը յուշագիր մը յանձնած է Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի նախագահութեան, Ժիրայր Միսաքեանի միջոցաւ, պատճէնը հաղորդելով հինգ մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներուն: Ստորեւ՝ թարգմանութիւնը.—

Վսեմապատիւ Տէր,— Հ. Յ. Դաշնակցութեան — Հայ Ընկերվարական Կուսակցութեան — Գործադիր Մարմնին հրահանգով, պատիւ ունիմ խնդրելու Ձեր Վսեմութենէն որ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան առաջին ընդհանուր ժողովին յայտնէք Դաշնակցութեան սրտագին ողջոյնները, ինչպէս նաեւ իր անկեղծ մաղթանքները ներկայ խորհրդակցութեանց կատարեալ յաջողութեան համար: Կուսակցութիւնը, եւ իրօք աշխարհի բովանդակ հայութիւնը, ջերմօրէն կը յուսան թէ այս առաջին ժողովը նոր դարաշրջան մը պիտի բանայ մարդկութեան պատմութեան համար, եւ 51 ներկայացուցիչ պետութեանց իմաստութիւնը եւ բարի կամեցողութիւնը պիտի առաջնորդեն մարդկութիւնը դէպի խաղաղ ու աւելի երջանիկ ապագայ մը: Ներկայ Արիսպագոսը կոչուած է ի կատար ածել բարդ ու ծանրակշիռ աշխատանքներ, բայց կարելի է վստահօրէն ակնկալել թէ աշխարհի ժողովուրդները որոնք այնքան դառնօրէն տառապեցան երկրորդ պատերազմի պատուհասէն, լաւագոյնս պիտի նկատեն որդեգրել քաղաքականութիւն մը որ համապատասխանէ Միացեալ Ազգերու Ուխտին մէջ յայտարարուած այն իտէալներուն որոնք արդարութիւն եւ անկողմնակալ վերաբերում կը խոստանան բոլոր ազգերուն կամ անհատներուն:

Անշուշտ, հանդիսաւոր յայտարարութիւններ եւ յանձնառութիւններ ինքնին բաւական չեն երաշխաւորելու համար խաղաղութիւնն ու բարի կամեցողութիւնը՝ ազգերու միջեւ: Ապագայի մասին տիրող մտահոգութիւնը կրնայ փարատիլ միայն այն ատեն երբ աշխարհի ժողովուրդները խղճմտօրէն յարգեն՝ արդարութիւնը բոլորին հանդէպ ի գործ դնելու սկզբունքը:

Անհաշտ իտէալներ ու հակամարտ շահեր՝ համաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդայնին, պատճառ եղան որ յաղթական պետութիւնները ողբալի կերպով ձախողին կարգադրելու համար բազմաթիւ խնդիրներ որոնց շարքին Հայկական Հարցը որ միջազգային հանգամանք ունի, ամէնէն կարեւորներէն մէկն է:

Այս ծանրակշիռ պահուն երբ ազգերը ժողովի նստած են Միացեալ Ազգերու Ուխտին կիրարկումին մասին խորհրդակցելու համար, հայ ժողովուրդը կը յուսայ թէ իր պատմական հայրենիքը Խ. Հայաստանին վերադարձնելու իր արդար պահանջը լսելի պիտի դառնայ յարմարագոյն բոպէին եւ ինք պիտի արտայայտուի անոր մասին՝ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան միջոցով:

Օգտուելով ներկայ պատեհութենէն, Ձեր Վսեմութեան կը յղեմ, ի դիմաց Հայ Ընկերվարական Կուսակցութեան Գործադիր Մարմնին եւ անոր անունով, Հայկական Դատին գլխաւոր երեւոյթները ինչպէս նաեւ հայ ժողովուրդին բաղձանքներն ու պահանջները:

1.— Ի շարս այն բոլոր պզտիկ ազգերուն որոնց հաւատարմութիւնը Ազատութեան եւ Արդարութեան Դատին մի միայն պղատոնական չէր, հայ ժողովուրդը կը դրաւէ պատւոյ տեղ մը, ու արդար հպարտութեամբ մըն է որ իրեն կը վերապահէ երկու մեծ պատերազմներու ընթացքին Դաշնակիցներու կողքին կանգնած ըլլալու պատիւը՝ կռուելու համար բռնակալութեան վատթար ուժերուն դէմ: Թէ ինչ է եղած իր վարձատրութիւնը անցեալին մէջ, քաղաքակիրթ մարդկութեան կը մնայ դատել:

Երբ պատերազմը պայթեցաւ 1914ին, պատմական Հայաստանը տակաւին բաժնուած կը մնար ռուսական եւ օսմանեան կայսրութեանց միջեւ: Զրկուած քաղաքական ինքնուրոյն կարգուսարքէ եւ հետեւաբար ինքնապաշտպանութեան ամէնէն էական միջոցներէն, Հայերը ենթարկուած էին — Թուրքիոյ մէջ — ծրագրեալ հալածանքի եւ պարբերական կոտորածներու որոնք կը կազմակերպուէին յաջորդական թուրք կառավարութեանց գրգռութեամբ եւ հաւանութեամբ: Պատմութիւնը լայնօրէն ապացուցած է որ կանխորոշ ծրագիր մը մշակուած էր Հայերուն դէմ, որուն նպատակն էր նախ սպառել անոնց համբերութիւնը ու յետոյ ջարդել:

Նախընթաց չորս տասնեակ տարիներուն, Արեւմտեան պետութիւնները բազմաթիւ ձեռնարկներ կատարած էին վարչական բարենորոգումներ հաստատելու համար Թրքահայաստանի մէջ՝ կեանքի, պատուի եւ գոյքի ապահովութիւնը երաշխաւորելու նպատակով: Եւ սակայն այս բոլոր ձեռնարկները վիժումի դատապարտուած էին, քանի որ, աւելորդ է յիշել, հայ ժողովուրդին ճակատագրով ամէնէն աւելի շահագրգռուող պետութիւնները համապատասխան միջոցներ ձեռք չէին առած դրական պաշտպանութիւն ընծայելու համար այս հինաւուրց ժողովուրդին՝ ընդդէմ ապականած կառավարութեան մը բռնակալութեան:

2.— Երբ 1908 Յուլիսին, յաջող յեղաշրջումէ մը վերջ, կը հռչակուէր Օսմ. Սահմանադրութիւնը որուն կը յաջորդէր հին վարչաձեւին տատալումը, կայսրութեան փոքրամասնութիւնները ու մասնաւորաբար Հայերը, կ'ողջունէին զայն իբրեւ արշալոյսը փայլուն ապագայի մը: Եւ սակայն երիտասարդ Թուրքերու բռնակալ դիրքը շուտով պիտի փարատէր այդ պատրանքը: Կարելի չէր զանազանել նոր վարչութիւնը իր նախորդէն, բացի թերեւս այն պարագայէն որ սահմանադրական կառավարութիւնը աւելի դիտականօրէն վայրագ ու բարբարոս էր, ինչպէս պիտի հաստատէին յետագայ տարիներու դէպքերը: 1909ի Կիլիկիոյ 30.000 անմեղ Հայերու զարհուրելի ջարդին յաջորդեց 1915ի բնաջնջումը որուն ընթացքին կոտորուեցան ոչ նուազ քան մէկ միլիոն հայ այրեր, կիներ ու երախաներ: Պատերազմը եղական պատեհութիւնը կ'ընծայէր Թուրքերուն լուծելու համար Հայկական Խնդիրը այնպիսի ձեռով մը որ բոլորովին ինքնատիպ է իրենց — սրէ անցընել ու մէջտեղէն վերցնել այն փոքրամասնութիւնները, որոնք դժգոհութիւն կը յայտնեն: Հաւանաբար Թուրքերը դիտէին թէ իրենց դիւային ոճիրները պիտի մոռցուէին ժամանակի ընթացքին: Եւ կըսկծալի փորձառութիւնը հաստատեց, անկէ ի վեր, թէ չափազանցուած չէին իրենց լաւատես հաշիւները:

Հայ ժողովուրդին կրած ողբերգութիւնը, վերջին եօթանասուն տարիներուն, մեծ յուզում պատճառեց քաղաքակիրթ մարդկութեան: Հայ ազգը երախտագիտութեան պարտք ունի հանդէպ այն մեծ ու փոքր պետութեանց որոնք վեհանձնաբար օգնութեան ձեռք կարկառեցին իրեն՝ չափով մը ամոքելու համար իր դաւերը: Միւս կողմէ, սակայն, հայ ժողովուրդը չի կրնար մոռացութեան տալ այն պարագան որ եթէ պետութիւնները չափէն աւելի հաւատք ընծայած չըլլային թրքական երկդիմի յանձնառութեանց, Հայերու վիճակը բարւոքելու մասին, հարիւր հազարաւոր Հայեր կորսնցուցած պիտի չըլլային իրենց կեանքը այն կոտորածներուն մէջ զորս թուրք ժողովուրդին նենգաւոր հնարամտութիւնը կազմակերպած էր՝ վարիչներուն ուղղակի մեղսակցութեամբ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը միաձայնութեամբ ընդունեցաւ այն տեղեկագիրը որով մասնաւոր յանձնաժողով մը կը կազմուի հիւլէական ուժի մասին: Այս առթիւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ «գիտութիւնը մէկ ազգի մենաշնորհը չէ: Խնդիրը կը վերաբերի նոր ուժի մը որ եթէ ազգու հսկողութեան տակ չառնուի, կրնայ ընդհանուր կործանումի առաջնորդել մարդկութիւնը»: Խ. Միութեան Ա. պատուիրակը, Վիշինսկի եւս ճառ մը խօսելով, գոհունակութիւն յայտնեց ստացուած արդիւնքին համար: «Միացեալ Ազգերու առաջին գործն է այս, ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը»: Նոյն գոհունակութեամբ խօսեցաւ նաեւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ. Փոլ Պոնքուռ:— Ապահովութեան խորհուրդը սկըսաւ քննել Իրանի, Յունաստանի եւ Ճավայի խնդիրները, որոնց մասին գանգատագիրներ յանձնուած էին: Յունաստան չուզեր որ անդլ. զօրքը հեռանայ:

ՓԱՐԻԶԷՆ ԱԼ ԴԻՄՈՒՄ ԹՐՔԱՀԱՅ ԴԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆրանսայի Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը, որ ամէն չորեքշաբթի կանոնաւորաբար նիստ կը գումարէ, իր վերջին ժողովին մէջ որոշած էր հեռագիր մը ուղղել Լոնտոն՝ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան նախագահ Պ. Սփաքի, պատճէնը՝ Հինգ Մեծերու պատուիրակութեանց: Այդ հեռագիրը, որ ղրկուեցաւ հինգշաբթի օր, անգամ մը եւս կը յիշեցնէ հայկական իրաւունքները Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներուն վրայ եւ կը պահաջէ Ուիլսընեան սահմաններու կցումը ներկայ Հայաստանին:

Ամերիկայի մեր թղթակիցն ալ կը գրէ թէ «Հայ Դատի Յանձնախումբը» անվհատ եւ անընդհատ առաջ կը տանի իր գործը: ՄԱԿի ընդհ. ժողովին գումարման առթիւ հեռագիր ղրկած է, ողջունելով ժողովին գումարումը եւ յոյս յայտնելով որ Հայաստան եւս շուտով անդամ պիտի դառնայ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, ամփոփուած Ուիլսընեան սահմաններու մէջ:

Քուպայի եւ Հարաւ. Ամերիկայի միւս երկիրներուն մէջ եւս կոմիտէներ կը կազմէ: Քուպայի կոմիտէին պատուակալ նախագահութիւնը ընդունած է Հանրապետութեան նախագահը: Ամերիկայի հանրային կարծիքը այժմ աւելի նպաստաւոր է Հայկական Դատին համար, շնորհիւ տարուած աշխատանքներուն: Վերջերս ամերիկեան մամուլը աւելի յաճախ կը յիշէ Հայաստանի եւ Հայ Դատի անունը:

Ամերիկեան թերթերը յունուար 18ին հրատարակած են հեռագիր մը, որ կ'ըսէ թէ Հայաստանի կառավարութիւնը պաշտօնապէս դիմած է Լոնտոն՝ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան անդամ ընդունուելու համար: Զարմանալի է որ Ֆրանսական մամուլը արձագանգ չտուաւ այս կարեւոր լուրին:

Երեք Մեծերու համաձայնութիւնը

Խնդիրը կը վերաբերի ոչ թէ երեք մեծ պետութեանց, այլ Ֆրանսայի երեք մեծ կուսակցութեանց, որոնք ստանձնած են կառավարութեան պատասխանատուութիւնը:

Երկար եւ տքնաջան բանակցութիւններէ վերջ, ընկերվարական, համայնավար եւ հանրապետական - ժողովրդական (M. R .P.) կուսակցութիւնները վերջնապէս համաձայնեցան, հետեւեալ կէտերուն վրայ.—

1. Բերանացի թէ գրաւոր հակաճառութեանց մէջ զգուշանալ որ եւ է վիրաւորական կամ նախատական բանավէճէ: Մասնաւոր դժուարութիւնները պիտի կարգադրուին ուղղակի շփումներով կուսակցութեանց վարչութեանց միջեւ, որպէս զի կարելի աջակցութիւնն ընծայուի կառավարութեան, միակամ աշխատելու համար ի խնդիր երկրին վերածնութեան: Երեք կուսակցութիւնները պիտի ջանան բոլոր միջոցներով պահպանել եւ զարգացնել՝ կառավարութեան, Սահմանադիր ժողովին, մամուլին եւ երկրին մէջ, ուղղամիտ համերաշխութեան ոգի մը, պաշտպանելու համար կառավարութեան մէջ հաւաքաբար տրուած որոշումները:

2. Երեք կուսակցութիւնները անհրաժեշտ կը գտնեն.— 1. Կառավարութեան ծրագրին մէջ ներմուծել իրենց սեփական ծրագիրներուն մէջ նախատեսուած միջոցները որոնց մասին համաձայնած էին նախորդ կառավարութեան կազմութեան ատեն.— 2. Հաստատել եւ հրատարակել ճշգրիտ ցուցակը մեր ներկայ աղբիւրներուն եւ պահանջներուն.— 3. Արագօրէն իրականացնել այն միջոցները որ արդէն քուէարկուած են Սահմանադիր ժողովի կողմէ: Երեք կուսակցութեանց պատուիրակները ճշդած են այդ ծրագրին էական կէտերը եւ անոնց գործադրութեան ստիպողութեան կարգը: Ասկէ զատ, անոնք առաջին կարգին վրայ դասելով պարենաւորման խնդիրը, ստիպողական կը գտնեն անոր լուծումը: Միեւնոյն ատեն անհրաժեշտ կը գտնեն վարչական խոր բարենորոգում մը, ջնջելով անօգուտ եւ մակաբոյծ պաշտօնները, ազգայնացումը եւն.: Կը հաստատեն արհեստակցական ազատութիւնը: Կը պահանջեն ջնջել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Սպանիոյ ներկայ կառավարութեան հետ: Գալով դպրոցական օրէնքին, պիտի պահպանուի 1939ի կարգուսարքը ներկայ կառավարութեան միջոցին:

Դիտելի է որ կնքուած համաձայնութեան մէջ որ եւ է տրամադրութիւն չկայ ապագայ սահմանադրութեան մասին: Համայնավարները եւ ընկերվարականները թէեւ համաձայն չեն շատ մը կէտերու մասին, բայց կուսակից են մէկ Ազգ. ժողովի, մինչդեռ M .R. P. անհրաժեշտ կը գտնէ երկու ժողովները եւ զօրաւոր իշխանութիւն մը:

× Նոր դահլիճին կազմութիւնը լրացած պիտի ըլլար երէկ: Ամէնէն աւելի դժուարութիւն պատճառած է ելմտական նախարարին ընտրութիւնը: Վարչապետ Պ. Ֆէլիքս Կուէն առջի օր այցելեց զօր. տը Կօլի, որ կը գտնուի մօտաւոր գիւղ մը, Մառլի եւ դժուարութեամբ այցելու կ'ընդունի: Անգլ. մամուլը յոռետես է նոր դահլիճին տեւականութեան մասին:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Մեր մէջ «Ժողովրդական Համալսարան» բացատրութիւնը առաջի՛ն անդամ գործածած է Պ. Կ. Բասմաջջեան իր «Բանասէր» ամսաթերթով (Է. տարի, Ա. թիւ, 1905), երբ կր ծրագրէր համայնագիտական ծանօթութիւններ տալ բաժանորդներուն, իր պարբերաթերթը ուզելով դարձնել դըպրոց մը եւ յօդուածները դասախօսութեանց շարք:

Բայց Ժող. Համալսարանի ծրագիրը իր ամէնէն գործնական ձեւը գտաւ 1928ին, — «Յարդգող» Երիտասարդ Գրողներու Միութիւնը կանոնաւոր դասախօսութիւններ կը կազմակերպէր Փարիզի մէջ ամէն Հինգշաբթի երեկոյ, մեծ հետաքրքրութիւն արթնցնելով ամէն կողմ, մինչեւ արտասահման, այնքան որ մեզմէ ծրագիր - կանոնագիր կ'ուզէին՝ մասնաճիւղեր ստեղծելու համար արտասահմանի մէջ: Մենք եւս, չափազանց խանդավառ, չէինք կշտանար մէկ Հինգշաբթիով, շաբաթական մէկ հաւաքոյթով,— կը փափաքէինք կրկնել դասախօսութիւնները արուարձաններու եւ մայրաքաղաքին հեռաւոր հայաշատ թաղամասերուն մէջ: Այդ շրջանին՝ հետաքրքրութեամբ կր հետեւէի Հայաստանի մէջ կատարուած կարգ մը փորձերու, եւ «բանուորական համալսարաններու» ծրագիրը շատ կը խօսէր ինծի: Փարիզի եւ ամերիկեան մեծ քաղաքներու մէջ, գիտէի թէ կր գործէին «գիշերային համալսարաններ», ա[illegible]ատաւորներուն տալու համար բարձրագոյնկրթութիւն:

Իբրեւ նախագահ «Յարդգող»ի, ուզեցի մեր ստեղծագործութեանց ներկայացման (présentation) յատկացուած Հինգշաբթիներուն տալ երիտասարդ գրողներու լապորաթուարի ձեւ միայն, իսկ պատմական, գիտական ու լեզուական հարցերու մասին կազմակերպել դասախօսութեանց նոր շարք մը,— տեսակ մը Ժող. համալսարան: Այդ շրջանին, Ռուսերը եւս կը զբաղէին «Ժողովրդական Համալսարանի» մը կազմակերպութեամբ: Հրապարակ դրինք մեր ծրագիրը, որուն շուրջ խորհրդակցութեան հրաւիրեցինք Փարիզի հայրենակցական, երիտասարդական եւ մշակութային բոլոր Միութիւնները: Կազմուեցաւ Յանձնախումբ մը, որ յարաբերութեան մէջ մտաւ, Փարիզի մէջ ծանօթ հայ հեղինակաւոր մտաւորականներու հետ:

1928 Յունուար 8ին կատարեցինք Ժող. Համալսարանին բացումը, եւ դասախօսութիւնները շարունակուեցան, այնուհետեւ, Երեքշաբթի, Հինգշաբթի, Ուրբաթ եւ Կիրակի օրերը: Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ երեկոները երկու դաս, ժամը 9—10 եւ 10—11, Հինգշաբթի՝ կէս օրէ ետքր ժամը 2—4, Կիրակի առաւօտ՝ ժամը 10—12:

Դասախօսութեանց նիւթերն էին, առաջին առթիւ, Հայոց պատմութիւն եւ մատենագրութիւն (Փրոֆ. Ն. Ադոնց), Հայոց նորագոյն պատմութիւն (Ս. Վրացեան), քաղաքական տնտեսութիւն եւ պետական իրաւունք (Ա. Խոնդկարեան), Տոմարակալութիւն եւ ելմտական հարցեր (Մ. Տէրպէտէրեան), Առողջապահութիւն (Տոքթ. Լ. Գրիգորեան), Ֆրանսերէն լեզու (Դաւիթ Բէկ), Հայերէն լեզու (Մ. Նաթանեան), Հոգեբանութիւն (Փրոֆ. Աղաջանեան), ընդհ. ազգերու պատմութիւն (Մ. Նաթանեան), Հայաստանի աշխարհագրութիւն, Հայոց նորագոյն գրականութեան պատմութիւն, եւայլն:

Կ'աշխատէինք ճոխացնել դասացուցակը նոր նիւթերով, հետզհետէ նոր եւ արժէքաւոր դէմքեր հրաւիրելով դասախօսութեան (բանակցութեան մէջ էինք օրինակ՝ Ա. Զօպանեանի հետ):

Դասախօսներուն կը վճարուէր դասաժամը 25 ֆրանք, արձանագրուած ունկնդիրներէն կը գանձուէր տարեկան 10 ֆրանք, իսկ պատահական ունկնդիրներէն՝ ամէն մէկ դասի համար մէկ ֆր.:

Հետաքրքրութիւնը ա՛յնքան մեծ էր, որ գաւառներէն եւ արտասահմանէն մեզի կը դիմէին՝ խնդրելով սղագրել եւ բազմագրել դասախօսութիւնները, տետրակներով ցրուել ամէն կողմ, որպէսզի ուզողը կարենար հետեւիլ Ժող. Համալսարանի այս դասախօսութեանց, եւ մասնաւոր սղագրիչ մը պաշտօնի կոչեցինք:

«Յարդգող»ի համար ծանր բեռ մըն էր սակայն Ժող. Համալսարանը,— երիտասարդներ էինք եւ կը հետաքրքրուէինք գրական մեղքերով միայն: Հայր. Միութեանց կողմէ Եր. Յարութիւնեան կ'աշխատէր մեծ նուիրումով, մինչ «Յարդգող» կը փորձէր բեռը նետել իր ուսերէն: Սանասարեան Սաներու Միութիւնը, որ այդ օրերուն, յաջող պարահանդէս մը տուած էր եւ կարեւոր գումար մը (10 հազար ֆրանք) ձեռք ձգած, մեզի բերաւ հետեւեալ առաջարկը.— Ժող. Համալսարանը անուանել «Սանասարեան Ժող. Համալսարան», փոխարէն՝ կը ստանձնէր Ժող. Համալսարանին բոլոր ծախքերը: Համաձայնեցանք, — ժամանակ մը վերջ, իբրեւ ներքին բժիշկ, մեկնեցայ պաշտօնավարելու Ամիէնի հիւանդանոցին մէջ: Տարի մը վերջ, Փարիզ վերադարձիս, թաղեր էին Համալսարանը, իսկ «Յարդգող»ն ալ կը պըլպլար՝ մարելու մօտ:

Պատմական Հաստատութիւն մը կրնար դառնալ Ժող. Համալսարանը՝ եթէ ապրէր: Ինչո՞ւ չդիմացաւ: Բազմաթիւ են պատճառները:

Սկիզբները, առաւօտուն՝ ուսանող, կէս օրէ ետքր՝ խմբագիր, իրիկունը՝ դաս տալու կ'երթայի Ալֆորվիլ, կամ վարելու «Յարդգող»ի գրական հաւաքոյթները, կամ Զոմունեաց ժողովները,— 40 կտոր եղած էի: Ուստի «Յարդգող»ի ուսերէն նետեցի «Համալսարանը»: Յետոյ մեկնեցայ Փարիզէն, եւ երբ վերադարձայ, «Յարդգող» բզիկ - բզիկ եղած էր թերթ հրատարակելու մարմաջէն: Կիրքերը հազիւ լռեցուցած, սկսեր էի վերակազմել «Յարդգող»ը սկզբնական խանդավառութեամբ, բայց յանկարծ բախում մը Զոմունեաց եւ «Յարդգող»ի միջեւ: Ժամանակ չունեցայ այլեւս «Ժող. Համալսարանով» զբաղելու: Եւ ամէն բան քայքայուեցաւ: Ատոնց պատմութիւնը, մանրամասն, ուրիշ առթիւ:

Այժմ, կարելի՞ չէ՞ վերահաստատել Ժող. Համալսարանը:

Երիտասարդական զանազան Միութիւններ կազմուած են Փարիզի մէջ եւ այլուր: Բոլորն ալ, իբրեւ գործունէութիւն, դասախօսութիւններ կը սարքեն շաբթուան մէջ որոշ երեկոներ:

Ծանօթ այդ դասախօսութեանց պատրաստութեան եւ ձեւին, արդարօրէն եւ խստիւ քննադատելէ առաջ Երիտասարդական այդ Միութեանց ղեկավարութիւնը, նախ պիտի պարզեմ նոր ծրագիր մը, ներշնչուած՝ Ժող. Համալսարանի պատմութենէն, յետոյ պիտի ներկայացնեմ երիտասարդական շարժումներու պատմութիւնը եւ դերը, թէ ի՛նչ կր հասկնանք երիտասարդութիւն բացատրութեամբ, ի՞նչ կը սպասենք երիտասարդութենէն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԹԱՏՐՈՆԸ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Խ. Հայաստանի սկզբնական շրջանին, ռուսական թատրոնի բեմադիրներէն հայազգի Վախթանկով եւ բանաստեղծ Վահան Տէրեան Մոսկուայի մէջ հիմնեցին թատերական սթուտիան: Անոնց վաղաժամ մահէն վերջ, Սթուտիան անցաւ նոյնպէս յայտնի եւ արժէքաւոր արուեստագէտՌուբէն Սիմոնովի ղեկավարութեան տակ որ մեծապէս օգնեց հայկական թատրոնի զարգացման: Անկէ վերջ Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը Երեւանի մէջ թատերական վարժարան մը բացաւ զոր վերջերս ընդարձակելով եւ զօրացնելով անուանեց Թատերական Ինստիտուտ, այսինքն թատերական բարձրագոյն դպրոց, որուն տնօրէնն է Վ. Վարդանեան: Հոս կրնան մտնել միջնակարգ դպրոց աւարտողները: Այս դպրոցը ունի երեք բաժանում, — Դերասանական, բեմավարական եւ թատերագիտական: Վերջին բաժանումին մէջ կը տրուի թատերական գրականութեան լայն ուսում, սկըսեալ յունական եւ հռովմէական թատրոնէն մինչեւ Վերածնունդի եւ արդի եւրոպական եւ ռուսական թատրոնները:

Թատրոնը Խ. Հայաստանի մէջ պետական դուրդուրանքի եւ օժանդակութեան առարկայ եղած է, որովհետեւ կառավարական շրջանակները, ժողովուրդի լայն խաւերը կրթելու եւ զարգացնելու լաւագոյն միջոցներէն մին կր նկատեն զայն:

Հայ թատերգութիւններու նիւթերը ընդհանրապէս միակողմանի բնոյթ կր կրեն, գրուած պարտադիր ոգիով եւ ձգտումներով եւ յաճախ գեղարուեստական մեծ արժէք չեն ներկայացներ: Կան սակայն յաջող գործեր ալ որոնք պատիւ կը բերեն հայ թատերական արուեստին:

Անշուշտ որ եւ է գեղարուեստական արտադրութիւն պէտք է ունենայ ընկերային վարդապետութիւն մը, փիլիսոփայական աշխարհահայեացք մը, հանրային խնդիր մը եւ կամ հետաքրքրական պարագաներ վերլուծող դէպքեր որոնց անմիջական կապ ունենան ընկերութեան հետ: Էականը՝ նիւթին մօտենալու ձեւն է, եւ տաղանդով ու արուեստով միայն կարելի է տալ մնայուն եւ վաւերական գործեր:

Ուրեմն՝ Խ. Հայաստանի մէջ թատրոնը թարմացած է եւ վերանորոգուած՝ ժողովուրդը ոգեւորող խնդիրներու վերլուծումներով: Ընկերային հարցերը կ'արծարծուին գեղարուեստական ճամբով տանելու համար ժողովուրդը դէպի որոշ նըպատակակէտ, ընդարձակելով անոր միտքի հորիզոնը:

Ամէն դարաշրջանի մէջ, թատերագիրները, իրենց գրութիւններով տարած են ազգերը կայան մը եւ հասցուցած որոշ բարձրութեան: Եսքիզէսը ազգային զգացումները հրահրելով տեսակ մը քարոզութիւն կատարած է: Միջին դարու սրբազան գաղտնաբանութիւնները կրօնական պրոպագանտի ծառայած են: Շէյքսփիրի թատերական ներկայացումէն վերջ յաճախ ամբոխը ցոյցեր կատարած է, ազդուելով անոր նպատակաւոր ողբերգութիւններէն:

Պարտադիր թատերախաղերը զուարճանալու համար չեն գրուած ու խաղացուած Խ. երկիրներու մէջ, այլ հաղորդելու ամբոխը բեմին վրայ մարմին առած արուեստի տիպարներուն հետ: Ժողովուրդը անոնց միջոցաւ գտած է իր իսկական հոգին եւ իր վերազարթումին ստուգութիւնը, ինչպէս նաեւ իր ճակատագրին տիրանալու հաւատքը:

Արուեստի բնագաւառին մէջ թատրոնը հզօրագոյն գործիքն է «մասսա»ներու մտաւոր եւ բարոյական կրթութեան համար: Ամբոխին լաւագոյն ղեկավարը բնազդն է, այն անկաշառ տարրը որ լաւի եւ վատի գնահատման ճշգրիտ չափանիշն է: Այս է պատճառը որ Խ. երկիրներու մէջ թատրոնը լաւատես է եւ կենսունակ, պայքարի եւ գիտակցութեան ոգիով կը ղեկավարուի:

Խ. Հայաստանի մէջ յաճախակի մրցանակներ եւ թատերական գրականութեան սատարող ընկերութիւններ կազմուած են եւ խոշոր գումարներ տրամադրուած այս ուղղութեամբ:

Մշտապէս տեղի կ'ունենան թատերական ասուլիսներ, հրապարակային ելոյթներ, հաւաքական ընթերցումներ եւ վիճաբանական ժողովներ թատերական երկերու որակն ու քանակը բարձրացնելու եւ ճոխացնելու համար եւ հասարակութիւնն ալ կր հետեւի մեծ հետաքրքրութեամբ:

Հայաստանի խորհրդային հանրապետութեան տարեդարձին առիթով պետական Խորհուրդի Արուեստի գործերու ընդհանուր Տեսչութիւնը բացած է թատերական մրցում, ժիւռին քննած է 35 թատերգութիւններ, առաջին մրցանակ տրուած չէ. Բ. մրցանակը շահած են Նայիրի Զարեանի «Արա Գեղեցիկ» եւ Վաղարշ Վաղարշեանի «Վանքաձոր», Գ. մրցանակը Վահան Շողերեանի «Զա. վահիր» եւ Լեւոն Սաղաթէլեանի «Կարմիր Մանեակը» թատերգութիւնները: Յանձնարարուած են բեմադրուելու Արա Արաքսմանի «Մեսրոպ Մաշտոցը», Վահան Խիւտավէրտեանի «Փիլիպպոս Ասլանովիչը» եւ Լեւոն Դաշտենցի «Մեծն Տիգրան»ը:

Սունդունկեանի եւ Շիրվանզատէի փառքերէն ի վեր շատ բան փոխուած է Խ. Հայաստանի թատերական արուեստին մէջ: Ջանանի«Շահնամէէն» մինչեւ Ա. Քաջվորեանի «Ռուզանը», «Գէորդ Մարզպետունին», Լ. Միքայէլեանի «Վարազդատը» եւ «Գողը», Արա Արաքսմանի «Անտառները շարժւում են»ը, «Հրաբխի վրայ»ն եւ«Զարմանալի մարդիկ»ը, Արմէն Գուլակեանի «Արշալոյսին»ը, «Ցասում»ը, «Մեծ բարեկամութիւնը», Ատոմ Շարերի «Սեւ լերան արտը», Դ. Դեմիրճեանի «Երկիր հայրենին», «Ֆօսֆօրային շողը», «Կապուտանը», «Գագիկ Բ.ը», Նայիրի Զարեանի եւ Տիգրան Հախումեանի գործերը:

Վերջին տարուան յաջողութիւններէն կը համարուի Վաղարշեանի «Օղակում»ը, գրուած քաղաքային կռիւներու շրջանին եւ «Վանքաձոր»ը որ կը ներկայացնէ կոլտնտեսական գիւղը պատերազմի օրերուն:

Ուշադրութեան առարկայ եղած է երգիծանքը: Պարոնեան շատ կը խաղացուի: Վերջերս յատկանշական կատակերգութիւններ բեմ ելան խոստմնալից գրողներու կողմէ, որոնցմէ կ'արժէ յիշել Արարատ Բարսեղեանը եւ Բաբայեան եղբայրները:

Խ. Հայաստանի բեմական արուեստէն դուրս եւ անկէ անկախ, մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն թատերական գործերու տարածման, իբրեւ ընթերցանութեան գիրքեր: Այս նպատակով բազմաթիւ թատերգութիւններ ղրկուած են ճակատ, մարտիկներու սնունդ եւ մխիթարութիւն, մանաւանդ բացառիկ խանդավառութիւն բաշխելու համար:

Խ. Հայաստանի բեմական արուեստը շատ յառաջդիմած է: Ռուսական դպրոցներու հետեւողութեամբ բեմայարդարումը, տէքորները, լուսաւորումը, պարը եւ ուրիշ յարակից մասերը ըրած են նուաճումներ, իսկ դերասաններու խաղարկութիւնը մեծ յառաջդիմութիւններ կը կատարէ:

Նոյնպէս թատերական քննադատները գիտակից են եւ լուրջ: Կ'արժէ յիշել հետեւեալ պարագան,— Մօտաւորապէս տասը տարի առաջ Խ. Ռուսաստան մեկնեցան Ֆրանսացի թատերագիրներ եւ գրագէտներ, անոնցմէ մէկը երկար յօդուածածաշարք մը տուաւ, Les Nouvelles Littéraires ի մէջ: Ի միջի այլոց գրած էր թէ Մոսկուայէն եւ Լէնինկրատէն վերջ Երեւանի մէջ է որ ամենակատարեալ խաղարկութեամբ թատրոնի ներկայացման հանդիպած էր:

Հայրենական պատերազմէն շատ առաջ, Մոսկուայի մէջ կազմակերպուեցաւ հայկական արուեստի տասնօրեակ, իսկ 1941 Յունիսին Մոսկուայի մէջ կրկին կազմակերպուեցաւ հայկական թատերական արուեստին 15օրեակը: Արուեստի այս երկու ցոյցերը արժանացան թէ հանդիսականներու եւ թէ մամուլի խանդավառ ընդունելութեան: «Փոքր ժողովուրդ եւ մեծ մշակոյթ»,— ահա Մոսկուայի թերթերու գնահատանքներու խտացումը:

Սփիւռքի հայութիւնը հրճուանք կը զգայ տեսնելով որ Խ. Հայաստանի թատրոնը հասած է նշանակալից բարձրութեան, անոր բովանդակութիւնը հարուստ է, արուեստը բարձր, իսկ հնարաւորութիւններով ընդարձակ: Կասկած չկայ որ ապագային շատ աւելի լայն նուաճումներ կ'ունենայ մեր սիրելի հայրենիքին թատրոնը եւ կը հասնի քաղաքակիրթ ուրիշ ազգերու թատերական արուեստի բարձրութեան: Որովհետեւ պետական խնամք եւ աջակցութիւն կը վայելէ ան, ինչպէս նաեւ մտաւորականներու դուրդուրանք եւ գիտակցութիւն, մասնագէտներու նուիրում եւ լուրջ փնտռտուքներ ու մանաւանդ ժողովրդական լայն

ՊՈՒՏ Ա ԾԻԾԱՂ

Հայրախնա՛մ Թուրքի...

Փա՛ռք Թանրըն: Թուրք սօֆթա խմբագիրները վերջապէս յիշեցին թէ՝ հայ ժողովուրդ մը գոյութիւն ունի իրենց երկրին մէջ: Թէ ամէն «ազատութիւն կը վայելէ» ան:

Այսօր, երբ Պոլսոյ Հայերը, ափ առած են Հայաստանի դրան թակոցը, քունէն նոր արթնցողի մը պէս, «հրդեհ կա՛յ» կը պոռան խմբովին:

Շոյանքն ու սպառնալիքը իրար կը հրմշտկեն թուրք մամուլի էջերուն մէջ:

— Ո՞ւր կ'երթաք, աղբարիկներ, մենք ձեզի ի՞նչ ըրինք, որ կ'ուզէք հեռանալ Թուրքիոյ պէս « ազատ - անկախ » երկրէ մը: Ի՛նչ կայ Հայաստանի մէջ: Գերի պիտի ըլլաք: Պիտի զղջաք: Ոչ դրամ շահիլ ոչ ալ հարստութիւն դիզել կայ հոն: Գոնէ Եւրոպա գացէք, ձեր միւս ազգակիցներուն մօտ, որոնք շատ երջանիկ եւ հարուստ դիրք ունին այն տեղ:

Որպէսզի չվերադառնաք եւ տիտիկ ընէք հոն, «վերադարձը արգիլուած» մակագրութիւնով անցագիր ալ կուտանք ձեզի:

— Ահա՛, ազգասէր եւ գործունեայ պաշ-փափազ մըն ալ տուինք ձեզի: Այնքան ազատ ձգած ենք զինքը, որ ուզածին պէս ձի կը խաղցնէ Պատրիարքարանին մէջ: Պէտք եղած պարագային ալ, ձեռքի տակէ կ'օգնենք իրեն: Իր թոռներն իսկ ապերախտ գտնուեցան այս մարդուն դէմ: Զինք լքած Հայաստա՛ն կ'երթան...

— Ի զուր մի՛ յոգնիք, «մենք ամէն բան գիտենք»: Գիտենք թէ՝ ո՛ր Հայը ինչ կալուած կամ հարստութիւն ունի հոս: Գիտենք ժամանակը թէ՝ երբ պէտք է խլել զանոնք իր ձեռքէն եւ «օրինական» ի՛նչ ձեւով: Մեր օրէնքները այնքա՛ն «արդար» եւ կատարելագործուած են՝ կողոպուտի մասին ...

— « Հայերու մէջ մուրացիկ չկայ»: Շատ աշխատեցանք որ ձեզի սորվեցնենք մեր այդ ազգային արհեստը, բայց դուք հաստ գլուխ էք: Տեսանք որ չէք սիրեր այդ ասպարէզը, ազնուօրէն կտրեցինք ձեր Հիւանդանոցին ձրի հացն ու միսը, որպէսզի ձեր արժանապատուութիւնը չվիրաւորենք: Բայց դուք ապրեախտ էք ...

— Ապրի՛ Թահթագալէցի կալվանիզնի Տիգրան պէյը: Մարդը երախտագիտութիւն ունի իր հայրենիքին հանդէպ: Սիրտը խաչած խեչափառ դարձաւ իր ազգակիցներուն անխելք ընթացքէն, եւ իսլամացաւ: Վաղը, աղուոր Թրքուհի մըն ալ կուտանք իրեն: Գոնէ այս մարդուն մեղքցէք եւ ետ կեցէք Հայաստան գաղթելէ:

— « Փոքրամասնութիւնները շատոնց հաշուեյարդարի ենթարկուած են Թուրքիոյ մէջ», իսկ մնացած « Հայերու մեծամասնութիւնը գոհ է Թրքական վարչութենէն»: Վկայ՝ վերոյիշեալ պայ Տիգրանը: Աղբարիկներ եւ քուրիկներ, ետ կեցէք գաղթելէ: Վերջէն պիտի զղջաք հա՛...

— Լաւ գիտցէք, որ չենք մոռցած, սա վերջին պատերազմի միջոցին, ձեր սարքած խաղերը՝ մեր պաշտելի բարեկամ Գերմանները մեր ձեռքէն առնելու համար: Փառք Ալլահին որ Ֆոն Փափէնի պէս անձնուէր բարեկամ տուած էր մեզի: Եկէ՛ք, խելօք մը նստեցէք ձեր տեղը: Վաղը ձեզի պէտք պիտի ունենանք՝ մեր Թրքավարի «քաջագործութիւնները» փորձելու համար ձեր վրայ...

— Աղբարներ, ի՞նչ գէշութիւն տեսաք մեզմէ: Ամէն ազատութիւն տուինք ձեզի: Զարդուելու, աքսորի եւ կողոպտուելու շնորհներն իսկ ձեզի յատկացուցինք բացառաբար...

— « Կը տեսնուի որ Հայերու մէջ, անցեալը չմոռցողներ կան տակաւին»: Ի՛նչ ոխակալ ազգ էք: Զարդուած մէկ միլիոն Հայերն իսկ ձեզի չափ ապերախտ չեղան: Ինչքա՛ն ազնիւ էին անոնք, որ իրենց կեանքը տուին Թուրք սրբազան եաթաղանին տակ՝ իբրեւ օրինապահ քաղաքացիներ...

— « Մենք, Կարսն ու Արտահանը հանրաքուէով առինք»: Հայ բնակիչները, ջարդուելու վախէն փախուստ տալէ առաջ, իրենց ազատ կամքով տուին մեզի այդ հողերը: Ոչ միայն այս, այլեւ միւս հայկական նահանգներու բնակիչները, «հաշուեյարդարի ենթարկուելէ» առաջ իրենց քուէները տուած էին ի նպաստ Թուրք կառավարութեան: Այսօր, այդ հանգուցեալները ոչ մէկ պահանջ կը ներկայացնեն մեզի դէմ: Գոհ եւ երջանիկ են իրենց ներկայ վիճակէն: Պէտք է օրինակ առնէք անոնցմէ՝ եթէ կը յարգէք անոնց յիշատակը ...

×

Պոլսոյ, «Նոր - Լուր»ի Վահան Թոշիկեանը, որ հաւատարիմ հպատակ, շուքէն վախցող եւ մրջիւնի վրայ կոխելէ զգուշացող մըն է. յեղափոխական է դարձեր եւ իջած է հրապարակ՝ քաջաբար Հայուն իրաւունքները պաշտպանելու համար:

Եթէ կան տակաւին, Թուրքին «ազատամտութեանը» վրայ կասկածողներ, այս հայ խմբագրին ընթացքէն կրնան համոզուիլ թէ խօսքն ու մամուլը որքա՛ն ազատ են Թուրքիոյ մէջ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

խաւերու ոգեւորութիւն եւ պահանջկոտութիւն:

Հայ ժողովուրդը յաղթական դուրս եկաւ հայրենական պատերազմէն եւ վերակենդանացուց իր նախկին փառքն ու պատիւը:

Մեր աւանդական դիւցազնութեան խոյանքը հպարտացուց նախ իր զաւակները եւ յետոյ արժանացաւ միւս ժողովուրդներուն յարգանքին:

Հիմայ կը մնայ անցընել փոխանցման շրջանը եւ մտնել խաղաղ կեանքի մէջ. հայ թատրոնին, ինչպէս ընդհանրապէս հայ գրականութեան եւ արուեստներուն համար կը բացուին նոր հորիզոն, ներքին նոր գոյավիճակ եւ զարգացման փայլուն հեռանկարներ:

Փոթորիկէն վերջ՝ ստեղծագործ խաղաղ աշխատանքի վերադարձ: Հայ մարդը թրծուած ահաւոր պայքարի մէջ պիտի վերականգնէ իր երկիրը աւելի ընդարձակուած, աւելի ճոխ եւ մշակոյթով աւելի բեղուն:

Հայ գեղարուեստական գրականութիւնը հարուստ նիւթեր ունի մշակելիք, հայկական վերածնունդը խոր ապրումներ ունի արձանագրելիք:

Խ. Հայաստանի յաղթական եւ արգաւանդ քսանըհինգամեակը մեզի ամէն յոյս եւ հաւատք կը ներշնչէ:

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

«ՊԻՏԻ ԿՌՈՒԻՆՔ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՀԱՄԱՐ»

Արաբիոյ թագաւորը, Իպնը Սուուտ Եգիպտոսէն վերադարձին ունկնդրութեան ընդունելով Պաղեստինի արաբական պատուիրակութիւնը, յայտարարեց.

— « Երբեք հրէական պետութիւն մը կամ սիոնական գաղթավայր մը պիտի չհաստատուի Պաղեստինի մէջ: Մենք պիտի կռուինք Պաղեստինի համար: Պիտի կռուինք մեր կրօնքին եւ բոլոր Արաբներուն համար: Մենք պիտի զոհենք մեր եւ մեր զաւակներուն կեանքերը, որպէսզի Պաղեստինը մնայ արաբական եւ մահմետական»:

Թագաւորը աւելցուց թէ ժամանակին ըսած է Զըրչիլի եւ նախագահ Բոզվէլթի թէ պիտի չթոյլատրէ որ հրէական պետութիւն մը հաստատուի Պաղեստինի մէջ:

× Նոր խռովութիւններ ծագեցան Պաղեստինի մէջ: Ռումբ մը պայթած ըլլալով, 15 անգլիացի զինուորներ վիրաւորուեցան: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց քանի մը հարիւր կասկածելիներ եւ Երուսաղէմի շրջականները տարաւ, խուզարկելու համար: Ահաբեկիչները Հրեաներ են:

ՍՊԱՌԵԼՈՒ ՄՕՏ Է ԱՐԱԾԱՆԻ (Գ. դիրք) ՎԱՐՈՒՑԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հաշուական սխալի մը հետեւանքով, Փետր. 10էն սկսեալ պիտի ծախուի 100 Ֆրանքի (փոխանակ 75ի):

Նամուս

Անցեալ կիրակի Ազգ. Միութեան թատերախումբը ներկայացուց Շիրվանզատէի «Նամուս»ը: Ի՞նչ պիտի ըլլար հայ թատրոնը, արդէն այնքան խեղճուկ, եթէ չունենար Շիրվանզատէ մը: Հայ դերասանին գրպանը երբ կը սկսի պարպուիլ անմիջապէս ժողովուրդին կը հրամցնէ «Նամուս» կամ «Զար ոգի», եւ սրահը կը լեցուի, ինչպէս եւ դերասանին գրպանը: Շիրվանզատէ մեր «դասական»ն է եւ ժողովուրդը միշտ հաւատարիմ է անոր:

Սակայն ասիկա պատճառ մը չէ չափազանցելու: Հնութիւնները միշտ ալ յարգելի են, սակայն ինչո՞ւ Ազգ. Միութեան գեղարուեստական յանձնախումբը որ եւ է ճիգ չըներ նոր հեղինակութիւններ մէջտեղ բերելու: Այնքան ամո՞ւլ է արտասահմանի գրիչ շարժող երիտասարդութիւնը: Չկա՞ն նոր թատերախաղեր, արժանի բեմադրուելու:

Գալով «Նամուս»ի ներկայացման, իբրեւ ամբողջութիւն գովելի էր: Պէտք է ընդունիլ որ խումբին ներկայացումներուն որակը զգալապէս կը բարձրանայ հետզհետէ: Կը տեսնենք որ լուրջ աշխատանք կայ եւ փափաք աւելի լաւը փորձելու: Միակ ցաւալի երեւոյթը այն է որ շատ մը կարող դերասաններ եւ Բադրատունիի նման տաղանդաւոր արուեստագէտ դուրս կը մնան այդ խումբէն, ինչ ինչ պատճառներով:

Կիրակի օրուան ներկայացման թերութիւնը կը կայանար դերաբաշխութեան անհամեմատութեան մէջ... Անշո՛ւշտ պէտք է քաջալերել սիրողները, սակայն կարելի չէ մէկ օրէն միւսը անոնց յանձնել այնպիսի դերեր որոնք դժուարութեան պիտի մատնէին իրենք՝ դերասանները, այն ալ «Նամուս»ի մէջ, Շիրվազատէի մահուան տասնամեակին առթիւ ...:

Պ. Պօտոսեան ընդհանրապէս լաւ էր Բարխուդարի դերին մէջ, սակայն տկար՝ զօրաւոր տեսարաններուն մէջ: Նմանապէս Ա. Միսիրեան (Ռուստամ) անգոյն էր հոն ուր փոթորկոտ ապրումներ պէտք է ունենար: Նոյնը կարելի էր ըսել նաեւ Ս. Սուրէնեանի մասին, որուն մարմնաւորած Սէյրանը յաճախ թոյլ էր: Յաջող էին երկրորդական դերերու մէջ Ն. Պշտիկեան (Հայրապետ), Վ. Սվաճեան եւ Տ. Նշանեան, որոնք քիչ մը կը չափազանցէին իրենց գինովի դերերուն մէջ, եւ Ռ. Զարդարեան զոր կ'ուզէինք տեսնել լաւագոյն դերերու մէջ: Մասնաւոր գնահատանքի արժանի է դարձեալ Վ. Ալթունեան, որուն Սէրգէյբէկի տիպարը կատարեալ էր: Նոյնպէս Մ. Մանպաշ Մարտիրոսի դերով:

Գալով դերասանուհիներուն, առաջին տեղը պէտք է տալ Տիկին Ս. Նշանեանի (Սանամ): Առաջին անգամ կը տեսնէի զինքը ծեր կնոջ մը դերին մէջ: Գրեթէ անճանաչելի էր եւ սա լաւագոյն գնահատանքն է կարծեմ: Յաջող էին Տիկին Բ. Ազնաւորեան, Տիկին Պօտոսեան եւ Օր. Ալին Մաթէոսեան որ վարժ եւ ճիշդ կը խաղայ, բայց պէտք է զսպէ իր եռանդը քչիկ մը: Իսկ Օր. Ա. Էքիզեան Սուսանի դերով, լաւ էր անշուշտ, սակայն ինծի թուեցաւ նուազ լաւ քան նախորդ անգամները: Կարծես թեթեւ մը եւրոպականացուցած էր ամօթխած հայ աղջկան դերը:

Ինչ կը վերաբերի բեմադրութեան, երկրորդ արարը անյաջող եւ անպատրաստ էր: Դժբախտաբար մեր թատերասէր հասարակութիւնը շատ դէշ սովորութիւն մը ունի,— խնդալէն կը մարի այն տեսարաններուն, ուր պէտք է լար: Եթէ նոյնիսկ շատ լաւ խաղացուած ըլլան անոնք, մեծ զգուշութիւն պէտք է ընել առիթ չտալու այդ յարգանքի պակասին դէպի հեղինակը եւ դերասանները:

Հարսնիքի տեսարանը շատ լաւ անցաւ հակառակ իր դժուարութեան: Յիշատակելի էր Սէրգէյբէկ իր պարով:

ՄՈՒՇԵՂ

Ինչպէս կը գործեն

Պէյրութի «Ազդակ»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները Օգնութեան Խաչի գործունէութեան մասին:

Լիբանանի մէջ կանացի այս կուռ կազմակերպութեան շուրջ հաւաքուած են 1458 տիկիններ եւ օրիորդներ ու 115 պարմանուհիներ (Արծուիկ): Անոնց գործունէութիւնը կեդրոնացած է կրթական առողջապահական, շինարարական եւ այլ աշխատանքներու վրայ: Միութիւնը կ'օգնէ դպրոցներու եւ կարօտ դպրոցականներու, թեթեւցնելով թշուառ ընտանիքներու ծանր բեռը եւ փողոցէն փրկելով շատ մը մանուկներ: Բազմաթիւ դպրոցներու, առանց յարանուանական խտրութեան, սաներու եւ դրենական պիտոյքներու համար ծախսած են 9211 սուրիական ոսկի:

Կրթականի հետ զուգընթաց կը հոգայ աղքատիկ երեխաներու սնունդը (պնակ մը կերակուր), որմէ 1944—1945ին օգտուած են մօտ 700 երկսեռ աշակերտներ եւ 60 անտէր եւ անկար ծերեր, ամէն օր պնակ մը տաք կերակուր ստանալով: Ընդհանուր ծախք եղած է 11.722 սուրիական ոսկի:

Երկրորդ կարեւոր ձեռնարկը եղած է Դարմանատունը որ բացուած է Գարանթինա թաղին մէջ: Առողջապահական հաստատութիւն մըն է եւ կը հասնի շրջակայ թաղերու կարիքներուն: Դարմանատան ինչպէս նաեւ առողջապահական ձեռնարկներու համար ծախսուած է ընդամէնը 7435 սուրիական ոսկի:

Լիբանանի Օգնութեան Խաչը Բարեգործականի հետ կառուցած է Այնճարի մէջ Մայրանոցհիւանդանոց մը: Զորս սենեակներով եւ սրահով լրացած հիւանդանոց մըն է որու համար Օգնութեան Խաչը Ամերիկայի Կ. Խաչէն ստացած 3000 տոլարով ծախսած է 8541 ս. ոսկի:

Օգնութեան Խաչը գնած է Շթորա գիւղին մէջ 3000 մեթր հող եւ ծրագրած է այս հողին վրայ դպրոց - եկեղեցի շէնք մը կառուցանել, որ ամառները պիտի ծառայէ իբրեւ կազդուրման կայան չքաւոր եւ տկարակազմ երեխաներու համար: Եգիպտահայ Տիկին մը խոստացած է օգնել իրենց այս ձեռնարկին:

Այս խիստ օգտակար եւ փրկարար կանացի կազմակերպութիւնը ծրագրած է յառաջիկայ տարուան համար հիմնել կարուձեւի արհեստանոց մը, հայ կիներու եւ աղջիկներու գործ հայթայթելու համար, ինչպէս նաեւ մանկամսուր մը որուն շնորհիւ պիտի կրնան աշխատիլ այն մայրերը, որոնք իրենց ապրուստը ճարելու համար պարտաւոր են ուրիշներու խնամքին ձգել իրենց պզտիկները:

Օգնութեան Խաչը ընդհանուր մուտք ունեցած է 84.483 ս. ոսկի, իսկ ելք՝ 66.592 ս. ոսկի:

Ահա պերճախօս պատկեր մը նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ (պատմուածքներ): Գրեց՝ Զ. Մ. Որբունի, 170 էջ, գին 150 Ֆրանք: Կեդրոնատեղի՝ Հր. Բալուեան գրատուն, 43 rue Richer, Paris:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՇԿԵՐՈՅԹԸ

ՊՕՄՈՆ, (Յառաջ).— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր ճաշկերոյթով մը պատուել իրենց ծնողներն ու բարեկամները, Թռուա Լիւքի ծանօթ սրահին մէջ, որուն ճակատը զարդարուած էր հայկական եւ Ֆրանսական եռագոյններով: Ասոնց անմիջապէս տակը տեղ գրաւած էր Հ. Յ. Դ. զինանշանը պաստառի վրայ ասեղնագործուած: Սրահի մէկ անկիւնը զետեղուած էր նաեւ Հ. Յ. Դ. մեծադիր եւ ապակիով շրջանակուած զինանշանը: Յայտարարուած ժամանակէն առաջ իսկ հրաւիրեալները փութացած էին սրահ: «Նոր Սերունդ»ի վարչութեան կողմէ Վ. Տէրտէրեան գրաւոր ճառով մը պարզեց իրենց նպատակը, ապա սեղանապետ ընտրուեցան Պ. Պ. Գ. Ծերիկեան եւ Յովհ. Յակոբեան, որոնք մինչեւ վերջ ոգեւորեցին հաւաքոյթը: Եղան խմբերգներ, մեներգներ, արտասանութիւն եւ ճառեր: Բաժակներ պարպուեցան Հ. Յ. Դ. հիմնադիրներուն, վեթերան ընկերներու եւ Նոր Սերունդի կենացը:

Նոր սերունդի տղաքը տակաւին երէկ անփորձ երիտասարդներ էին, իսկ այսօր իրենց կարգապահութեամբ, կրթութեամբ եւ ուշիմութեամբ շատերու նախանձը կը շարժեն: Աջէն ու ձախէն նոր երիտասարդներ ամէն օր դիմում կը կատարեն, արձանագրուելու իրենց կազմակերպութեան մէջ: Յոյս կայ որ մօտ ատենէն կրկնապատկուի Նոր Սերունդի Պօմոնի կազմը:

Համակիրներու կողմէ նախօրօք նուէրներ եղած էին Նոր Սերունդին,— կողով մը թարմ պտուղ, հաւ մը, 4 շիշ շամփանեը եւ խոշոր երկու պնակ թերթանուշ, որոնց վրայ մակագրուած էր, նուէր Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ին: Ապա աճուրդի դրուեցաւ խոշոր պնակ մը թերթանուշ (պաքլավա), զոր շահեցան մեր բարեկամներէն Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հացագործեանները: Երկրորդ աճուրդն էր «Վարագայ վանք»ի շրջանակուած մէկ նկարը, հաւ մը եւ կողով մը թարմ պտուղ: Շահողն էին նոյնպէս Նոր Սերունդի բարեկամներէն Տէր եւ Տիկին Ս. Աշրաֆեանները: Աճուրդներէն գոյացաւ 29.000 Ֆրանքի գումար մը: Ներկաները գնահատելով Նոր Սերունդի տարած աշխատանքները, կրկին ինքնաբուխ նուէրներ ըրին եւ գումարը բարձրացուցին 40.000ի: Խրախճանքը շարունակուեցաւ մինչեւ դիշերուան ժամը 10.30, եւ ներկաները շնորհակալութիւն յայտնելով կազմակերպիչներուն ուրախ տրամադրութեամբ բաժնուեցան սրահէն:

Քանի մը խառնակիչ Հայեր դիմելով սրահին տիրոջ, ուզեր էին պղտորել անոր միտքը, բայց մնացին սեւերես: — Թղթակից

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի ընկերա-համակրական թէյասեղանը տեղի ունեցաւ յունուար 6ին, ժամը 2ին, Պար Էնթերնասիոնալի սրահին մէջ, ուր ընտանիքներ, մինչեւ իսկ շրջականերէն եկած, սեղանները գրաւած էին:

Կապոյտ Խաչի նախագահը, Տիկին Արաքսի Սուքիասեան խնճոյքը բացուած յայտարարեց շնորհաւորելով նոր տարին եւ Ծնունդը, որմէ յետոյ սեղանապետ ընտրուեցաւ Տիգրան Ստեփանեան: Շուտով ջերմ եւ ուրախ մթնոլորտ ստեղծուեցաւ սանուհիներու ու արենուշներու երգերով: Պ. Հմայեակ Գարեգինն ալ իր կատակերգութիւններով ուրախացուց հանդիսականները:

Տիկին Տէօքմէճեան, Պոմոնի վարչութեան ներկայացուցիչը, գրաւոր ուղերձով մը գնահատեց Պուլվար Օտտոյի եւ միւս շրջաններու խաչուհիներու աշխատանքը: Յետոյ խօսք առաւ Պ. Մաղաքիա Ասլանեան, պարզելով հայ տիկնոջ դերը Վարդանանցէն մինչեւ մեր օրերը: Ապա արենուշները հայկական տարազով կատարեցին խմբական պարերը, ջութակահար Պ. Հմայեակ Գարեգինի առաջնորդութեամբ: Ափսէ մը պաքլավա աճուրդի դրուելով գոյացաւ 11.000 Ֆրանք եւ մընաց Պ. Տէրտէրեանի: Թէյասեղանը ունեցաւ զուտ հասոյթ 20.375 Ֆրանք: Այս առթիւ կ'արժէ յիշել որ Խաչուհիները գնահատելի աշխատանք կը տանին: Նոր տարուան եւ Ծնունդի առթիւ 18.000 Ֆր. բաշխած են թաղին չքաւոր հիւանդներուն եւ որբերուն: Ուզած են նաեւ Ազգ. Ճակատի բացած դպրոցին աշակերտներուն նուէրներ բաժնել, սակայն Ճակատի վարչութիւնը մերժած է, մինչ մէկ ամիս առաջ միեւնոյն Կապոյտ Խաչը 2000 Ֆրանք տուած էր նոյն դպրոցին եւ ընդունած էին այն ատեն: — Թաղեցի

29,600 պատանդներու գնդակահարումը

Նիւրընպէրկի դատավարութեան յունուար 24ի նիստին մէջ, Ֆրանսական դատախազը պարզեց պատանդներու ձերբակալութեան եւ գնդակարութեան մանրամասնութիւնները: Այս առթիւ կարդաց Փարիզի զինուորական հրամանատարին՝ զօր. Շթուպնակէլի մէկ հրամանը որ կ'ըսէր.

— « Պէտք է ահաբեկել քաղաքացիները, եթէ իրենց դիմադրութեամբ աննպաստ գետին մը կը ստեղծեն գերման գրաւման համար, որովհետեւ մենք պետական վարդապետութեան մը վերածած ենք այն սկզբունքը որուն համաձայն անմեղները պէտք է տուժեն անոնց համար զոր գերման ոստիկանութիւնը չի կրնար ձերբակալել»:

Սպարապետ Քայթըլի մէկ հրամանն ալ կը պատուիրէր 50—100 համայնավարներ գնդակահարել սպաննուած գերման մէկ զինուորի համար: Այս հրամանին վրայ էր որ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ Հոլանտայի, Պելժիոյ, Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի մէջ: Գերման հրամանատարութիւնը մեծ պարգեւներ կը խոստանար մատնիչներուն: Դատախազը հետեւեալ թիւերը հաղորդեց միայն Ֆրանսայի մէջ գնդակահարուած պատանդներու մասին.— Փարիզ՝ 11.000, Լիոն՝ 3674, Մարսէյլ՝ 1513, Լիլ՝ 1143, Լան՝ 222, Ռուան՝ 658, Ռէնս՝ 35, Տիժոն՝ 1691, Փուաթիէ՝ 82, Սթրազպուրկ՝ 211, Ռէն՝ 974, Լիմոժ՝ 2863, Քլէռմոն Ֆէռան՝ 441, Մոնփէլիէ՝ 785, Պոռտօ՝ 806, Նանսի՝ 571, Մէց՝ 22, Նիս՝ 34: Համագումար 29.600 հոգի:

Դատախազը յետոյ պատմեց ամբողջ դիւղերու հրկիզումը եւ ուրիշ կազմակերպուած սարսափներ: «Հարիւրաւոր քաղաքացիներ սպաննուեցան, ձերբակալուեցան կամ աքսորուեցան: Պատանդներէն անոնք որ գնդակահարուեցան այբուբենական կարգով, ձերբակալուած էին պարզապէս անոր համար որ ձերբակալութեանց վայրին մէջ կը գտնուէին :Կ'աքսորուէին նոյնիսկ ամբողջ ընտանիքներ,— ինչպէս զօրավարներ Ժիռոյի, Ժոռժի եւ Ժիւէնի ընտանիքները»: Դատախազը եզրակացնելով, անձնապէս պատասխանատու հռչակեց Քայթըլը, Կէօրինկը եւ Ռիպպընթրոփը, եւ յայտարարեց թէ 40000 հոգի մեռած են Ֆրանսական բանտերուն մէջ, գերման հրամանատարութեան տակ: Յետոյ նկարագրեց զանգուածային «աւլտուքները» 1941 Դեկտեմբերին, 1942 Յուլիսին եւ 1944 Մայիսին, ուղղուած մասնաւորապէս Հրեաներու դէմ:

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ տնտեսական համաձայնութիւն մը կնքեցին, աւերեալ երկրին վերաշինութեան համար:

ԾԱՆՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ծագեցան Պոմպէյի մէջ: Սպաննուեցան 20 հոգի: Վիրաւորներուն թիւը 500ը կ'անցնի:

ՓԱՐԻԶԻ 80 « ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԵՐ»Ը պիտի փակուին երկուշաբթի օրէն սկսեալ: Միւս հանրատունները (119) Մարտ 15ին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ

Տնօրէններ ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ

6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օղի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր ազանգեր, պորսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ջութակահար Հայկ, քանոնի Պօղոս, ուտի Ալֆօնս եւ երգիչ Արթաքի կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Չորեքշաբթի օրերը:

Տխրունի

Նիւ Եորքէն հասած նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք մահը Քէփթըն Յարութիւն Խաչատուրեանի (Hach), գործօն անդամ Հայկ. Դատի Յանձնախումբին:

Հանգուցեալը ծանօթ էր իբրեւ թարգմանը զօր. Հարպորտի, երբ այս վերջինը ամբողջ Անատօլուն ճեղքելով Երեւան գնաց 1919ին, նախագահ Ուիլսընի հրահանգով, ամերիկեան հոգատարութեան խնդիրը քննելու համար: Յետոյ Պոլսոյ մէջ վարեց Ազգ. Խնամատարութիւնը, քէմալական շարժման ամէնէն վտանգաւոր օրերուն: Քանի մը տարի առաջ իր յուշերը հրատարակեց «Հայրենիք» ամսագրին մէջ,(դեռ չենք ստացած այդ թիւերը):

Անկեղծ հայրենասէր եւ քաջ անգլիագէտ, սրտանց նուիրուած էր Հայկ. Դատին յաջողութեան: Իր մահը, որ տեղի ունեցած է յունուար 13ին, մեծ կորուստ մըն է ամէն տեսակէտով:

Տակաւին առիթ կ'ունենանք խօսելու իր կեանքի եւ գործի մասին, մանաւանդ երբ ստանանք իր յուշերը որոնք պատմական շրջանի մը պատկերը կը պարզեն:

ՄԱՐՍԻԼԻԱՅԷՆ ցաւով կը հաղորդեն թէ Տիկին Աննա Շալճեանի մահէն ճիշդ ութ օր վերջ, նոյն օրը նոյն ժամուն (Յունուար 18ին) մեռած է իր զաւակը, ԳԱՌՆԻԿ ՇԱԼՃԵԱՆը, սգաւոր տան մէջ սուգ մը եւս աւելցնելով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին Studio Caumartinի սրահին մէջ: Դասախօս՝ Պ. Մկրտիչ Պարսամեան: Նիւթը՝ Գրական շրջան մը (1900 — 1914): Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Նոր Սերունդի խնջոյքը այս կիրակի 27 Յունուար, «Աղատ» սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Հրանդ Սամուէլ: Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին թառիստ Աբգար, Բենօ եւ Վրացի Կինտօն: Կը հրաւիրուին ընկերները եւ բարեկամները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տիկին Սիրաղարդ Պետիկեան կը ծանուցանէ թէ իր երկու հոգեհատորներուն ԹԱԳՈՒՀԻի եւ ՅԱԿՈԲի յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Կիրակի 27 Յունուարին, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, 3 Villa d'Orléans, (métro Alésia): Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտք 75 Ֆրանք:

Կը նուագէ թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, նուագ (ճաղ) եւ ճոխ պիւֆէ:

ԿՈՒԶԷՔ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՀԱՅ ՊԱՀԵԼ, — Հայերէն գրքեր նուիրեցէք, անոնց կարգին«ԶՈՅԳ ՄԸ ՀԷՔԵԱԹ» (120) եւ ԱՆՄԱՀ ՏԻՊԱՐՆԵՐ (80): Դիմել հեղինակին 38 rue du Ménil, Asnières (Seine) եւ գրատուններ Պարսամեան եւ Բալուեան, 46 եւ 43 rue Richer, Paris:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Մելինէ Երկանեան, Մկրտիչ եւ Կարապետ Թահմազեաններ կը փընտռեն իրենց մօրեղբայրը, Արամ Գասպարեան (Քըրշէհիրցի) որ մինչեւ 1939 կը գտնուէր Պիրէոն (Յունաստան): Տեղեկացնել Մկրտիչ Թահմազեանի, 23 rue Gazan, Paris (14): Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Մեր գաղութը 1938էն ի վեր զրկուած էր հայկական դպրոցէն: Սակայն մէկ տարիէ ի վեր ունինք Էսթրէսէնի թաղամասին մէջ Սահակ - Մեսրոպ անունով դպրոց մը, ուսուցչութեամբ Հ. Կ. Տէրմոյեանի: Դպրոցի երիտասարդ հոգաբարձութիւնը Յունուար 13ին Վիէնի քաղաքապետական թատրոնին մէջ կազմակերպած էր շատ գեղեցիկ հանդէս մը: Եօթանասունէ աւելի աշակերտ-աշակերտուհիներ փոխն ի փոխ բեմ ելան երգելու, արտասանելու եւ պարելու համար: Ներկայացուեցաւ «Զիւնծաղիկ» երգախառն թատրերգութիւնը, որուն կը մասնակցէր ութ հոգինոց նուագախումբ մը, ղեկավարութեամբ Պ. Վարդգէս Մխիթարեանի: Դերակատարները՝ իրենց յաջող խաղարկութեամբ, գեղեցիկ հագուստներով, իսկ երգիչները իրենց քնքոյշ ձայնով շատ հաճելի անակնկալ մը պատճառեցին ունկնդիր բազմութեան:

Կարճատեւ դադարէ մը վերջ, երբ ձեռնարկուեցաւ նուիրատուութեան, ներկաները մրցումի ելած էին կարծես: Քսանըհինգ վայրկեանի մէջ գոյացած էր արդէն 25 հազար Ֆրանք:

Աշակերտները մինչեւ այսօր ձրի յաճախած են դպրոց, շաբաթը երկու անգամ, իրիկուան ժամը 8—10: Միայն թէ՝ միշտ անպակաս եղած է Կապոյտ Խաչի անվերապահ քաջալերանքը, բարոյապէս թէ նիւթապէս: Թղթակից 1946

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Սէն Ժէրոմի (Մարսէյլ) Կրթական Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Աննա Շալճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.— Սէն Ժէրոմի Հայ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղ 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Յովհ. Պանտիկեան, Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէ, Ֆ. Հ. Ե. Միութեան Սէն Ժէրոմի մասնաճիւղ 500ական, Տիկին Էլիզ Վառնաճեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Զորպաճեան 300ական, Կ. Յ. Պետրոսեան եղբարք եւ Վ. Անտոնեան 200ական Ֆրանք: Նաեւ շնորհակալութեամբ ստացած ենք Շալճեան ընտանիքէն թաղիս դպրոցին համար 1000 Ֆրանք: Այս առթիւ պարտք կը զգանք յայտնելու թէ Շալճեան ընտանիքը 1946 Յունուարէն սկսեալ ամէն ամիս 200 Ֆրանք կը նուիրէ թաղիս դպրոցին, ի յիշատակ իրենց ծնողքին:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Միւթիւալիթէի շքեղ սրահին մէջ

Կիրակի, Յունուար 27ին, ժամը 3ին

Բեմադրութիւն Խորէն Փափազեանի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմական լաւագոյն ուժերուն եւ Պ. Գ. Զուլճեանի (Լիոնի Տրամաթիկէն), կը ներկայացուի

ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

(Սմբատ Բիւրատի)

Այս ներկայացման յաջողութեան համար ջանք չէ խնայուած: Տոմսերու համար դիմել Հ. Սամուէլ գրատունը եւ Ֆօթօ Ֆէպիւսին (23 Bld. Bonne Nouvelle):

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme 18

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mardi 29 Janvier 1946 Երեքշաբթի 29 Յունուար

ԻԷ ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4521-Նոր շրջան թիւ 250 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԽԵԼԻ ԼՈՒՐՋ

Երկրին ծանրակչիռ կացութիւնը կը հարկադրէ մեզ լրջութեան կոչ մը ուղղել բոլորին:

Լրջութիւն մեր չարժուձեւերուն, արտայայտութեանց եւ հանդիպումներուն մէջ: Ամէն բանէ առաջ՝ օրինակ առնելով տեղացիներէն, որոնք խոր մտահոգութեամբ կը հետեւին աննախընթաց տաղնապի մը ելեւէջներուն:

Անշուշտ այս ճգնաժամն ալ վախճան մը պիտի ունենայ: Զոհ՝ աշխարհասասան պատերազմի մը ահաւոր ցնցումներուն, Ֆրանսան չէր կրնար ամէն բան կարգի դնել մէկ օրէն միւսը: Աւերներ, քանդումներ, կազմալուծումներ կան որ տարիներու կը կարօտին, դարմանուելու համար:

Ամէն բանէ առաջ քայքայուած են երկրին տնտեսական ուժերը, արտադրութեան եւ փոխադրութեան միջոցները: Ելեւմտապէս խանդարուած է հաւասարակշռութիւնը: Արտակարգ միջոցներ բաւական չեղան հաւասարակշռելու զայն, ոչ ալ պահելու Ֆրանքին դէմը: Մ. Նահանգներուն դրամական եւ նիւթական աջակցութիւնները կաթիլ մը ջուր են նիւթական աշակցութիւններ կաթիլ մը ջուր են եւ առժամեայ դարման:

Բարոյական - հոգեբանական տեսակէտով ալ խախտած է հաւասարակշռութիւնը, իբրեւ հետեւանք բազմազան տառապանքներու: Մարդիկ ի ղուր հրաշքի մը կը սպասեն:

Բուն հրաշքը ժողովուրդը ինքն է որ պիտի գործէ, ինչպէս դերութեան շրջանին:

Շատ բան կախում ունի «երեք Մեծերու» — երեք յաղթական հոսանքներու փոխադարձ յարաբերութիւններէն: Որքան առեն որ անոնք միասնաբար կը գործեն, ընդհ. ալեկոծութեան մէջ, դժուար պիտի չըլլայ անցընել փոխանցման շրջանը: Գոնէ մինչեւ նոր Սահմանադրութեան հաստատումը եւ երեսփ. ընտրութիւնները:

Աշխարհ, ծանր պատասխանատուութեան տակ են երեքն ալ, իրենց կազմակերպուած ուժերը: Եւ երեքն ալ կը զգան այդ ծանրութիւնը: Առաջին յաղթականը, համայնավար կուսակցութիւնը, Հոկտեմբեր 21ի ընտրութիւններէն ի վեր միշտ կը յիշեցնէ թէ պատրաստ է առանձնելու ամէն պատասխանատուութիւն: Մինչեւ իսկ դահլիճին կազմութիւնը, ինչպէս առաջարկեցին երկու անգամ:

Եթէ այս անգամ ալ հաւանեցան միւս երկուքին հետ միասին վարել երկրին ճակատագիրը, պատճառն այն է որ իրենք ալ նկատի կ'առնեն արտաքին ազդակները:

Ի վերջոյ Ֆրանսան չի կրնար մեկուսանալ, տակնուվրայ իր ահաւոր հոգերուն մէջ, ոչ-բարեացակամ աշխարհի մը դիմաց:

Ինչպէս չատ մը տեղական — նոյնիսկ Դիմադրական — թերթեր, նոյնպէս օտար մամուլը եւ մանաւանդ անգլեամերիկեանը անհամբեր կը սպասեն տագնապի ելքին: Շատերը յոռետես են, մասյ ենթադրութիւններով: Ուրիշներ կուսակցական կամ չհակակցական ակնոցով կը դատեն կացութիւնը: Բայց, բոլորն ալ կը խոստովանին թէ զօրաւոր Ֆրանսա մը հիմնական պահանջ է Եւրոպայի ապահովութեան եւ բարօրութեան համար: Մանաւանդ այն պահուն երբ ասպարէզ իջած է նոր ուժ մը, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը, որուն մէջ առաջնակարգ դեր մը կ'ինկայ Ֆրանսայի:

Մեղի կը մնայ մաղթել որ հիւրընկալ երկիրը այս փոթորիկին ալ անցընէ առանց արտակարգ ցնցումներու, չարունակելու համար իր վերելքը:

Մինչ այդ, անգամ մը եւս հրաւէր լրջութեան: Գաղութին բարիքն ալ այդ կը պահանջէ:

Զգուշանալ, մանաւանդ, սրճարանային մարդանքերէ: Եւ ուրիշ որ եւ է չարժումէ որ կրնայ դժդոհութիւն պատճառել:

Ցմոռնանք որ մեր դիմացը կը դտնուի հոգին վառած ժողովուրդ մը:

Մեր ներքին կեանքին ամրապնդումն ալ կը պահանջէ համբերութիւն եւ պաղարիւն, ինքնամփոփ աշխատանք:

Պէտք է հաստատուն դեմին մը ունենանք, դիմաւորելու համար ոչ միայն օրուան հոգերը, այլեւ գալիք պարտականութիւնները:

Ինչպէս ալ կարգադրուի Հայկ. Դատը — ընդարձակում հոգերու — ներդաղթ մը պիտի կազմակերպուի: Միայն այս ձեռնարկը ուժերու լարում կրնէ նշանակէ:

Շ.

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ Մ. ԱԶԳԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

3. Երբ 1918ի պատերազմը վերջացաւ, դաշնակից զինադադարները բազմաթիւ խոստումներ ըրած էին Հայերուն՝ ապահովելով զանոնք թէ պիտի ազատագրուէին թրքական տիրապետութենէն: 1920 Ապրիլին, Դաշնակիցներու Գերագոյն Խորհուրդը հրաւիրեց Սիացեալ Նահանգներու նախագահը որպէսզի, իբրեւ իրաւարար, գծէ Հայաստանի սահմանները՝ Վանի, Պիթլիսի, Կարնոյ եւ Տրապիզոնի նահանգներուն մէջ որոնք տակաւին Թրքական իշխանութեան տակ էին եւ որոնք, Նախազահին որոշման համաձայն, պիտի կցուէին դրացի Հայաստանի հանրապետութեան, այս վերջինը արդէն իսկ ճանչցուած ըլլալով, Դաշնակից պետութեանց կողմէ, իբրեւ անկախ ու դերիշխան պետութիւն:

Սեւրի Դաշնագիրը — որ ստորագրուեցաւ 10 Օգոստոս 1920ին՝ մէկ կողմէ Դաշնակից պետութեանց եւ Հայաստանի, միւս կողմէ Թուրքիոյ միջեւ — իր 88րդ յօդուածով կը վերահաստատէր Հայաստանի դերիշխան անկախութեան ճանաչումը: Մ. Նահանգներու նախագահը իր վճիռը արձակեց 1920 Նոյեմբերին, Հայաստանի յատկացնելով մօտ 40.000 քառ. մղոնի տարածութիւն մը: Յետագայ դէպքերու բերումով, սակայն նոյնպէս հանրապետութիւնը միացաւ Խորհրդային Միութեան:

Երկարատեւ ու չարաչուք յաղթամարտ Զինադադարէն մինչեւ Սեւրի դաշնագրին ստորագրութիւնը, դաշնակից պետութեանց — եւ նոյնիսկ Ազգերու Դաշնակցութեան — չհամութիւնը՝ Հայաստանի հոգատարութիւնը ստանձնելու, դաշնակից բանակներու կանխահաս մեկնումը Թուրքիայէն, Դաշնակիցներուն ձախողումը պինաթափ ընելու Թուրք հրոսախումբերը, յաղթական պետութեանց միջեւ փոխադարձ վստահութեան պակասը եւ մանաւանդ Մ. Նահանգներուն զըժկամակութիւնը պատասխանատուութիւններ ստանձնելու Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, այս բոլորը վիժեցուցին պետութեանց կողմէ նախապէս որոշուած որոշումները որոնք ձեւակերպուած են Սեւրի դաշնագրին մէջ: Յետագային Սեւրի դաշնագրին տեղ հաստատուեցաւ Լոզանի դաշնագիրը (24 Յուլիս 1923) որուն մէջ պատմութիւնը իր ղուր պիտի փնտռէ որ եւ է ակնարկ Հայաստանի մասին:

Այն դիւանագէտները որոնք քանակական թուականներու սկիզբը, կոչուած էին տնօրինելու փոքր ազգութեաց ճակատագիրը, յարմար նկատեցին մոռացութեան տալ քան թէ գործադրել իրենց յանձնառութիւնները հայ ժողովուրդին հանդէպ:

1920 Դեկտեմբերէն ի վեր Հայաստանը Խ. Միութեան բաղկացուցիչ հանրապետութիւններէն մէկն է, իր մօտաւորապէս մէկուկէս միլիոն բնակչութեամբ որ խմբուած է 12000 քառ. մղոնէն պակաս տարածութեան մը վրայ, մինչդեռ, տակաւին Թուրք տիրապետութեան տակ կը դտնուի հայութեան պատմական հողերուն մեծագոյն մասը՝ անմշակ, ամուլ եւ ու դրեթէ անմարդաբնակ:

4.— Հայկական հարցին լուծումը այսօր, կը պահանջէ.—

Ա.— Հարեւան Խ. Հայաստանի հանրապետութեան վերադարձնել հայկական նահանգները, այնպէս ինչպէս սահմանադծուած են 1920ին, Մ. Նահանգներու նախագահին կողմէ, համաձայն Սեւրի դաշնագրին: Այս պահանջին հակազդելու նպատակով յառաջ բերուած այն չարաչուք փաստարկութիւնը թէ հայութիւն չկայ այդ գաւառներուն մէջ, համարժէք է Թուրքիոյ ոճիրները օրինականացնելու: Այսօր աշխարհի վրայ կ'ապրին ոչ նուազ քան երեքուկէս միլիոն Հայեր, որոնց երկուքուկէս միլիոնը Խորհրդային Միութեան սահմաններէն ներս:

Բ.— Հայրենիք վերադարձնել եւ այնտեղ հաստատել մօտաւորապէս մէկ միլիոն Հայեր որոնք ողջ մնացած են առաջին Համաշխարհային Պատերազմի արհաւիրքէն եւ այժմ կ'ապրին օտար երկիրներ, մեծամասնաբար Մերձ Արեւելքի մէջ:

Գ.— Նիւթական համապատասխան հատուցում Թուրքիոյէն, ի հաշիւ այն բոլոր հանրային ու անհատականսեփականութեանց զրկս Թուրքական ազգայնացման, իրացուցչի կամ բռնադրաւեցին Առաջին Համաշխարհային Պատերազմէն առաջ, պատերազմի ընթացքին եւ պատերազմէն վերջը:

×

Ներկայացնելով հայ ժողովուրդին բաղձանքները Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Առաջին ընդհ. ժողովին Նախագահութեան, Դաշնակցութեան Գործադիր Մարմինը վստահօրէն կը հաւատայ թէ իրաւունքի ախոյեան հանդիսացող ժողովուրդները, պատեհ ժամուն քաջութեամբ ու վճռականութեամբ պիտի դիմաւորեն Հայկական Հարցը եւ արդարութիւնը պիտի գործադրեն հանդէպ ժողովուրդի մը որ կեանքի գերագոյն խնդիրներու մասին ցոյց տուած իր անյողդողդ հաւատարմութեան պատճառով կրեց ոճիրներուն ամէնէն քստմնելին զոր պատմութիւնը երբեք արձանագրած ըլլայ:

Զարհուրելի աղէտ մը եւ անցեալի դառն յուսախարութիւններ չեն կրցած փչրել հայ ժողովուրդին հոգին: Հեռու ընկճուելէ,, ան կը պահէ իր կենսունակութիւնը, եւ լիովին ու գիտակցօրէն հպարտ իր հինաւուրց պատմութիւնով, անխախտ հաւատք ունի իր ապագայի մասին:

Արդարութիւնը եւ ազգերու պատիւը կը պահանջեն որ Հայաստան դոհացում ստանայ:

Ընդունեցէք եւակն ...

Ստոր. Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԵՌԱԳԻՐ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Թրքահայ Դատի յանձնախումբը հեռագիր մը ուղղած է Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան նախագահին: Ահաւասիկ թարգմանութիւնը.—

« Թրքական Հայաստանը ազատելու խոստումը, որ ձեւակերպուեցաւ Միացեալ Ազգերու վարիչներուն կողմէ 1914—18ի պատերազմին առեն, չյարգուեցաւ Լոզանի ժողովին մէջ: Այս իրողութիւնը ամէնէն ազեատալի հետեւանքը ունեցաւ Ազգաութեան, Իրաւունքի, Քաղաքակրթութեան եւ Խաղաղութեան դատին համար: Ցանուն զանազան օտար երկիրներու մէջ ցրուած միլիոնաւոր Հայերու, կը խնդրենք Լոնտոնի ներկայ խորհրդաժողովին մէջ տալ արդար լուծում մը մեր Ազգ. Դատին, վճռելով Թրքական Հայաստանի չրջաններուն կցումը Խ. Հայաստանի նեղ տարածութեան, համաձայն նախագահ Ուիլսընի գծած սահմաններուն, որպէսզի դարմանուի բոլոր ժամանակներու ամենամեծ անարդարութիւնը»:

Փարիզը առանց լրագրի

Շաբաթ օրէն ի վեր ոչ մէկ օրաթերթ լոյս կը տեսնէ Փարիզի մէջ, իբրեւ հետեւանք ընդհ. դործադուլի մը որ կը խմորուէր տակաւին մէկ քանի օր հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին մէկ յաւելուածը, որ կը ծանուցանէ դահլիճին կազմութիւնը եւ վարչապետին ծրագիրը - նամակը: Քանի մը թերթեր ալ մեքենագիր թռուցիկներ հրատարակեցին, նամակի թուղթի մեծութեամբ, հաղորդելով նախարարներուն ցանկը:

Նոր դաւիճներ

Նոր վարչապետը, պ. Ֆէլիքս Կուէն, յայտնեցաւ դահլիճը կազմել շաբաթ իրիկուն ուշ առեն: Ահաւասիկ նոր նախարարներուն ցանկը. —

Վարչապետ առժամեայ կառավարութեան եւ նախարար ազգ. պաշտպանութեան՝ Ֆէլիքս Կուէն, փոխ - վարչապետներ (անպաշտօն նախարարներ) Մորիս Թորէզ (համայնավար) եւ Ֆրանսիսք Կէ (M. R. P.), արտաքին գործերու նախարար՝ Պիտօ (M. R. P.), դատական՝ Թէթժէն (M. R. P.), բանակներու՝ Էտմօն Միւլէ (M. R. P.), ներքին՝ Լը Թրոքէր (ընկերվարական), սպառազինութեանց՝ Շարլ Թիլեօն (համայնավար), ազգ. տնտեսութեան եւ ելմտական՝ Անտռէ Փիլիփ (ընկերվարական), հողագործական՝ Թանկի Քռիժան (ընկերվարական), ճարտարագործական արտադրութեան՝ Մարսէլ Փօլ (համայնավար), կրթական՝ Մարսէլ Նէկկէն (ընկերվարական), հանրօգուտ շինութեանց եւ փոխադրութեանց՝ Ժիւլ Մօք (ընկերվարական), թղթատարական՝ Ժան Լըթուռնօ (M. R. P.), գաղթային՝ Մառիուս Մուտէ (ընկերվարական), աշխատանքի՝ Ամպռոուազ Քռուազա (համայնավար), առողջապահութեան եւ բնակչութեան՝ Ռոպէռ Փռիժան, վերաշինութեան եւ քաղաքաշինութեան՝ Ֆռանսուա Պիյեռ (համայնավար), նախկին ռազմիկներու եւ պատերազմի զոհերու՝ Լուռան Քազանովա (համայնավար), պարենաւորման՝ Լոնչանպոն (անկախ): Մորհրդական վարչապետութեան եւ նախարար տեղեկատուութեանց՝ Կասթոն Տէֆէռ (ընկերվարական, երեսփոխան Մարսէյլի), խորհրդական աշխատանքի նախարարութեան՝ Մառիուս Փաթինօ (համայնավար), խորհրդական ազգ. տնտեսութեան՝ Ալպէռ Կաղիէ (ընկերվարական), խորհրդական ճարտարագործական արտադրութեան եւ ածուխի՝ Օկիւստ Լըքէօռ (համայնավար): Մորհրդականի երկու պաշտօնները բաց կը մնան:

Խիստ կրճատումներ պետական ծախքերու

Դահլիճին կազմութենէն առաջ, վարչապետը ազդու նամակ մը ուղղած էր Սահմանադիր ժողովի երեք մեծ հոսանքներու խմբակցութեանց — համայնավար, ընկերվարական եւ M. R. P., պարզելով կացութեան ծանրութիւնը եւ պահանջելով անոնց ձայնը տալ իրենց դիրքը: Այդ նամակը մի եւ նոյն առեն ծրագիրը մըն է: Ահաւասիկ հիմնական մասերը. —

Ելմտական վերակազմութեան ծրագիրը զոր անհրաժեշտ կը համարիմ անյուշտ մասնաւորապէս խիստ է եւ չեմ ժխտեր անոր հակազդեցութիւնը հանրային կարծիքին վրայ զոր լուսաբանելու քաջութիւնը չեն ունեցած ազատագրութենէն ի վեր: Ներկայ կացութիւնը, որուն ծանրութեան վրայ պարտաւոր եմ անմիջապէս երկրին ուշադրութիւնը հրաւիրել, անոր ներկայացնելով անկեղծ եւ կատարեալ հաշուեկշիռ մը, թէ ելմտական եւ թէ տնտեսական տեսակէտով, կը պահանջէ ծայրագոյն խստութիւն, անյապաղ: Այն ճիգը որուն պէտք է հրաւիրել ազգը, գլխաւորաբար պէտք է ձգտի սահմանափակել կենցաղ մը որ յայտնապէս կը զէշ կ'անցնի իր նիւթական աղբիւրները: Հանրային ծախքերու կրճատումը պիտի կատարուի թէ զինուորական եւ թէ քաղաքային վարչութեանց մէջ:

Ի ՀԱՐԿԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԴԱԴրի

Ինչ կը վերաբերի զինուորական ծախքերուն, պէտք է ոչ միայն վերջ դնել այն մսխումներուն որ կ'ըմբոստացնեն հանրային կարծիքը, այլեւ իրական դաղար մը կատարել մեր սպառազինութեան ճիգին մէջ: Այդ ճիգը պիտի վերսկսինք եւ պիտի զարգացնենք, երբ մեր արտադրութիւնը միջոցներ ճարէ: Այս ճակատին վրայ կարելի է յատկել 40 միլիառ ֆրանքի խնայողութիւն մը:

Այսօրուընէ սկսեալ, օրինակ մինչեւ մէկ տարի, կը խորհիմ ընդհատել շատ մը ռազմական շինութիւններ, զինուորական արտադրութեանց գործարաններր յատկացնել քաղաքային գործերու: Կը խորհիմ նաեւ արձակել 1943ի զօրադասը, եւ, ի հարկին, հրաժարիլ որ եւ է զօրակոչէ, որպէսզի առաւելագոյն չափով տրամադրելի բանուկներ ունենանք արտադրութեան համար:

Նոյնքան խիստ կրճատումներ անհրաժեշտ են մեր նախարարական պաշտօնատուններուն մէջ:

Զանոնք իրականացնելու համար, ելմտական նախարարը պէտք է բացառիկ իրաւասութիւններ վայելէ: Ան պէտք է իրաւունք ունենայ զանգուածօրէն կրճատելու նախատեսուած վարկերը, նոյն իսկ ընդելու կարգ մր պաշտպարկութիւններ եւ վարչութիւնները, որոնց պահպանումր չի համապատասխաններ մեր ներկայ կացութեան:

ՅԱՒԱԶ.— Տեղի անձկութեան պատճառով, նամակին մնացեալ մասը կը յետաձգենք վաղուան: Երեք մեծ կուսակցութիւններըանմիջապէսպատասխանեցին այս նամակին, ստանձնելով ամէն պատասխանատուութիւն, ընկերվարականները՝ առանց վերապահութեան, համայնավարները եւ կաթոլիկ հանրապետականները (M. R. P.) կարգ մը դիտողութիւններով:

ԻՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ

Միացեալ Ազգերու խորհրդային պատուիրակութիւնը նամակ մը ուղղելով Ապահովութեան Խորհուրդին, մերժեց նկատի առնել իրանեան կառավարութեան բողոքադիրը: Այս առթիւ յիշելով 1921ի եւ 1942ի ռուսեւիրանեան դաշնադիրները, կը մեղադրէ Իրանի կառավարութիւնը թէ հակախորհրդային պայքար կը մղէ, ինչպէս Ռըզա Շահը: Նամակը անհիմն կը հռչակէ Իրանի կառավարութեան այն մեղադրանքը թէ Խ. Միութիւնը միջամտած է երկրի ներքին գործերուն:

Ուշինկթըն հասած լուրերու համաձայն, Ատրպատականի խորհրդային զօրքը աւելցած է 10 առ հարիւր համեմատութեամբ, յունուարէն ի վեր: Կնքուած պայմանագրութեամբ դաշնակից զինուորները պէտք է հեռանան մինչեւ մարտ 2, բայց Մոսկուա պաշտօնապէս ընդունած չէ այս պայմանը, իբրեւ հետեւանք նոր դէպքերու: Ամէն պարագայի մէջ, Խ. Միութիւնը կը սպասէ որ նախ անգլ. զինուորները հեռանան:

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Ատրպատականի ժողովրդական կուսակցութիւնը հետզհետէ դէպի անջատում կ'երթայ: Թաւրիզի մէջ հրատարակուած զեկոյց մը կր ծանուցանէ թէ նահանգին կառավարութիւնը այսուհետեւ ինք պիտի կնքէ առեւտրական դաշնագիրները: Կը նշանակէ թէ այդ հարուստ նահանգին արտադրութիւնները պիտի ղրկուին Ռուսիա, փոխանակ Թէհրանի որ մինչեւ հիմա կը կարօտէր Ատրպատականի: Այս նոր քաղաքականութիւնը սկսաւ անցեալ Սեպտեմբերին, երբ ապստամբները դրաւեցին Ատրպատականը, փոխադարձաբար ընդելով մաքսատուրքերը Ռուսիոյ համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Փիլոնի տեղ, որ պարտադրուած էր 80 տարի առաջ, Պիոս Թ. պապին կողմէ, չատ մը կաթոլիկ եկեղեցականներ կ'առաջարկեն կիսա քաղաքային հագուստ հագնիլ: Հաւանական չէ որ Պապր հաւանի, գոնէ առ այժմ:

ԼԻՒՆԻՆ ՀԵՏ առաջին հաղորդակցութիւնը հաստատուեցաւ ամերիկացի դնդապետի մը կողմէ, «ռատոր»ի միջոցաւ, ինչպէս կը ծանուցանէ Մ. Նահանգներու պատերազմական նախարարութիւնը: Այս յաջողութիւնը նոր հորիզոններ կը բանայ դիտութեան եւ զինարուեստի համար: Երկրին լուսնի հեռաւորութիւնը 362.700 քիլ. է: Ռատոր ճառագայթները կը սուրան լոյսի արագութեամբ, 300.000 քիլոմեթր, մէկ երկվայրկեանի մէջ:

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԸ պիտի վերադարձնեն ինչ որ դողցած են իրենց գրաւած երկիրներէն:

ՊԵՐԼԻՆԻ ընկերվարականները մերժեցին ձուլուիլ համայնավարներուն հետ, որոնք կ'առաջարկէին բանուորական միակ կուսակցութիւն մը կազմել: Երկիրը չորս մասի բաժնուած ըլլալով, կարելի չէ ընդհ. ժողով գումարել:

ԱՆԳԼԻՈՑ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՆ ալ մերժեցին համայնավարներուն ձուլման առաջարկը, ինչպէս դրած էինք: Այս առթիւ քուէրկուած բանաձեւը կ'ըսէ թէ «չի կրնար ընդունիլ թեկնածուԹիւնը ուրիչ քաղաքական կուսակցութեան մը որ տարբեր փիլիսոփայութիւն, ծրագիր, ղեկավարութիւն եւ կազմակերպութիւն ունի: Վերջին 25 տարիներու դէպքերը որ եւ է կասկած չեն ձգեր թէ համայնավար կուսակցութեան անմիջական ծրագիրը եւ հեռաւոր նպատակները հապճեպ կր տարբերին մերիններէն: Վերջին ընտրութիւններն ալ հաստատեցին թէ բանուորական միացեալ շարժում մը իրապէս կազմուած է Մեծն Բրիտանիոյ մէջ, աշխատաւորական կուսակցութեան ետին: Ուրեմն համայնավար կուսակցութեան կը մնայ խոստովանիլ իր պարտութիւնը, լուծել իր կազմակերպութիւնը եւ յանձնարարել անդամներուն որ անհատապէս թեկնածու ներկայանան աշխատաւորական կուսակցութեան»:

Նիւ ԵՈՐՔի կարնոյ Հայրենակցականին հանդուստի համար գրաւոր դիմում ընող հայրենակիցներէն կը խնդրուի դիմել Mr. Simon Aghabalian, 213 rue de l'Ermitage, Montreuil S)S (Seine) իրենց բաժինը ստանալու համար:

«ՄԱՐՍԷՑԵԷԶ»Ի ՏՆՕՐԷՆԻՆ ՆԱՄԱԿԸ

Ինչպէս գրած էինք, «Լա Մարսէյեէզ» թերթի յաջորդական երեք թիւերուն մէջ լոյս տեսած հայանպաստ յօդուածներուն առթիւ Գաղթ. կեդր. Ցանձնախումբի եւ Գաղթ. Մորհուրդի նախագահները չնորհակալութեան նամակներ ուղղած էին յիշեալ թերթի տնօրէնին: Այս վերջինը, պ. Մ. Կիզար, հետեւեալ պատասխանը ղրկած է Գաղթ. Մորհուրդի նախագահ ընկեր Հրանտ Սամուէլի.

Մարսէյլ, 21 Յունուար 1946

Պարոն նախագահ, մեծապէս զգածուած ենք ձեր նամակէն, որով կը յայտնէիք թէ մեր աշխատակից պ. Վէրնէօյլի յօդուածներուն հրատարակութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերած է հայ դաղութին մէջ:

Մեր նպատակն է եղած ճանչցնել մեր հաղարաւոր ընթերցողներուն թէ ինչ կը ներկայացնէ ազատութեան սիրահար հայ ժողովուրդը, որ այդ իսկ պատճառով կրնայ ապահով ըլլալ թէ ամենաբարեկամական ընդունելութիւնը պիտի գտնէ մեր թերթին մէջ»:

ՄԵՐ ԾԱՂԿՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Անցեալ Կիրակի Մրխմեան դպրոցի աշակերտները թէյասեղան մը սարքած էին նոր տարուան առթիւ: Հաւաքուած էին աշակերտներու մէկ մասը միայն, իսկ միւս մասը կր բացակայէր իրենց ծնողներով: Ժամը 3ին ուսուցչուհի Ա. Մաչիկեան հանդէսը բանալով ցաւ յայտնեց բացականերուն համար: Ցետոյ սկսաւ երգերու, արտասանութիւններու չարքը: Ցառաջադէմ աշակերտներու բաշխուեցան մրցանակներ: Բոլոր աշակերտներու բաշխուեցան կարկանդակներ որոնց մեծ մասը պատրաստած էին ծնողները:

Հ. Բ. Ը. Միութեան ներկայացուցիչը, պ. Օննիկ Թադէոսեան խօսք առնելով թելադրեց ծնողներուն որ հոգ տանին իրենց զաւակներուն հայերէն դասերու պատրաստութեան, այսպիսով օդնած կ'ըլլան ուսուցչուհիներու աշխատանքին: Շեշտեց նաեւ որ աշակերտներու թիւը չատ է եւ սրահը եւ ուսուցչուհիները անբաւական են: Հոդատար մարմինը եւ Հ. Բ. Ը. Մ. միասնաբար կ'աշխատին ուրիչ սրահ մր ճարելու եւ դպրոցը աւելի լաւ պայմաններու մէջ դնելու համար:

Ամուրդի դրուեցաւ բաղ մը որ բարձրացաւ աւելի քան 6000 ֆրանքի: Շահեցաւ պ. Արտաչէս Ցակոբեան, գերութենէ նոր վերադարձած:

Լրատու

ՄԱՐՍԷՑԼԻ Նոր Սերունդի անդամներէն ընկ. Գուրգէն Քրմոյեան յաջողութեամբ աւարտած է իրաւաբանութեան համալսարանը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՑԼԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ԺԱ. դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի 30 Յունուար իրիկուան ժամը 7ին Café Noaillesի ներքնասրահին մէջ: Դասախօս՝ պ. Հ. Բալուեան (Փարիզէն): Նիւթ՝ Խ. Աբովեան եւ իր «Վէրք Հայաստանի»ն:

ՓԱՐԻԶԻ Հայոց Կրօնական Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը Փետրուար 3ին, կիրակի օր, ժամը ճիշդ 14.30ին, Ս. Ցովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:

Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին Studio Caumartinի սրահին մէջ: Դասախօս՝ պ. Մ կրտիչ Պարսամեան: Նիւթը՝ Գրական շրջան մը (1900 — 1914): Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ԸՆԿԵՐ Ա. ԳԻՒԼԱՆԴԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ 300 ֆրանք կր նուիրէ ընկեր Արշաւիր Հաբէլեան (Լիոն) Վէթերաններու Ֆոնտին:

«ՑԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Մարսէյլէն պ. Նչան Միւճէրիտեան մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ պ. Գարամանուկեանի, Լիոն:

ՊՐԻԻԿՍԷԼԷՆ Հ. Աւետիսեան կը փնտռէ մօրեղբայրը՝ Շահէն Ցակոբեան եւ հօրեղբօրորդին՝ Լեւոն Մարտիրոսեան (Վանեցի, Քոզանի գիւղէն), որոնցմէ բաժնուած է 1917ին, Ամերիկա St. Louis: Տեղեկացնել խմբագրութեանս: Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՑԱՐՈՒԹԻԻՆ)

28 Rue Kamponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, ընտիր օղի եւ եղս ազանդեր: Հինգշաբթի օրը գոց է:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՅԱՌԱՋ

ԳՐԵՔ-ԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mercredi 30 Janvier 1946 Չորեքշաբթի 30 Յունուար

ԺԸ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4522-Նոր շրջան թիւ 251 խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՎԻ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԸ»

Քանի մը օր է որ Փարիզ հասած եւ Ծախու հանուած է «Սովետական Հայաստան» ամսագրին 1945 Սեպտեմբեր թիւը: Ուրեմն վեց ամիս վերջը: Տպագրութիւնն է ուշացած, թէ առաքումը:

Այս անգամ աւելի խնամուած, թէեւ քարոզչականրովանդակութիւն մը կը ներկայացնէ ամսագիրը, որ կոչուած է Հայաստանը ներքին կեանքը եւ մասնաւորապէս մշակոյթը ծանօթացնելու Արտասահմանի:

Վերի խորագիրը կ'առնենք կարճ ուսումնասիրութենէ մը: Հեղինակը՝ Գուրգէն Սեւակ, «Հայոց լեզուի ամբիոնի վարիչ Երեւանի պետական համալսարանին մէջ»:

Ճօղուածագիրը փառաբանելով հայերէնի ժողովրդականացումը եւ զարգացումը իբրեւ պետական լեզու, խորհրդային իշխանութեան օրով, կը պարզէ անոր աստիճանական հարստացումը եւ արդիացումը:

Քանի մր հատուածներ, մեր հայերէնով.—

1. Առօրեայ բառապաշարէն դուրս մնացին, անգործածական կամ սակաւ գործածական դարձան հին կենցաղի եւ հին իրաւակարգերեւոյթներն արտայայտող բազմաթիւ բառեր (թաղապետ, ռստիկան, մահազդ, գաւառ, խաղաքաղաքացի, երէցփոյս, կոռ, գղիր եւն.):

2. Ստեղծուեցան կամ յոյժ (հո՛ւյժ) գործածական դարձան սովետական նոր հասարակակարգը ու կենցաղը արտայայտող անհամար բառեր (շրջան, ժողովրդական, կոմբսար, սովետ, կոլտնտեսութիւն, աշխոյժ, հարուածային, շքանշանակիր, բանբղթակից, հրամանագիր, գործարկել, ելեկտրակայան եւն.):

3. Կատարուեցան անհրաժեշտ նոր փոխառութիւններ դրաբարէն (պարէտ, գոյ, հեծան, արկ, հաստոց, ի փառս, ի բարօրութիւն, յանուն եւն.) եւ ժողովրդական բարբառներից (դահուկ, չմուշկ, տէրութիւն, էտել՞ եւն.):

4. Հայերէնի բառակազմութեան օրէնքներով ստեղծուեցան հազարաւոր նոր բառեր (կերպար, տեղաւէտ, բնագիծ, բացառեալ, հրակնատ, համակեդրոնացում, գործարկել, թաղարկել, ջրարկել, գոյավիճակ եւն.):

5. Կատարուեցան բազմաթիւ նոր փոխառութիւններ,— Բոլշեւիկ, կոլխոզ, միլիցիոներ, ռստիօ, փիզիկա եւն.:

կարճ կը կապենք, որոշած ըլլալով արտատպել ամբողջ յօդուածը:

Զենք ժխտեր, լեզուն ճոխացած է բազմաթիւ գնահատելի նորութիւններով, շնորհիւ դրաբարի եւ ժողովրդական բարբառներու դիտական ուսումնասիրութեան: Եթէ աչքի առջեւ ունայինք իրենց լիակատար բառարանը, մենք ալ պիտի գտագործէինք, տարածէինք չատ մը բառեր,— ինչպէս շինանիւթ, ժամկէտ (պայմանաժամ եւն.)

Դժբախտաբար, նոյնքան լայն տեղ կը գրաւեն, կը տիրապետեն սայթաքումներն ու վիպումները: Եւ այս՝ երկու հիմնական պատճառներով.—

Ա.· Վարդապետական: Ամէն բան օրուան կրգուսաբքին յարմարցնելով եւ մանաւանդ կապօրէն ընդօրինակելով ռուսերէնէ, կորնչուցածնէն իրենց դատելու, վերլուծելու անկախութիւնը երկմ ալ այնպէս էր, ցաւերուն օրով): Այլապ, ինչո՞ւ թանգարան պիտի նետէին «թաղապետ», «ոստիկան»ը (մէլիցիոնէ՛ր), «նահանգ»ը, «գաւա՜»ը, «քաղաքագլուխ»ը (քաղաքապետ) եւն.:

Բ.— Անտեսում լեզուի զարգացման օրէնքրու, մանաւանդ արեւմտահայ բարբառի հարստութեանց: Ճամառութիւն մր որ յաճախ կ'ինէ մինչեւ անյարատակ տգիտութիւն:

Ամէն անգամ որ իրենց երեսին կը զարնէ քննճռոնի օտարաբառութիւնները, լատինական - յունական - ֆրանսական կապկութիւններէն մինչեւ թաթարաբառութիւնները, սորվաց - փորիկ հատասխան մը ունին.— լեզուէ լեզու փոխառութիւն սովորական երեւոյթ է:

Ուրեմն պէտք է նորէն եւ նորէն բացատրել թէ՝ լեզու մը ուրիշ լեզուէ փոխ կ'առնէ, երբ անոր համապատասխան բառը:

Օրինակ, յօդուածագիրը պարծանքո՛վ կը չէ երկու «նոր» բայեր,— էվակուացնել (évacuer, պարպել), օկուպացնել (occuper, գրաւել):

Խնդա՞լ թէ լալ: Կր խօսինք տակաւին:

Շ

Ընկերային Ապահովութիւն

Գ.

Ուրիշ երկրի մը՝ Նոր Զելանտայի մէջ եւս Ընկերային Ապահովութեան դրութիւնը 8—10 տարիէ ի վեր մեծ յաջողութեամբ կը գործադրուի, մանաւանդ որ երկիրը հարուստ է եւ բնակչութիւնը քիչ (հազիւ 2 մլիոն): Աչխատաւորական կառավարութիւնը հիմնականիզոխութիւններու ենթարկեց երկրին տնտեսական եւ ընկերային կազմը, ընդլայնելով եւ բարելաւելով մանաւանդ ընկ. օգնութեան նախապէս գոյութիւն ունեցող օրէնքները: Հիմնական սկզբունքը նոյնն է. հատաքակնութիւնը պարտաւոր է ձեռք երկարել բոլոր անոնց որ ո եւ է պատճառով չեն կրնար իրենց ապրուստը հոգալ, նոյնիսկ եթէ Ընկ. Ապահովագրութեանց այս կամ այն պայմանը չեն լրացներ: Կարեւոր հատուցումներ նախատեսուած են անդրդուելիութեան, հիւանդութեան, արկածի, ծերութեան, մայրութեան եւ մահուան պարագաներուն: Հաստատուած է Բժշկական Աղջային Սպասարկութիւն մը որմէ ամէն ոք կրնայ ձրիաբար օգտուիլ: Անդամավճար չկայ: Պետութիւնը Ընկ. Ապահովութեան հիմնադրամին համար հարկերին հինգ կը դանձէ բոլոր եկամուտներէն: Եթէ հատաքուած դրամը չբաւէ, պետութիւնը կ'ամբողջացնէ:

Ընկերային Ապահովութեան ծրագրի գործադրութեան ձեռնարկած են նաեւ Անգլիայէն զատ, ուրիշ երկիրներ, իրենց հիմ ընդունելով Պիվերիճի ծրագրին դլխաւոր տրամադրութիւնները:

Պելճիքայի մէջ անցեալ Դեկտեմբերին ընդունուեցաւ օրէնք մը որ Ընկ. Ապահովագրութեան կ'ենթարկէ առ այժմ միայն վարձուորները: Հետզհետէ պիտի ապահովագրուին նաեւ անկախ արհեստաւորները եւ «անհեստապէս տկարները», ընդհանրապէս բոլոր անոնք որոնք տարեկան 36 հազար ֆրանքէն աւելի չեն չափեր:

Ընկերային Ապահովութեան Ֆրանսական ծրագիրը — Փարոտիի ծրագիրը — Աղջային ժողովին ԺԵ ՀԸ—բոնութեան ենթարկուեցաւ Ցուլիսին եւ կառավարութեան կողմէ ընդունուեցաւ Սեպտ.ին: Փարոտիի ծրագիրը Պիվերիճի ծրագրէն ներշնչուած ըլլալով հանդերձ, անոր ընդարձակութիւնը չունի: Առայժմ Ընկ. Ապահովագրութեանց բարենորոգում մը եւ զանազան անտուկներու միացումն է, քան թէ Ընկերային Ապահովութեան հիմնական ծրագիր մը: Մինչեւ հիմա առառաւելն 60.000 ֆր. չափով վարձուորները Ընկերային Ապահովագրութեանց ենթարկուած էին: Նոր ծրագրով 1946 Ցուլիսէն սկսեալ բոլոր վարձուորները անխտիր պիտի ապահովագրուին: Հետզհետէ անկախ աշխատաւորները, արհեստաւորները եւ պզտիկ վաճառականներն ալ այդ օրէնքին պիտի ենթարկուին:

Հակառակ անգլիական ծրագրին, անդամավճարը համեմատական պիտի ըլլայ ամսաթոշակին, ինչպէս եղած է մինչեւ հիմա Ֆրանսայի մէջ: Իրրեւ անդամավճար 12 առ հարիւր պիտի դանձուի վարձքին վրայ, որուն կէսը աշխատաւորը եւ կէսն ալ գործատէրը պիտի վճարեն: Ամէնէն բարձր անդամավճարը պիտի հաշուուի 120.000 տարեթոշակի վրայ, նոյնիսկ եթէ ենթական այդ դումարէն աւելի կը ստանայ: Բայց դրամատուրքերնիամ հատուցումը բոլորովին համեմատական պիտի ըլլայ անդամավճարին, առաւելագոյն անդամավճար տուողը նուազագոյնը տուողէն չատ աւելի դրամատուրք պիտի չստանայ: Աշխատանքի անկարողութեան պարագային օրական կիսավճարը (demi - salaire) որ մինչեւ հիմա 75 ֆրանքը չէր անցներ, առ առաւելն 150 ֆր. պիտի բլլայ: Մայրութեան, ծննդաբերութեան եւ այլ պարագաներու մէջ տրուած դրամատուրքը համեմատական յաւելում պիտի կրէ:

Գալով ծերութեան թոշակին, եթէ աշխատաւորը 60 տարեկանին դադրի աշխատելէ, վերջին տասը տարուան միջեւ թոշակին 20 առ հարիւրը պիտի ստանայ, իսկ եթէ 65ին դադրի՝ 40 առ հարիւրը:

Բժշկական տուրքէն կամ խնամքներէն հատատարապէս պիտի օգտուին բոլոր ապահովագրեալները: Հիւանդութեան ապահովագրութեան պայմանաժամը որ մինչեւ հիմա 6 ամիս էր, 3 տարիի պիտի բարձրանայ, ինչպէս կը նախատեսէ անդլիական ծրագիրը:

Մօտ ատենէն այժմ գոյութիւն ունեցող այլազան անտուկները պիտի ձուլուին: Աղջային կեդրոնական Անտուկ մը, իր տեղական եւ շրջանային մասնաճիւղերով պիտի վարէ Ընկ. Ապահովութեան երեք ճիւղերը՝ բուն Ընկ. Ապահովագրութիւնները, Աշխատանքի Արկածները եւ Ընտանեկան Ճատկաթոշակները: Այնպէս որ Աշխատանքի Արկածներու դէմ այժմ գոյութիւն ունեցող Ապահովագրական 400 մասնաւոր ընկերութիւնները պիտի լուծուին կամ պիտի ենթարկուին Ազգային կեդրոնական անտուկին: Պիտի անհետանան նաեւ կամ ուրիշ նպատակ պիտի հետապնդեն իրերօգնութեան ընկերակցութիւնները որոնք ապահովագրական անտուկներ կազմակերպած էին:

Ընկերային Ապահովագրութեանց համար գործատուներու եւ գործատէրներու վճարելիք ապահովագիներուն ընդհանուր դումարը 32 մլիառի պիտի հասնի այս տարի, ինչ որ ընդհանուր օրավարձերու մօտ 16 առ հարիւրն է, մինչ Անգլիոյ մէջ 10 առ հարիւրը պիտի չանցնի:

Իսկ ընտանեկան յատկաթոշակները, հաշուի առնելով վերջին յաւելումները, 44 մլիառը պիտի անցնին ...

Ընկ. Ապահովագրութեանց կեդրոնական, ինչպէս նաեւ տեղական անտուկներուն վարչութեան անդամներուն երկու երրորդը ապահովագրեալ վարձուորներու ներկայացուցիչները պիտի կազմեն: Իրականին մէջ ուրիշ սէնտիքաններն են որ պիտի վարեն Ընկ. Ապահովագրութեան կազմակերպութիւնը, ինչ որ թերեւս աւելի արդիւնաւոր պիտի բլլայ, քան պետական վարչութիւնը:

Ֆրանսական ծրագիրը առ այժմ բարենորոգում մըն է գոյութիւն ունեցող ապահովագրական կազմակերպութեան եւ նախաքայլ մը՝ դէպի ընկերային ընդհանուր ապահովութիւնը, որուն իրականացումը կը նախատեսուի 1947ին:

ԲԺ· ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Վարչապետին ծրագիր - Ճառակը

ՄՄԲ.— Ահաւասիկ մնացեալ մասը այն նամակին զոր վարչապետ Պ· Ֆէլիքս Կուէն ուղղած էր երեք մեծ կուսակցութեանց, պարզելով իր ծրագիրը եւ պահանջելով անոնց հաւանութիւնը:—

Երկար կանդ պիտի չառնեմ ուրիշ տնօրինութեանց վրայ որոնք ահրաժեշտ կր թուին ինծի եւ զոր կ'ամփոփեմ սատրեւ.—

Առժամապէս ընդհատել պետական եւ այլ պաշտօնեաներու աստիճանի բարձրացումը: Դադրեցնել նոր պաշտօնեաներու հաւաքումը մէկ վարչութենէն միւսը: Բարձրացնել տարիքի սահմանը՝ որ նշանակուած է հանգստեան կոչելու համար: Զանգուածային կրճատում ազգայնացուած հաստատութեանց ընդհանուր ծախքերու, կրճատում ազգայնացուած դրամատուներու մասնաճիւղերուն եւ պաշտօնեաներուն: Ցաւելում փոխադրութեան սակերու (բացի բանուորական բաժնեգրութիւններէ եւ նմանօրինակ սակացոյցներէ): Ցաւելում ածուխի գինի (բացի կազի, ելեկտրականութեան եւ մետաղագործութեան սահմանուած ածուխէն):

Այս ճիգերու ժամանակաշրջանին, ինքնին կը հասկցուի թէ օրավարձերը եւ թոշակները պէտք է մնան հաստատուն, խստութեամբ մը որ դժբախտաբար անհրաժեշտ է: Միայն յաւելուածական ժամերու սակացոյցները եւ անոնք որ կրնան քաջալերել արտադրութեան բարւոքումը կրնան յետադային վերաքննուիլ:

Ոչ նուազ խիստ միջոցներ պէտք է ձեռք առնուին ուտեստի եւ անհրաժեշտ պիտոյքներու մասին, կարելի եղածին չափ լայնօրէն դիմաւորելու համար օրավարձերու եւ թոշակներու համար նախատեսուած «պէօճաժ»ը: Այս առթիւ օրինակելի պատիժներ կը նախատեսեմ խափանելու համար սեւ շուկային նուաճումները զոր վճռած ենք անհետացնել այնպիսի ատեն մը երբ Ազգը կը պարքերի թէ իր գոյութեան եւ թէ իր ապագային համար:

Զեղի հետ խօսեցայ նաեւ հարկային տնօրինութեանց մասին որ պէտք է լրացնեն ծախքերու կրճատումները: Այդ միջոցները մասնաւորապէս կը վերաբերին հայրենի ստացուածքի եւ հարբուստացման տուրքին արագ գործադրութեան, զեղչելով նախատեսուած պայմանաժամերը, գրաւելով արտասահմանի մէջ եղած կարգ մը առնելիքներ եւն.: Մի եւնոյն ատեն պէտք է չարունակել վաճառումը, յօդուտ պետական գանձին, ազգայնացուած հաստատութեանց չէնքերուն եւ արժեթուղթերուն մէկ մասին: Պէտք է հաւաքել նաեւ պետական գանձին կարգ մը պահանջները:

Կը կարծեմ թէ այս տնօրինութիւնները որոնք դասակարգուած բայց դժուարաւ կիւրարկելի ամբողջութիւն մը կը կազմեն, կրնան գործադրուիլ միայն այն ատեն երբ պատասխանատու նախարարը ստանայ լայն իրաւասութիւն մը տնտեսական նախարարութեանց ամբողջութեան վրայ: Այդ պաշտօնատուններն են հողագործական, պարէնաւորման, վերաշինութեան եւ ճարտարագործական արտադրութեան նախարարութիւնները:

Գիտեմ, դաժան, մանաւանդ անժողովրդական քաղաքականութիւն մըն է այս, որ անշուշտ իր անդրադարձումները կրնայ ունենալ ընտրութեանց վրայ: Ես ինքզինքս անարժան պիտի նկատէի իրաւարարի դերին, եթէ ուղղամտօրէն ձեզի չպարզէի իւրաքանչիւրին եւ ամէնուն պատասխանատուութեան մեծութիւնը:

Հասած է ժամր ուր պէտք է ոչ միայնկուսակցութեանց ընդադուլ հաստատել, այլեւ աւելի խոր եւ ազդու քան մը,— կուսակցութեանց վստահելիք

Ցայտաձեռն արեւտրական տնեսություն

ՄՄԻ — Ներքին գործերու նախարարութեան հրատարակչական բաժինը լոյս ընծայած է «Տօնախնձոր» գրքոյկը, որ կը պարունակէ 10 բանաստեղծութիւններ, յատուկ ընծայուած մանուկներու։ Գրքոյկը ունի գեղեցիկ տպագրութիւն եւ ծանօթ նկարչուհի Նազ. Ս. Յարութեան նկարազարդումները։

Օտարալեզուներու ճշդութեան եւ հայերէն նոր ուսումնական տերմիններու ձեւակերպման 4 հոկտեմբեր 1943ի նիստին, Գրական լեզուի մշտական յանձնաժողովը որոշեց հետեւեալ բառերը ընդունիլ իբրեւ պաշտօնական։

Ա. տրամաբանական, տրամաբանաբար, տրամաբանութիւն, տրամաբանել։ — Ի

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, Համս. 400, Յամս. 200 ֆրանք

Jeudi 31 Janvier 1946 Հինգշաբթի 31 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4523-Նոր շրջան թիւ 252 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼԱԲԻՐԻՆԹՈՍ

Աւետելով « Հայոց լեզուի Վերածնունդը» , « Սովետական Հայաստան » ամսագիրը կը ներկայացնէ զանազան օրինակներ, ինչպէս տեսանք :

Այդ օրինակներուն մէջ կան շատ հաճելի նորութիւններ: Բայց, ընդհանուր ոգին տուն կու տայ դառն խորհրդածութեանց: «Նորութիւններ » կան որ ուղղակի կ՝ըմբոստացնեն:

Անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ՝ Երեւանցիները բռնած են լպրծուն ճամբայ մը: Գլխիվայր ոստում դէպի աղճատում, այլասերում եւ օտարացում: Սանձարձակ արշաւ՝ լաբիւրինթոսի մը վերածելու համար լեզուն:

Յօդուածագիրը, Պ. Գուրգէն Սեւակ, պարծանքով կը յիշէ թէ մայր - հայրենիքի հայութիւնը ունի «պետական համալսարան ու Գիտութիւնների Ակադեմիա, բնաշխարհում կեդրոնացած հոծ մտաւորականութիւն եւ ազգային լեզուի պահպանութեան ու զարգացման այլ բազմաթիւ գործօններ » :

Բոցավառ ողջո՛յն բոլորին ալ:

Բայց, կը հարցնենք հրապարակաւ,— Այդ Համալսարանն ու Գիտութեանց Ակադեմիան եւ ուրիշ հաստատութիւններ, ինչպէս եւ «հոծ մտաւորականութիւնը» իրաւունք ունի՞ն տնավարի մարզանքներ կատարելու հայերէնի գլխուն:

Մենք չենք արհամարհեր ո եւ է գրոց - բրոց որ կը ծառայէ հայկական մշակոյթի զարգացման եւ արդիացման:

Հայաստանի ոչ միայն ալեզարդ բանասէրը, այլեւ ամէնէն համեստ ուսուցիչը եւ նորընծայ բանաստեղծը յարգի են մեզի համար, երբ կը ճգնին բան մը աւելցնել, բառ մը կամ խօսք մը նորոգել :

Բայց, ո՞ր նախախնամութիւնը իրենց ընծայեց բացարձակ մենաշնորհ, ուրիշ ամէն արժէք անտեսելու աստիճան:

Որմէ՞ իրաւունք ստացան իրենց չգիտցած, չսիրած, չհասկցած բառերը թանգարան նետելու, եւ, անոնց փոխարէն պարտադրելու խորթ, անճոռնի, շինծու «էրզաց»ներ:

Պայման չէ որ Հայկական Արտասահմանն ալ Համալսարան եւ Ակադեմիաներ ունենայ, ապացուցանելու համար թէ կրնայ ճակատաբաց ասպարէզ կարդալ իրենց, այս գետնին վրայ:

Որքան ժողովուրդ ունին բուն Հայաստանի մէջ, նոյնքան ալ դուրսը կը մնայ: Որքան մտաւորականութիւն ամփոփուած է Երեւանի մէջ, անոր եռապատիկը, քառապատիկը ցիրուցան կը կը տքնի Երկրէն դուրս:

Տակաւին չենք խօսիր անհատական թէ հաւաքական արժէքներու մասին, այս կամ այն ճիւղին մէջ: Թող բարեհաճին մարդահամար մը կատարել, իբրեւ ծանրաչափ ընդունելով տաղանդը եւ մասնագիտութիւնը:

Արդ, երբ լեզու պիտի կերտեն, պիտի նորոգեն կամ ճոխացնեն, երբեք իրենց միտքէն անցա՞ւ պրպտումներ կատարել Արտասահմանի մէջ, թղթատել անհամար հրատարակութիւններ եւ մանաւանդ 150ամեայ մամուլը, հաւաքել Արտասահմանի մասնագէտներուն կարծիքը,— հոգ չէ թէ ակադեմական տիտղոսներ չունենան անոնք:

Ի վերջոյ այս լեզուն ամբողջ ժողովուրդի՞ն կը պատկանի, թէ անոր մէկ հատուածին: «Պետական» պատուանունը բաւակա՞ն է, պարտկելու համար զանազան այլանդակութիւններ, ուր իմաստակութիւնն ու տգիտութիւնը «լէզկինքտ» կը պարեն:

Մոբիլիզացնե՛լ, էվակուացնե՛լ, կոմբինացնե՛լ, օկուպացնե՛լ, (արեւելեան օկուպացուած տերբիտորիաների մինիստրութիւն!)...

Ակադեմական հմտութի՞ւն, բառապաշար, լեզուի զարգացում եւ ժողովրդականացո՞ւմ կ՝ապացուցանեն այս բառերը, թէ միջնադարեան Բարեկենդան, ինչպէս 1922ի յետադիմական ուղղագրութիւնը:

Հարցնէի՛ք թէ լեզուաբանութեան, բառագիտութեան, լեզուի հարստացման ո՞ր պահանջը կը հարկադրէ զօրավարը վերածել գեներալի, տեղակալը՝ լէյտէնանտի, հազարապետը՝ մայորի, զօրաբաժինը՝ դիվիզիայի, ճակատը՝ ֆրոնտի:

Բայց ո՞ր մէկը, գոյնզգոյն խառնիճաղանճին մէջ որ անարգել կ՝աճի, կը բարգաւաճի՛ թունաւոր սունկերու պէս:

Ուրիշ յատկանշական պարագայ մը: Շ.

Ընկերային Ապահովութիւն

(Դ. եւ վերջին մաս)

Ընկերային Ապահովութեան հիմքով նոյնանման բայց գործադրութեան մանրամասնութիւններով այլազան ծրագիրներուն այս համառօտ ուսումնասիրութիւնը ցոյց կուտայ որ ամէն երկրի մէջ ճիգ մը կը փորձուի, ժողովուրդը ապահովելու համար աշխատանքի անկարողութեան, հետեւաբար թշուառութեան բոլոր պատճառներուն դէմ, շնորհիւ պարտաւորիչ իրերօգնութեան կամ տնտեսական համերաշխութեան ազգային կազմակերպութեան մը, որ մասնաւոր տուրքերու, անդամավճարներու եւայլ միջոցներով եկամուտները վերաբաշխումի պիտի ենթարկէ, այնպէս որ չունեւորները կամ տնտեսապէս տկարները եւս որ եւ է պարագայի մէջ կարենան նուազագոյն բարօրութիւն մը վայելել:

Խնդիր է թէ ընկերային այս սքանչելի ծրագիրը կարելի պիտի ըլլա՞յ յաջողութեամբ գործադրել դրամատիրական երկիրներուն մէջ:

Լորտ Պիվրիճի եւ քանատացի Տօքթ. Մէրչի ուսումնասիրութիւններուն համաձայն, ընկերային ապահովութեան ծրագրին յաջողութիւնը կախում ունի գլխաւորաբար լիակատար աշխատանքի (full employment - plein emploi) իրականացումէն: Բացարձակապէս անհրաժեշտ եւ բոլորին գործ հայթայթել եւ աշխատանքը բաշխել այնպէս, որ ամէն ոք իր ընդունակութեան եւ կարողութեան համեմատ գործ գտնէ եւ կարենայ իր աշխատանքով բնականոն եկամուտ մը ապահովել: Եթէ գործի բաւականաչափ հատուցում չըլլայ, Պիվրիճի ծրագիրը պարտք կը դնէ պետութեան վրայ հանրային օգտակարութիւն ներկայացնող շինութիւններով եւ ձեռնարկներով գործ ստեղծել, նոյնիսկ եթէ այս ձեւով մեծ բաց մը յառաջ գայ պետական պիւտճէին մէջ: Ինչպէս որ պատերազմի ատեն ծախքերը երբեք նկատի չեն առնուիր յաղթանակը ապահովելու համար, մարդկային նուազագոյն բարօրութեան համար եւս շարժման մէջ պէտք է դրուին բոլոր ոյժերը և անհրաժեշտ գումարները:

Իսկ եթէ վարիչներու չկամութեամբ կամ ապիկարութեամբ եւ կամ այլ պատճառներով կարելի չըլլայ երկրին գործունեայ բոլոր ոյժերուն լիակատար աշխատանքը ապահովել, եթէ գործազրկութիւնը մեծ համեմատութիւններ ստանայ, մասնաւորաբար պատերազմի տնտեսութեամբ խաղաղութեան շրջանէն անցած ներկայ շրջանին, Ընկերային Ապահովութեան կամ պաշտպանութեան որ եւ է դրութիւն չի կրնար յաջողիլ կամ տեւել:

Արդ, լիակատար աշխատանք իրագործելու համար անհրաժեշտ է տնտեսական եւ ընկերային հիմնական միջոցներ ձեռք առնել սեւ աշխատանքը (main d'oeuvre) վերաբաշխելու, աշխատաւորները գործի պահանջին համեմատ տեղափոխելու կամ անոնց նոր արհեստներ սորվեցնելու, երիտասարդներուն արհեստագիտական ուսումը ապահովելու, գործի մուտքը (embauchage) եւ գործէ ելքը (débauchage), ինչպէս նաեւ օրավարձերը կանոնագրելու կամ մեղմացնելու, մէկ խօսքով երկրին տնտեսական կեանքը համապատասխան կերպով վարելու համար:

Ինչ որ պիտի պարտադրէ տնտեսական ազատականութեան սահմանափակում, արտադրութեան նախ գլխաւոր, ապա բոլոր միջոցներուն ազգայնացումը կամ պետականացումը, տնտեսական եւ ընկերային ղեկավարումը (dirigisme), պետական մեքենային եւ ընկերային կազմին բարենորոգում (réforme de structure) եւ ի վերջոյ ընկերվարական կարգերու հաստատութիւնը:

Այս ճամբուն մէջ մտած են արդէն շատ մը երկիրներ, բայց կարելի պիտի ըլլա՞յ բարենորոգչական միջոցներով փոխել ընկերային կարգերը, բարելաւելու համար մարդկային կեանքի պայմանները...

ԲԺ. ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը կը շարունակէ իր աշխատանքները: Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան պատուիրակները տեսակցութիւն մը ունեցան իրանեան հարցի մասին:

100 ԿՐԱՄ ՊԱՀԱԾՈՅ ՄԻՍ պիտի բաժնուի Յունուար 28էն Փետրուար 3ի շաբթուն, Յունուար BH եւ DL կտրօններով, 100 կրամ խոզեղէն J3 դասին, 100 կրամ ծանր աշխատաւորներուն (թիւ IX Յունուար): 20 կրամ թարմ պանիր Փետրուարի FC կտրօնով եւն.:

Նոր դահլիճը Սահմանադիր Ժողովին առջեւ

309 ՄԻԼԻԱՌ ՖՐԱՆՔ ԲԱՑ

Նոր կառավարութիւնը Սահմանադիր Ժողովին ներկայացաւ երեքշաբթի օր: Կը նախագահէր Պ. Թէթժէն, որ կարդաց վարչապետ Պ. Կուէնի հրաժարականը Սահմանադիր Ժողովի նախագահութենէն:

Յետոյ նոր վարչապետը կարդաց կառավարութեան յայտարարութիւնը, որ շատ ծանր յայտնութիւններ կ՝ընէր երկրին ելմտական կացութեան մասին: Թղթադրամի շրջաբերութիւնը հասած է 580 միլիառ ֆրանքի, պետական գանձին բացն է 309 միլիառ: Իբրեւ դարման կառավարութիւնը կ՝առաջարկէ.— 1. Կրճատել զինուորական եւ քաղաքային ծախքերը.— 2. Ազգայնացնել սեղանաւորական եւ ապահովագրական ընկերութիւնները եւ ածխահանքերը:

Յայտարարութիւնը կը շեշտէր, — « Ցորենը պակաս է, միսը պակաս է, գինին, գետնախնձորը պակաս են: Կը յայտարարեմ ամբողջ երկրին, կշռելով բառերը.— Մեր կամքը չի կրնար հրաշքներ գործել, ուստի հարկադրուած ենք հացի բաժնեչափը անփոփոխ պահել: Գինին պիտի կըրճատենք, անյապաղ, որովհետեւ որ եւ է ձգձգումի հետեւանքը պիտի ըլլայ Ֆրանսան ամբողջովին զրկել գինիէ, երկու ամիսէն: Գալով միսին, բաւական քանակութեամբ սառած եւ պահածոյ միս ունինք, որուն շնորհիւ պիտի կրնանք պահել ներկայ բաժնեչափը, մինչեւ որ թարմ միս ճարենք: Գետնախնձոր ալ չունինք: Կառավարութիւնը անընդհատ պիտի ջանայ միջոցներ գտնել այս վիճակին դարման տանելու համար, սակայն բացէ ի բաց կը յայտարարէ թէ բարւոքումի որ եւ է հեռանկար չի տեսներ առ այժմ»:

Վարչապետը յայտարարեց թէ երբեք հրամանագիր - օրէնքներ պիտի չհրատարակեն:

Յայտարարութեան սկիզբը, Պ. Ֆէլիքս Կուէն հանդիսաւոր մեծարանք մը ուղղեց զօր. տը Կօլի, «որ երկար ատեն մեր առաջնորդը եղաւ եւ որ միշտ պիտի կազմէ մեր հպարտութիւնը»:

Յայտարարութեան ընթերցումէն վերջ, խօսք առին արմատական եւ հանրապետական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները: Այս վերջինը հակառակեցաւ Ֆրանքի նոր արժեզրկումին եւ դիտել տուաւ թէ ներկայ վիճակը հետեւանք է ազգայնացումներու քաղաքականութեան:

Յետոյ արտայայտուեցան երեք վարիչ կուսակցութեանց ներկայացուցիչները: Պ. Տանիէլ Մայէր, ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, կատարեալ վստահութիւն յայտնեց: M. R. P.ի կողմէ խօսեցաւ Պ. Շուման, հաւանութիւն յայտնելով չափաւոր ազգայնացման, «առանց կողոպուտի»: Համայնավար ներկայացուցիչը, Պ. Ժաք Տիւքլօ ներկայ տագնապին ամբողջ պատասխանատուութիւնը ձգեց նախորդ կառավարութեան եւ մասնաւորապէս զօր. տը Կօլի վրայ «որ ձգեց գնաց, ըսելով թէ ամէն բան լաւ կ՝երթայ, մինչդեռ դէշ կ՝երթայ»:

Փոթորիկ մը պայթեցաւ այս յայտարարութեան վրայ: Պ. Շուման դիտել տուաւ թէ զօր. տը Կօլի դէմ ուղղուած որ եւ է յարձակում ուղղակի հարուած մըն է գործակցութեան որով տոգորուած են երեք կուսակցութիւնները: «Ես կ՝աղաղակեմ,— Կեցցէ՛ տը Կօլ»: Պ. Տիւքլօ յաջողեցաւ քուէարկել տալ բանաձեւ մը որուն համաձայն որ եւ է պարագայի մէջ պիտի չերկարաձգուի երեսփոխաններուն պաշտօնավարութեան շրջանը :

Վիճաբանութիւնները փակուելով, կառավարութիւնը վստահութիւն շահեցաւ 51ի դէմ 514 ձայնով (565 քուէարկուներու վրայ): Յաջորդ նիստը՝ այսօր, հինգշաբթի, ընտրելու համար Սահմանադիր Ժողովին նոր նախագահը:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԼԻՈՆ.— Ուրբաթ իրիկուն տեղի ունեցաւ դասախօսութիւն մը ընկերվարականներու սրահին մէջ: Դասախօսն էր «Lyon Libre» թերթի խմբագիրը՝ Պ. André Ferrat: Ներկայ էին զանազան ազգերէ ընկերվարականներ եւ ներկայացուցիչներ: Յարգելի դասախօսը մասաւորապէս պարզեց Երեք Մեծերու քաղաքականութիւնը: Ըսաւ թէ Երեք Մեծերը ըսելով պէտք է հասկնալ երկու մեծեր,— Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները, որովհետեւ Անգլիա իր նախկին հմայքէն շատ բան կորսնցուցած է եւ ինկած երկրորդական գծի վրայ: Իջած է նաեւ իր առեւտրական մակարդակը մասնաւորաբար իր գաղթավայրերուն հետ, ինչ որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ իրեն: Խօսեցաւ նաեւ Տարտանէլլի վրայ Ռուսերու ունեցած տենչերու մասին: Ռուսերը Տարտանէլէն աւելի կը հետաքրքրուին նաեւ Սուէզով ու Ճիպրալթարով, որովհետեւ առանց այդ անցքերու ազատութեան Միջերկրականը փակուած աւազան մըն է արտաքին աշխարհին առջեւ, եւ երբ Խ. Միութիւնը այսքան մեծ տենչեր եւ հոգեր ունի իր արտաքին քաղաքականութեան համար, ֆրտական եւայլ խլրտումները պարզ պատրուակներ են եւ ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնեն միջազգային կացութեան վրայ: Խօ-

Ժամանակագրություն...

ՄԱՐ — Ս.թվ. ձեռք է բերել Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների քաղաքացիություն, «Հայաստան» ընկերության նախագահ Ա. Ս. Ռուսիան։ Ռուսիան ծնվել է Ամասիայում 1863 թվին։ Ամերիկա է գաղթել 1888 թվին։ Ունի մեծ գործարաններ Նյու Յորքում, Ֆիլադելֆիայում և Ատլանտիկ Սիթիում։ Ռուսիանը հայ գաղթականության մեջ մեծ դեր է խաղացել։ Նրա ջանքերով է հիմնվել Ամերիկայի հայ առաջին եկեղեցին։ Ռուսիանը հայ գաղթականության մեջ մեծ դեր է խաղացել։ Նրա ջանքերով է հիմնվել Ամերիկայի հայ առաջին եկեղեցին։

Ս. Ա. Ռուսիան

Մ. Ս. Ռուսիանի ծնունդով 60 ամյակի առթիվ Նյու Յորքի հայ գաղութը մեծ հանդիսություններ է կազմակերպել։ Հանդիսությունները տևել են 3—6 մարտ։ Ռուսիանի ծննդյան օրը՝ 3 մարտին, Նյու Յորքի Մետրոպոլիտեն օպերայի հանդիսասրահում տեղի է ունեցել հանդիսություն, որին մասնակցել են 4000 հոգի։ Հանդիսության ընթացքում Ռուսիանին է ներկայացվել ոսկե մեդալ։ Հանդիսության ներկա են եղել նաև Նյու Յորքի քաղաքապետ Ջոն Հայլանը, Նյու Յորքի նահանգապետ Ալֆրեդ Սմիթը, Նյու Յորքի նահանգի օրենսդիր ժողովի անդամներ, Նյու Յորքի նահանգի դատավորներ, Նյու Յորքի նահանգի գանձապահ Ջոն Հոֆմանը, Նյու Յորքի նահանգի գլխավոր դատախազ Ջեյմս Ռեյը, Նյու Յորքի նահանգի ներքին գործերի նախարար Ջոն Լոուսը, Նյու Յորքի նահանգի կրթության նախարար Ջոն Ռիսը, Նյու Յորքի նահանգի գյուղատնտեսության նախարար Ջոն Ֆրենչը, Նյու Յորքի նահանգի աշխատանքի նախարար Ջոն Մորոնին, Նյու Յորքի նահանգի հարկերի նախարար Ջոն Ֆրենչը, Նյու Յորքի նահանգի ֆինանսների նախարար Ջոն Ֆրենչը, Նյու Յորքի նահանգի ֆինանսների նախարար Ջոն Ֆրենչը, Նյու Յորքի նահանգի ֆինանսների նախարար Ջոն Ֆրենչը։

ՀՈՒՆԻՍ Հ. Ս. Ս. Ռուսիանի ծննդյան 60 ամյակի առթիվ Նյու Յորքի հայ գաղութը մեծ հանդիսություններ է կազմակերպել։ Հանդիսությունները տևել են 3—6 մարտ։ Ռուսիանի ծննդյան օրը՝ 3 մարտին, Նյու Յորքի Մետրոպոլիտեն օպերայի հանդիսասրահում տեղի է ունեցել հանդիսություն, որին մասնակցել են 4000 հոգի։ Հանդիսության ընթացքում Ռուսիանին է ներկայացվել ոսկե մեդալ։ Հանդիսության ներկա են եղել նաև Նյու Յորքի քաղաքապետ Ջոն Հայլանը, Նյու Յորքի նահանգապետ Ալֆրեդ Սմիթը, Նյու Յորքի նահանգի օրենսդիր ժողովի անդամներ, Նյու Յորքի նահանգի դատավորներ, Նյու Յորքի նահանգի գանձապահ Ջոն Հոֆմանը, Նյու Յորքի նահանգի գլխավոր դատախազ Ջեյմս Ռեյը, Նյու Յորքի նահանգի ներքին գործերի նախարար Ջոն Լոուսը, Նյու Յորքի նահանգի կրթության նախարար Ջոն Ռիսը, Նյու Յորքի նահանգի գյուղատնտեսության նախարար Ջոն Ֆրենչը, Նյու Յորքի նահանգի աշխատանքի նախարար Ջոն Մորոնին, Նյու Յորքի նահանգի հարկերի